

1-9

2063

Ujgond

Jászszági folyóirat

Deryné Széppataki Róza 150-ik születési évfordulójára emlékeztetőül azoknak, akik büszkék arra, hogy a magyar színjátszás egyik legnagyobbja Jászberényben született s innét indult a dicsőség útjára.

Ugar

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekkzámla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: *Kovács István*

Alapította: *iff. Fecske Sándor*

TARTALOM:

Kovács István: Csillag nyomában.

Simonyi Béla: Frontkarácsony.

Szarvák Ferenc: Iparos karácsony.

Simon András: Jász önismeret — magyar öntudat

Kállor György: Régi és modern rendiség.

Bognár Gyula: Déryné ifjasszony születésének 150. évfordulóján.

Közgazdaság.

Gara Imre: Sztarosza leánya.

Éles szemmel.

Könyvek.

Asszonyoknak.

Ipartestületi hírek.

Film.

A szerkesztő asztaláról.

SZEGÉNY HARANGOZÓ

A tisztesség, becsület
Volt mindig a vérttem,
A díszem, a páncélom!
Szépen, hősen éltem!
Harangom az igazság
Nagy arany harangja.
Azt húztam és kongattam
Vigan jobbra-balra:
Harangozó voltam én,
— Papom a Jóisten, —
Egy örök dóm tornyából
Hirdettem, mit hittem!
Jó voltam, jól vétezve,
Sátán, világ ellen:
Mindent szívből lélekből
Csináltam és tettem! . . .
Ne vessen meg senki se,
Szegény harangozót:
Ma se tesztek én rosszat,
Ha nem tehetek jót!

REPÁS JÁNOS

FENYŐ A TANYAUDVARON*

Honnan kerültél a homokba
sudármagas, társtalan fenyő,
mi késztetett kéklő magasba
e földről, hol a nyár rekkenő?
Honnan szívta gyantás illatod,
mi adott neked kedvet, erőt,
hogy e vastag ágad, derekad
olyan szép diadalmasra nőtt?
Látod én is egyedül vagyok,
az emberek között társtalan,
én is más talajban nőttem fel
s áttettek barátságtalan
kezek, hogy nőjlek, virágozzak,
vágjat és gyümölcsöt is hozzak.
Testvérek vagyunk idegenben,
véletlen idefűvedt fenyő,
sorsunk egy: virítani e földön,
melyen a nyár olyan rekkenő.
Nincsenek már alattunk hegyek,
lassan emlékek is elmarad,
fenyő, te társtalan testvér, meg-
ölelem az árva derekad.

KÖNNYŰ LÁSZLÓ

*) Mutatvány a költő most megjelent Úrszói fák című kötetéből.

b. Simon Ferenc: Don-menti falu részlet.
(Perewalnaja)

Perewalnaja a Voronyezs—Rosszos Don-szakasz felezőjén elterülő falucska. A kép érdekessége az előtér jobboldali ház ajtaja, mely a szovjet által 1940-ben felrobbantott helybeli templom kemény-fára festett krisztusképe.

Ugar

Jászszági folyóirat

Szerkeszti: *Kovács István*

Alapította: *iff. Fecske Sándor*

CSILLAG NYOMÁBAN

Csikorgós téli estén tekints fel a csillagkoszorus égre! Gondolkodóba ejt a milliárdnyi csillag . . . Allnak, ahová az isteni hatalom teszi őket; mennek, ahová beléjük öntött erővel küldi. Örömet, békét, nyugalmat sugároznak, mert a Gondviselő útmutatását követik.

Itt állunk 1944 küszöbén. Szeretnénk belátni a jövőbe. Aggódom kutatjuk, mi lesz több benne: szenvedés vagy öröm? A múltból csak fájó emlék maradt! A következő év vajjon mást tartogat? Nagy és nem közömbös kérdés! Mindenesetre tölünk is függ! Függ az emberektől. Függ attól, hogyan követjük az Isten akaratát!

Próbáljuk csak megfigyelni a betlehemi csillagot. Tanulhatunk tőle. Ez a néma, lelketlen csillag Ura parancsára isteni követségbe megy. Csodás örömmel megoiszi a hírt a világnak: a Béke fejedelemme megjelent a földön. Kalauzá szegődik a három bölcs királyhoz. Előttük ragyog nappal, fáklyaként világít éjjel. Elvezeti őket a barlangistállóig, . . . megáll fölötte, . . . némán odamutat: itt van, imádjátok! Azután, mint aki jól végezte dolgát, elvegyül a többi közé, hogy tovább szolgálja Alkotóját!

Bizony tanulhatnánk tőle. Még akkor is, ha a távoli vagy közeljövő bizonytalansága ijeszt; ha megüli lelkedet a kétség; ha lépten-nyomon látod a kicsinylő mosolyt az emberek arcán; ha talán szemedbe is mondják: ah, ezek az eszmék fanatikusai, . . . ezek a csillagok között élők, . . . ezek az idealisták! Nyugodt lehetsz, az egyetlen biztos célhoz vezet!

Vagy sohasem hallottad még gúnyos megjegyzésüket: kár minden erőlködésért. Az igazi jólétet,

boldogságot csak az istentagadó szociáldemokrácia hozhatja meg! Gondolj csak a hazátlan feketézökre! Miért ne csináljam? Most jól kereshetek! Nem hallottad?, már kongatták a halálharangot az UGAR felett is, mely próbálta ébren tartani lelkiismeretedet és hangosan kiáltotta: teljesítsd kötelességedet! Van pénzed, állásod, megvan a jóléted, nemhogy élnéd világodat! Mit törödsz másokkal: veled törődik valaki? — kiáltják feléd! Vagy még sohasem vetted észre ezeket a kicsinyhitű, kétségbeesőket? Pedig azért kiáltoznak, mert félnek a sötétben, ahol élnek; így akarják elhallgattatni vátoló lelkiismeretüket!

Emberek! Ha van még egy szemernyi erőte az ég felé nézni, nyissátok ki a szemetek és látni fogjátok az isteni követségben járó betlehemi csillagot! De ha felismernétek, tanulhatnánk is tőle! Nagyon egyszerű a példája, de annál bölcsőbb: némán, szótlánul teljesíti Ura parancsát, azután elvegyül a többi közé, hogy tovább szolgálja Alkotóját! Ez a becsületes magyar élet!

Tudom, nehéz út! De ez illik hozzánk jászokhoz. Ezt követeli őseink buzgó vallásossága; ezt követeli a jász becsületérzés, mely nem riadt vissza soha az áldozathozattól sem; de ezt kívánja nem utolsósorban Hazánk, mely védelmet, biztonságot, otthont ad!

Biztos vagyok benne, hogy a csillag nyomán rátalálsz az egyetlen és örök célra, az Igazság és Béke Fejedelmére, aki gondot visel kicsinyekre és nagyokra és ha kötelességteljesítésünkkel kiérdemeljük, örömet is tartogat számunkra az 1944. vesztendőben.

ORSZ. SZELCHENYI-KÖNYVTÁR
Hírlapok-folyóiratok
1844. évi 5900. sz.

Két karácsony

Frontkarácsony 1943.

Január 24-e, karácsony este 7 óra.

Kint sűrű köd lepi be a hófehérbe öltözött erdőt, bent a bunkerban halvány gyertyaláng mellett karácsonyfa áll. Nem díszes, nincsen rajta édes szaloncukor. Frontkarácsonyfa, frontkatonák karácsonya. Szuronyra tűzött puska támogatja két oldalt, rohamsisak van alatta, és előtte nemzetiszínű szallaggal átkötött légvédelmi gránát, oly sok harcnak dicsőséges eldöntője és oly sok katonáélet megmentője. Gránát tövében egyszerű katonák készítette Betlehem, és a karácsonyfa hegyében ugyancsak a magunk készítette staniolból kivágott betlehem csillag.

Most kigyólnak a gyertyák, felesendül a mennyből az angyal, a gondolatok hazaszállnak, otthon éppen így ragyognak most a gyertyák egy kis karácsonyfán, alatta ott áll a hitves, testvér, szülő, gyermek, csillogó szemekkel és vágyódó lélekkel a gondolatok innen oda és onnan ide szállnak, és a frontkarácsonyfa halvány fényei egyesülnek az otthoni kicsiny, vagy nagy karácsonyfa csillogó fényeivel, a gondolatok és az érzések szárnyain.

Itt szuronyos puska és gránát támogatja a bethlehemi kisedet szelíd jászolatát, otthon talán puha asszonykezek igazítják azt a fa alá. De ugyanaz az érzés, ugyanaz a gondolat, csak míg idekint hidegtől mart elszánt férfiarccal és keményen szorított puskaaggal kell megvédeni a bethlehemi jászolt és kisedet szent karácsony estén, addig odahaza csillogó gyermekszemek és puha asszonykezek védik azt.

Kiosztják az ajándékokat, szeretet adta, szeretet fogadja, a csomagokon a szeretetnek és gondoskodásnak a jele, a Vöröskereszt.

Karácsonyi dalok után fölcsendülnek a szebbnél szebb magyar nóták, amelyek ismét a gondolatokat és érzéseket viszik magukkal, sokszor talán 1000 km-nél is messzebbre. Harcok tüzeiben edzett férfi arcokon az érzés könnye csillog, mikor felcsendül a dal:

A brianszki fenyves erdő aljában...

És még sok más szebbnél szebb dal, amelyek ezen az estén és oly sok más estén hazaszállnak és hazavágyódnak. A mai estén nincsenek távolságok a lélekben mindenkinél fölcsendülnek az éjjeli misére hívó harangok, melyek a szeretetnek és a Békének a megszületését hirdetik.

Gondolatban én is otthon vagyok, látom a csillogó karácsonyfát, érzem az otthon, meghitt melegét és elindulok innen a szuronyok árnyékából és a gránátok tövéből a jólismert behavazott utcákra, a harang hívó szavára, melyek ezen az estén Isten dicsőségét és az emberek békeességét hirdetik.

Kimegyek, megvizsgálom az őrseget, az őr némán áll vállra vett puskával a hófehér éjszakában, és én úgy érzem, hogy ez az őr nemcsak a támpontot védői ma éjszaka, hanem sokkal többet annál, ott áll a bethlehemi jászolt mellett és védi „lelkek békéjét és védi a kisedet, aki ma született és aki idekint a vérnek és vasnak a zivatarában is, hacsak egy estére is, meghozta a lelkek békéjét, az otthonnak és a távoli frontnak gondolatokban való együvé válását.

Simonyi Béla hdp. őrm.

Iparos karácsony

A Jászberény és Vidéke Ipartestület jászberényi tagjai, a jászberényi kézműves iparosok, régi nemes szokásukhoz híven készültek a „Szent Este” megünneplésére. Mint már rég idők óta teszik, eszükbe jutottak ismételen azon iparostársaik, akiknek dolgos kezéből vagy a baleset, vagy a könyörtelen idő parancsolta megöregedés vette ki a szerszámot és szükös nélkülözések között töltik hátralévő napjaikat azért, mert munkásságuk virágjában nem bírtak vagyont gyűjteni, hogy öreg napjaik biztosítva legyenek. Mint minden társadalmi osztályban, úgy az iparosságban is vannak olyanok, akik rajtuk kívül álló okok miatt nem bírtak úgy érvényesülni,

hogy munkásságuk gyümölcse révén öreg napjaikat gondtalanná tegyék. Ezen elaggott, munkaképtelen iparosoknak a sorsa nehéz, nélkülözésteljes. Nagyon sokan vannak közöttük olyanok, akiknek a volt tanonca ma már vagyonos, étellel teljes magyar iparos. Ezen iparosok szíve és lelke fordult ezen napon azok felé, akik ma már a munkapad mellől kidőltek, akik bár szeretnének még dolgozni, de már nem bírják a munkát.

Ilyenkor nyílik meg a szív, az elmúlt életre való visszagondolás azoknak a részéről, akiknek a élethől a jobbik rész adatott meg, akik nemcsak maguk tudnak lenni az ő békés családi körükben, de egy keveset adni is tudnak annak, akinek arra szükség van.

A megértő iparosok megnyilatkozásaként 1943 P. folyt be segélyezésre, amit teljes egészében az arra rászorultak között szét is osztottak.

Nem mulaszthatjuk el annak a megemlékezését, hogy vannak többen iparosok, akiket a Hazza szólított el családi körükből és a munkahelyéről. Itthon maradt családjukról az Ipartestület kebelében működő „Iparos Bajtársi Szolgálat” nem feledkezett meg a legszebb ünnepen, az itthon maradt családok között 1250 P-t osztott ki karácsonyi segély címen. Ezen segélyezettek között vannak a legszomorúbb segélyezettek is, az iparos hadiözvegyek, akiknek karácsonyi segélyéhez az Ipartestület Országos Központja is 170 P-vel járult hozzá.

Bár tiltakozik ellene, de meg kell említenünk Kadlecsik Márton ipartestületi elnöknek áldozatkészségét és az iparossággal való érzésének megnyilvánulását. Három évi, összesen 900 P-t kitevő elnöki tiszteletdíját adományozta az Ipartestületi Bajtársi Szolgálatnak, és így az ő adománya révén vált lehetővé a hadbavonultak hozzátartozóinak hatékonyabb segélyezése.

Adj a Isten, hogy édes Házánknak minden iparosa a jászberényi kézművesiparosokhoz hasonló lelkű és szívű iparos legyen.

Sz. F.

JÁSZ ÖNISMERET — MAGYAR ÖNTUDAT

A jász föld és a jász nép történelmi multját ismerteti a most megjelent Jászmúzeum Évkönyve

Írta: Simon András

A mult mindig alapja a jelennek és a jövőnek. Az erős szálakkal a multban gyökerező néplélek tud magának biztos jövőt kiépíteni. Ezért van annak nagy fontossága, hogy a jász nép is megismerje földjének és multjának értékes emlékeit, tárgyi és írásos bizonyítékait. Ebből az önismeretből táplálkozik az a jász-magyar öntudat, amely hatékony indítója a nemzeti építő munkának, a fajta boldogulásáért való szilárd helytállásnak.

A jászokat öntudatos népek tartották mindig. Ez az öntudatoság — néha a büszkeségig, a ráteremtésig — valóban meg is van a jász népben. Hogy nem szerepelt a jász társadalomban százszázalékos építő indíték gyanánt, talán azért volt, mert nem az önismeret volt az alapja. Inkább valami tudatalatti, a fajtának nemzedékről-nemzedékre öröklődött tulajdonsága, valami virtus-féle. Éppen azt tanulhatja meg minden jász magyar a Jászmúzeum adatokban gazdag évkönyvéből, hogy földjének és fajtajának történelme, annak ismerete büszkeséggel, jogos magyar öntudattal töltheti el lelkét.

A jász föld és a jász nép ismeretének mindeideig nem túlgazdag az irodalma. A most letűnt 1943-as esztendő ebből a szempontból két nagyon értékes alkotással ajándékozott meg bennünket. Fodor Ferenc dr. „A Jászság életrajza”-ban a táj kutatás tudományának legújabb eszközeivel foglalta össze a népünk lakta tájegység földrajzát, néprajzát, politikai és gazdasági történelmét. A Komáromy József szerkesztésében most megjelent Jászmúzeum Évkönyve azokat a tárgyi és írásos emlékeket tárja szemünk elé, amelyek ennek a földnek és ennek a népnek az emberiség történetében, majd a magyar nemzeti lét fejlesztésében, ápolásában és védelmezésében vitt jelentős szerepéről tanúskodnak.

Aki a Jászmúzeum Évkönyvének több mint háromszáz oldalas, izléeses kiállítású kötetét áttanulmányozza, a régészeti leletek tudományos feldolgozása alapján képet kap arról, hogy ez a táj a történelem kezdete óta szerepet játszott az emberiség életében, a tudományosan kiértékelt történelmi emlékekből pedig megtudja, hogy a Jászság nép-és kultúrközössége — Jászberény középponttal — milyen szerepet vállalt és töltött be évszázadok folyamán a magyar nemzeti küldetésstudatban, a magyarság létéért folytatott ezeréves küzdelemben.

Kiváló tudósok: Banner János, Gallus Sándor, Nemeskéri János, Bottyán Árpád, Bottyán Olga, Párducz Mihály, Fettich Nándor régészeti értékekből megtudjuk, hogy ezen a vidéken már az óskorban ember élt, megtaláljuk nyomait a római-kori kultúrának, emlékei vannak a szkíta és a szarmatakornak; Attila húnjainak emléke nemcsak a mondában él, de elég gazdag hún-germán-avarkori leletek kerültek napvilágra; a honfoglalás korának feltárt leletei pedig arról tanúskodnak, hogy honfoglaló őseink is lakóhelyül választották ezt a tájat.

A régészeti leletek nagy részét éppen a jászberényi Jászmúzeum őrzi. A Jászmúzeum történetének öt évét (1938—1943) Réz Kálmán, a múzeum igazgatója ismerteti, Blénessy János pedig a

múzeum történetére (1873—1901) vonatkozó városi levéltári adatokat közli.

Komáromy József tollából érdekes leírást kapunk Szolnok váráról, a vár elődéről, a Szent István idejében létesített földvárról, a szolnoki vár török-kori építéséről, az 1552-i nagy várostromról és a vár további sorsáról.

A jász nép eredetéről a legújabb nyelvészeti kutatások alapján Blénessy János értekezik. „A jászság a magyarságnak egyik legmagyarabb, legértékesebb törzse, amely a Zagyva és Tarna síksági medencéjében közjogi kiváltságos helyzete, önkormányzata folytán megtartotta jász népiségét.” Ennek a tősgyökeres magyar tájnak ősidők óta Jászberény a fővárosa. A jászok fővárosának név változatait Banner János mutatja be. A berénci-kelet, különösen pedig a tanyavidékkel kapcsolatban állókat érdekelni fogja, amit Blénessy János Jászberény határának kialakulásáról ír a Jászmúzeumban őrzött eredeti okmányok és török levelek alapján. Szent Imre, Szent Jakab, Borsóhalma, Négyszállás, Boldogfalva (Boldogháza), Ágó önálló községek voltak, a török idők alatt (a XVI. és XVII. sz.-ban) pusztultak el, és mivel lakosságuk nagy része Jászberénybe menekült, területüket a város határához csatolták. Így alakult ki Jászberény mai határa 1670-ben.

Jászberény népesedéséről és gazdasági fejlődéséről ugyancsak Blénessy János tollából olvasunk. A XIII. században, amikor a jászok itt megtelepedtek, ez a terület valószínűleg gyéren lakott volt. „Az iráni eredetű, de török népekkel keveredett jászok nomádként érkeztek ide, sátoros pásztorkodást folytattak, és a Zagyva-Tarna mocsaras-lápos vidékén pákászatból élő beenyó-magyar lakosságot csakhamar magukba olvasztották, s így alakult ki a Zagyva-Tarna egyesülésénél elterülő síksági medencében a róluk elnevezett mai Jászság.”

A török időkben a város lakossága állandó hullámlásban van. Jászberény a XVII. sz.-ban határszéli város. Muzulmánok és végbeli vitézek egyformán sanyargatják. Az egyik 1635-i török levélben pl. ez áll: „Jászberin város lakói az előbbi hadjáratok alatt különféle seregektől sanyargatván elszéledtek, s a város üresen maradt...”

A Thököly-féle felkelés idejében is sok zaklatásnak van kitéve a város lakossága. Érdekes adalékok közül ebből az időből Prückler József „A rákok kirabolják Jászberényt” címmel a bécsi Krieger-sarchiv-ban található egykorú okmányok alapján.

Blénessy János kutatásai szerint az első megbízható összeírás Jászberény lakosságáról az 1699-i Pentz-féle összeírás, amely I. Lipót parancsára készült az elzálogosítandó Jász-kúnság gazdasági értékeinek, jövedelmezőségének felbecsülése céljából. Különös érdeklődésre tarthat számot ez az összeírás a bennszülött jászberényi családok körében, mert ki-kinyomozhatja, itt éltek-e már ősei a XVII. század végén. Az összeírás feltűnteti, hogy az összeírt idevaló-e, vagy nem régen bevándorolt. „A Pentz-féle összeírás sejtetni enged, hogy

Jászberény lakosságában sok lehet az első foglalókból s az első foglalók után jött, de teljesen elmagyarosodott törökfajú elemekből, akiket ide királyaink telepítettek, amilyenek a besenyők, kúnok és az iráni származású jászok.

Egy másik összeírás az 1705-i állapotokat tünteti fel, itt már tízedek szerint van csoportosítva a lakosság (ki melyik tízedben lakik).

Művelődéstörténeti vonatkozású Komáromy József szép metszetekkel és képekkel kísért cikke a régi Jászberény látképes ábrázolásairól, a szárazmalmok helyéről a régi jászberényi térképeken, a jászberényi céhéletről, Jászberény XV-XIX. sz.-i építkezéséről és a jászberényi főtéren talált régi búzásvermekről. Ugyanígy vonatkozásban Prückler József a jászberényi házoromdászokról és a református temető kopjafáiról ír érdekesen.

Általában az egész kötet képekkel gazdagon ábrázolt (80 egészoldalas szövegközti képet találunk benne), különösen szép és szemléltető azonban az a képanyag, amely Prückler Józsefnek a régi jászberényi népviseletről szóló cikkét kíséri.

Felöleli az Évkönyv a jász-kúnokról szóló régi irodalmat is: Prückler József egy a jász-kúnok eredetéről írott eposzról, Komáromy József pedig Bedekovich Lőrinc kéziratosa jász-kún történetéről emlékezik. A legújabb irodalom nagyjelentőségű munkájáról, dr. Fodor Ferenc: „A Jászágó életrajza”-ról Borbély Andor közöl tartalmas ismertetést.

Jászberény mai társadalmának képét dr. Németh Ferenc rajzolja meg szemléletesen egy

vasárnap tükrében. A tanyavilág népéről Fecske Pál ad szeretettől ízzó és szociális haladás vágyától fűtött beszámolót. A tárgyilagos igazság kedvéért — a 2. tanyakörzet védelmében — meg kell itt jegyeznem, hogy ennek a tanyarésznek is van kápolnája Peresen. A katolikus jászberényi tanyavilág tehát minden körzetben rendelkezik egy, egyik-másik helyen két imaházzal, templommal.

A Jász-múzeum anyagából c. fejezetben Foltiny István a Lehel-huszárok zászlójáról írva megállapítja, hogy: „Jelentősége van ennek a zászlónak egyrészt a magyar szabadságharc története szempontjából, mert a 48-as és 49-es események becses ereklyéje, másrészt a jász-kúnok mult századi történetét illetően, mert újabb bizonyítéka ezek vérdíjatokat is szívesen vállaló magyarságának, hazaszeretetének.” A jász-kúnok privilégialis ládájáról Réz Kálmán ír, meghatott lélekkel emlékezve az 1876-ban megszüntetett jász-kún Hármaskerületek önállóságára és annak fővárosa, Jászberénynek fénykorára.

Réz Kálmán következő cikke Lendvay Márton költő és színész díszcsizmájáról a mult századi jász humorból ad derűs ízelítőt.

A legújabb jászberényi és Jászberény-környéki régészeti leletekről Komáromy József és Prückler József közölnek jelentést, bizonyítják ezzel azt, hogy a jász mult emlékeinek kibányászása tovább tart. Bár csak a Jászföld népe lelkes támogató közreműködésével minél hatékonyabban segítené a lelkes kutatók munkáját!

HANGYA SZÖVETKEZETI MUNKA

Az újabb szociális gazdasági rend kialakításában rendkívül fontos szerepe van a szövetkezeti mozgalomnak. A szövetkezeti mozgalom vezetői a magántulajdon elvi alapján állnak; elismerik a tőke fontos szerepét a termelésben, azonban helytelennek tartják a tőkének a munka nyomán előálló túlzott nyereségét. Ezért a gyakorlatban megvalósították, hogy minden üzletész-tőke bizonyos százalék osztlékot élvez. Az osztlék kifizetése után fennmaradó feleslegeket pedig a tagok között osztják fel, a szövetkezet igénybevétele arányában. Így a szövetkezettől olcsóbbá teszi a bevásárlást, a mellett ellenőrzi a fogyasztó kezébe jutott árut is.

Néhány érdekes adat világosan mutatja, hogy a szövetkezeti mozgalom célja: az igazságosabb gazdasági rend megvalósítása.

A Hangya borértékesítés ma Közép-Európa legnagyobb borkereskedői tevékenységének számít. Az arányokat mutatják a következő adatok: 1939-ben 124 ezer hektoliter volt a borkereskedelem. Ezt a forgalmat 1943-ban jóval meghaladták. 1943-ban értékesítési visszatérítés címén több

mint 80.000 pengőt fizetett vissza a bortermelőknél.

Az állatértékesítő csoportjain keresztül pedig lehetővé tette, hogy a szarvasmarha igénybevételevel kapcsolatban a gadák „közvetlen gazdatételeként” bizonyíthatják le szállításaikat. A 62 drb-os tiszaiorszi szállítmány — mely első volt az elmúlt nyáron — a bizományi értékesítés javára 1.540,45 P többletet mutatott a helyi értékesítés kárára. Így a gadák marhadarabonként átlag 24,84 pengővel kaptak többet, mintha Tiszaiorszón adták volna át állataikat.

Ma, amikor szinte ártalmas divattá vált, mindent az államtól várni, rendkívül jelentős az adózók tökérsége, amit a szövetkezeti munka feltétlenül óriási arányokban segít elő.

Sokkal nagyobbarányú azonban az a segítség, melyet a Magyar Szövetkezeti Liga asszonytagozata végez a szövetkezet támogatásával.

Ezer magyar faluban — községenként több — van olyan vándor babakelengye, amelyet a rászoruló gyermekük számára a szövetkezettől díjtalanul kölcsönvehetnek. Gyönyörű példája ez a szövetkezeti munka nyomán elő-

álló nyereség hova fordításának. Csak így juthatunk el a rég óhajtott szociális gazdasági rendhez, ha a nagytőke üzleti tevékenységének eredményét a társadalmi munka útjára állítja be. Ime a keresztény felebaráti szeretet, lelkesedés, önzetlenség gyönyörű hajtása! Bár csak még több magyar faluban osztaná áldásait!

De a Hangya Szövetkezetek mindenütt előharcosai a kultúrának is. Erejükhez mérten áldoznak minden kulturális célra és ma már közel 200 szövetkezet kezel gazdaköri könyvtárat. Nagy szerepük van ezeknek a falu műveltségének előmozdítása szempontjából ezért a Hangya központ súlyt vet fejlesztésükre.

A Hangya által támogatott mintafalvakról külön fogunk szólni. Valamint arról is, hogy milyen tevékenységet fejt ki a Hangya különösen a Jászágóban.

Látjuk tehát a célt: uralkodóvá teszi a gazdasági életben a keresztény erkölcsi felfogást. Dolgozik a kisemberek, tehát a nemzet meg erősödéséért. A célt legjobban és legtömörebben jelmondatuk fejezi ki: „Isten, Haza, Család, Munka.”

Zagyvápárti.

Régi és modern rendiség

Írta: Káldor György

Ha az emberiség történetén végigtekintünk, minden fejlettebb társadalomban bizonyos osztályokra, rendekre tagozódással: rendiséggel találkozunk. Természetes is ez. Az emberek között igen sok szempontból vannak különbségek: jogi, vagyoni helyzetük, foglalkozásuk, egyéni tulajdonságaik stb. szempontjából. Érthető tehát, hogy az egymáshoz valamely főszempontból hasonló, egyenlők összefognak, tömörülnek közös érdekeik megvédésére: osztályt, rendet alkotnak. Hogy ez a főszempont mi, azt mindig a kor világnézete, közfelfogása határozza meg. Gyakran természetes, emberi mivoltunkból, vagy az egyén munkájának a közösségbe való beilleszkedéséből folyó szempont, de lehet emberi találmány, neveléses előítélet is.

Megállapíthatjuk azonban, hogy egy rendszer jóvoltának kritériuma nem a felosztási főszempont, hanem az, hogy igazságos és célszerű elválasztást biztosít-e az egyének között, lehetővé teszi-e a rendek egészséges összeműködését, s nem állít-e nagy vagy éppen áthidalhatatlan szakadékot a különböző rendek közé, továbbá az egyén szempontjából nézve: megadja-e a társadalom minden dolgozó tagjának az emberi méltósághoz illő közmegebecsülést, egyenlőségnek, munkájának elismerését és jutalmazását és kultúr-fokának megfelelő megélhetési lehetőséget, életmódot. Érdemes lesz ebből a szempontból megvilágítani a történelem néhány társadalmi rendszerét. De ne menjünk nagyon messzire, korlátozzuk vizsgálódásainkat az újkori európai történelemre.

Az Újkor elején egész Európában uralkodónak a jogi alaphelyzetek különbözőségén alapuló társadalmi tagozódást találjuk. Mit jelent ez? Azt, hogy a társadalom különböző osztályaira különböző tárgyi jogrendszer volt érvényes. Más jogrendszer vonatkozott a nemesség rendjére (és ennek különböző rétegeire) és más a jobbágyságra. Példának vegyük a mi államunkat, ahol ez jóval egyszerűbb, mint Nyugaton, lévén a nemesi rend nálunk jogilag egységes: una eademque nobilitas. (Később nálunk is tagozódott fő- és köznemességre, továbbá megkülönböztetést tettek donációs és armalista nemesség között, de ezek a megkülönböztetések a lényegét nem érintik: a nemesség jogi egyenlősége elvileg továbbra is fennmaradt.) Nálunk a nemzetet, a szent korona testét csak a nemesség alkotja. Politikai jogok (közügyek vezetése, választói-jog stb.) csak a nemességet illették. Ezzel szemben az ő kötelezettsége volt eleinte az ingyenes katonáskodás (később részben ez is a jobbágyságra hárult), a közügyek ingyenes vezetése és jobbágyságainak támogatása.

A jobbágyságot viszont a politikai jogokból teljesen kirekesztették, s magánjogilag is erősen korlátozták. Egyidőben a jobbágyság teljesen ki volt szolgáltatva földesura kénye-kedvének (szabad költözködési jog megvonása).

Vizsgáljuk meg most e rendszert a mi szempontunkból. A rendszer beosztásának alapja a születési előjog. Aki tehát nemesi szülőktől született,

az nemes lett, míg a jobbágygyermek maradt jobbágy. Ez az elválasztás egyáltalán nem mondható sem természetesnek, sem igazságosnak. Ehhez járult még, hogy a rétegek erősen eltávolodottak egymástól. Az úr ugyan nem volt áthatolhatatlan, de a gyakorlatban bizony roppant nehezen ment egy jobbágy a nemesi rendbe felkerülni, ha ez egyáltalán sikerült. Részben a távolság, részben az érdekek ellentéte miatt a két rend békés összeműködése alig volt lehetséges. A nemességnek érdekében állt, hogy a jobbágy továbbra is elnyomva maradjon, és helyettük is dolgozzon, ezért aztán a helyett, hogy a rendek egymás munkáját kiegészítve, egymásra utaltságuk tudatában egyetértve egymásért is dolgoztak volna, az egyik fél a másikat egyoldalúan munkára kényszerítette.

Az egyén megbecsülése szintén csak a nemesre korlátozódott. A jobbágyot megvetették, lenézték; munkáját, mint kikényszeríthető szolgáltatást fogták fel, szinte természetesnek vették, hogy a paraszt dolgozzon, és bizony, a jobbágy sokszor egészen alacsony életszínvonalon, a legszűkösebb és emberhez egyáltalán nem méltó viszonyok között tengette életét.

De hasonlóan volt ez Európa többi államaiban is.

A francia forradalom és a nyomában jött átalakulások (nálunk 1848) végre elsöpörték ezt a rendszert. Eltörölték a jobbágyi viszonyt és a jog-egyenlőség elvét juttatták érvényre. Valószínűleg úgy gondolták akkor, hogy ezzel örökre megszüntetik az osztályokra tagozódást, lebontanak minden válaszfalat, mely ember és ember között fennállhat.

Azonban nem ez történt. A társadalomnak egész Európában új tagozódása állott be rövid időn belül. Ez a tagozódás most nem jogi, hanem vagyoni alapokra épült. Az emberek vagyoni helyzetük szerint oszlottak csoportokra: így keletkezett a mánások, a vagyoni középosztály és a proletariátus osztálya. Ezt természetesen ne úgy képzeljük el, hogy 1848-ig volt a nemesi rendiség, akkor ezt eltörölték és lett a vagyoni osztályozódás. Elsősorban a vagyoni helyzetek különbözősége már a nemesi rendiség korában is megvolt, csak hogy akkor az még nem választotta osztályokra az embereket, nem vont éles határokat közéjük, és nem állította oly élesen szembe az osztályokat, mint a liberalizmus korában. Épp így a nemesi rendiség még sokáig, ma is ott kísért közfelfogásunkban (nem is beszélve arról a néhány jogról, ami még mindig csak a nemesség számára van fenntartva). Még mindig vannak, akik születésük szerint, a szerint itélik meg az embert, hogy úr volt-e az apja vagy paraszt. Kétségtelen azonban, hogy a nagy változások után, a liberalizmus korában a főhangsúly a vagyoni terelődik, s a vagyoni alapon való tagozódás élesen kezdi elhatárolni és egymásfelé állítani osztályait. Az egymásfelé állítást úgy értem, hogy az osztályok alárendeltségi viszonyban voltak. A tőkés osztály — most már nem jogilag, hanem gazdaságilag — hatalmában

tartotta az alsóbb osztályokat, és ezt a hatalmát önzésében és kielégíthetetlen mohóságában azok kizsárolásában használta fel. Így újra csak osztályharc keletkezett az ellentétes érdekű osztályok között, melyben a tőkés osztály a tőke, gép és trösztök, a munkásosztály a sztrájk és forradalom fegyvereivel küzd egymás ellen. Ez pedig vagy kapitalizmusra (ha a tőkésök győznek), vagy kommunizmusra (ha a munkások győznek) vezet, ha az osztályharcot idejében el nem fojtják. Hogy nálunk idáig nem jutott a helyzet, annak az oka azt hiszem az, hogy a születési előjog uralmának eltörlése nálunk igen későre esik (60 évet késett), s így az új osztályok közti szakadék még nem mélyülhetett annyira el.

A mi szempontunkból nézve a korszakot, látjuk, hogy elválasztási alapja: a pénz, elég helytelen volt, mert sokszor éppen azokat juttatta legfelsőbb osztályba, akik a legtöbbet tudtak rabolni, akik a legjobban értettek a társadalom kizsárolásához. A mellett a társadalomban lévő válaszfalakat csak növelte, az embereket egymás elleni harcra kényszerítette, és lenézést gyűlöletet szított az osztályok között, s óriási tömegeket döntött nyomorba.

Mármost nézzük meg, hogy a jelenben melyik irányzat az, mely a jövő társadalmát rendi alapon akarja megoldani és hogyan képzeli azt.

Ez a modern rendi elképzelés a hivatásrendiség. A hivatásrendi gondolat XI. Pius pápa Quadragesimo Anno kezdetű körleveléből meríti mondanivalóját. A gyakorlatban ma Salazar valószínűleg Portugáliában. (Nálunk a Hivatásrendiség vezet dolgozik ezirányban.)

A hivatásrendiség lényege az, hogy a társadalmat az emberek foglalkozása, hivatása alapján osztja rendekbe. (Emlékeztet ez a céh-rendszerre.) Ezeket a rendeket azonban nem egymás fölött (mint a nemesi és vagyoni rendiség), hanem egymás mellett, egymással egyenrangúan akarja elhelyezni. Mondhatnánk: mellérendelt viszonyban, szemben az azelőtti rendek alárendeltségi viszonyával. Ezt az egyenrangúságot pedig azzal igyekeznek elérni, hogy a három hivatásrendnek (mezőgazdasági, ipar-kereskedelmi és értelmiségi rendek) önkormányzatot, autonómiát ad. Ez önkormányzatok azután megfelelő súllyal védhetnék meg rendjük érdekeit. Az egymással egyenrangú rendek vitáit a fölöttes hatóság dönti el, természetesen állandóan a köz érdekében egyensúlyban tartva a rendeket. Ily módon elkerülhető volna az egymással ellentétes érdekeknek forradalommal, osztályharcra történő kiegyenlítése. Az osztályharcot a méltányos egyezkedés válthatná fel.

A magyar alkotmányban nem idegen a hivatásrendiség. A magyar állam már régen felismerte a hivatásrendekben rejlő erőt, s a (maga szervezte érdekképviseleteknek kamarák), valamint az egyesületi alapon létrejöttnek helyet biztosított az országgyűlés felsőházában és a törvényhatóságokban. Az 1926: XXII. tc. majdnem teljesen érdekképviseleti alapon szervezte meg a felsőházat.

A kamarák (mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari, mérnöki, ügyvédi, orvosi sajtó, stb.) az egyező foglalkozású emberek kötelező tagságán alapuló, hatósági jogkörrel ellátott önkormányzati testületek. Jogkörük általában a foglalkozás megengedésében, felügyeletben, a képzés ellenőrzé-

sében és fegyelmi jogkör gyakorlásában áll, tehát az állami közigazgatás egy részét átveszi.

A hivatásrendi elgondolás azonban nem elégzik meg ezzel a berendezéssel. Először is elválasztja az állam fogalmát a társadalométól. Az állam szerinte a nemzet legfőbb jogi, hatalmi és közjóléti szervezete, melynek feladata a honvédelem, külpolitika, jogbiztonság, közrend, igazságszolgáltatás és bizonyos mértékig a közoktatás, valamint az olyan gazdasági javak, amelyeket az egész nemzet jóléte követel. De a gazdálkodás már nem. Ez természeténél fogva az egyén, illetőleg a társadalom érdekörébe tartozik. Az államnak tehát olyan módon kell megszerveznie a gazdálkodó társadalmat, hogy az önmagát szabályozza a szociális igazságosság jogrendje szerint. Az így megszervezett rendi közösségnek feladata, hogy benne mindenki megtalálja jogos igényeinek kielégítését: vállalkozó, tisztviselő, munkás, gazda egyaránt. Ennek elérésére önmaga alkot szabályokat, gondoskodik a fiatalok szakképzéséről, bizonyos fokú rendőri és bírói hatalmat is gyakorol, s ami a legfontosabb: irányítja a rend, gazdaság és társadalom politikáját. A legfőbb irányítás és ellenőrzés azonban mindenkor az állam kezében marad, aki hivatva van a rendek egyensúlyban tartására is.

Amint látjuk, a hivatásrendiség gyakorlatilag igen fontos alapon: a hivatás, az egyéni munkának a közbe való beilleszkedési módja alapján állítja fel rendjeit. Az emberek közötti egyetértést a hivatásrendek egymásra utaltságának tudatosításával éri el, dolgozó polgárainak jólétét pedig az önkormányzatokkal és az állami irányítással biztosítja. Az emberek társadalmi egyenlőségét és önérvényét minden hivatás egyenrangúsításával, önállósításával szerzi meg.

Ez a háború elsősorban világnézeti harc. Egy régi rendszer s az új törekvések harca. Hogy melyik kerül ki győztesen, s hogy milyen formája lesz az eljövendő új életnek, ez még a jövő titka, de hisszük, hogy ez a szörnyű küzdelem nem múlik el hiába, hanem az emberi fejlődésnek, egy jobb, igazabb berendezésnek megteremtője.

Ezért üzenek . . .

(Fiaim, csak énekeljétek . . .)

Az a vágyam, hogy a bennem égő tűz
Meggyújtsa mások hamvadó paraszát,
Hogy lobogása lelkeknek aranyát
Forrassa össze, mint vadfát nemesrügy.

Ezt a tüzet én éleszteni vágyom, —
Sok kicsi mécsből, hogy fáklyafény legyen,
Utmutatószökhöz — magyar téreken . . .
Ezért üzenek néktek lélekszárnyon . . .

Versben, betűk szelencéjében hozom
A jótakarás tömjénét s áldozom
Vele honszerelmen tüzet népemért . . .

S te volnál — Lélektársam — ki meg nem ért?
— Nem. Hiszem, tudom, te is azt akarod:
Magyarok! fogjunk össze, — nyújtsd két karod.

GÁL JÓZSEF

Déryné ifjasszony születésének 150. évfordulóján

Írta: Bognár Gyula

A régi magyar színészet legkedvesebb, legrokonszenvesebb alakja: Déryné Ifjasszony. Harmadik esztendő művészi pályája folyamán szinte egész szintársulatot képviselt: játszott vígjátékban, tragédiában, operában. Tartotta a lelket pályatársaiiban, élesztgette a magyar öntudatot a forangú közönségben, felkeltette a szellemi értékek iránti vágyat legegyszerűbb hallgatóságban, s megbecsülést szerzett mindenütt a „kóbor komédiás“ névnek. Művészetének ragyogó éveiben verseket, dalokat írtak hozzá. Századunk elején *Herczeg Ferenc* színpadra vitte nemes alakját. Déryné Ifjasszony című szindarabja kedvesen mutatja be a XIX. század elejének világát. A jobbagy sötét tudatlanságát, a köznemes elmaradottságát, a főúri osztály idegen kultúra tűzhelyénél melegedő tagjait, s köztük Déryné, a gyönyörű fényű szentjánosbogárkát, aki nehéz feladatra vállalkozik: kecses táncaival akarja kicsalogatni az ingoványban fetregő magyar bivalyt . . . Napjaink két operettírója és zeneszerzője is meglátta életében a feldolgozásra alkalmas témát. Egyik fiatal írónk, *Balassa Imre* regényes életrajzban próbálta közelebb hozni a mai közönséghez.

Néhány héttel ezelőtt, 1943. december 24-én, az egész ország megünnepelte születése 150. évfordulóját. Eppen erre az időpontra készült el az életéről, küzdelmeiről szóló hangosfilm *Futótűz* címen. Karácsony hetében az a két város mutatta be elsőként, ahol művészeté diadalmas fényben ragyogott éveken keresztül: *Kassa és Kolozsvár*. A budapesti Nemzeti Színház ünnepi előadásban mutatta be *Herczeg Ferenc: Déryné ifjasszony* című darabját, melyet a rádió közönségének is volt alkalma hallgatni. *Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter* Déryné ünnepén figyelmetetette ifjú művészeinket a vidéki színészet jelentőségére. A kassai rádió előadja a nagy művésznő felvidéki éveiről beszélt, az erdélyi lapok és folyóiratok erdélyi működéséről emlékeztek meg.

Jászágai szemmel figyelve az eseményeket, bizony nem esett jól, hogy Déryné bölcsőhelyéről, Jászberényről alig, vagy egyáltalában nem esett szó. Ezen annál inkább is csodálkozhatunk, mert a nagy művésznő élte végén három hatalmas kötetben írta meg saját életrajzát, művészi pályafutásának szinte minden eseményét. A naplózerű műirodalmi, színészeti, történelmi, művelődéstörténeti szempontból egyaránt jelentős. A Jászág olvasóközönségének különösen nagy érdeklődéssel kell e könyvhöz fordulnia, mert a régi Jászberényről is igen érdekes képet rajzol benne. Életének első tizenöt évét jászberényi szülőházában töltötte, művészi pályafutása alatt is többször visszatért ide, naplójából is lépten-nyomon előbukkanik Jászberény neve. Édesapja bevándorolt német patikus volt (neve: Schenbach), anyja is német származású (neve: Riedl). A kis Róza már Jászberényben nőtt fel, itt szívta magába azt az erős magyarságot, mely élete végéig elkísérte. Európa legelső énekesnőjének tartották, a külföldi lapok is csodálattal írtak róla. Mint magyar vendég, ragyogó sikerrel szerepelt a pesti német színházban. Csábító ajánlattal akarják rávenni arra, hogy hagyja ott a kolduskenyérrel selymülő magyar színjátszást, s legyen belőle német színésznő. A világsiker kapuja megnyílik számára, két esztendő tanulmányutat is tehet a muzsika hazájában, Olaszországban . . . Ma is meghatódva olvassuk naplójában, mit gondolt erre: „Ej, hát aztán a magyar nyelvet hagynám el? Aztán sohase énekelnék magyarul, amely nyelven olyan szépen hangzik az ének? Amely engem eddig táplált, melyben felnőttem, s melyben tölem kedvelte meg a magyar a dal? S én vagyok egyes egyedül az egész honban az első énekesnő. Aztán én szerettem ezen névnek, Déryné, egy kis dicsőséget máris, aztán most meg az álljon előtte a színlapon: Madame Déry? Istenem, ne vígy kiértetbe!“ Hogy a kísértést sikerült elkerülnie, abban jászberényi gyermekkorának

volt legnagyobb része. A mai Déryné-utca helyén apró házcsokkak állottak akkoriban. Ott laktak a művésznő gyermekpajtásai. A kis ablakokból kiáltoztak utána a „Patyikás Rózsika“ nevet. S a kis leánya nagybőjtben, az esti körmeneten olyan szépen énekelte az „Álla a keserves anya“ kezdetű husvéti éneket, hogy szürös gazdák mentek be édesanyjához, s kérték, engedje meg, hogy a kis „Patyikás Rózsika“ minden este énekelhessen a körmeneten. Ok majd hazakisérik . . . Ez volt Déryné első énekesnői sikere, valamivel később pedig a Mátraverebélyre tartó búcsúsok hallgatták csengő hangját. Nem csoda, hogy magyar énekesnő maradt minden csalogatás ellenére . . .

Jászberényről mégis kevés szó esett az országos ünnepségek során. A hibát azonban először mindig önmagunkban kell keresnünk — vallja Széchenyi, és helyesen teszünk, ha ebben az esetben is őt követjük. Hol van hát a hiba? Ott, hogy nem alakítottuk ki Déryné jászberényi kultuszát. Pedig az alap meglenne ehhez: a Jászberényi Keresztény Nőegylet még 1926-ban művészi kivitelű emléktáblával jelöltette meg az egykori szülői ház helyén álló mai épületet, a Jász-Múzeum igen sok Déryné-emléktárgyat gyűjtött össze. A jászberényi kultusz kialakítását azonban még nem végeztük el. Feltétlenül példaképül kellene vennünk Kiskőrös és Kiskunfélegyháza Petőfi-kultuszát. Ez a két város országosan is hangsúlyozni tudja, hogy a költő bölcsője náluk ringott, illetőleg gyermekkorának legszebb éveit városukban töltötte. Déryné ifjasszony — Petőfihez hasonlóan — az egész országot bejárta. Mint emléktáblájának szövege mondja: „Dicsőségé vált ajkain a magyar szó, a magyar dal.“ Soprontól Brassóig, Bártfától Ujvidékig mindenütt hirdette a magyar művészet diadalmas erejét, s talán nincsen olyan magyar vármegye, ahol meg ne fordult volna. A jászberényiek feladata annak a hangsúlyozása, hogy Déryné a Jászág adta az egész magyarság-

nak, s hogy a ragyogó művészet kirepítő fészke Jászberény volt.

Mi a teendőnk ezen a téren?

1. A Déryné- emlékek összegyűjtését, rendszerezését folytatnunk kell!

2. Emléktáblája előtt karácsony estéjén évről-évre ünnepséget kell rendeznünk. Születéséről való megemlékezésünk igazán méltó és szép lenne, ha valamelyik énekkarunk előadna egyet-kettőt

azokból a dalokból, melyekkel Déryné az egész országot meghódította.

3. A jászai sajtóban időnként helyet kell adnunk Déryné gazdag művészi pályafutásáról szóló írásoknak. Az Ugar egyik cikkírója 1942. elején dolgozta fel Déryné és Katona József levélváltásának kedves és romantikus történetét. A rádió másfél évvel később készített hangjátékot ebből a szomorúságos hangulatú művész-anekdótából.

Déryné mondja *Herczeg Ferenc* darabjában: „Olykor úgy gondolom, mi egy láthatatlan kincset viszünk magunkkal, amelynek bizonyos időre el kell érkeznie valahová: Most mi viszük, ha kidőlünk, vállára veszi más, de egyszer csak elérkezik oda, ahol szükség van rá...“ A láthatatlan kincs a magyar művelődés, melyet ma is úgy kell hordoznunk, hogy méltók legyünk Déryné emlékéhez.

K Ö Z G A Z D A S Á G

Törölték a védettséget több ezer gazdaadós ügyében

A Pénzügyi Központ az október elején kibocsájtott kormányrendelet alapján gyors ütemben tárgyalja le a még függőben maradt teherrendezési ügyeket és a védettséget több ezer esetben máris sikerült törölni. Az utóbbi hónapokban elég sűrűn fordultak elő olyan ügyek is, amelyekben az adósok soronkívül fizették vissza hátralékos tartozásukat s ezen a címen kerül sor az eljárás megszüntetésére. Értesülésünk szerint a még fennmaradó mintegy 15 — 20.000 ügyben a Pénzügyi Központ a jövő év folyamán fogja befejezni az eljárást.

Elhullott állatok bőrének kikészítése

Az O. M. G. E. folterjesztésére a Földművelésügyi miniszter tárgyalta az iparügyi miniszterrel az elhullott és kényszervágott állatok bőrének kikészítése ügyében. Az iparügyi miniszter hozzájárult ahhoz, hogy az ilyen bőrök kikészítési engedélyének száma nem függ a birtok nagyságától, de az engedélyek kiadását magának tartja fenn, mivel így a szükséges nyilvántartás és helyes elosztás biztosítva van. Az iparügyi miniszter olyan rendszert fog bevezetni, mely biztosítja a mezőgazdaság szükségleteit, ennek érdekében a földművelésügyi miniszterrel beható tárgyalásokat folytattak.

A beszállítási határidő meghosszabbítása

A közellátásügyi miniszter 1943. évi 130.100. számú rendelete egyes termények beszállítási kötelezettség határidejét szabályozza. A rendelet szerint a beszállítási kötelezettség teljesítésére meghatározott idő után megvételle felajánlott és beszállított búzát, rozsot, kétszerest, rizst, kölest, hajdinát, árpat, zabot, kopaszárpat, kukoricát, babot, lenmagot, ricinusmagot, lóbabot, Viktória-express-, csicseri-, szögesborsót, zölden fogyasztott borsófajták vetőmagjait, lencsét, napraforgót, repcét, szójababot, mákot be kell számítani a beszállítási kötelezettség teljesítésébe. Tehát bizonyos termények szempontjából a beszállítási kötelezettség teljesítésére meghatározott határidőt meghosszabbítottak kell tekinteni. Ennélfogva az ilyen terményeket a felajánló gazdálkodókkal szemben a 111.070/1943. számú rendelet 8. §-ban ütköző kihágás miatt feljelentést tenni nem kell. Es a rendelet december 17-én lépett életbe.

Az olajos-magvak beszállításának határideje

Az olajosmagvak, valamint a vadrepce mag beszállítási határideje 1944. április 15. A termelők az 1944. évi vetőmagszükségletére csak a rendeletben megszabott mennyiségeket hagyhatja vissza. A rendelet továbbá a termelőnek és annak, aki haszonbér, részkereset, munkabér címén természetben kap olajos magot, háztartási szükségletére 50 kg napraforgómag, vagy 40 kg tökmag visszatartását engedélyezi. A nyilvántartó hatóságok nemcsak a búzaegységekben kiszámított beszállítás teljesítményt, hanem az olajosmagvak kötelező beszállítását is szigorúan ellenőrzik.

Januártól kezdve több abrak igényelhető

Aki a termelt tejt a helyi tejszövetkezetbe, vagy tejcsernekbe szállítja, annak részére a tejcsernekvezetőjének kell a többi tejszállító abrakjándóságával együttesen az abrakot igényelni. Ha a községben olyan gazdák is vannak, tejlennőrzés alatt álló (törzskönyvelt) tehennel bírnak, a tejlennőrzés alatt álló tehennel számát a vármegyei Állattenyésztő Egyesület útján kell minden igénylés alkalmával (kéthavonként) igazolni. A törzskönyvelt gazdák csak abban az esetben részesülhetnek a tehennelként és havonként 50 kg-ban megállapított tenyésztési pótabrakban, ha tejelesterjüket teljes egészében, de — a szárazonállás idejét kivéve — legalább napi 1 litert meghaladó mennyiségben a tejcsernekbe szállítják.

Azok a tejtermelők, akik tejcsernek hiányában a helyi, vagy környékbeli fogyasztóknál értékesítik tejtüket, abban az esetben részesülhetnek abrakkiutalásban, ha a tejt állami fogyasztói tejtutalvánnyal ellátott igényjogosult fogyasztóknál értékesítik. Ha tejtüket helyben értékesítik, úgy a község előjárásának kell részükre az abrakot együttesen igényelni, annak igazolásával, hogy a legutóbbi hónapban mennyi tejt értékesítettek utalvány alapján. A közvetlenül városokban tejt szállító 100 kh-nál nagyobb birtokon gazdálkodó termelőknek pedig a közellátási felügyelőség útján kell igazolniuk az utalványra értékesített tej mennyiségét.

Az abrak kiutalása tehát kéthavonként történik, és minden kiutalás alkalmával értesítést nyer az igénylő, hogy legközelebb mikor nyújthatja be ismét igénylését.

SZTAROSZTA LEÁNYA

Olyan egyformák ezek az orosz falvak. A négyhetes vállalkozás folyamán, vagy harmincon mentünk át. Hirhedt partizán vidékeken vezetett át az utunk. Banda banda mellett. Naponta harcban álltunk velük. De a sok üres falu után szinte felüdülés volt most Tushar.

Az évszázaddal lovagolok be. Zsupfedeles, faragott kapus házak előtt kerekarcu, pampuskákéjú szöke, meg barna lányok, asszonyok integetnek. Mosolyognak, sugdolóznak vagy bizonytalan „drasztutyé“-kat köszöngetnek.

Férfi csak itt-ott, az is öreg. Derűsen pillantunk mi is rájuk. Mondom no: örülünk.

Utánunk szürkés-sárga porfelhőbe burkolózva jön a többi század, meg a kilométeres kocsisor. amit úgy vonszolunk magunkkal, mint kigyó a törött farkát.

Szálláscsinálás. Alighanem pár napot töltünk itt, mert a felderítés szerint ez már megbízható vidék. Belülről vidámra csiklandoz a pihenés gondolata. Kéthete ázunk, mocsárban gázolunk, sátor alatt alszunk, harcolunk. Lábunkba egy hónap gyalogmenete marta bele a fáradságot. Ki ne örülne a pihenésnek?

— Igazán pihenőbe kerülünk?

— Igazán!

Intelligens arcú ötven év körüli orosz férfi fogadja a századparancsnokot. A sztároszta. Mintha Tolsztoj regényéből lépett volna élénk. Régi, régi ismerős. Éneklő orosz nyelven beszél, amit János a ruszin legényünk fordít nagy buzgalommal. Mély hajlongása csak megerősíti a szóval mondott szíve fogadtatást. Mellette egy szökehajú, hetyke mellű leányféle. Leánya. Tanítónő.

Udvariasan bemutatkozunk. Elég jól beszél németül, aminek külön is örülünk.

Az öreg orosz nagy tisztelettel hívott meg bennünket a házába. Elfogadtuk. Szép nagy faház, három hófehér szobával. Valamennyi nagyon tiszta. Oldalt a jellegzetes orosz kemence, a „picski“. Az is hófehér. Körben a falmentén fapad, egyszerű asztal, szép ukrán himzésű terítővel letakarva. Szemben a bejárattal a falszögletben gyönyörű régi ikon, cári-sasos, piroshímes terítővel keretezve.

Nagyon kellemesen hatott rám a jómód ennyi jele a nyomorúságos, tetves parasztházak után.

Anna Mihajlowna Kovalenka kitűnő házikisasszony volt és feltűnően intelligens, amit ösztönösen megcsodáltunk. Olyan halk, finom szerénységgel szívélyeskedett mint a magyar udvarházak kisasszonyai.

Csak bámultam, bámultam és sokszor szinte elfeledtem, hogy Oroszországban vagyok. Még a hangos, mindig csörömpölő Jánost is megragadta a hely szelleme. Ormótlan bakancsával lábujjhegyen járt és szokatlan, komikus mozgással rakosgatta a sok személyi máhát, hátizsákot, bőröndöt, ládát, körülményesen keresgélve a legalkalmasabb helyet, hogy meg ne bontsa a lakás kelleme rendjét.

Csodálni való átváltozás, szinte percek alatt. De mi is. Kint mosakodtunk, szabályosan begombolkozva jártunk és olyan udvarképes eleganciával áttuk az Anna által felszolgált friss, illatos tejet, mint

a lornyonos öreg hófdámák. Annát egyébként ritkán láttuk, de mindég vártuk.

Jánost nagyon fúrta a dolog.

— Orosz grófnő lehet ez, tudósító, ur!

— Itt nincs grófnő, János, ez Oroszország, itt megölték a grófokat. János azonban szilárd férfiú volt, amit egyszer elgondolt, azt tartotta.

— Meg ám, akit tudtak. De ezt nem tudták. Ez grófnő, olyan finom. Szent igaz, hogy más volt és minden eddig látott orosz nőnél különb volt. Aztán az egész viselkedése, az a szemérmes úri szerénysége elbűvölt bennünket. Titkon már arra gondoltam, hogy a zászlóalj hirhedt, ifjú zászlócsait be sem mutatjuk Annának. Féltetni kezdtük.

— Te Imre, milyen a szeme?

— Nem tudom, Zsiga.

— Nem tudod? Hát már két órája lakunk itt és meg se nézed?

— Ugy látom, te sem. De tudod, milyen édes dolog ez, hogy egyikünk sem volt még kíváncsi a szemére

Elemesztük részletei nélkül és igazat adtunk Jánosnak.

János, a csicskások gyöngye, különböző ürügygel felderítő útra indult. Végigjárta az egész házat. Csillogó szemmel számolt be.

— Szép ház. Ketten laknak az öreggel. Anyja négy éve meghalt. Még egy bátyja van, az orosz tiszt Moszkvában. Egy öreg asszony vezeti a házat, meg az unokája, Ljuba. Szép lány, de azon már látszik, hogy nem grófnő.

Huncut mosoly gurult végig arcán az összehasonlításra.

A széles utcán elült a por. Mindenki szállásán van már és élvezzi a tisztálkodás örömeit. Kinyitóm az udvarra nyíló két ablakot. Nagy lila fűrtös orgonák hajbókolnak az alkonyati szélben. Széles vörös fénycsík fut a sarok-ikon merevarcu szentjéhez, melyet a leáldozó nap szinte életre kelt.

Grékósan hosszú ujjával áldást adó szakállas szent Nikoláj majdhogy nem beszél. Talán beszél is.

Halkan ásitásszerű zurránással nyílik az ajtó. Anna lép be. Orgonával tele a keze. Egy sárgaréz ágyúhüvelybe teszi, a kép elé áll, felmutatja a szentnek, mint az áldozatot szokták, aztán furcsa ritmussal meghajlik és keresztet vet. Haján megcsillan az alkonyat fénye. Szép szöke feje olyan hivalkodás nélküli alázattal hajlik meg, hogy szinte meghat. Kicsit zavartan keresem magamban ezt a mély, nemes vallásosságot, és arra gondolok, hogy a bolsi Oroszországban is vallásos lehetett az, aki akart. Nagyon finom mosollyal tette a virágot az asztalunkra, és szinte mentegetőzve mondta:

— Első orgona a szobánkban. Kérem, fogadják jószívvél.

Másnap egész estig nem láttuk Annát. Pedig nagyon is kívántuk látni. Keresni resteltük, így Jánost használtuk fel hírszerzésre. Megtudtuk, hogy délelőtt tanítani volt, délután pedig bezárkózott a szobájába. Megint úgy alkonyattájt jött elő. Friss vizet adott a virágunknak.

Hellyel kínáltuk meg. Beszélgettünk. A tanításról, az orosz nebulókról, akik époly csintalanok mint nálunk a gyerekek, a háborúról a sokat

szemvédő orosz népről, akik a másodéves megszállás után sem tudnak nyugodni, békés polgári életet élni a Moszkvából irányított partizán bandák garázdálkodása miatt.

— Gyűlölöm a partizánokat. Gyűlölöm Moszkvát!

Ez volt az egyetlen érdekes hang mindig könnyed, előkelő beszédjében.

— Urak! Szívesen látom önöket a szobámban.

— Szpassziba Anna!

Ugyanolyan tisztá, hófehér szoba virággal. Az ablak melletti sarokban pianinó. Finoman, elegánsan kinnál a kikészített pálinkával. Elragadó volt. Aztán könnyedén a zongora mellé ül, és egész komoly zenei tudással, igen kulturált hangon énekel. Kicsit epedő, kicsit vidám dallam szállt fel: a „Katyusa“.

— „Roszvitáli jáblonyi a hrusi,

Poplali tu máme nadrikoly.

Vicho dila naberek Katyusa,

Na vizsoki, naberek chutoly.“

Vagy öt versszakon át epekedik Katyusa, aki hírt kér a felhőtől, virágtól, folyótól. De hír nem jön a messzi katonától. Szegény Katyusa!

Először hallottam a dalt. Azt hiszem, örök emlékem marad.

Későre esteledett. Tábori mécesünk laposakat pislákolt a zongorán.

Buja tavaszi orgonailat áradt be az ablakon. Elköszöntünk. Egyszerű, szemérmes kézfogás.

— Szpassziba, Anna!

— Puzsalusza, Pán!

Mikor a szobánkba érünk, hangos dorombolással zúgott el felettünk egy orosz bombázó század. Caernigownak, meg Kiewnek nehéz éjszakája lesz!

— Te Zsiga! Hát nem olyan Anna, mint Tolstoj Annája!

— Angyal volt, Imre! Legszebb oroszországi emlékem.

— Ugy-e mondtam, hogy igazi grófnő?!!

*

Éjjel az ezredtől rádió értesítés jött. A „Botond csoport“ sávján nagyobb partizán erők szállták meg a Tushár körüli erdőt. A keleti szárnyon vagy száz főből álló kozák szotnya áll lesben a mocsár szélén. A zászlóaljparancsnok riadókézsültséget rendelt el. Tábori őrsünket mindenütt megerősítettük.

Egy páncéltörő-ágyú tüzelőállásában töltjük éjszakánk hátralévő részét. Kicsit szorongva nézünk a falu felé. Szegény Tushar! Még jó, hogy itt vagyunk, mert a partizánok kegyetlen bosszút állnának hűségéért.

Félkörben az erdőn túl négy nagy tűzvilágít. Égő orosz falvak. Kisérteties fényük mellett gondolunk Annára, aki talán édesen alszik most, és mitsem sejt a veszélyről.

Nagy, szikrázó fényű kékes, sárgás csillag-szemek búcsúznak az éjtől. Keleten, az erdő fekete prémjén túl, mintha északifény vibrálna. Hajnalodik. Zúgó hajnali szél hajtja el az ólálkodó sötétséget, és valami egészen különös opálos ködöt szór szét. A mocsár felől unka-békák halk kórusa züm-mög bele a korán ébredő réti, meg erdei madarak álmos reggeli dalába.

Négy óraker menetkészen állunk. Nem várjuk be a banditák támadását, mi támadjuk meg őket.

A támadás sikerrel járt. A kitűnően vezetett két zászlóalj teljesen megsemmisítette a sokszáz főből álló bandita-tábor.

A zászlóaljparancsnok kívánságára a törzsnél maradtam, hogy az operáló csapatok idegközpontjából lássam a harc lefolytatását. Megcsodáltam ezt a pompás összmunkát. A térkép, a jelentések, azok pillanatnyi kiértékelése, a kiadott parancsok úgy megérezteték velem a hadvezetés egész magasrendű művészetét. De hogy folyik ez le apró részleteiben kint a vonalban? Ezt felvenni, megörökíteni, megjelölni a haditudósító igazi munkája. Elhatároztam, hogy a parancs ellenére kijutok valahogy.

Sebesültszállító autó futott be.

— Fordultok még egyet?

— Igen, csak kirakjuk és indulunk.

— Veletek megyek!

Öt perc múlva már robogunk a vonalba.

— Talán nem követek el nagy függelém-sértést, hogy kijövök?

Izgatottan figyeltem. Egy-két puskalövés, hosszabb géppuska trilla, néhány messzi buffanok. Megállunk.

— Hát itt a harc?

— Itt vagy háromszáz méterre.

Alig hiszem. Hol van ez a tüz muzsika attól, amit már néhányszor átéltem. Egy sebesülthordó tisztessel megyek előre. A tisztáson lévő kis cserjés erdőcsücsökre mutat.

— Itt volt a nagy ellenállás.

Sűrű löporfüst. Szűrő szaga mindenütt. Vagy ötven lépés után szinte belebukom a legvisszatasztoltabb csatáképbé. Döglött lovak, halott banditák oly tömege, hogy megdöbbentő. A támadó kozák csapatot itt kapta el két útmerti géppuskánk.

A kis cserjés tulsó végéhez érek, ahol a banditáknak pompásan kiépített tüzelőállása volt. Frissen hányt földje legfeljebb kétnapos. Körülötte nagy sárga sebeket tépett a zöld gyepebe a becsapódott akna. Most látom, milyen remekül löttek aknavetőink. Húsz-huszonöt halott bandita szerte-szétjelle. Majd mind az akna ölte meg.

Távcsővel kutatom a terepet. Vagy 150 méterre nagyobb harcos csoport.

— Mi az ott?

— Egy orosz géppuskafészek volt. Ez szolt a legtovább. Nagyon nehéz harc volt itt. Innen hordtuk a legtöbb sebesültet. De mégis kilőttük!!

Odamegyek.

A szélesebb, elegáns fehértörzsű ikernyírfa mögött remekül beépített orosz géppuskafészek. Mestermunka! Ezt tényleg nehezen lehetett megsemmisíteni. Olajsínű zubonyban szétbomlott szöke-hajás fej borul a tűzgépre. Mellette géppisztoly, készitáska.

— Tessék nézni, szerkesztő úr, partizán nő volt a kitarító géppuskás. Én lőttem ki!

Ezt Boross, a nehézpuskás mondta, aki Kokas szakaszvezetővel egyszerre nyúlt a géppisztolyért. Nagy kincs, nagy dicsőség ilyet szerezni. Kokas kezében van már, de csak egy gondolatig. Lovagiasan átadja a tömzsi Borossnak.

— Te terítetted le. A tied.

Szép jelenet volt.

Valamelyik hajánál fogva rántja hátra a halott leányt. Nem tudom, mi húzta oda tekintetem. Mintha villám sújtott volna belém, úgy álltam előtte. Nézetem, nézetem mint a meghásvolt.

— Nem tévedek . . . Ez Anna . . . !!

Arcát öregegre, torzította a halál. Szájából keskeny vércsík ereszkedett, folydogált végig a füle felé. Mellbelőtték. Rémtült tekintetű szeme üvegesen meredt rám. Csak most láttam, hogy barnaszemű . . .

Azt hiszem, senkisértette, mi történt, talán azt sem, hogy tisztelegve mentem el, de nem is törődtem vele.

*

Hat könnyebben sebesült foglyot hallgattunk ki. Megdöbbentő volt a vallomásuk. A harcoló banda nagyrésze tushari férfi volt. A vezérük Anna Mihajlowa Kovalenka. Pajtájuk padlásán a széna közt rádió. Nem adott, csak vett. Vette Moszkva parancsát, a bátyját, aki azt mondják, a partizán ellenállás vezérkari főnöke.

ÉLES SZEMMEL

A KÖZELLÁTÁSI

ügyek helyes intézése a háborús élet egyik legnagyobb problémája. Minden jóakarátú, de nem eléggé megfontolt intézkedés elégedetlenségre adhat okot. Különösen nagy visszatetszést szül, ha valamely intézkedés igazságtalannak látszik.

Igy sokan nem értik, hogy pl. Budapesten miért magasabb a hús, a zsír, a cukorfejadag, mint vidéken?

A pestiek személyenkint öt deka vaját már két ízben is kaptak, a karácsonyi adag pedig tíz deka volt. Ezzel szemben pl. Jászberényben karácsonyra is csak öt dekát lehetett kapni. Miért? Azért, mert vidéken több az „önellátó“ család? Azért, mert itt könnyebb a fekete árúhoz hozzájutni?

Ez mind igaz lehet, de ne felejtse el senki, hogy vidéken is vannak olyan emberek, akik nem hízlalhatnak disznót, akiknek nem termett semmi ennyivaló, akiknek nincs pénzük fekete csirkére, libára, zsírra, húsrá, paprikára, mákra. Igen, vannak emberek, akik kénytelenek törvényesen élni. Vagy ez már mindig úgy lesz, hogy a szegény embert az ág is húzza? Még szerencse, hogy a jász községekben jobb a helyzet!

DÉRYNÉNEK,

a jászberényi születésű színésznőnek küzdelmes élete jut eszembe, amint olvasom, hogy egyik „törékeny nagy művésznőnk“ tíz perces szereplésért

(egy verset kellett elmondania) ötezer pengőt kért. Mit kérne ez a mai művésznő, ha fellépését olyan fáradságos utazás előzné meg, mint a mi kis Dérynénkét, aki Nagyváradról a nagy sár-víz miatt két hét alatt jutott el Kaszára. Úgy látszik, hogy ilyen áldozatot ma már nem lehetne honorálni. Száz év alatt nagyon sokat változott a világ!

A színészet Déryné korában apostoli hivatás volt. Művészei a magyar nyelvnek és a nemzeti érzés élesztésének a szolgálatában nem féltek az áldozathozattól.

Egy alkalommal Déryné pl. ezekkel a szavakkal utasította vissza a német színház kedvező ajánlatát: „A kakuknak van eszében, hogy én a magyar színpadot elhagyjam. A német színpadok valamennyi jövedelméért sem. Hazám szült, az nevelt, temessen is el.“

Ma már más a helyzet. Thalia felfuvalkodott papnői nem egyszer a pénz és a tömegörület rab-szolgáivá alacsonyodnak. (Aki nem hiszi, annak azt ajánlom, hogy tanulmányozza az u. n. színházi és „filmművészeti“ képe-slapokat.)

A VONATON

— zsúfolt harmadosztályú fülkében — élénk beszélgetésre leszek figyelmes.

— Turkesztánban, igen, ott terem a legjobb sárgadinnye. Édes, mint a méz. Meg a jó mazsolaszőlő. Már a mult háború után is szinte ingyen adták kalapuzámra, — meséli egy piros-pozsgás úr.

— Hunnan tud maga ennyit? Ámuldozik az egyik kendős né-

Sok minden megvilágosodott előttem.

Anna Kovalenka finom lebilincselő modora hát ezt leplezte. Ezt leplezte a keresztvetés, az áldozat, az „átok“ . . . ?

Nagy nő volt, sokat tanultam tőle.

*

Nem hivatásom az ellenség feldicsérése, nem is teszem. De elmondtam úgy, ahogy történt, mert tudom, a mi magyar hölgyeink — ha arra szükség lesz — épp így cselekednek.

Az utóbbi időben még többet kell gondolnom erre . . .

Igen, ha szükség lesz . . . Isten keze irányítja a jövőt! Ki láthat ebbe igazán bele . . .

Berkoff, 1943. május.

nike — napokig el tudnám hallgatni, olyan érdekeseket mond.

— Hát olvastam — hangzik a válasz — meg tapasztaltam. Jár-tam én, kérem, külföldön is. Németországban, meg Franciaországban is.

Aztán beszél tovább. Szakszerűen magyarázza, hogy hogyan gyógyul a seb, meg, hogy a falu nem olyan egészséges ám, mint ahogy gondolják. Sok ott a tüdőbajos. Csak nem igen mennek orvoshoz aztán nem tudják, hogy miwhen halnak meg. A halálról kerül szóba a feltámadás. Meggyőzően magyaráz:

— Igen, meghalunk, aztán vége. A temetőkre fel van ugyan írva, hogy „feltámadunk“, de azt csak a papok beszélték be a népnek.

Kezd az ügy érdekelni. Közlebb küzdöm hozzá magam és megkérdezem:

— Mi a foglalkozása?

— Nyomdász.

— Külföldön dolgozott?

— Nem, tanulmányúton voltam.

A szociáldemokrata szakszervezet küldött.

Mindent megértettem . . .

—dk—

Sok ideges

ember van ma. Vagy talán nem is idegesek ezek, hanem meg-nem-értő, önsz egyének.

A húscsarnok előtt álltam sorban. Egy óvatlan pillanatban a tömeg hátranyomott. És én, egyenlőlyomat elvesztve, elkövettem aszörnyű vétket: ráléptem a mögöttem álló aseműveges úr lábára.

— Nem tud vigyázni, nem látja, hogy itt állok, hogy lehet valaki ilyen? . . . Először szelíden meg akartam magyarázni, hogy nem én vagyok az oka, véletlen volt az egész, aztán meggondoltam magam: bizonyosan neki is olyan nehéz az élet, mint nekem, és annyit mondtam: — Bocsanat.

KÖNYVEK

Járdán József:
Rögök küldöttje

Járdán József nagyon hívó ember és nagyon szociális költő. Nem divatos, nem népieskedő, de amiket elmond verseiben, azok mégis újak és örökvényűek. És nem is az a fontos, hogy ki hogy mondja el a mondaniyalóját, hanem az, hogy mit mond. Járdán József pedig élő és beszélő költő! Szép képei vannak és jó meglatásai, meleg és finom hangja, és mindig a lényegre tapint.

Otthon van a pusztában, és úgy látja a dolgokat közvetlenül, ahogy azok valóságukban mutatják magukat:

Szegény határ ez. Nagyon a mienk,
Nagyon senkié, sivatag fájta,
elcsirja magát, hogyha rátekinthet,
a kőből ácsolt Krisztus is rajta.
(Ütszéi keresztnél.)

Igy csak pap beszélhet, a lelkek pásztora, a „Rögök küldöttje”, ki tisztában van hivatásával. Minden sorában együttérez a szegényekkel, az elesettekkel, és e miatt nem egyszer lehangolódik:

Minden vígasság elhagyott
Ridegen állok, megfagyott
bennem az öröm. Szomoró,
kőpönyeg föld bé: a ború.
(Borúsan ülök.)

Nem annyira a maga élete fáj neki, mint inkább a másoké. Úgy van ő is, mint minden igazi ember, nem azért, mert neki is keze-lába van, hanem azért, mert meg van benne az a magasabbrendűség is, ami az embert emberré teszi: szíve és lelke van, és szebben és jobban látja a dolgokat, és így nehezebb teher neki az igazság, mint annak, aki egoista szemmel mérlegeli azt. Az apostolság, a magasabbrendűség épp olyan megkötöttség és erényt követel meg az embertől, mint a heroizmus. Így hát ő is a maga életét éli, és mert igaz életet él, így mindannyiunk életévé tágu. Tudja, hogy minden nyomornak és bűnnek a kapzsiság és a barbárság az eredője, ami ellen csak igaz keresztény hittel lehet küzdeni.

Nem panaszkodom hát, Uram, szoldodra
(nem szoldád vagyok, de inkább fiad)
mégis Uram, lélek, panaszal jöttem:
nem bírom a káplárjaidat!
(Istennel így beszélgetek)

Katonasorsnak tartja a sorsát, még pedig olyan sorsnak, amely soriban ő csak egyszerű közlegény: de ki többnek született, embernek is.

Tudjuk, hogy Járdán József festő is, még pedig igen robusztus tehetség! Főleg a kubikusokat szereti festeni. Verseskötetében sem feledkeznek meg rólok, nagyon a szívéhez nőhetek árokszálási káplánkodása alatt:

Láttad tavasszal?
Kis talicskákkel telt sorokban
menetelnek végnán arra a tájra
merre hívják, ahol munkaszag van.
Őszájon pedig úgy jönnek hasa
szétszórtan, búsan, üres gyomorral,
üres zsebbel, mint megvert hadsereg.

Úristen! hidd el: Dózsa óta
semmi emberi ántudatjuk nem volt,
csak félelmük és végtelen keservük.
(Kubikusok)

Amit örömmel és vígasságnak nevezhetnénk, olyat keveset találunk Járdán József verseskötetében, de nagy és komoly problémát annál többet! Lehet, hogy kevés szívhez férköznek majd hozzá ezek a versek, egész és talpig embert kívánnak, de ez az értéküket nem csökkenti. Ő fölemelkedett és lehajolt, és ha mégse sikerül mindenként fel-emelni, magához ölelni, ahogy ő szeretné: az nem az ő gyengesége...

A legszebb versei talán: a „Rögök küldöttje”, — „Apám”, — „Gyermeke egy volt”, — „Jászok”, — „Egy ital bor”, — „Vadvizek”, — „Ütszéi keresztnél”, — „Mindenké legyek”, — „Grál lovag énekel”, — „Kincset őrzök” és ezen kívül még jó néhány vers van a kötetben, amikben megtalálja az olvasó azt, amit keres és ami ünnepet jelent a számára!

Porteleki Péter

Könnyű László:

Ütszéi fák.

A világegés negyedik karácsonyán a békés magyar karácsonyfák alá új verseskötetet hozott a Jézuska. Színes virágcsokrot a vattával behavazott karácsonyfa alá. Egy emberlélek önzetlen ajándékát azoknak, akik ágyú-dörgés és bomba-robbanás közben is nyitva tartják lelkük egyik ablakát a nemesebb érzelmek fuvalma számára.

Könnyű László, a városunkban élő fiatal költő, verseskönyve ez az az ajándék, Lizony Ede László ízléses címlapjával díszítve. Ajándék nemcsak a jász föld, hanem a nemzet ünnepi-asztalára is. Annak a nemzetnek asztalára, amelynek földjéből a költő teste formáltatott s amelynek derűs égboltjából egy darab a lelke.

Lélek, amely mohóbban szomjazza a szépet, mint az avas szálonnán és a podvás retken élők lelke. Lélek, amely milliók baját-buját, örömet-vágyát érzi meg, mint a rádió antennája. Már ezért is érdemesebb a figyelemre, mint a tucateMBER lelke.

Hangja zamatos, mindent gazdagon kifejező hang, amely a a dunántúli harangok nyelvén szól a századok tengerén hánykódó nemzethez, s amelynek hangját egyformán érti és érzi a burgenlandi bükk, a tátrai fenyő, a ruszinszki nyír, az erdélyi tölgy és az alföldi akác.

Hang ez, amely a test elmúlása után is zeng, mint a Badacsony oszlopos szirtjei közt a „Harangozó bére.”

Jász föld halandói, figyeljétek fel erre az édes, közös magyar hangra!

A magatok mulandó lelkének is tartoztok vele.

Kiskún József

ASSZONYOKNAK

Töltött káposzta erdélyi módra rántás nélkül

Hozzávaló 10 személyre:
5 dk zsír, 3 dk liszt, 1¹/₂ kg savanyú apró káposzta 10 levél (hársób), 50 dk darált sertéshús, 50 dk nyers kocsonyahús (füle, farka, fejhús, csütök) 30 dk füstölt oldalas, kékhegyi reszelt hagyma, bors, 2 deci tejfel, 1 kávéskanál édes paprika, 15 dk rizs vagy 12 dk tarhonya.

A káposztát fazékban főzzük, melyet a fele zsírral kikénünk és a liszttel behintünk. Az edény aljára káposztát hintünk erre jön a kocsonyahús és a füstölt oldalas. Ismét apró káposzta azután a töltelékkel és betakarjuk a megmaradt apró káposztával. Ha felforr, a tűzhely szélén főzzük lassan de egyenletesen 2 óráig. Ne kovargassuk, időnkint rázogassuk. A kész káposztát tálra halmozzuk, teletjere szeljük a húsokat. A visszamaradt mártást tejfellet elkeverjük és ráöntjük a kitálat káposztára.

A leveleket megtöltjük a darált hús, rizs vagy tarhonya maradék zsír, fűszerek s keverékével, melyet jól összegyúrtunk.

Töltött almák

Közepes almákat meghámozunk, belsejét kifúrjuk, és gyengén cukrozott citromlével (Citrosa essencia) ízesített vízben addig főzzük, míg puha, de szel nem fő — (pár percig.) Ha kihűlt, töltjük meg különböző ízes, amit lehet ribizli, málna, áfonya, barack, narancsíz, megfőltjük, süteménypapírosban tálatjuk szárnyas pecsenye mellé.

Ha csemegének tálatjuk, akkor készítsünk vanília lejsodót, öntsük üveg tállá és helyezzük bele a töltött almát.

SZÉLÉRT, FÜSTÉRT

Mint a tejben a jóság,
A mézben az édesség,
És a lángban a jó meleg,
Vagy a borban a mámor:
Úgy lakozott én bennem
A tiszta áldott szeretet.

Mit kaptam mégis érte:
Léhan elpocsekoltam
Szív és mennybéli kincsemet
Szélért, füstért! Ó egek,
Oly nagy pazarló voltam,
Milyen csak tekinthető lehet!

RÉPÁS JÁNOS

IPARTESTÜLETI HIREK

I. A kencevel dolgozó iparosok részére 1050 kg kence érkezett az Ipartestület kebelébe tartozó iparosság részére. A szétszétás megtörtént, utalványt minden szakmájú iparos a szakosztálya elnökénél jelentkezzen.

II. A vaselosztás december hóra megtörtént. Itt hívjuk fel mind az iparosság, mind a gazdaközönség figyelmét arra, hogy a vasjegyek és vasutalványok csak január hó 20-ig válthatók be. Tehát azon gazdák, akik a városi, vagy községi vasbizottságtól lópatkolásra, kerékráfhúzásra utalványt kaptak, azonnal adják azt át kovácsaiknak, hogy azok a vasjegyeket az ipartestületnél beszerezhessek, mert január 20. után minden utalvány érvényét veszti.

III. A férfiszabószakosztály férfi-szabóipari szakrajtanfolyamot szándékozik rendezni. A tanfolyamon részt venni kívánók jelentkezzenek az ipartestületi irodában.

Beszámol az Ipartestület még a január hó 8-án tartott kamarai értekezletről. A debreceni ker. kereskedelmi és iparkamarához a kamara kebelében tartozó 44 ipartestület vezetői voltak meghívva. Legnagyobb panasz tárgyát képezte a kamarai közös gyűlésen az ipari anyagellátás, de ebből is kiemelkedett a fával dolgozó iparosok ipari faanyaggal való ellátása. Vannak helyek már, ahol koporsónak való deszkát sem tud az asztalos beszerezni. Minden ügyre az Iparkamara a leghathatósabb közbenjárását ígerte meg úgy, hogy ha nem is a teljes igénykielégítést, de az ipari anyagellátás javítását a közeljövőben várhatjuk.

Sz. F.

FILM

Münchhausen.

Európai filmnél szokatlanul hatalmas költséggel készült az Ufa jubileumi óriásfilmje, a Münchhausen. Gyermekkorunkból jól ismert, nagytomkó germán kalandor alakját varázsolja szemünk elé, ötletesen beleágyazva a celekményt korunkba. Nem tagadható az elismerés ilyen bőkezű és nagyvonalú alkotástól; ámulya figyeljük a kosztümök és díszletek kavargását, némely különösen érdekes filmtrükk előállításán pedig elgondolkozunk. A szereplő színészek játéka nagyjából fedi az elképzelésünket. Értjük ezt első sorban Münchhausen meglevenítőjére, Hans Alberse. Vérteli művész, olyan fölényes játékdással, aminőt az utóbbi pár esztendőben vajmi keveset láttunk. Ilse Werner tündéri szépsége, az ügyes és temperamentumos Brigitta Horney, Ferdinand Marian, Käthe Haack és sokan mások osztoztak a sikerben. A sok dícsérnivaró mellett azonban egyéb-irányú észrevételeinket sem hallgathatjuk el. Elsősorban a szerkesztésben, a felépítésben találhatunk kifogásolnivalót, amennyiben az alkatrészül szolgáló történetek között megbillent az aránymutató. A vég felé csökken az iram. A pazar díszletek mellett a holdjelenet például egyetlen díszletben játszódik, s az eddig megszokott nagyvonalúság mellett kissé szegényesen hat. Azt is sajnálattal tapasztaltuk, hogy bizonyos erotikus elemek egyre inkább tért hódítanak a német filmgyártásban. Nem beszélve az erkölcsi szépséghibáról, egy mesés mű keretében az e fajták mindig silány eszköztévé aljasulnak az olcsó bumornak. Ezen és még más hibáktól eltekintve lebilincselő film a Münchhausen, szokatlan hosszúsága azonban fásasztja kissé a közönséget.

Megálmodtalak.

Az új Vaszary-film nem hoz semmi meglepetést, egyike az író utóbbi évi sorozatdarabjainak. Ha szigorúan szemügyre vesszük, még azt a lefelé irányuló vonalat is észre kell vennünk benne, amely a ragyogó sikerű Házasság című film óta a Vaszary-filmeket sze-

rencsétlenül egyre kísérti. Ennek valószínűleg az egyoldalúság a kórokozója, az a sablon, amelybe kivétel nélkül minden Vaszary-film beleygőmőszöklődött: a hőbortos, csöppet sem jómodorú társaságbeli lány sekélyes légkör. Ebben a filmben ünnepeit művésznő az illető, aki megálmodik valamit, amit aztán a törés-zúzás és jódag erőszakosság után véghez is visz. Vae victis! Jaj a legyőzött férfinak, a nagyon jól játszó és többre hivatott Bilcsi Tivadarnak, aki ellentmondásokból tarkára szövött szerepekben evickél, mint hálóban a hal. Talán szimbolizálni akarja, hogy a Muráti — Mária — által képviselt nőitípus megérdemli a sorsát, ezt a dib-dáb, férfinak csúfolt szerencsétlen flótást? Akkor rendben lennénk, a mérleg egyensúlyba billen. Csupán a néző szomorodik el, aki nem tudja és nem akarja megérteni, miért kell ezt a semmiképpen hivatása magaslátan nem álló társadalmi osztály-újából és újból bemutatni? Ma szertelenséggel, szeszéllyel, luxussal és extravaganciával éppen nem dicsőség tüntetni. Amit pedig tilt a megváltozott életmód, de tilt a józan ész is — nem beszélve a művészi értékekről — miért tartanak egyesek olyan vonzonak? — Sok hozzáfűznivalónk lenne még, de hagyjuk. Csak a szokatlanul sötét képeket és egy izléstelenül dekoltált menyasszonyi ruhát említünk meg Romváry Gertrudon. Fátyol és mirtusz több szoliditást igényel. Általában néhány jelenetet minden mulasztás nélkül ki lehetett volna hagyni. Talán használt volna.

Rákóczi nótája.

Film, amelynek erényei túltesznek hibáin! Milyen ritka dicséret a mozifront hazai vonatkozásain. Öröm, hogy végre meretek az illetékesek történelmi tárgyhoz nyúlni. A Nagy Fejedelm alakja, Bercsényi, Vak Bottyán, és a sok-sok kuruc mintha egy elrejtett rugót patintana fel a lelkünkben, érezzük, hogy magyarok vagyunk, közünk van mindahhoz, ami a daliás multból felénk száll, késői ivadékok felé. Nem propaganda, nem frázissá koptatott haszaszeretet ez, hiszen erősen romantikus mese keretében támad ez a sítvetmelengető érzés. Egy forró szerelem hattyúdala, de új kor-

szak fentéges nyitánya is a Rákóczi-nótája, a Rákóczi-induló, amely végigsöpör, felforról, új erőt önt az elcsüggedt, fáradt kuruchan, s amely mindmáig a nemzeti érzés szent örületének leghívatottabb zenei tolmácsolója. A film erősen lírai beállítottságú, érzelmileg megalapozottabb, de — dicséretére Daróczy Józsefnek — most óvakodik a giccstől, amelyet az előbb említett producer korábbi filmjeiben le nem tagadhat. Reméljük, hogy ez az új életőrecek a szikkadt magyar film-talajon még egyre erősödve érezteti jótékony hatását.

-sk-

KOZMETIKA

Télen is használjon kozmetikai krémeket
Kapható: **CSAPÓ GYULNÉ,**
Jászberény, Üstökös-u. 11. alatti
kozmetikai intézetében;

**BORT
VÁSÁROL**

legmagasabb
napi áron

Rékasi József
bornagykereskedő

Búza-piaci sörház.

Egészségét védi

ha a
gőz- és
kádfürdőt
gyakran igénybeveszi.

Nagy választékban
vásárolhat rőfös divatárut,
készruhát, kötött árut
és típus cipőt

Piffkó József

divatáru üzletében
Apponyi-tér 29. szám.
Áruhitel eladási helye.

Kellemesen fűtött nézőtéren
idejét jó műsorok
mellett töltheti el a

Lehel Mozgóban**Tartós hajhullámját****karácsonyra GYULA**

Jászberény, Apponyi-tér.

**hölgyfodrásznál
készíttesse!!!****OLVASÓINK FIGYELMÉBE!**

Egyszerűbb és legmaradandóbb
ajándék tárgyak nagy választékban:
Valódi ezüst, alpaka-ezüst és valódi
ólomkristály
dísz tárgyak,
virágvázák, stb.

Spekonya Lajos

cégnél, Jászberény. Telefonszám: 117.

Csellók, vasaltok, rozók, órák, ékezetek, kerékpárok,
tambóharmonikák, összes hangszerek, író- és varró-
gépek, fényképezőgépek, villamosági hástartási
cikkék és ezeken felül sok minden kapható,
részletre is!

AJÁNDÉKOZZA MEG

a családját
rokonát!
Vegyen
adómentes
világvevő
**GLÖBUS
RÁDIÓT**
1944. típusú.
Kp. 350.— P.
6 és 12 havi
részletre
is kapható

SPEKONYA LAJOS cégnél, Jászberény. Tel.: 117.**ÖREG FA**

Egy lombja van még neki,
Egy lombja már csupán,
Egy ágán, a hegyén fent,
Azzal sóhaj és eped
Még a nap, hold után!

Nekem stáció van sokkal több,
Mint egy nyátabnyai zöld
Élettombom — és időm ...
Ot a tűz emészti meg,
Engem pedig — a föld!

REPÁS JÁNOS

Az Ugar asztaláról

Boldog újévet kíván az Ugar minden
Munkatársának és Olvasójának.

Örül a szívünk és hangosan hirdetjük a
nagy kitüntetés, mely bennünket, Jászokat
ért! Dr. Czapik Gyula egri érsek úr öngy-
méltósága dr. Száva János érseki főtitkár,
pápai kamarást, érseki irodaigazgatóvá ne-
veste ki. Dr. Száva János Jászadányban
született 1905-ben. A budapesti Pázmány
Péter tudományegyetemen végzett teológiai
tanulmányai után Kenderesen, Diósvasgyár-
ban és Nyíregyházán működött. Több mint
egy évtizede áll már az érseki udvar szol-
gálatában. Adja Isten, hogy a jászföld diktálta
hitnek, szeretetnek és kötelességteljesítésnek
példájaként legyen ártatlanunk még nagyon
sokáig dr. Száva János érseki irodaigazgató.

Az öröm azonban soha nem jár egyedül.
Egy másik jász testvérünket ért kitüntetés
mellett sem haladhatunk el szótlánul. Nem-
csak Jászalószentgyörgy, de Jászberény és a
különböző kapcsolatok révén együtt örül az
örvendzőkkel, amikor az egri érsek úr
önagygyémántos Rákóczi (Fucsek) Gébert
egyházmegyei tanfelügyelővé nevezte ki.
Áldás életére!

Fucsek A. Budapest. Köszönöm a kéziratot.
Alkalmadtám felhasználom. További támo-
gatásodra természetesen számítok.

Bellér B. Budapest. Hálásan köszönöm az
értékes dolgokat. A következő számban
hozom. Torlódás és más aktualitások miatt
késik csak! További támogatásodat kérem.

Munkatársaknak: Az Ugar következő
számaiban szeretnék hozni egy oldal jász-
földrajzot (minden községről sorban) és jász
humort. Tekintettel arra, hogy hölgy olva-
sóink száma is igen nagy, részükre is külön
oldalt szántam. Itt hoznám az összes öket
érintő, illetve érdeklő dolgokat. Kérem
Munkatársaimat, ezekhez is küldjenek cik-
keket, hozzászólásokat, csevegéseket.

Rajzolóinknak: Nagyon kérem rajzolóin-
kat, hogy küldjenek a címlaphoz időszertű
rajzokat, lehetőleg metszeteket, melyek a
hónap hangulatába beilleszthetők. Ha minden
jól megy, fátadágukat a köszöneten kívül
is tudom honorálni.

Bánhegyi B. Jászfelsőszentgyörgy: Cikkét
a hásvéti számban hozzuk. Hálás köszönet.

Ugar

Jászszági folyóirat

b. Simon Ferenc: Tavasz 1944-ben.

Ujgasz

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Eldíjazási díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csokekazmla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: Kovács István

Alapította: ifj. Fecske Sándor

TARTALOM:

Könyvismertetések.

Kovács István: Farsang.

Karácsonyi József: Jászai fellegek.

Könnnyű László: Az ifjúság könnyes dicsérete.

Blénessy János: Új újságcikkek Jászberény és a Jászai haladásának szolgálatában.

Gara Imre: Vitéz.

Gál József: Pokol, tüzed hamvadjon ki...

Zagyvaparti: Gyertyaszentelő napján.

Szarvák Ferenc: Ipartestületi hírek.

Bellér Béla: Népelegünk története Trianonig.

Közgazdaság.

Bérecs Gábor: Kisértő gyermekkor.

Éles szemmel.

Kovács István: Tavasz a sportpályán.

Benkéné Reinell Mária: A gyermek jött.

Film.

Bellér Béla: Zrinyi-flak.

Asszonyoknak.

A szerkesztő asztaláról.

KÖNYVISMERTETÉSEK

Emlékkönyv Gerevich Tibor születésének hatvanadik fordulójára

Az újabb műtörténészemzedék nagy professzora iránti hálóját róttá le ezzel az impozáns terjedelmű és kiállítású emlékkönyvvel.

A hálás tanítványok: Kádár Zoltán, László Gyula, Dercsényi Dező, Gerevich László, Csányi Miklós, Berkovits Ilona, Kalmár János, P. Alcsuti Katalin, Voit Pál, Csernyánszky Mária, Molnár Ernő, Csabai István, Bíró József, Huszár Lajos, Pálkás László, Mihalik Sándor, Kopp Jenő, B. Bakay Margit, Radocsa Dénes, Genthon István, Péter András, Balás-Piry László, Heincz Katalin kitűnő dolgozatai közül a Jászai intelligens társadalmát különösen két tanulmány érdekli.

Az egyik László Gyula adatai az avarság néprajzához. Az avarság a Jászai területén is kimagasló szerepet játszott a honfoglalás előtti időkben és így László ásatási leleteinek rekonstrukciói igen érdekes adatokat nyújtanak a népvándorlás kora pásztorkészégeihez, tarsolyaihoz és deréköveikhez.

A másik Voit Pálé, aki a magyar festő-asztalosok munkásságáról ír úttörő cikket. Már a Jászmuzeum Emlékkönyvében megemlékeztem arról, hogy a jászberényi reformátusok két első diplomá nyomatlanul eltűnt és csupán egy metszet őrizi két fatornyát. E régi templomok az erdélyiekhez hasonló festett famenyezettel is bírhattak s koruknak legszebb iparosremekai lehettek. Voit cikke hő kép-annyal számol be erről az érdekes műtörténeti területről. (FRANKLIN-KIADÁS.)

K. J.

Stendhal: Vörös és fekete.

A nyugtalan életű, szeniális grenoblei francia, Henry Beyle, aki Stendhal néven vonult a világirodalom nagy nevelője, egy eszméktől lázás korszak keserű és kielégítetlen gyermeke. Félszívvel még költi a romantika, kedélye, szokása benne gyökerezik, szívének másik fele azonban már ott dobog egy eljövendő nagy szellemi testben: a realizmusban. „Kétarcú hű”-emléti róla Kárpáti Aurél, aki egyik legkitűnőbb regényének, a Vörös és feketének új kiadása elé írt bevezető tanulmányt az íróról. Vörös katonai egyenruha, vagy fekete papí talár? Ez a problémája Julien Sorelnek is, a főhősnek. A mélyről jövő vasakarata, szívós elszántsága és csodálatos önlevegője szegődik rabjául egyetlen, életét betöltő eszményképének, az érvényesülésnek. Napoleon lebeg a szeme előtt, s ebben a vakmerő párhuzamban csodálatos és félelmetes, de szánalomramató

is egyúttal. Élete folytonos képmutatás, megmosolygása a társadalom hazugságszövevényének, ugyanakkor azonban annak hűségese és makacs követése. Lélekrajza mély, keserű és valóságos. Szentimentalizmusra való hajlam és líratás keveredik benne józan és gunyoros realizmussal. kötekedő és büszke. Még sokáig nem tudunk szabadulni nemcsak Julien Soreltől, hanem a regény egész légkörétől sem. Igazi irodalmi csamege.

Csűrös Lajos: Tengerek, hajók, háborúk.

(RENAISSANCE.)

Régóta hiányolta a művelt magyar olvasóközönség a hajózás, haditengerészet s általában a tengeri közlekedés és háború ma annyira közkezen forgó ezer csínjának-binjának népszerű összefoglalását. Csűrös Folyamórkapitány könyve az első feckéje ennek az érdeklődésre számot tartó törekvésnek. Izgalmas és élvezetes stílusával — helyenként színesen és riportszerűen, másutt azonban szaktudással — rendre tájékoztat bennünket a sokszor hallott, de értelmét tekintve oly idegen hajózási kifejezésektől. Hadihajók felosztásáról, hajókaravánokról, gyorsnaszádokról és tengeri aknákról stb. beszél, de foglalkozik többek között Scapa Flow történetével; néhány érdekes oldalt Málta szigetének szentel, s a tragikus végű Titanic óriáshajó végzetére is kitér. Mindezt pedig játéki könnyedséggel, a tárgy szeretével. Csűrös Lajos könyve a tenger életének izgalmas keresztmetszete. A kellemes, a hasznos és művészi mind megtaláljuk benne. Darás Katalin.

**Amit erő és hatalom elvesz,
azt idő és kedvező szerencse
ismét visszahozhatják;
de amiről a nemzet,
félve a szenvedésektől,
önmaga lemondott,
annak visszaszerzése
mindig nehéz és kétséges.**

(Deák F.)

Ujgasz

Jászai folyóirat

Szerkeszti: Kovács István

Alapította: ifj. Fecske Sándor

FARSANG

A béke éveiben ilyenkor farsangi ruhákat öltöttek az emberek. Álarcot tettek, és így üzték farsangi mókáikat. Örültek az ijedtségnek; maguk is szívesen okoztak meglepetést. Tudták, hogy csak tréfa, vidámság az egész! Karnevál virágszekerén jár körül. Nem lehet baj.

Most egyszerre furcsán megváltozott minden. Elhalkult a gondtalan kacagás. Mintha a mosoly is megfagyott volna az árcokán. Az emberek letették az álarcot. Nincs kedvük mókázni. Dermedten néznek Keletre. Nem örülnek a farsang jöttének. Lángbaborult a farsangi diadalszeker. Mindenki érzi a pusztulás leheletét! Érezzük, hogy ez valóság. Megvadult lován eszeveszetten vágat az örök farsangot ígérő, vörös álarcú apokaliptikus szörny.

Halált, pusztulást hordoz magával! Már az egész Keleten vörösén izzik az ég-álja! Zászlója alatt csak olyanokat tűr, akik elfegyezték magukat az „örök halál”-al. Arca nem álarc! Minden szava hazugság. Az 1918-as időből ismerjük jól. Vagy ki nem emlékszik, hogy a gépfegyverkattogás után, miként folyt Jászberény főterén is az ártatlan emberek vére?

Más farsangot reméltünk! Hisszük, hogy elkerüljük a pusztulás utálatosságát! Tőlünk függ! Kulcsold imádságra kezedet. Nem szégyen az! Férfias dolog! Az erkölcsi jellem utólréhetetlen mintaképe, Krisztus is imádkozott szenvedése idején. Vagy még mindig büszke önmagadban bízol? A vörös rém pusztító tüze mellett a félelemtől úgysem nyílik majd imára ajakad. Hát akkor mire vársz még?

Dolgozz is! Sokszor úgy látszik, mintha valami közöny megülné az emberek lelkét. Bizonytalanul állnak a munka előtt. Tétován néznek ide-oda. Lemondóan, mintha már csak a pusztulás volna hátra. Hová lett az életőlét az emberekből? Még a hangya is ágaskodik letiprója ellen. Emberek!

Társadalom! . . . „Jó szerencsében hazafinak lenni csak könnyű kötelesség, a balszerencse csapásai közt s a kilátások kétségei mellett hazafiságban meg nem rendülni magasztos polgárerény.” (Kossuth.) De ez komoly munkát is követel. Csak annak a nemzetnek van jövője, mely tud és akar dolgozni azok helyett is, akik védik a hazát!

Építsd a belső frontot.

Csak bécsületes munka árán lesz erős és igazi a belső front. Aki dolgozik, nem marad ideje a kávéházi asztaloknál vagy pipafüstös műhelyek dologtalan levegőjében rémhíreket gyártani, megbontván a belső front bizalmát, reményét. Ámulók ezek, árulói a nemzetnek, reménykedve, hogy abban a világrendben szükség lehet rájuk! Pedig ott csak egyet ismernek, a vak engedelmisséggel végrehajtott munkát!

Küzdj az átkos feketezés ellen, mely már is két csoportra osztotta az embereket: akik mindent meg tudnak vásárolni és akiknek csak a mindennapi jut. A kormánynak komoly törekvése a különféle áraknak összhangbáhozása: pl. hogy egy nyers báránybőr hivatalos ára (2 pengő körül) megfelelően a belőle készült 70 pengős keztüű üzleti árának, mely szintén hivatalos lehet, különben nem írják rá a kirakatban. Az állammal való együttműködés nélkül azonban mindeza törekvés keresztülvihetetlen.

Ne feledje senki: az előző világháborút is megnyertük a harcerekben, de felbomlott a belső front, és elvesztettük az ország nagy részét. Hiába győz-nének fegyvereink a Kárpátokon túl, ha feladjuk a harcot idehaza! Méltán éri a hazafiatlanság vádja a kishitű tétovázókat.

Akarjunk egyszer már hinni, dolgozni akkor is mikor minden összedőlni látszik és eljön az a másik farsang, ahol a mindent ígérő álarc mögött nem a halál, a pusztulás, hanem a krisztusi élet, a béke vár!

JÁSZSÁGI FELLEGEK

Írta: Karácsonyi József

Szabó Dezsőnek van egy kegyeleti képe, de gyilkosan találó kromája: Feltámadás Makucskán. Remekül figurázza ki ebben, hogy mennyi hazugság van életünkben a megholtak iránt s milyen fel-fordulás lenne a világon, ha a halottak visszatérhetnének.

Valóban, a világnak sok helyén tragédia lenne ebből, de itt a Jászságban, hol az idő kereke vérszesen megállt, bizony nem lenne szenzáció sem az élők, sem a holtak részéről. Azok a száz, kétszáz évvel ezelőtt született és meghalt nagyapák egész nyugodtan hazatálnának. A házak, a régi kertek ma is ugyan-azok. Megbámulnák esetleg a vilánydrótokat, ezenkívül legteljebb annyit vennének észre, hogy a Borsóhalmai útból Hitler-út lett. A házak előtti pocsolya, az égig érő por, még a török időkbeli feltámadó ösök előtt is, a régi ismerős lenne.

A Jászságban nem tiktakkol az idő órája. Ezt a földet valami végzetes determináltság szállta meg. Itt nincs semmiféle fajta társadalmi felemelkedés, akinek a nagyapjáról századokkal ezelőtt azt írták a matrikulába: Irredemp-tus, földtelen, annak úgy látszik a hetvenedik unokája is- agrár-proletár lesz.

Viszont aki „Úr“ volt, olyan-nyira, hogy a sírkövére is rá- vésték, hogy: „Itt nyugszik XY úr, állítottatta Önmagának ömaga“, annak unokája ma is úr, bárha a közülettől kapott párkrajaáros kegydíj jelenti is ma e régi ur- ságot. De „Úr“ öntudatosan, ki- tartóan cipeli terhét régi előité- letnek.

Végig tanulmányozva a Jászság életét, bizony eszünkbe jut a próféta vádja: „Multiplicasti gen- tem, et non magnificasti laetitiam.“ Az öröm felfedezéséhez, annak élvezni tudásához lelki műveltség kell. Ennek ősforrása, az Evan- gélium, itt a Jászságban bizony szinte misszió nehézségekbe ü- tőzik. A lakóhelyektől 25-30 kilométernyire lakik a lakosság- nak mintegy fele, ennyire van- nak a tanyai iskolák is. Ott a tanyán él a lakosság életnek induló javarésze, ki kora ifjúsá- gában egyedül az anyja, vagy a

nagyanyja evangélizációjára van utalva, mert a gyér számú pap- ság ezeket a területeket ellátni képtelen. Ez a nép el van vágva az evangéliumtól a tanyarendszer miatt.

A magyar életben nem szerepel a Jászság külön színfolt gyanánt. A régi népviselet, a gyér sajátos népszokás már visszavonhatatlanul a múlté. Az izlés ezerhínes virágú fája meddő a jászok szike- sedő földjén. A Jászság sajátos problémái nem is jelentkeznek tola- kodóan a közvélemény előtt s azok előtt, „kiknek nem itt kötötték el a köldökzsinórját“, bizony nagyon nehezen jönnek elő a jászlelek mélységeiből.

Mi az oka ennek az életpan- gásnak? Nem találunk okot erre a jászok szellemi, vagy erkölcsi fogyatékosságában. Az ok máshol keresendő: A Jászság mindig mostoha gyermeke volt a magyar hazának. Ebben osztozott az Alföld többi részével. Pedig a Ma- gyar Államnak a csontvázát, törz- sét és gyökerét jelenti az Alföld s benne a Jászság. Az osztrák éra mesterségesen hagyta a Jász- ságot egy darab steppének a la Turkesztán. Eladta, elzalogosít- totta. A liberálisizmusnak itt soha nem volt talaja, mint általában semmiféle -izmusnak. A Jászság termelt, adózott, szült, katonát adott, szinte magától értetődően. Csodálatos azonban, hogy az államfajta gyümölcsét másfelé hull- latta. Itt bizony hiába keresünk intézményeket, gyár- és iparte- lepeket. Erre nem utazgatnak állam- titkárok, — csak voks irányában. A verejtékes munka gyümölcse ma is másfelé gurul, az évezre- des törzs itt marad kopáran, gyü- mölcstelenül. Anno dazumal jutott iskola 600 lakosú kis tót faluba is, a Kropacsekok, Martinesákok, Hufnágélek hozzájuthattak a kul- túrához, lehetek vezető emberek. A szikfoltos jász élettéren nehe- zen jutott ilyen kultúr virág. Egy gimnázium sikeredett itt az Egy- ház jóvoltából Barkóczy idejéig. Ekkor egy másik is sikeredett, de az állam ezt is soknak tartotta s már több ízben el akarta tüntetni. Talán soknak találta, vagy vala- hová — másoknak — akarta ezt is elvinni. Ezeknek az iskoláknak

fenntartására pedig a jászok hihe- tetlen áldozatot hoznak mai napon is. Sokszor 100%-os pótdókkal. Jászberényben egy polgári fiú- iskola létesítésére kértek enge- délyt és némi segílyt. Lassan, de biztosan elkészül.

Egy új Széchenyi Istvánnak kellene megint ide eljönnie, aki vasakarattal végrehajtaná a ter- veket. A tanyavilág városhoz köze- lebb hozatalára építettek is itt egyik követválasztás alkalmából valami 20 kilométeres utat. A követ talán túlhamar meglett, az út el is készült, ma mégsem hasz- nálható semmire, mert éppen a közepén, tragikomikus de igaz, éppen ott hol a vasutat egy meg- álló mellett metszi, három kilo- méter hiányzik a kövezésből. Így a tanyát a vasúttól, vagy a város- tól éppen úgy nem lehet meg- közelíteni saras időben, mint ez- előtt.

Éppen az idegenből idetéved- nek tűnik fel a jászok legnagyobb értéke: a mélységes katolicitásuk. Van itt családapa, kinek két fia is ott maradt ez évben a Haza oltárán, nagylánya meghalt, háza a Zagyva rakoncátlankodása miatt összedőlt két hónapon belül. Ez az ember lélekben mégsem omlott össze, hanem Istenben rendület- lenül bízva verte a válykot új házához. Egy vágya van: A meg- maradt fiát szeretné pilótának adni! A világháborút végig járta mint huszár Wolhyniában, ismeri a háborút, de a kötelesség és áldozathozatal szelleme ma is él benne. Az égig érő útiporban elgondolkozva kérde: „Talán még tudnának használni a katonáék.“ Ez a föld a Névtelen Magyar Ka- tona szülőföldje!

Hasonlóan feltűnő a jászok újt- ásokra hajlamos szelleme. Jász- fényszarun a hatvani konzervgyár felépülése után márból-holnapra áttértek a legszebb sikerrel töme- ges paradicsomtermelésre. Itt már több helyen meghonosodott a szója, minden különösebb propa- ganda nélkül díszlik a ricinus. Nem egy gazda önállóan foglal- kozik terménymeléséssel s nyu- godtan büszkélkedhet pazar sárga- dinnyéjével. A gyümölcs-kultúra szép eredményeket mutat fel. Pest rengeteg sok terményt vesz

fel. Önálló piaca a Jászságnak, bár az hasznos és szükséges lenne, sajnos mégsem alakult még ki. E téren, mint Gyöngyös példája mutatja, erősebb szervező erőkre lenne szükség.

A legjellegzetesebb jász tulaj- donság a túltengő lokalpatriotiz- mus. Ez azonban, sokszor komikus kinövéséi ellenére is, megérthető a jászoknál és megbocsájtható. A Jászságban a török idők óta nem történt semmi nevezetesebb lelket felrázó esemény. Itt a Világ cse- des közepe van. Ma is a rádió és világhisztéria korában, a világ- események híre, harangszava meg- halni jut el, mint égálgai, távoli vihar dübörgése. Sajnos a jász horizont lapos, talán azért, mert az ember tulságosan összenőtt a földjével. Boldogult Tóth Tiha- mérnak a csikágói eucharisztikus vilákkongreguson egyik Jászbe- rényből elszármazott magyar fel- mondta a barátságot, mikor meg- tudta róla szolnoki származását. „Nézzé Uram én berényi vagyok, 50 év óta Amerikában élek, de még most sem tudom Szolnoknak megbocsájtani, hogy 76-ban el- rabolta tőlünk a megyét, meg a törvényeseket!“ Talán nem is hiba ez a túlzó szülőföld szeretet, hi- szen az a bajok forrása, hogy éppen ez a földhöz ragaszkodó szellem omlott össze a mult hü- neinek büntetésére a fiatalabb generációban. Ezért menekül a fiatal élet, senyved, halódik a Jászság. Biztató jel, hogy az el- szakadt, nekisötétülő lelkekben is pislákol a lokalpatriotizmus mécsese, a tanya utáni nosztalgia: sülni, házasodni, meghalni haza- jönnek a jászok.

Senki sem próféta a maga hazá- jában, de egy vidék vezetőségének talán nem is kell mindig prófé- tának lennie. Kár, hogy a jász vezető rétegben tulságosan sok a az idegen. Utánpótlás a néphől, mint már említettem, nagyon gyér. A nép mélységesen bizal- matlan az úrral szemben idegen- sége miatt. Vannak a Jászságból számosan, kik elszakadtak, talán olvassák is soraimat, máshol talán magasabb, jobban jövedelmező stallumokban vannak, értsék meg: Hívja őket a föld, a gyepes tanya- udvar öreg diófája, veszett eb marását szóróval, a jász betegséget csak izig-vérig jász vezetőkkel lehet megoldani.

Hogyan lehetne elűzni a Jászság e komor fellegeit? A kérdés meg- oldásánál előre is ki kell kapcsol-

nunk azt a máshol szinte önma- gától értetődő feleletet: „Segítsen az állam! Erre a jászok egyálta- lán nincsenek berendezkedve. Ok soha nem tekintették jól tejlő, csoda Riskának az államot, melyet mindig lehet fejni, de soha sem kell etetni. Itt 50 évig volt Apponyi Albert a képviselő, pedig ez semmit sem hozott a konyhára.

Az iparosítás föltétlenül szük- séges, de ez az ipar itt főleg mezőgazdasági lehet. A legfőbb feladat a jászföld intenzivításának gondozása a most túltengő exten- zivitás terhére. Megvan a lehe- tősége a baromfi feldolgozó üze- meknek. A Hangya itt kezébe vette a dolgot, de csak félmunkát végez. Felveszi és elviszi innen a baromfit feldolgozni. Itt feldol- gozva s így elszállítva a jövedelem direkt s indirekt kihatása miatt sokkal több lenne, példa erre a Kemény testvérek nagyszalontai üzeme, mely az egész környék baromfitenyésztését fellendítette és súlyos százezreket juttat a sza- lontai tanyáknak.

Jászfényszaru agilis vezetősége sajtógyárat létesített, egyik magyar gyár fiókjuzeme gyanánt. Tekin- tettel a juhtenyésztés jelentős vol- tára, ilyen üzemet még jó néhá- nyat lehetne létesíteni, hiszen kellő nyersanyaggal könnyen el tudnák látni a gazdák, a piac problémája is itt teljesen kiesne.

Régen vajudó problémája a magyar papirgazdálkodásnak a cellulóze kérdése is. Kísérletek folynak a cellulóze kukoricaszár- ból és gyékényből való előállít- ására. Itt a Jászságban milliós értékek vesznek el a tarlón el- égetett kukorica szárazban és le nem szedett vízparti termékekben. Ha majd a dolog megvalósulási stádiumba jut, ebbe a jászföldnek feltétlenül be kell egy cellulóze üzem felállításával kapcsolódnia, mert nyersanyaga s az üzempiac biztosítva van.

A Zagyva teljesen kihasznál- lanul cselleng a jász földek között. Eppen ennek a nagyon olcsó ön- tözési s könnyűszerrel hajózha- tóvá tehető vízrendszernek kár lenne kihasználatlanul maradnia. A salgótarjáni szénmedence ter- ménye így vízúton, csekély vas- utazással juthatna le éppen a fűtőanyagban szegény Alföldre. A partjain elterülő remek ho- mokos vályogföldeken elsőrangú bulgárkertészettel lehetne terem- teni. Erre hamarosan nagy lehe- tőség nyílhatna, krajaáros befek-

tetéssel, a pestkörnyékről hama- rosan kitelepítendő kertészetek itt letelepítésével. Ez aztán auto- matikusan maga után hozná konzervgyárak s rokonüzemek léte- sítését.

A timár, a szücsiparnak is ép- pen a jelentős állattenyésztés miatt nagy lehetőségei rejlenek itt. A szépszínűre cserzett, híme- sen varrott ködmönökben a leg- utóbbi Nemzetközi Vásárok óta oly nagy a kereslet, hogy az ipar a szükségletet mainap megköze- lítően sem tudja kielégíteni.

Mindezeknek a létrehozatalánál a hitelélet nagyszerűen közremű- ködhetne, mert az utóbbi évek- ben az itteni pénzintézetek mű- ködését csak annyiból lehetett szemmel láthatólag észrevenni, hogy a helyilapokban xwq/szám alatt mindig volt árverés hirdelve a Vendelek tanyájára, vagy az özvegyek ingóságaira.

Igy, ha sokszoroznánk a kenyér s vele párhuzamosan az Evan- gélium örömét, biztosan megsok- szorozhatnánk a népet is. Nem kellene a Valéria-telepet és a Külső Jászberényi utat gyarapi- tanunk, ember itthon is égetően kellene. Talán felvetődik az a gondolat is bennünk, hogy az iparvidéken is a 18‰-es halál- vonalon van a születések száma, így itt sem jelentene a nagyobb kenyér több embert. Erre csak azt válaszolhatjuk, hogy az ezer- szer elpusztult, de újra kiújult jászélet nyújtja erre a legjobb cáfolatot. Ha a gazdasági fellen- düléssel a lelki fellendülést is nyújtani tudjuk, a mult tanúbi- zonyossága szerint akkor nemcsak a jászföld, hanem a jászlelek is megtermi a maga százszoros gyümölcsét s az egyrejobban neki- boruló jászégreől végkép eltűnne a kenyértelenség és néppusztulás ólomfellege.

Az ifjúság könnyes dicsérete

Még várnak, hisznek, remélnek, fittyet hánynak minden rémnek...

Előre néznek, nem hátra, Még nevetnek a halálra.

Szívükből árad a csoda, a tavasz édes illata,

de mögöttük már fekete kísérteteknek menete

gyűjt a hulló perceket, az illanó, vig éveket.

KÖNNYŰ LASZLÓ

Új újságcikkek Jászberény és a Jászság haladásának szolgálatában

Irta: Blénessy János

IV. Jászberényre vonatkozó cikkek.

51. A jászberényi múzeum. Jász Kürt 1908. ápr. 19.
52. A jász múzeum alapítására felhívás. Jász-Kunság 1874. nov. 7. Jászberény és Vidéke 1898. aug. 1., 7. okt. 1., továbbá 1885. dec. 6., 13., 20., 1886. febr. 7., 1903. okt. 11. és 18.
53. Akik mindig csak adnak. Jászberény, 1918. okt. 9. Atropos életrajza: *Pethes János* (1823—88.) Jászberény és Vidéke 1888. jún. 10. *Eigen Miklós* (1809—88.) Jászberény és Vidéke 1888. júl. 1., *Szöllősy István* 1821—85. Jászberény és Vidéke 1885. júl. 5.
54. *Áray Károly életrajza*. Jászberény és Vidéke 1898. jún. 5.
55. Ágner Lajos: *Jász nemzeti múzeum*, Jász Kürt 1906. dec. 2. Banner János: *Múzeumi gyűjtésre felhívás*. Jászberény 1913. okt. 5., 30. Jász Ujság 1913. jan. 12.
56. *Bánffy Dezső díszpolgársága*. Jászberény és Vidéke 1890—1899. jan. 1.
57. Bartók István: *Az iparossegédek társulatáról*. Jászberény és Vidéke 1885. okt. 11., 18., 1891. jan. 25.
58. Bathó Béla: *Dal a Zagyva mellől*. Jászberény és Vidéke 1898. ápr. 17.
59. Bathó Endre életrajza. Jászberény és Vidéke 1898. dec. 11. Jász Ujság 1912. máj. 12.
60. Bathó Gyula halála. Jász Kürt 1911. máj. 21.
61. Bathó János élete. Jász Kürt 1907. aug. 2.
62. Bathó-kerti díjtör. Jász Kürt 1911. máj. 7.
63. Bodnár Zsigmond: *A jászberényi hűség*. Jász Kürt 1906. dec. 7.
64. Bundschuh Ottó: *Városunk jelen műipari és művelészetű állapotáról*. Jász Ujság 1913. szept. 14.
65. *Czigány János halála*. Jász Kürt 1909. márc. 21.
66. *Csonka a bardok tornya*. Jász Kürt 1910. jún. 16.
67. *Deutsch Pál* (1839—1911.) Jász Kürt 1911. júl. 23.
68. *Dalegyletünk*. Jászberény és Vidéke 1885. jan. 18.
69. *Déryné*. Jászberény és Vidéke 1886. dec. 30.
70. *Dinamitrobbanás Jászberényben*. Jászberény és Vidéke 1887. júl. 10. stb.
71. *Dohánybevitel hivatal*. Jászberény és Vidéke 1900. jan. 14.
72. *Elefánthy és Konczek a bíróság előtt*. Jász Kürt 1908. máj. 3., jún. 7.
73. *Elsüllyedt tanyavilág*. (árvíz) Jászberény 1915. febr. 28.
74. *Elemi népiskolákról átnézel*. Jászberény és Vidéke 1888. aug. 26., szept. 2.
75. *Életrajzi szemelvények*. Gunyiratok. Jászberény és Vidéke 1898. márc.
76. *Filkó: Jászberény múltjából*. Jászság 1880. jan. számok.
77. *Fejérváry báró díszpolgársága*. Jászberényi Híradó 1901. máj. 19.
78. *Gazdakörök munkában*. Jász Ujság. 1912. okt. 17.
79. *Golenich Károly: Déryné ünnep*. Jászberény és Vidéke 1887. márc. 27. stb.
- Alakítsunk felolvasó egyletet!* Jász-Kunság 1874. nov., decemberében 5 cikk, Jászberény és Vidéke 1888. jan. 22.
80. *Hörvath Farkas: A földrengés*. Jász-Kunság 1868. júl.—aug. *Riszner József nevelődése*. Jász-Kunság 1868. aug. 2. *Nagy Komáromy Róza nevelődése*. Jász-Kunság 1868. aug. 9. *Jászberény város hivatása*. Jász-Kunság 1869. máj. 15., 22., 29., 1874. aug. 22., 26., 29., szept. 2.
81. *Illésy János dr.: Jászberény múltjából*. Jászberény és Vidéke 1904. szept. 25.
82. *Ivantes János életrajza*. Jászberény és Vidéke 1899. márc. 19.
83. *Izr. új templom felszentelése*. Jászberény és Vidéke 1890. szept. 14.
84. *Járdánk*. Jász Kürt 1906. aug. 19.
85. *Jászberény boldogsága*. Jászberényi Hírlap 1898. máj. 8.
86. *Jászberény jövője*. Jászberényi Hírlap 1899. máj. 14.
87. *Jászberényi zeneköltők a múltban*. Jász Kürt. 1907. jan. 6.
88. *Jászberényi séták*. Jász-Kunság 1868. évf. és Jász-Kun Figyelő 1873. évfolyamában öt cikk.
89. *Jászberényi Nemzeti Tanács*. Jászberény 1918. nov. 3.
90. *Kat. Legényegylet*. Jászberény és Vidéke 1887. és 88. évf., Jász Ujság 1914. jún. 7.
91. *Kat. Nagytemplom felszentelési ünnepe*. Jász Kürt 1909. dec. 12. *Tornyának telemelése*. Jász Ujság 1914. ápr. 12., *Főoltárkép megáldása*. Jászberény és Vidéke 1886. okt. 10.
92. *Kass: Jászberényben*. Vers. Jász Ujság 1912. jún. 16. *Jászberényi sorok*. Vers. Jász Ujság 1913. dec. 14.
93. *Kilincsek István: A jászberényi dalegylet*. Jász-Kunság 1869. jan. 17.
94. *Kálmán János: A ref. egyház története*. Jászberény és Vidéke 1886. ápr. 4.
95. *Kerületi székház*. Jászberény és Vidéke 1886. jan. 31.
96. *Kolosy Elvira trónő életrajza*. Jászberény és Vidéke 1887. nov. 27., dec. 30.
97. *Köpince*. Jászberény és Vidéke 1891. jan. 11.
98. *Koncz Ákos: A takarékos Jászberény*. Jászberény és Vidéke 1894. febr. 22. *Városunk haladása*. U. ott 1894. ápr. 26.
99. *Koresolyázó egylet alapszabályai*. Jász-Kun Figyelő 1877. nov. 28.
100. *Külső malom*. Jászberény és Vidéke 1890. okt. 5., 12., nov. 23.
101. *Legeza Mihály: Polgári Ftűiskola Jászberényben*. Jász Ujság 1913. aug. 3.
102. *Lippe Albert dr. életrajza*. Jászberény és Vidéke 1899. jún. 26.
103. *Mallár József* (1839—1914.) Jász Ujság 1914. márc. 12.
104. *Mérnök: A Zagyva*. Jászberény 1913. júl. 13., 1914. nov. 1. *Artézikutaink*. Jászberény 1913. aug. 10., 17. 24. *A csatornázás*. Jászberény 1913. júl. 20., 27.
105. *Mérges pusztá eladása*. Jászberényi Híradó 1901. febr. 24.
106. *Mire van nekünk szükségünk?* Jászberényi Híradó 1901. febr. 17.
107. *Nagy Komáromy Róza*. Jász-Kun Ellenőr 1874. szept. 16.
108. *Náci bácsi*. Jász Kürt 1906. júl. 22.
109. *Népkaszinók*. Jász Kürt 1907. jún. 9.
110. *Négyletünk*. Jászberény és Vidéke 1888. szept. 16., 1885. márc. 8., ápr. 5. (öt év tört.) júl. 12., 19.
111. *Pájer Antal: Jászberény*. Vers. Jászberényi Híradó 1901. jún. 2., *Jászberény*. Vers. Petőfi szállóigéje ellen. Jász-Kun Figyelő 1872. márc. 24. *Tagosltás után*. Vers. Jász-Kun Figyelő 1872. ápr. 14.
112. *Plenk: Jászberényi gazdasági kiállítás*. Jászberény és Vidéke 1887. máj. 15. stb.

(Folyt. köv.)

VITÉZ

Csak kutya volt, de ha szabad így mondanom, lelke volt.

Barna gombszeme, szép, mindig mosolygó ábrázata valami beszédes, okosságot sugárzott. Állítom, hogy megértette a szót és furcsa vakkantgatott, de egészen más hangszíntű ugatással diskurálgatott, ha a dolog úgy fordult, hogy meg kellett beszélni valamit.

Mert olyan volt elég. Messze orosz földön minden olyan más, és a dolgok oly ritkán kezdődtek jól, és még ritkábban végződtek kedvezően. E körül bizony elég beszélni való támadt, mert a pampuska-képű oroszokkal nehezen boldogul az ember, főleg ha kutya.

De másról is nevezetes volt a Vitéz. A 201. Élmé, kutyája volt. Ezt az Élmé-szót még meg kell magyaráznom, nehogy a nem katoná olvasóim valami misztikus szektára gondoljanak., „Élmé“ éllemezőoszlop.

Hát igaz, jó helyre vette be magát Vitéz, ami megint az okosságát mutatja.

De az is igaz, hogy ebben Borhy Gyurka is közreműködött, aki aggodó szívvel indította útjára Apukával, a parancsnokkal Oroszországba.

Vitéz tehát otthoni emlék, testőr és minden volt, legalább Gyurka így gondolta.

És Vitéz hűségesen beváltotta a hozzá fűzött reményt, sőt küldetése még ki is bővült, mert nem csak a parancsnok, de az egész oszlop kedvence volt.

A messi katonaelet olyan változatos. Az éllemező-oszlopé meg éppen az. Hosszú, hosszú végnélküli orosz utakon napokon keresztül menekülő kocsisor, leégett, kihalt, vagy nyüzsgő városok. Rossz szállások, még rosszabb tekintetű emberek, mindez nagyon izgalmas környezet, lehet egy kutyának, mert Vitéz estéknént, meg pihenőkben sokáig el tudott „beszélgetni“ erről.

Ilyenkor aztán mindnyájunkhoz odament, mert mindenki számára volt valami mondanivalója.

Számoltartott mindenkit. Pihenőben távolabb állt meg hogy végig lásson a hosszú kocsisoron. Ilyenkor megszámolt bennünket. Ha hiány nélkül voltunk elégedetten vakkantott, ha meg valaki tudta nélkül távozott izgatottan loholta végig az oszlopot. Milyen más hangon beszélt ilyenkor, mintha mondaná:

— Százados úr! Itt valami nincs rendben. Hiányzik Godó Lajos, az a hosszú Godó Lajos, aki mindig csúfol engem, de hát nem haraptam meg érte, mert most háború van...

Ki értheti meg igazán a kutya-nyelvet? Egy azonban bizonyos, a számlálásnál tényleg hiányzott négy szekér és husz ember, ami Vitéz nyugtalanságát felettébb igazolta.

De hát mi történt?

A besoroló német kocsisor elvágott négy szekeret. Ezek ott hátul bandukolhattak a német oszlop végén. A hófúvásában nem igen tekintgetett hátra senki, meg aztán mindenkinek van magához való esze.

Tény az, hogy alkonyattájt a megállásnál Vitéz „jelentése“ fedte fel a helyzetet.

A lenyugvó nap vöröse festette Nowgorod-Szeveratkij felett az eget, a hó meg csak zuhogott a szél fujt és Vitéz furcsa oldalazó járással ügetett előre-hátra a magas hóban, közben egészen egyéni kereső hangján ugatott, jajveszékelt a hiány miatt.

Szétvetett lábbal állt a parancsnok előtt, hogy jobban megtámaszkodhasson a szemközti szélben. Barna szeme kétségbeesetten nyit ki gyönyörű hegyes füle magasba meredt, tiszta ideg, tiszta kérdés volt az egész állat.

Igy láttam utójára élve. Dolgomra mentem, nem figyelmezhettem rá tovább. A szálláscsinálás hosszú, nehéz torturája állt előttünk; a ravasz sztarosztával, a bizalmatlan lakossággal, akik nappal békés parasztok, éjjel meg partizánok, meg ezzel az egész istenverte orosz világgal, amivel a nap minden percében hadakoznunk kellett, de különösen így szálláscsinálás idején.

Sötét este lett, mire mindenki elhelyezkedett. Úgy kilenc óra felé az eltévedt kocsik is bezörögtek. Hazajött Vitéz is, a hosszú Godó Lajos ölében, akit annyira keresett.

A kocsilámpa rőt fénnel szórta be mindkettőjüket.

— Vitéz! Vitéz! ... Lógó fejét nem emelte fel az ismerős hangra, pedig véres horpasa meg megrándult.

Vérezve leltük az út mellett. Meglőtték. Messziről még hallottuk nyujtott csaholását, mintha hívott volna minket. A lövése elhalgatott, de vagy harminc métert vánszorgott előre, mert véres volt az út.

Úgy hoztam végig az ölemben ... a Vitézt. Nem mozdult senki a kocsiról. Percekig nem mozdult senki.

Olyan kísérteties kép volt ez a hulló hóban, a rőt fény mellett. Leemelték a Vitézt, letették a parancsnoki szállás előtt. Csapzott szörébe belepíhézett a hó és percek alatt megöszült.

Szegény Vitéz! ... Bizonyára végig keresgelte a német oszlopot. Kereste az elmaradottakat, a hosszú Godót ... A németek kóborkutyának nézhatték és lelőtték.

De hogy is érthette volna meg egy német a Vitéz beszédjét ...?

Nowgorod-Szeveratkij, 1943. március 17.

GÁL JÓZSEF:

POKOL, TÜZED HAMVADJON KI...

Titánok harca van jelen	— És megigazul övéreben
E csillagzaton,	Ember millió?
Pokoltűze szabadult ránk	— Vágy...
S eget gazdagon...	Ember titán pörölyöddel
	E csillagzaton
Dúló vihar ság köröttünk	Meddig romboloz még, hogy azon
Égve fut, kereng,	Semmi sem maradjon a szép
Vágya: rombolni a jelent.	Örökségből?
— Tán századok súlyos átka	... Lépj ki a düh börtönéből.
E kor képében	
Most vetkőzik le pórere? —	E titán harc épp elég már
Vagy megigazulást keres	E csillagzaton:
Vér biborában,	Pokol, tüzed hamvadjon ki...
Öldöklő düh mámorában...	— Oh, ég — irgalom!

IPARTESTÜLETI HIREK

Gyertyaszentelő napján

Jászberény és Vidéke Ipartestület hagyományos külsőségek között ünnepelte meg Gyertyaszentelő napját. Minden évben összejönnek ezen a napon a Testület tagjai, hogy imádságos hódolattal kérjék az Egek Urának segítségét. Jelentős esemény ez! Nem egyedülálló ugyan a Jászágó iparos egyesületeinek életében, mégis megfontolásokra késztet.

1. Bizonyítja, hogy az ősi katolikus szellem, mely átjárta az egyéneket keresztül a családot, ott él az iparos Legényegyletekben Ipartestületekben is.

Ez a szellem irányítja munkájukban. Ezért keresett és kedvelt a jász kisipari munka. Büszke is erre minden iparos. A mai nehéz körülmények között kétszeres erőre van szükségük, hogy az Isten parancsaitól irányított becsület útját tudják járni. Az élet, a körülmények szinte felkínálják sok esetben a hirtelen meggazdagodás lehetőségét. A „feketézésre” minduntalan mód kínálkozik. Nekik nem kell a mások kárán és így a tömegek károsodásán szerzett vagyon. Mind maradnak szegények. Példa ez, felkiáltás: *Emberek, Társadalom! csak egy út vezet a szebb magyar jövő felé, a becsületes munka útja!*

2. Igéret is ez a hagyományos testületi megmozdulás. Igérete annak, hogy azt a szellemet, melyet a családból hoztak, ott féltékenyen tovább is őrzik, és különösen a bolsevizmus ijesztő fenyegetésének hatása alatt féltő gondnal ápolják.

Gondolunk itt arra a sok száz- és száz tanoncra, akik a serdülőkor veszedelmei között útnutatót várnak. Nekik a mester műhelye, háza a tulajdonképeni otthonuk. Hisszük, hogy otthonuk! A napnak nagyobbik részét ott töltik. A kiforratlan gondolkodású ifjú még nem tud szabadulni a mesterénél látottak és hallottak hatása alól! Nem lehet tehát közömbös, hogy ápolják-e azt a szellemet, mely Gyertyaszentelő napján imára kulcsolta kezüket a hálaáldozat oltáránál! A tanoncokon keresztül az egész nemzet iparos társadalma van most a mesterek kezében. Tőlük függ nevelésük, példájuk alakítja a jövő iparos társadalmát! Nagy

szükség van tehát ennek a szellemnek az ápolására, továbbvitelére!

Ezeknek a gondolatoknak adott kifejezést röviden a szentmisét végző Kovács István gimn. hittanár, legényegyleti elnök, az Ipartestület vendéglátó-asztalánál, szentmise után, hangoztatva: *hogy csak ez a szellem biztosíthatja a szebb magyar jövőt!*

Ennek a szellemnek eredménye a bajtársi szolgálat terén tett nagyszerű intézkedése is az elnökségnek. A bevonult iparosokra nézve a legmesszebbmenő bajtársi szolgálatot léptették életbe. Saját hatáskörükben intézkednek a bevonult üzletmenetének biztosításáról. Szakemberek vállalják a vezetést és ellenőrzést. Nagy áldozat ez! Nemzeti szempontból is rendkívül értékes. Különben az ipartestületi tagok áldozatkészségére jellemző még — mondotta Kadlecik Márton elnök, — hogy egyesületi zászlójukat a tagok adakozásából 3.500 pengő költséggel most újítatják meg. Isten áldja a tisztas ipart és munkát!

Az Ipartestületek Országos Központja iparosüdülőházaiknak 1944. évi igénybevételi rendje: mindenkor a hó 1—28-ig (négy hét), a hó 1—14-ig (két hét), a hó 16—29-ig (két hét).

A kérelmek benyújtásának határideje mindenkor a csoportot megelőző hó 10. napja. Elkésetten benyújtott kérelmek figyelembe nem vétetnek. Ingyenes beutalási kérelem okvetlenül hatósági orvosi és újkeletű vagyontalansági bizonyítvánnyal szerelendő fel. Az ingyenesek a Központtól lakást, ellátást, fürdő- és orvosi kezelést, gyógyszer díjmentesen kapnak, őket csak az utazási költség terheli.

Ingyenes csoportok Balatonfüreden április hóban, Hévízen május hóban lesznek.

A hévízi üdülőház üzeme május 1-én kezdődik és szeptember 30-ig tart. A balatonfüredi üdülőház egész éven át üzemben van. A hajduszoboszlói üdülőházat a honvédelmi miniszter úr Vöröskereszt-üdülőház céljára vette igénybe. A borszéki üdülőház június 1-től szeptember 30-ig van üzemben. Az üdülőházakat igénybevenni

őhajtók kérelmükkel forduljanak illetékes ipartestületükhöz, ott a bővebb felvilágosítást és kérelem-ürlapokat is megkapják.

A M. Kir. Ipari Anyaghivatal 216/1g—1944. sz. értesítése szerint a szegődményes iparosok vasjegyekkel való ellátását folyó évi január 1-től a mezőgazdasági kamarák vették át. Tehát szegődményes iparosok sem az Ipartestülettől, sem a vaselosztó bizottságoktól semmiféle jegyet nem igényelhetnek, kivéve a közbirtokosságok szegődményes iparosait, akik tovább is az Ipartestület, illetve vaselosztó bizottságtól kapják meg szükségletüket.

Az Ipartestület látja el vasjegyekkel továbbra is az összes önálló kisiparosokat. Az Ipartestület küldi meg a vaselosztó bizottságoknak a keréksínvas és patkóvas utalványokat, valamint a szeg és vashuzaljegyeknek 20 % -át, amit az igénylők között szétosztanak. Itt is felkérjük a vaselosztó bizottságokat, figyelemzessék az utalványtulajdonosokat, hogy utalványukat azonnal adják át kovácsaiknak az anyag beszerzése végett. Január hónapban is sok utalvány hatályát veszítette, mert a gazda azt magánál tartotta. Az utalványok beváltási határideje mindenkor a rábelyegzett hónap utolsó napja.

A boroshordósüséglet biztosítása céljára az Anyaghivatal külön hordóabroncsjegyeket bocsátott ki, amit a magyar Szőlősgazdák és Hegyközségek Országos Egyesülete oszt szét a hegyközségi tanácsoknak, ahol pedig ilyenek nincsenek, a M. Kir. Szőlészeti és Borászati felügyelőségeknek. Az abroncsvasat csak a szegődményes iparosok, vagy kádáriparosok kaphatják meg, akik viszont csak az illetékes hegyközségi tanács, illetve borászati felügyelőség által kijelölt gazdák részére készíthetnek belőle hordókat. A hordóabroncsjegyekhez megfelelő mennyiségű hordószegecs és hordófenékszeg is tartozik.

A fekete és borganyozott vaslemez kiszolgáltatásánál szintén a jegyrendszert vezette be az Anyaghivatal.

Székértengely ellátás úgy történik, hogy 3 darab 25 kg-os rúd- acéljegy ellenében szolgáltat ki a kijelölt kereskedő 1 pár székértengelyt.

Sz. F.

Népeességünk története Trianonig

Írta: Bellér Béla

Magyar kivándorlások.

Ha a múlt népeességi viszonyaira terjesztjük ki a vizsgálódást, ott is megtaláljuk azt a kettőséget, mely történetünk politikai, társadalmi, gazdasági részén egyaránt végigvonul, s majdnem a fény és árnyék színeiben villózik előttünk. Ez a Mohács előtti lényegesen kedvezőbb és a Mohács utáni lényegesen rosszabb helyzet, melyből a múlt század közepe óta igyekszünk, szép eredménnyel, egy jobbat kovácsolni.

A hazájába települő magyarság abszolút számával mérve nem volt nagy nép. A besenyők pl. kétségtelen túlhaladták a legújabb kutatóktól félmillióra tett számát. Politikai crejét azonban növelték, központi elhelyezkedésén és szilárd katonai szervezetén kívül, az itt talált bolgár-szláv és germán népek szporadikus szétszórtsága s (részben) kulturális alacsonyabbrendűsége. Mindezek tekintetbevételével a magyarság nemcsak az itt talált népeket asszimilálta, a szlovákok őseinek kivételével maradéktalanul, hanem felszívta a beköltözött, olykor jelentős számú (40.000 kún család) rokon népeket, s minden száz évben átlag megkétszerezte lélekszámát, elérve a 90,4%-os arányt. Ilyenformán az 50 %-os, két milliós tatárvesztés után Nagy Lajos birodalma 3 milliós, nagy, 80 %-os magyar többséggel. Mátyás Magyarországa pedig egy 5 milliós, hasonlóképpen 75–80 %-os kompakt többségű magyar államot mutat fel, mely lélekszám dolgában egyenlő Angliával és Németországgal. (Anglia 3,7 millió, Oroszország 2,1, Poroszország 800.000.) Azóta közismerten a régi angol-magyar arány tízszeresére nyílt szét. Ha a török nem akasztja meg brutálisan a fejlődést, ma a Kárpát-medencében egy 50 milliós, 90 %-ig magyar népeesség hullámozna. — Asszimilációs nyereségünk Mohácsig 10 % lehetett.

A török-kor aztán borzalmas tobzódást hozott a magyar vérben. Aki meghódolt, az jogfosztott, 23-féle adóval megterhelt rajah lett, aki nem, az kardélre vagy rabszolgapiacokra került. Hosszú évtizedekig magyar szótól visszhangoztak a kisázsiai török ültetvények. Ilyenformán a felszabadult ország egy nem is félarányú magyarságot lát maga előtt. 1720 körül a magyarság létszáma a legderültebb becslés szerint is legföljebb 2 millió a 3 és félmillióból, tehát 55 %. Ez az arány a magyarellenes telepítések csúnya hatására 1787-ben mélypontként leszállt 39 %-ra. A 8 millió főnyi lakosságból csupán 3,1 millió magyar. Ez a szám két emberöltő alatt, 1850-ben már 4,8 millió, melyhez az idegen beolvadások 130 év alatt félmilliót tesznek. Valójában csak ekkor indul meg a török korban elfolyt vér visszaáramlása. Újabb 6 évtized már megkétszerezi a magyarság számát. 1910-ben kerekén 10 millió, ami az anyaországban 54,4, a Magyarbirodalomban 48,1 %-os hatalmas többség. A befolyt idegen vér 60 év alatt másfélmillió, úgyhogy az 1910-es tízmilliós magyarságnál kb. 2 millió — átömlésztett vérről, tehát 20 %-os asszimilációról beszélhetünk. A földműves népre ebből is csak 15 % esik. Ilyenformán a magyarság szilárd egységes tömbbel lépett be a létét és birodalmát feldúló négyéves világháborúba.

A magyar — éles ellentétben hajdani nomád alkatával — otthon megülő nép. Olyan természeti vagy politikai megrázkódtatások, melyek másokat, mintha XII. sz.-i rajnai németeket hosszú vándorútra bocsájtották, a magyarnál legfeljebb belső vándorlást eredményeznek (törökkor.) Középkori aktív telepítési politikánk, mely már a fejedelmekkel megindul a túladunai szállásokról kelet felé, a Tiszántúlnak, Erdélybe, amely pl. a székelyeket is mai hazájukba vitte, szintén nem bizonyíthat a magyarság immanens vándorösztöne mellett. Hogy a megkedvelt szóképet alkalmazzuk, a német vándor bejárja az egész világot, vagy legalább is Európát, a Csatornától a Volgáig, a magyar legföljebb saját rengetegei és nyomorultságai közt bujdosol — bujdosó. (Jellemzően még világjáró magyar is kevés van. — Az amerikai — felfedező „türky“ Julianus, Jelky, Körösi Csoma, Magyar László, Telekies.)

„Moldvának nagy a híre; Istenem, végy ki belőle!”

Ilyenformán csak néhány magyar vándorhullámról van tudomásunk a népek óceánjában. A romániaiakat egyesek — köztük a román Rosetti és az ifjú Jorga — óslakosnak, etelközi maradványoknak tartják s — a több mint 300 földrajzi név hatalmas tanúságából — bizonyosnak látszik, hogy a Szeret völgyében tényleg megelőzték a románokat. Zömük azonban kétségtelen II. Endre idejétől települ be. Valamikor nagy szerepet játszottak Moldvában, Bessarábiában, továbbá Havasalföldön. A városi szervezet alapjait itt ök rakják le (magyar városnevek — Békás, Bakó, Tatros, Botos, Szűcsi, — városi életre vonatkozó magyar jövevényszavak a román nyelvben), mint nálunk a németek. — Ezt Auner Károly után Jorga is bizonyosra veszi. Később azonban mind ezek, mint a Báthoriak, Drágfiak, székely-gyűlöletétől kivertek, jórészt elvesznek. 1588-ban az oláh vajdai titkár följegyzése szerint Nyugat-Moldva egyharmadát még magyar telepek horítják. De a faji és felekezeti gyűlölködés Bandini püspök szerint (1640) két emberöltőn át majdnem 100 %-os pusztítást végzett köztük. Parchevich későbbi érsek könnyebhorult szemmel hallgatja a megkínzott magyarok könyörgését: *Mon Signor, adj nekünk papot, a mi hitünköl!* — De mikor Beke Pál jezsuita ajka rácsókol az első magyar szóra, az olasz misszionáriusok „fejszével és durva lármával verik ki a templomból.”

Jezerski Szaniszló moldvai püspök még sem tudja 1763-ban sem másképp nevezni a katolikus vallást, mint „magyar vallásnak.” A XVIII. sz. végén az osztrák kegyetlenkedések és határőrvideki sorozások miatt (a „madéfalvi veszedelem” — siculicidium 1764) újabb hullám zúdul át a Kárpátokon Moldvába, Bukovinába (Fogadjisten, Isten-segíts falvak; utóbbiak 1941-ben hazakerültek), hogy haza nélkül is tovább védjék nemzetük. A század végén 30 ezere szökik számuk, 1806-ban

főler az 50 ezerre. Ezzel az ütemmel ma már a 300 ezres számot őstromolnák, s a Kölnische Zeitung 1940. szeptemberi száma 250 ezerre becsüli az óromániai magyarság számát. Régi fájdalom döfi át lelkünk, ha a 7-800 ezer magyarra gondolunk, akiket már visszahozhatatlanul elnyelt a román népeceán. Új sebek hasadnak szívünkbe a 170 ezer magyar láttán, akiket szinte szemünk elől ragad el az ár. A moldvai csángó (csatángoló?) magyarok száma ma 70 ezer, a havasalföldieké ennél kevesebb. Legalább az előbbieket meg lehetne menteni, akik 75 %-ban összefüggő területen élnek.

II.

Az Újvilágba!

A magyarság újabb hatalmas vérvesztését nem idegen uralom, elnyomó kormányzat, hanem saját liberálpapista kormányzatának szociális érzéketlensége ontotta. Bár a magyarországi kivándorlók legnagyobb kontingensét a szlovákok adták, a magyar veszteségek is számottevők. Összesen 800 ezer magyar hagyta el a háború előtt hazáját, magával vivén legalább 200 ezer magyar bimbó igéretét. 1920-30 közt is 52 ezer magyar vett búcsút a hazai partoktól, egy három és félszeres tömegnek, jövő generációknek döbentő kíséretében, akiknek az új otthon már egyben új hazát is fog jelenteni. A kivándorlás legnagyobb tömege az Újvilág felé hullámzott. Eloszlásuk az 1930-as adatok szerint, melyek azóta csak fejlődtek:

USA 580.000, Argentína 10.000, Brazília 33.000, Kanada 50.000, Kuba 4.000, Mexikó 550, Uruguay 3.000, Egyéb Amerika 325. Összesen: 680.875.

KÖZGAZDASÁG

Régálicot kapnak a gyümölcsstermelők

amelynek leg súlyosabb büntetése 6 hónapi elzárás, vagy 8000 pengő pénzbüntetés. A GyOE. Bp. Vilmos-császár ut 76. a régálic takarékos felhasználásáról szóló nyomtatványokat, amelyek a különböző pótszerek elkészítését is ismertetik, díjmentesen megküldi az érdeklődőknek.

Nemesített vetőmagvak juttatása

A földművelésügyi miniszter a vármegyei gazdasági felügyelőségeket bízza meg az idei termései tavaszi minőségi búza-, sörárpa-, takarmányárpa- és zabvetőmag kiosztásának lebonyolításával. A nemesített vetőmagvak alapárához árpánál és zabnál nemesített mag után 16 P, utántermesztett mag után 8 P felár számítható métermázsánként. Az eredeti nemesített tavaszibúza után 24 P, az utántermesztett tavaszibúza után pedig 12 P nemesítési felár számítható az alapárhoz.

Kik kaphatnak régi, olcsó bőrtalpú cipőkre utalványt?

A közellátási miniszter rendelkezésére a cipőkereskedőknek össze kellett írniuk a raktárukon lévő régi gyártmányú bőrtalpú cipőkészleteket. Az összeírás eredményéről bejelentést kellett tenni a hatóságnál és ezeket a régi gyártmányú bőrtalpú cipőket nem a rendes zöld utalványra, hanem külön

Történeti tanulságok.

E két történeti irányú összefoglalás tanulságaként mindjárt megállapítható, hogy hajdan a magyarság nemcsak a környező népekkel állott előkelően — egy színvonalon, hanem az újkor és a nagyhatalmi alakulások küszöbét egy tekintélyes népsúly birtokában hagyta el. Ha tehát a népességi viszonyok a Kárpát-medencében nem eredményeztek egy országot kitöltő, sőt azon túl csorduló többséget, mint a szintén kevert népű Angliában, Francia- és Németországban, annak csak az elüti körülmények, mindjárt meg is mondhatjuk, a másfélszázados török invázió s a nyomát követő magyarellenes kormányzat adhatja magyarázatát. A nemzetiségek fejlődését egyik sem érintette. A török a természetes hadiutak, folyóvölgyek, síkságok mentén nyomult előre, ettől pedig a Mohács előtti nemzetiségek távolostek. Arról nem is beszélünk, hogy egyes nemzetiségeket, pl. a mai szerbségnek kétharmadát kitevő vlahokat ő sodorta magával. Ugyanők már korán megkezdik a magyarsággal szemben az „Austriaco-politicum” szerepét játszani. Ilyen körülmények között azonban nem tudjuk megérteni a trianoni politikusok mentalitását: hogy szolgálhatott egy hősiesség, önmagát feláldozó helytállás Európáért és saját népéért egy országcsönkítés alapjául? — Még értenék, ha bűnös önpazarlásról, biológiai visszaesésről, vagy magyaranyú belvillongásokról volna szó, mint nyugaton a vallásháborúk stb.

(Folytatjuk.)

e célra rendszeresített utalványra szabad csak árusítani. Ilyen különleges utalványokat csak azok kaphatnak, akik a lábelligazdálkodás bevezetése óta eddig semmiféle cipőjuttatásban nem részesültek, vagy azok az igényjogosultak, akik a korlátozások óta csak talpalásokra, vagy fejlelésekre kaptak utalványt. Mindkét esetben figyelemmel kell lenni elsősorban a hadigondozottakra, leszerelt katonákra és a sokgyermekes családokra. Különleges utalványok csakis a rajtuk feltüntetett kereskedőknél, a kiállító törvényhatóság területén válthatók be. A beváltás határideje február.

Kukoricavetőmagról gondoskodjunk idejében!

A földművelésügyi miniszter felhívja a gazdák figyelmét, hogy a szükséges vetőmagról idejében gondoskodjanak. A beszolgáltatás keretén belül a gazdáknak módjuk volt arra, hogy saját termésükből biztosítsák azt. Akik pedig kukoricavetőmaggal nem rendelkeznek szükségletüket vásárlási engedély alapján egymásközötti forgalom alapján biztosíthatják. Azért is fontos, hogy így maguk között lebonyolították a vetőmagbeszerzést, mert a szűk keretek között mozgó minőségi vetőmagok vagy állami akció keretén kívül nem kerül majd egyéb helyen vetőmag kiosztásra. A földművelésügyi miniszterium célravezetője is felhívja a gazdákat, mely közvetlenül a vetés előtti időig meg kell hogy történjenek.

Kisértő gyermekkor

Írta: Bérces Gábor

IV.

Hiába iparkodom elérni emlékezéseimben az öntudatosabb éveket: újból megkísért a gyermekkor és mohón rakja elém csecsebecsét, drága emlékeit, csak el ne hagyjam, csak őt becézzem. Tarka lepkerajként rajzanak a napok és hónapok, és én csak kapkodok feléjük. Ha megfogom valamelyiket: csaldóttan döbbenek rá, hogy mennyire nem valóság: illanó emlék csupán. De csillogó hímopukuk lelkekre hullatják.

Tudtuk, hogy mi a bűn? Dehogy! Csak bent zümmögött valami néha, mint a szúnyog a fülben. Kellemetlen volt ez a hang, amely a miénk volt és mégsem, belülről hallottuk és mégis ismeretlen volt. Csetlettünk gyermekszívvel, a nélkül, hogy tudtuk volna, miért bűn a bűn. Zavarosan a tudat alatt hordtuk későbbi tudatosan esendő énünket. Emberpalánták voltunk.

Felémlik legszörnyűbb bűnöm. Tízpercnnyire túlnék volt egy szőlő, tele gyümölcsfával, de a körték és almák legtöbbször a homokban leltek csúnya pusztulásra. Fülledt délután kezembe vettem a lovak rocskáját, kisurrantam a tanyából és néhány perc múlva az útról kémleltem riadószemmel a tájat. Az almák ott heverték a fájuk árnyékában, némelyik kicsit belesüppedt a homokba. Vártak. Engem. Szinte percegett a homok az úton a forróságtól és én tikkadtan, félig kábultan másztam át a drótkerítés alatt, a kutyaajtárón. Telekapkodtam a rocskát. Közben, mint a nyúl a búzából, kifüleittem a tökéik közül. Fölöttem ágak nyújtották felém görnyedten terhüket. Azok az almák hamvasabbak voltak, és olyan mosolygós csábítással kandikáltak a levelek közül. Meglepetten gyönyörködtem. Azután csöndesen felvettem egy kidölt szőlőkarót és megböktem a legközelebbi ágat. Semmi sem mozgott a szőlőben, csak a kis ág rázkódott.

Néhány huppanás és aztán a teljes némaság. Telt rakományomat magam után ráncigáltam a kutya-lyukon és bevágódtam a szomszédos krumpliföld bokrai alá. Egy kocsi jött az úton: elvesztem, a rocska is, talán az üdvösségem is. A sorok árkanak a legmélyére hasaltam, mint ha a bokrokból nőtem volna oda. Csak a rocska állt magasán a fejemen. A lovak lábai néhány méterre puffogtak a homokban, a kerekek csak néha zötyöntek. Hiába vártam: nem állt meg a kocsi, csak a lomha por jött oda hozzám. Lassan kiemeltem a fejem a bokrok fölé. A kocsin egy asszony ült és egy férfi, a zökkenések puhán himbálták őket. Aludtak. — Otthon hiába nyugtattam meg Édesapámat, hogy a Pista bácsi engedte meg számomra a rakodást: magam annál nyugtalanabb lettem.

— De tessék elhinni, hogy ő adta...

Édesapám csendes csodálkozással nézett rám, hogy mért bizonygatok, hiszen ő nem kételkedett. Nyugtalan álmomban megjelent előttem a zümmögő hang; könnyörtelen arccal dörögte felém: — Loptál, hazudtál!

Pedig a maga gyerekkorában valamennyi bátyám meglapta az almát onnét. A szörnyű éjszaka riasztó kísértete végét vetette a tolvajkodásoknak,

Talán, amit egyedül hoztunk magunkkal a gyermekorból: a hóval beköszöntő tél keltette titkos öröm. Valamikor közelebről éreztük az ártatlanság égből hulló szimbolumát. Évek folytán az életnek egyre több szemétét látjuk, itt-amott ránk is ragad belőle. De a mocsoktalan hópaplanak most is örülünk. Csak titkon, befelé, nehogy gyermeknek mondjanak.

Rövidke téli életre sok hőembert teremtett. Ha sorba állítanám őket, az alkotóképesség fejlődésének plasztikus bizonyosságai lennének.

Utolsó hőemberem már lábakon állt, egyik kezét fázósan zebrevágta, a másikkal egy botra támaszkodott. Fején lyukas fazék riktott, ami hőembereknél legalábbis cilindernek számított. Volt szája, orra, füle, két fekete sárszeme és szemöldöke. Kétféle atléta alakja messze kimagaslott a körülötte fekvő kisebb-nagyobb hógalacsinok közül. Egy napig csináltam — a hatodik gimnáziumi év karácsonyán — másnap egésznap csodáltam, harmadik nap csak az udvarból néztem ki feléje, azután teljes magányban élte kietlen életét. Néha meglátogatta egy két varjú, de miután végleg meggyőződtek, hogy a kukoricafogakon kívül egyéb élvezetesség nincs benne, ráültek a kalapjára, és illetlenül bepötytyözték a fehér kabátját. Ahogy eljöttek az enyhébb napok, ő is elérkezett aggkorához. Összeaszalódott, megrokkant, fogyott, napról-napra haldoklott. Pedig titkolt, egy kicsit hátrébb dőlt és peckes dacossággal nézett hatalmas égi ellenfelére. Vén totyó, már botját se tudta tartani, de egyedül ő maradt meg a télből. Körülötte zöld fűszálak lestek fel rá, kíváncsian nézték, hogyan küzd ez az alaktalanodó szörny a közelgő tavasszal — és közben nőttek. Valami rejtelmes lény a föld alól lerágta a lábait, de nem dőlt el, csak leroskadt a gyepré. Mintha nem elolvadni, hanem elsüllyedni akarna. Mocskos volt, már a születési ruhája, kalapja belevágódott a koponyájába. Mégiscsak rá kellett jönnie, hogy nincs mit keresnie már itt, az emberek már lefordították a telet a kalendáriumban. Hányszor átkozhatott engem, hogy életre hívtam. Kegyetlen szörnynek elmondhatott, mert hiszen tudtam előre, mi lesz a sorsa. Ölnyi hókupaccá olvadt, majd szürke kis görönggyé silányodott, amely a következő délelőtt sietve elillant.

Végül megértette, hogy ő csak holt maradt életében is. Az igazi élet ott fakadt körülötte. Mi van még? Egy pirosró rubintcsepp a pulink fekete orrhegyén, amely csatarászó bicskám éle alól sarjadt, egy fekete kabát, amelyet újjainál fogva egyik tehenünk két szarvára kötöttem; a barom bömbölve elrohant, a többi után, a második szomszéd gyepején leesett a kabát, ha ezer lelke lett volna azt is kitaposták volna; a kabát közvetlen szomszédságából Édesapám nadrágszíja is eszembe jut. Látok egy ócska pisztolycsövet, amit Édesapám hetenkint ötször dobott vissza az ólpadlásra, egy szép hombárdeszkát, amelyre kézzel-hajtó gépet akartam szerkeszteni, hogy ne kelljen gyalog járnom az iskolába (újból a nadrágszíj,

amelyet lassanként minden érzékemmel megismerem.) Emlékszem egy kis barna bársonyruhára, amely állítólag legidősebb bátyámról szállt hozzám örökségképp. Utánam foltnak se volt jó.

Mennyi romantika!

Valahonnan a titkok honából riasztó álmok emlékeiből, borzongató elbeszélésekből varázsló erőt gyűjtöttünk magunkba, soha nem látoit, de jelenlévő szellemekkel beszélgettünk, közben lúdbőrös lett a testünk. Ha forgószél táncolt el előttünk, kinyitott bugylinkkal utánaszaladtunk és behajítottuk. Vártam, hogy egyszer eltűnik röpében, elkapja a szellem, még tán vissza is vágja. Mindig leesett. Odarohantunk és próbáltuk megpillantani a pengén a boszorkány vérére, aki ott táncolt a forgószél közepén.

... Azután egyre kevesebbet futottunk össze a kalimpáló berzenkák után, nem gyártottunk

sárból durrató puskát, játszópajtásaink: Puhoska, Besorka, a Pici kutyá, melengető macskáink is hová lettek már? A pisztolyosó is hosszú évek óta hever háboríthatatlanul az ólpadlás pókháló, rozsdaszagú csendjében. — Elmosódik a zavartalan boldogság mosolya.

Napfényből, levegőből, kacagó boldogságból rajzoltam képet önmagamról. Talán másokban is felidéztem a gyermekkort, amely talán szebb, de lehet, hogy mosolytalanabb volt. De azoknak az éveknek hangulata egy egész életen át rezeg a lelkünkben. Vagy mint édesen sajgó, rózsaszín sebet hordjuk magunkkal, ami fáj: hogy abból a kicsi mennyországból örökre kiesekült az élet. Mégis próbáljuk megkeresni és föllelni és átélni, újból: a gyermekünkben. Benne önmagunkat is nézzük. Másodszor veszi el a gyermekkort, boldogságát, aki önzőn elfojtja magában az új élet sarjadását.

ÉLES

SZEMMEL

Levelet kapott az Ugar.

„Tisztelt Újságíró Úr! A Körben szoktam olvasni az Ugart. Az volt benne, hogy harcol, hogy többet tudjunk. Szép dolog, de mi lesz a gyerekeinkkel. Még nem tanultak semmit. Nem mennek iskolába, azt mondják nincs szén. Hát a diákoknak van, meg a Központban? Tessék csak elgondolni, őt gyerek egy szobában, ami konyha is. Nekem meg most nincs munkám. De legalább az iskolába mennének, hogy ne volnának itthon. Más iskola honnan veszi a tüzelőt? Egyes civileknek a napokban is nagy kocikkal vittek, mint... stb. aláírás.“

Közreadjuk ezt a levelet, mert úgy hisszük, hogy válaszuk sok kételyt eloszlat és megnyugtatta olvasóinkat.

Kedves Levélíró Barátom! Nagyon jól tudom, hogy méltán fáj még sok-sok szülőnek az iskolai szünet. Részben, mert gyermekük így elmarad a tanulásban. Különösen fájhat ez azoknak, akik a negyedik elemi után középiskolába járatják majd gyermeküket. De nem egészséges az állandó otthonlét azért sem, mert az amúgy is ideges, nehéz helyzetet a gyermekek lármája, zivaja, rendetlenkedése csak fokozza.

Azonban egyet nem szabad elfelejtenünk: háború van, rendkívüli helyzetet élünk, rendkívü-

liek a nehézségek is, mint pl. a szénbeszerzés.

Biztosra veszem, — hiszen ez nagy felelősség volna a nemzettel szemben is — hogy az illetékesek mindent elkövettek a tüzelőanyag beszerzése körül, de esetleg vasúti kocsihány, vagy más ok miatt nem tudták leszállítani.

Szerencsésnek mondhatom a gimnáziumot, mert ott semmi akadály nem volt a szükséges szénmennyiség beszerzésének. Időhiány miatt nem tudtam megérdeklődni a többi iskoláknál, ahol szintén folyik a tanítás, hogy volt-e nehézség a tüzelőanyag beszerzés körül és mikor szereztek be. Annyi bizonyos, hogy beszerezték és folyik a tanítás.

A civileken bizonyosan városi egyéneket ért. Ebben igaza lehet, de a hatóság figyelmét valószínűleg elkerülte, mert azt semmiképpen sem engednék meg, hogy némelyek még fölösleggel is rendelkezzenek, esetleg már a jövő évit is elraktározzák, az iskolákban pedig szüneteljen a tanítás.

Nem régen adta ki

a jelszót a közellátási miniszter: *foltos ruha, ócska cipő*. Mégis mit látunk? Társadalmunk tagjai nemcsak a törvényeknek nem engedelmeskednek, de az ésszerű rendelkezéseket sem tartják be. Ma is tapasztalható, csak végig kell menni vasárnap a korzón, hogy mennyien szenvednek a legköltésesebb betegségben, a *divatörületben*.

Azt kell gondolnunk, hogy nagyon könnyen szerzik a pénzt; s

valószínű az is, hogy nem egészen törvényes úton! Még ha valakinek nagyon sok pénze van, és két kézzel szórja, csak hogy a divatnak hódoljon, az is elítélendő, *hazafiatlanság*; de sokkal inkább, ha valaki törvénytelen utakon jut fölösleges pénzhez.

Jusson eszünkbe, hogy a magyarság élet-halál harcának sikeres befejezése nemcsak a harctéri eredményektől függ, hanem sokkal inkább az itthonmaradtak helyes magatartásától. Akik viszont szégyenlenség felvenni egy tavalyi ruhát, kifordított kabátot, vagy foltos cipőt, külső látszatra semmi közük a magyar sorsközösséghez. Minősíthetetlen és elítélendő ha az ilyen ruhák hordozóit balga módon még le is nézik — mondván: „miért nincs magukhoz való eszük?“ Bizony kérem, ez nem más mint hazafiatlanság.

A franciák, csehek és a többiek már nem szégyenlik a kopott ruhát! Őket a sors már megtanította. Csak nem akarjuk megvárni, hogy bennünket is hasonló sors kényszerítsen jobb belátásra? Legyünk belátók és magyarok! Járjunk csak öntudatosan a régi ruháinkban, mert minden megtakarított ruhadarabbal honvédeinket és az arra inkább rászorulókat segítjük!

Ismertesd
meg
az Ugart
mindenkivel!

Tavaszi a sportpályán

Alig szünetelt a „hajrá“ kiállítás a sportpályán, a furecsán meleg, derűs februári délutánok ismét munkára, szabadban való mozgásra csalogatják a bőrlabda rajongóit. Nemcsak fiatal gyermekek, de úgy jó 30 év körüliek is 2-4 km-t futkároznak árkon-bokron keresztül. A vasútkörnyékiek kézlégintéssel, „úgy látszik baj van“ sokat mondó kijelentéssel intézik el őket. Mi úgy mondjuk, hogy mezeiznek. Így kezdődik a tulajdonképeni szabadban való előkészület a tornatermi mozgások után, melyet a Lehel labdarugói a gimnázium tornatermében végeztek eddig dr. Lessi Viktor igazgató úr engedélyével.

Messze van ugyan még a bajnoki mérkőzések ideje, de ifjúságunk jól tudja, hogy a testiere fokozása az egészséges lélek kialakítására a legalkalmasabb. Ép testben ép lélek. De tudják azt is, hogy a test erőben tartása a legfontosabb honvédelmi munka. Edzett munkához szoktatott test nyilvánvalóan jobban bírja a fáradalmakat, hideget, a lövészárkok nehéz megpróbáltatásait, mint az elpuhult. Nem közömbös tehát ifjúságunk testi erejének a fokozása, bár az NB. III. mátravidéki csoportjának a bajnoki címe is erősen fűti játékosainkat! Szurkolóinkat meg egyenesen izgatja a bajnoki cím elnyerésének a gondolata.

Nem lesz könnyű munka a bajnokság elnyerése. Két mozgatóerő feltétlenül szükséges hozzá: a küzdeniakarás, és a bajtársiaság! Ezek nélkül hiábavaló minden edzési munka, mert ha a szellem, a lélek erőtlen marad, nyomában összeomlik a test is. Már pedig küzdeniakarás és bajtársiaság nélkül a lélek csak erőtlen maradhat! „Nincs veszte bármi sors alatt, Ki el nem csüggedett“ — mondja Vörösmarty. Áll ez a labdarugásban is. Aki nem csügged, aki bizik és győzni akar, eléri a kitűzött célt! Bárcsak megértené sportoló ifjúságunk a lélek épségének hatalmas lendítő erejét, megkészsereződne a magyarság ereje!

A lehetőségekhez mérten az egyesület, bár nagy veszteségek érték játékerőben, igyekezett pótolni a hiányokat. Morvay Lajos, Ziska János, Horváth Gyula (Hungária SC.), Mészáros Sándor

(Ferenccvárosi Vasutas SC.), Miss József (Törökvas SE.), Szemerei Sándor (Mechanikai SE.) játékosokat leigazolta. Hiszük, hogy lelkesedésük mehozza a kívánt győzelmet. Az egyesület vezetője edző-mérkőzésekről is gondoskodott. A bajnokság megkezdése előtt a Szolnoki Lev. NB. III. és a Bethlen Gábor SE. NB. II. csapatát látják vendégül Jászberényben. Folyamatban van még más egyesületekkel is a levelezés. Bár anyagiakban nagyon gyengén áll az egyesület, várható, hogy hírvető munkájuk megnyeri a város támogatását!

Nem volna teljes a kép, ha nem emlékeznénk meg a jászai levénte labdarugó szakosztályokról! Ők a jövő reménységei. Egészen fiatalok, tele lelkesedéssel, nagyfőtöréssel. Kár, hogy néhány községi levénte csapata, részben vezető hiány, részben kényszerítő körülmények következtében nem tudja folytatni a tavaszi fordulóban a mérkőzéseket. Annál több reménnyel és bizakodással indulnak a többiek. Mindenütt megindult az előkészítő munka. Jászjókóhalma vezetője nagyarányú erősítéseket hajtott végre. A járási bajnokságra törnek. Igazuk van. A múlt évben a jászberényi levénte csapat nyerte, sőt hadtest II. helyezést ért el. Miért ne hozhatná el a kitűntető eredményeket a jákóhalmi együttes? Az őszi fordulóban jobb gólaránnyal első helyen végzett, tehát jogosan számíthat a bajnokságra. Ott fog ugyan küzdeni a jászberényi gárda is, sőt Jászárokszállítás is beleszól majd a bajnokságba. Gyönyörű verseny ígérkezik. Teljesség kedvéért megemlíttük, hogy az elmúlt bajnoki évben a jászberényi levénte csapat megkapta a Nemzeti Sport dísz-plakettjét is.

A Levénte Labdarugó Országos Vezetősége is elküvet mindent, hogy teljes legyen az ifjúság kiképzése. Február 20-án délután 3 órai kezdettel a Levénte Otthon nagytermében a központi kiküldött szabálymagyarzó előadást fog tartani Jászberény, Jászjókóhalma, Jászfényszaru, Jászfelföld, Jászfényszaru, Jászfelföld, valamint az érdeklődők részére. A járási játékvezető előadó ez-

úton is meghívja az említetteket ezen fontos találkozóra. Bár nagyobb a távolság, de legalább képviseltessék magukat Jászárokszállítás és Jászárocsa csapatai is. A Szébb Jövő érdekében érdemes ennyi áldozatot hozni, mint amennyibe kerül! Amint hírlík, külön meghívót is kapnak az egyesületek.

Derék munka folyik öklözőinknél is. Kiváló csapatok látogattak el az utóbbi időben Jászberénybe. Az eredmény, ha nem is volt mindig győzelemmel végződő levénteink részére, de mindig sokat jelentett. Megismerkedtek más városok fiataljával, azok fegyelmességével. A visszavágó versenyek alkalmával pedig új országrészek ismerői lettek. Tatabánya, Törökszentmiklós, Salgótarján fiaival lefolytatott versenyek, új állomások öklözőink életében. Adja Isten, hogy sokat tanuljanak egymástól, de legfőképpen érezzék meg sorsközösségüket, az egymásrautaltságot. Ez lesz majd az elindítója annak a fokozott nemzeti, faji érzésnek, mely egyedüli biztosítéka és záloga az újabb ezerévesnek. Szébb jövőt! Adjon Isten!

A GYERMEK JÖTT

A gyermek jött... aki az égből Angyalcsarnokon földre röpített... A gyermek jött... akit úgy vártunk, Ahítatos, mély templomcsöndben.

A gyermek jött... hozott magával Ezer örömet, ezer gondot... Akit az Úr Galléában Keblére vont, rá áldást mondott.

A gyermek jött... síró, mosolygó, Kis emberbimbó, kicsi élet. Viharban és tankdübörgésben Erre a bűnös földre tévedt.

A szeretetnek szent záloga. Szeretet hívta őt létre. Midőn a gyűlöletnek lángja, Magasan csapdos fel az égre.

Ne tudjon róla soha semmit... Szemére ne hulljon az árnya... Legyen kacagó boldog gyermek. Nyugodt békés az álma...

Uram! Oh, védjed őt, oltalmazd! Ne ismerje a bűnt, a rosszat... Az életnek az útjára Néki a szepet a jót osszad...

Parányi kis dundi kezével Ősz lejtűnkre őt tette rája. Hogy ott ragyogjon, tündököljön, A nagyszülőknél koronája. Benkéné Reineit Mária.

FILM

Kerek Ferkó.

Rövid időn belül ez a második film, amely az Alföld problémáját vetíti a néző elébe. A Kerek Ferkó Mórész Zsigmond hasonló című regényéből készült; előzetes hírvetés szerint teljesen az író elgondolása után. Meglehető, az elgondolás nem kétséges. Am a megoldás... Annyi biztos, hogy az általános megszerkesztése, a megoldása, nem megfelelő egy ilyen nagy és súlyos probléma tárgyalására. Ez pedig a rendezőn, Martonffy Emilen múltott. A szerelmi történet nem hat természetesen így, szinte operettszerű, az égető sorskérdés pedig, bármennyire is körülötte forog a kocka, úgy hat, mint egy ember, a főszereplő, dicsőítésének eszköze lenne. Néhány sikerült kockája egy ideig kárpótolja a nézőt, de ez nem minden. Kifogásunkat nem hallgathatjuk el a népies szereplők neveinél: Patak Miklós, Solthy György... Jó színészek, de nem termettek erre a szerepkörre. Viszont nagyon helyén van Gonda. A címszerepet Jávor Pál viszi, sok lendülettel, kedvvel, s általában jól. Minden dicséretünk v. Benkő Gyuláé. A megmemértett, kultúrmissziót teljesítő Héjja mérnök szerepében olyan meleg emberi figurával ajándékozott meg bennünket, amely talán a film legértékesebb alakítása. Arcjátéka, mozdulatai, hangjának hajlékony kifejezőereje még nagy reményekre jogosít. A női főszereplő, Egry Mária, szintelen

ÉNEK A DÖGHÁTON

*Ki tudja, hogy vagyok,
Ki tudja, csillagok,
Hogy a Tarna partján,
Hogy itt a Dögháton
En is ragyogok?*

*Tudja-e Kecskemét,
Tudja-e Debrecen
Tudja-e Pest, Páris,
Hogy a Jász földeken
A tökök eszem?*

*Ki tudja, hogy vagyok,
Ki tudja, topolyák,
Bagin kívül még más,
Ki a Döghát ormán
Hat tükökkel szánt?*

RÉPÁS JÁNOS

és jelentéktelen. Nem tudta a határozott, intelligens, büszke doktorkisasszony jellemének fontos alkotórészeit megfogni, inkább szelíd kis házi galamb maradt mindvégig. Szerepelnek még Csontos, Lehotay, Berky Lili (csupa meleg asszonyi derű) és két bájos fruska: Mattyasovszky Zojka és Serényi Éva kisasszonyok. A filmmel kapcsolatban az a benyomásunk, hogy sokat akart markolni és bizony, elég keveset fogott.

Feleség.

Úgy látszik, a német filmgyártók bőséges készlettel rendelkeznek a megfilmesítendő témákat illetően, s így megengedheték maguknak azt a luxust, hogy két remek színdarabból egyet keverjenek. Bókay János két művéről van szó, mindkettőt ideoiási sikerrel játszották annak idején. Bizony erősen megváltozott ezen új alakjában akármelyik is, de azt kétségesen elismerjük, hogy épkész-láb, sikerült filmet kaptunk. A férjéért harcoló szerelmes kis feleség nagyon köznapi, de mégis gyöngéd története ez. Mondhatnám így is: ahogy a Nő szeret (tökéletes hűséggel, önmagát feloldva), s ahogy a Férfiak nagy többsége (a feleség mellett, aki elsőszámú marad, a második helyet is betöltik). A feleség szerepében a szénfekete, csillogó szemű Jenny Jugó játszott elevenen, alakító készséggel, nagyon finoman. Valóban rászolgált arra a névre, ahogy a filmben illetik: Puck. Mint a gyönyörű shakespearei darab virgona, bájos kis manója. A filmfőnök, Viktor Stahl, csinos, szimpatikus. A pálna azonban nem őt, hanem a barátot alakító Willy Fritschet illeti. Elegáns, deresfejú aglegény, sokat tapasztalt, tapintatos. Kicsit rezignált. Nagyon kedves, talán azért, mert olyan mélyen emberi, mint ahogy még ma is akadnak szelvényben az egész földkerekségen aglegények, akik minden keserű tapasztalatuk ellenében is hisznek a szerelem idealizmusában. Walter (Willy Fritsch) nemcsak hisz, illetve: nem azért hisz, hogy ezt a tételt igazolja, hanem azért is hisz, mert tapasztalhatja barátja házasságában a megvalósítást. A barátját játszó Hilde v. Stolz típusának mind külsőben, mind játékban megfelel.

Sziámi macska.

Különös keveréke ez a film a jónak és rossznak, az újszerűnek és sablonnak. Habár kétségtelen, hogy kétórai jó szórakozást nyújt. Egy mulatóhely „sziámi dizőze” körül bonyolódik a történet, körülötte legyeskedik két jóbarát, jómódú pesti gávallérok. Mindkettő lángol a különös és vonzó teremtetésért, s egymást gáncsolják, hogy megnyerjék kezét és szívét Sziám tündérének, aki — tulajdonképpen — egy pesti házmeester lánya és Mancika a becsületés neve. Végül kiderül, hogy mégis csak oka van a keleties arccsókának, a kislány valójában félvér, mire legyüri bánatát a hűtlén völegény irányában (így akarta elhíttetni a lemaradt vetélytárs annak idején vele, hogy nem való ahhoz, akit választott, hanem csakis hozzá, a másik barátához. Ugye, milyen egyszerű?) — és elrepül egy maláji völegény karján a váratlan heppiend felé. Minden esetre kicsit különös ez a hirtelen határozat, hiszen nemrég még könnyesen gondolt első számú jegyesére. Egészben véve ötletes és újszerű vonásokkal bővelkedik sok jelenete, azok, amelyek kelettel kapcsolatosak. Szeletzky Zita varázsos keleti szépsége ragyog keresztül a pergőképen, finom és törekeny, igen jól maszkírozta. Játéka a töle megszokott úri, még az elmaradhatatlan pesti humorban is mértéktartó. A két barát túlságosan ügyefogyott és bár látogatóknál szokatlan naivitásu alakjában Hajmássy Miklós és Bilicsi Tivadar lép fel. Különös dicséretet érdemel Makláry és Abonyi Tivadar, valamint a zenét szerződe Fries Károly. Minden esetre kár volt a film összetételében Sziámot, misztikumot, és a léha nagyvárosi aszfaltmentalitást összekavarni. — sk. —

BEFELÉ NÉZŐ SZEMEK

Úgy szeretném ennek az örült világnak, befelé fordítani a szemét, hogy látna egy nem-sejtett-arcú csodának reámeredő tengernyi asínét.

Hogy látna és megundorodna örükre e technikás, testimádó kortól, hogy a csendbe, lélek vízébe merülne, hogy meggyógyulna egy-két hús kortyól.

Hogy nézné tükrében rejtett Isten-arcát, gyúlna ki láza szent gerjedésnek, írná felemelt búska homlokára a magát megváltó öt betűt: lélek!

KÖNNYÜ LÁSZLÓ

Zrínyi-fiak

Valami csodálatos, soha nem látott dolog történt az 1851. esztendő — a cubai spanyol szabadságharc — egyik vérbefulladt csatáján. A történet egyszerű, de éppen ezért rendkívül. Egy ezredes, akinek maroknyira fogott csapatát átkarolta, és jóformán minden összeköttetésétől elvágtatta a spanyol ellenség, a halálvesedelemnek ebben a rengetegében finoman, de jólláthatóan — elmosolyodott. — A nap megigazította félrebillent aranykoronáját, s úgy nézte a nyugati félteke ismeretlen csodáját. Az ide-oda rohangászó, ideges szél is abbahagyta dühös füttyülését, s áhítatos csendben állt a rendkívül eset mellett.

S ekkor a mindent elborító zürzavarban, melyben az édes, csengő spanyol szavak is faldokoltak, üde és határozott magyar beszéd csendült.

— Fiúk! a cubai felkelőereg magyar utóvédét, ha még egy percet késünk, bekerít az ellenség, szuronyt szegez, s előre!

A késő délután piros lángnyelvek táncoltak a szuronyok hegyén, mikor a magyar szakasz ragyogó támadásra lendült a mozgó spanyol élek irányában. Prágay ezredes hosszú keskeny kardja, mint ide-oda cikázó villám, játszott a vörösarany derengésben, ember-sorsok véres forgatagán; s a magyar szuronyok hegyén megcsillant és megtekintelt a vér piros szalagja.

A tűzkoronás nap s a tüzeskedvű szél bólintottak és továbbmentek égi pályájukon: — Sikerült! — Aztán megszendült bennük az emlékezés: — Így csinálták ezek két vagy három esztendeje a vasas osztrákokkal s kucsmás oroszokkal is. — Aztán egyszerre elszomorodtak, de reményre is gyúltak: — Hátha az a szabadság, melyet ott-hon eltiport az erőszak, itt — világrészek és mérföldezek távolában — mégis csak kivirágzik.

A helyzet azonban más volt, és Prágay ezredes foga megcsikordult.

— Irány a major! — villantotta meg kardját. — Különben legázol a lovaság.

Futólépésben szállták meg a kis tanyát, és csakhamar zizegő golyózápór pásztázta a levegőt. Aztán tűzcsillagokat szórva, rettenetes hangokat kergetve lecsaptak a gyújtólövedékek. Mindenki érezte, hogy itt a vég, azonban fehérszázlós békekövet jelentkezett az ezredes előtt.

— Feltétlen megadást várunk. Ágyúink bármelyik pillanatban felgyújthatják ezt a vítvillót, ezredes.

— Tudjuk, kapitány. De ön talán nem tudja, hogy itt magyarok állnak. A magyar pedig meghal, de nem hátrál.

Mintegy 300 évvel ezelőtt egy hősnök — Magyar Cidnek mondanák önök — várának romjaiba temetkezett, de nem adta azt fel. Mi sem, kapitány!

— Ezt vártuk, ezredes úr. A spanyolok szívükbe zárják a hős ellenfelet. Ezredes, hadd zörítsak kezét önökkel.

Köszönt és ment. S a halálnak vijjgató madaral, melyek a tűzbeborult ég alatt kóvályogtak, lassankint leszálltak a füstölgő, izzó romokra, ahol magyarok haltak meg, de nem hátráltak.

És reggelre kelve hajógyűk: acéltestén csillant meg a nap a havannai öbölben és tengerész-katonák legyverein, akik hozták a magyar vérrrel nevelt kreol szabadságot.

Akárcsak ti, Honvédek, valahol Oroszországban.

BELLER BÉLA.

ASSZONYOKNAK

Burgonya paprikás tarhonyával.

Készítünk egy izletes burgonya paprikást és amikor félíg megfőtt, tegyünk bele egy mátrék apró tarhonyát. Előzőleg annyi vizet öntsünk a burgonyára, hogy ellepje. Ha kész, a zsírját szépen feladja. Savanyúsággal tálaljuk.

Ne gondoljuk, hogy a paprikás burgonya elkészítése olyan egyszerű dolog. Ez is megkívánja a tudást és gondosságot. Jól elkészíteni valamit művészet, a konyha művésze. Ha így fogjuk fel a háztartást, siker és eredmény koronázza a fáradságot.

Izletes étel jó hangulatot kelt, csinos tálalás gyönyörködött, és fokozza az egyszerű ételek iránt az élvágyat, legyen az pástétom vagy akár az egyszerű krumpli paprikás.

Olajban sült fánk.

50 deka sült tökök 5 dk zsírral és 5 dk cukorral jó habosra kikeverni 4 dk fultatott élesztővel 60 dk liszttel, sóval, tejjel fánk-keménységű tésztt jól felverünk. Egy órát kelesztjük, 1/2 újjnyi vastagra nyújtjuk fánk-szaggatóval vagy fánkokat szaggatunk, középet kisebb pogácsa szaggatóval kiszurjuk és további kelesztés nélkül kiszüljük. Így kis fánkokkákat és nagyobb koszorúkat kapunk. Tútra halmozzuk, minden koszorúba egy kis fánkokskál illesztünk, vaníliás porcukorral beszórnuk és barackzettel tálaljuk.

Sárika-kifli. (háborús.)

20 dk liszt, 10 dk margarin, 20 dk reszelt nyers sárgarépa és 1 dk élesztőből nagyon kevés tejjel kovász. Jól összegyúrni, 1 órát pihentetni. Se tojás, se cukor nem kell bele. Lehel ebből kis kifliket csindlni lekvárral, mákkal, dióval, vagy piteinek, bármivel tölteni (alma, túró stb.) Sütés után porcukorral beszórní. A töltelék természetes cukorral édesíteni.

Gyümölcs hab.

2 tojás fehérjét 15 dk cukorral, 2 kanál dzsemmel 1/2 óráig keverjük (nyáron darált friss gyümölcsből 15 dk) Ezzel töltdt is lehet tölteni, behűzti.

Aki nagyon magyarkodik, az nem nagyon magyar!

(Juhász Gyula)

A szerkesztő asztaláról

Az Ugar szeretettel köszönti Prusovszky Mariaka ny. c. igazgató tanítónő úrnót azon alkalomból, hogy szociális és társadalmi tevékenységéért a Kormányzó Úr Ófömlétsége Magyar Arany Érdemkeresztet tün-tette ki.

Fecske A. Budapest. Nagyon köszönöm a hatalmas terjedelmű értekezésűt. Már előbb kaptam hasonló tárgyút. Alkalomadtán ebből is szeretnék közreadni. Továbbra is kérek segítséget.

Jász-szoba, Bp. Úgy látszik sokat tanultok és nem maradt időtök, hogy az Ugarrá is gondoljatok. „Jász humor” kérek.

Többeknek. Sajnos a levelekre nincs időm válaszolni. A közérdekűekből sorjában hozok ízelítőt, hogy azonnal válaszolhassak is a felvetett kérdésekre. Azt mindenesetre kérem: kerüljék a sértő hangot, mert az ilyen leveleket nem közölhetem, de nem is válaszolhatok azokra.

Kiskun J. Jb. Hálás szívvel vettem a küldött írást. A következő számban hozzuk.

Darás K. Rákospalota. A női rovat részére küldött írással teljesen egyetértek. Következő számban hozzuk. Kérek továbbra is okos írásából. Dérnyéről küldött cikket később hozzuk.

Járdán J. Nyiregyháza. Régen nem kaptunk életjelt. Nagyon örülnék, ha küldenél egy címlaprajzot. Szépfői tolladat itt nem találjuk. Talán máshol veszítetted el!

Imreh L. Kőszeg. A levelet megkaptam. Örülünk minden próbálkozásnak. A verset hosszúsága miatt nem hozhatjuk. Kérek többet és majd válogatunk.

Császár E. Jász. Értékes írását a következő számban hozzuk. Hálás köszönet.

Többeknek. Blénessy János úr cikkével kapcsolatban szeretnék rámutatni célnakra. Azt akarom, lásák olvasóink: a) milyen problémák foglalkoztatták a multban a jász írókat; b) megvan-e még ma is ezek a problémák; c) és mit lehetne, vagy még inkább mit kellene tennünk. Általában úgy szokott lenni, hogy akik benne élünk egy helyzetben, nem vesszük úgy észre a javítanivalókat, mint a kívülállók. Szeretném, ha sokak számára adna ösztönzést a további munkára Blénessy tanár úr fáradságo munkája!

Érted csak veled harcolhatunk!

Fehér Kaplár József

kijelölt cipőkereskedő
üzletében, Mussolini-tér 19. szám
(a Tornyos-patika mellett)
sok szép tavaszi cipő

már kapható.

Megbízható minőségek!!!

Mezőgazdasági akciós ruhák
utalvány ellenében átvehetők

TURUL
cipő- és divatházban

ahol sok más divatru is kapható
Mussolini-tér 19. (Tornyos-patika mellett.)

BORT

VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron

Rékasi József

bornagykereskedő

Báza-piaci sörház.

AZ ÖSSZES GYÁRTMÁNYÚ
RÁDIÓK és a világhíru
BLAUPUNKT, úgyszintén
férfi-, női KÉREKPÁROK
és hozzávaló alkatrészek,
továbbá CSILLÁROK,
FŐZŐEDÉNYEK, VASALÓK

Farago László

megbízható üzletében
Zatyvay-utca 36. Tel.: 36.

Egészségét védi

ha a

gőz- és
kádfürdőt

gyakran igénybeveszi.

Kellemesen fűtött - nézőtérén
idejét jó műsorok
mellett töltheti el a

Lehel Mozgóbán

artós hajhullámját

GYULA

hőlygödorsznál
készítéssel!!!

Jászberény, Apponyi-tér.

KOZMETIKA

Télen is használjon
kozmetikai krémeket

Kapható: **CSAPÓ GYULÁNÉ**

Jászberény, Ústökös-u. II. alatti
kozmetikai
intézetében.

BORT

legmagasabb
áron veszek!

Borséprút is
jó áron
vásárol

gergelyfi **Borbély Pál**

borkereskedő,
Rákóczi-út 60. sz.

NE FELEJTSE EL,

hogy háború alatt is
a léglözevényekben
a legudvariasabban
a legszebb áruval
elégitem ki
SEBŐK
divatház.

Üzlet áthelyezés!

Porcellán árúk!
Képkerekesztés!
Épület üvegezés!

Farnay Alajos-u. 5. alól
a Lehel-épületbe
helyezem. át fizetemet

Balla Rigó István

üvegesmester
Lehel-u. 1. szám.

FIGYELEM!

Éukrászdámat febr. 20-tól
kezdve a Lehel alól a
városháza alá helyezem át!
Tisztelettel: **IMRE JÓZSEF** cukrász.

**LEGKITÜNÖBB MÁRKÁS
NEMESFÉM TÖLTŐTOLLAK**

OSMIA, KAWEKO, MATADOR és más jó gyártmányok
PESTI PÉTER és TÁRSAI
könyvkereskedésben Jászberény kaphatók.

Ugari

Jászrági folyóirat

Gecse Árpád: Tavaszkiasszony.
(Szöveg a 2. oldalon.)

Ugár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekk számla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: † **ifj. Fecske Sándor**

TARTALOM:

Tavaszkisasszony.

Kovács István: Örök készütségben...

Gulyás Mária: A kulturális népgondozás ismeretel.

Császár Elek: A Jászságról.

Sziklay Ferenc: Ipartestületi hírek.

Bánhegyi Béla: Oh az emlék...

Bellér Béla: Népeiségünk története Trianonig

Járdán József: A vihar.

Könnnyü László: Isten szegénykéje.

Darás Katalin: Mai lányok — nősülési gondok

Közgazdaság.

Répdás János: Potrog.

Éles szemmel.

Krisztus a leventékkal.

Járdán József: Vadvizek.

Asszonyoknak.

Film.

Gosztony Géza: Lantosének.

A szerkesztő asztaláról.

Tavaszkisasszony

Elolvadt rég a hó,
és az erdő mohos, vén fái közé már,
beszökkent a pajkos, tavaszi napsugár,
Elment a télapó.

A naptény bújósdit
játszik az avaron. Itt kis pillangó száll
cikázva a fényben, ott egy gólya kószál
keresi élelmit.

Megmozdul a berek,
sok kis dalos madár füttyürész fenn a fán.
Mosolyogva ugrál, nádsípját fújva Pán,
mint egy pajkos gyerek.

De a nagy tisztánál
megáll, s várakozva tekint szerte-széjjel,
Tavaszkisasszony jön-e az enyhe széllel?...
Túl a nagy irtásnál,

lágy fuvalomszárnyán,
erdőszelekre lebben egy rózsaszín felhő.
Arról földre szökken egy tündér, vagy sellő,
felette szivárvány.

A nyárfások megett,
hangosan felnevet, s nádsípját fújja Pán,
vele sok kis torok hirdeti fenn a fán:
Itt a szép kikelet!

Aranszín a haja,
sudár a termete, smaragd az uszálya,
s fürge lépésekkel cipeli utána
víg manócskák raja.

Zsongni kezd az erdő,
egymáshoz hajlongva suttogják a vén fák:
Tavaszkisasszony jön! s a hirt tovább adják
arra, hol a fertő.

Rigó füttyentésre,
tavaszi-indulót zeng a madársereg,
amerre elvonul a tavaszi menet,
szinte egy intésre.

S óh csodák csodája, valóság vagy álom?
ezer kis vadvirág kél harmatos száron,
Tavaszkisasszonynak palástja nyomában.

Az erdő mélyéről,
ibolyák illata száll fuvalomszárnyon,
vadméhek csoportja szálldos a tisztáson,
virágok kelyhéről.

ANONYMUS

Ugár

Jászsági folyóirat

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: † **ifj. Fecske Sándor**

Örök készütségben...

Márciusi ifjúság! Drága magyar Leventék!
Férfiak! Egy évszázaddal ezelőtt törhetetlen biza-
kodással nézett a nemzet harcrakész fiaira. Tőlük
várta szabadságát. Most bennetek bízunk. Bízunk isten-
szeretetből táplálkozó hitetekben, a lét vagy nem-
lét ijesztő kérdésétől feszített győzniakarástokban.

De jogos-e reményünk?

Ha csillagfényes éjtszakákon végighordozod
tekintetedet az égboltozaton és képzeleted odaraj-
zolja a ragyogó csillagsugárból épített útvonalra
Csaba királyfit és vitézeit, eszedbe jut-e, hogy a
monda feltámadt vitézei nemcsak a magyar hűség-
nek jelképei, de hirdetői annak az örök készütség-
nek is, melyben egy évezred óta él itt a magyarság?

Ha gondolsz erre és izmaid feszülnek, lehet
reményünk!

Csaba királyfi és vitézei állandóan figyelték,
harcrakészen — még a síron túl is — a magyar
vizek morajlását, a tűz pattogását, a rohanó szél
zúgását, nem adják-e hírül, hogy veszedelem fenye-
geti a Kárpátok völgyében maradt testvéreket?

Igy élt örök készütségben ezeréven át a ma-
gyarság. És lélekzet visszafojtva figyelt: nem
szólal-e meg a lármafa, valahol a határon őrtálló
hegyek néma csendjében, nem lobban-e fel a hegyek
ormain a jeltűz, nem harsannak-e fel a harci riadó
kürtjelei?

Édes Fiam! Drága magyar Leventék! Ne
feledjétek, bármilyen nyomorúságos volt is ebben

az örök készütségben, a magyarságot eddig semmi
sem tudta elsöpörni innen! Így talán csak az Ó-
szövetség emberei éltek: ketten is tartották Mózes
imádságra kinyújtott kezeit, míg a többiek fegyver-
rel harcoltak a győzelemért. Nehemiás emberei
egyik kezükkel a jeruzsálemi várfalat építették, a
másikban pedig fegyvert szorongattak, azzal a
különbséggel, hogy a magyar készületben állás
nem ötvenkét napig tartott. Már ezer éve tart. És
ha itt-ott voltak is kényelmesebb évtizedek, csende-
sebb napok, most határozottan látjuk, hogy ezen a
földön csak az a nemzet tudott megállni, amelyik
birta szívvel, erővel, imádsággal a kar, a szellem,
a lélek készületét!

Márciusi ifjúság! Legyen minden munkád
színesebb! Teljesebb a felkészületed! Apostoli a
tűrelmed! Emlékezz csak, a háborgó tenger pusztító
hullámai mint szakadtak rájuk! És ők tűrtek! Sőt
mertek remélni. Tudták, hogy az Úr hatalma nagy.
Ne féljétek Őt híven szolgálni! Eger érseke nagy-
böjti pásztorlevelében így sűrítette ezt össze: „Ez
legyen nagyböjti célunk: tisztuljunk meg bűneink-
től és aztán térjünk a vallásos istenszolgálat útjára.“

Magyar Levente! Így kell örök készületben
élned, és készülnöd a magyar tömegek, — ártatlan
gyermek, védtelen nő, elaggott férfiak, — élet-
sorsát szolgáló életre, hogy egész emberként élhesd
itt elődeid örök rendeltetését: az örök készület-
ben való vigyázást... ha mozdul a Kárpát...

A puztamonostori nőszeminárium beszámoló előadásai:

I.

A kulturális népgondozás ismeretei!

A Népművelő Testvérek Társasága 15 évvel ezelőtt egy nagyvonalú népiéleti és nemzetnevelő munkának a zászlóját bontotta ki a Jászságban. Újabb állomását jelzi az a kulturális népgondozó tanfolyam, amely az új esztendő elején 6 héttig tartott Puztamonostoron. A záró ünnepségen elhangzott beszámoló előadások a szebb magyar keresztény jövőért céltudatosan dolgozó nők neveléséről tanúskodnak. Mutatják, hogyan kell a mai nehéz időkben helytállani, tevékenyen dolgozni, és építeni az egészséges szellemű és lelki, boldog magyar családokat.

Ezen előadások közlését örömmel kezdjük meg. Bár csak sikerre vezetne a nagyszerű munka! (Szerk.)

A kulturális népgondozás azoknak a társadalomnevelő munkáknak rendszerbefoglaló összessége, amelyek segítségével a földműves és más munkás rétegeket a nemzet életközösségébe célszerűen bekapcsolhatjuk.

A kulturális népgondozás keretében társadalomnevelő munkáknak három főcsoportja van. Elsőhöz tartozik a megszervező munka. A kulturális népgondozás sikeres végrehajtása megfelelő előkészítés nélkül lehetetlen. Az előkészítés legelső feladata a megszervezés. Mindenek előtt egy társadalmi szervezetet kell megteremteni, amelynek kizárólagos célja és programja a helyi kulturális népgondozás kiépítése. Ez a társadalmi szervezet falun a Falugondozó Bizottság, városban a Kulturális Népgondozó Bizottság. Mint társadalomnevelő szervezetnek legszorosabban együtt kell működnie a munkaközösséggel és a hatóságokkal. A falugondozó vagy kulturális bizottságnak feladatai a következők: elő kell teremteni a kulturális gondozáshoz szükséges anyagi fedezetet, a végrehajtási eszközöket. Kiválasztja és kiképezteti a kulturális és szociális szakmunkásokat. Így pl. háziipar, a kulturális népgondozás, a napközi otthon és a karitatív beteggondozás vezetőit.

Megszervezi a szakmunkások munkaterületét erkölcsi és gyakorlati eszközzel támogatja munkájukat.

Megszervezi a társadalomnevelő kurzusok hallgató csoportjait, amelyek rendszerint 20 tagból állanak. Ez a megszervező munka egyes jász-községekben már meg is történt.

Elvégzi a napközi otthonokkal kapcsolatos társadalmi munkákat. Vagyis gondoskodnak a napközi otthon helyéről, homokról, játékról. Az étkeztetéshez szükséges anyagokat társadalmi akciók útján beszerzi. Tavasszal a kertet füvesítik, fásítják, lugast készítenek, hogy a kisgyermek hűvös helyen jól érezze magát.

Tájékoztatja a kulturális gondozás irányítóit, a népművelési albizottságot, a munkaközösséget a nép között észlelt vallási, erkölcsi, kulturális és szociális hiányokról. A vallási és erkölcsi hiányokat az egyházi hatóságoknak, a kulturális hiányokat pedig a munkaközösségnek és mindezeket a falugondozás irányítóinak is bejelentjük.

Ezek figyelembevételével készíti el a falugondozó testvér egy-egy járás munkatervét egész évre.

A kulturális népgondozás második munkacsoportja a család kulturális gondozása. A kulturális családgondozás helye a nép között azoknak a családoknak lakásában történik, akiket erre a célra előre megnyertünk. Alaposan meg kell ismerünk a család lelki világát, családi és szociális viszonyait, sajátos szokásait. Közvetlen érintkezésbe kell lépni velük. E nélkül az előbbiekről tájékozottságot nem szerezhethetünk. Közvetlen érintkezés nélkül nem lehet bizalmukat megnyerni. Pedig ezen múlik a népgondozómunka sikere.

A kulturális gondozás első és legerősebb feladata a családi szellem gondozása. A családi szellemtől függ, hogy a belőle kinövő új nemzedék milyen szellemű, milyen életfelfogású lesz. Gondosan el kell mélyíteni a család vallásos szellemét. Hogy ezek a családok mennyire lesznek hasznosak a nemzet életközössége számára, azon fordul meg, mennyire sikerül a kulturális gondozás által kifejleszteni a család hazafias szellemét, a nemzeti érzést és öntudatot. A családi szellem gondozásával párhuzamosan halad a háztartási élet gyakorlati egyszerűsítése.

Külön nagy munka-programm a családok kulturális gondozásában a munkárevelés, vagyis a munkamorál gondozása, továbbá a szociális tájékoztatás az O. N. Cs. A. szociális segítő eljárásainak ismertetése. Ugyancsak a család kulturális gondozásába iktatjuk be a kertkultúra fejlesztését, ami az egészséges táplálkozás előfeltétele.

Mindezeket az ismereteket nem elég csupán közölni a családokkal, hanem alkalmas gyakorlati eszközök segítségével be kell állítani a gyakorlati életbe. Erre valók a népszerűsítési akciók. A családok kulturális gondozása a gyakorlatban a következő módon történik. Először 4-6 családot kell megnyerni az ügynek, akik helyet adnak a kulturális gondozás végrehajtásának. Hozzájuk gyűjtjük össze a közeli 8-9 családot és ezek együtt alkotnak egy család-csoportot. Hogy kiket hívjanak össze, azt teljesen rájuk kell bízni. Ez a gondozómunka tanfolyamszerű; 4-6 hétre terjed egy-egy városi külterületi részben, utcában, vagy falusi negyedben. Ha az utca nem túl rövid és nem túl hosszú, 2 család-csoportot szervezünk benne. Egy csoportban délután, vagy este mindössze 1 órán át foglalkozunk. Így az egy heti munkatervet 2 párhuzamos család-csoportban végezhetjük el.

A családok kulturális gondozásában nagy jelentősége van a kedélygondozásnak; e célból alkalmas dalokat, dallamokat, sőt a népi zenét is. Nagyon szereti a népi a citerát, harmonikát, a népi cimbalmot, ma már egyre terjed a gitár és a hegedű is.

A harmadik munkacsoportot, a közszellem ápolását közvetve már a családok gondozása is megkönnyíti, és elősegíti egy egészséges közszellem kialakulását. Közvetlenül pedig tömegakciókkal, demonstrációkkal, az ifjúság és a nép szórakozásának nemesítésével és irányításával, a sajtó és a

könyvtár irányított olvasásával ápoljuk. A közszellem gondozásába állítjuk a nép- és nőszemináriumokat, mint társadalomnevelő intézeteket, a földműves és más munkás asszonyok, leányok társadalomnevelő kurzusait, a mozdulat művészet kompozícióival színezett ünnepélyeket és a keskeny filmeket. Ezt a nagy munkacsoportot a megfelelő társadalmi szervekkel, egyesületekkel, intézményekkel együtt csak a valódi munkaközösségben tudjuk végrehajtani.

A kulturális gondozás részleges anyagának megválasztásában teljesen az illető község szellemi, erkölcsi, gazdasági és szociális viszonyaihoz alkalmazkodunk.

Az eredményes kulturális gondozáshoz bemutat, gyakorlatozó eszközök is szükségesek. A kulturális gondozáshoz szükséges célszerű eszközök összessége képezi a kisegítő otthon helyi intézményét, amely magában foglalja mindazokat az eszközöket és minta-berendezéseket, amelyek a családi élet és háztartás minden oldalú tökéletesítését szolgálják.

A kisegítő otthonnak hármas rendeltetése van: a.) hogy berendezéseivel és eszközeivel állandóan szolgáljon a családok kulturális gondozásában, b.) hogy a reászoruló vagy igénylő családoknak az egyes eszközöket ki is kölcsönözhessek, c.) hogy a leányifjúságnak gyakorló és tanulmányi helye legyen, egyúttal a falusi tervszerű nevelésnek is intézménye a kisegítő otthon, mert az elemi iskola legfelsőbb osztályai és a gazdasági ismétlő iskola leánytanulóinak gyakorlatozására is igénybe vehető. Hasonlóképpen rendelkezésre áll az egyesületekbe beszervezett leányifjúságnak is.

A kisegítő otthon az eszközök hatféle csoport-

jával van felszerelve: 1.) Háziipari berendezés. Ez részint házilag elkészíthető butortárgyakból és egyéb mintatárgyakból áll. 2.) A családi könyvtár. Az egyes könyvek lehetőleg 4-5 példányban legyenek meg, hogy egyszerre több olvasóhoz eljussanak és a nem kívánatos ponyva könyveket kizorítsák, a közszellemet ápolják és a családi élet kérdéseiben tájékoztatóul szolgáljanak. 3.) A háztartási és konyhai egyszerűsítő, könnyítő és konzerváló eszközök. Ehhez a csoporthoz tartoznak még a kertészeti eszközök is. 4.) A házi betegápolás eszközei. Némelyiket házilag is elő lehet állítani. Ezek különösen járvány és fertőző betegségek esetén nagyon jó szolgálatot tesznek. 5.) A házi-gyógyászati kívánatos volna minden család házában, különösen járvány idején, ott még különösebben fontos, ahol nincs gyógyszerár a faluban. 6.) A szegények kamrája tulajdonképpen a kisegítő otthon konyhájához tartozó éléskamra. Teljesen házilag is elkészíthető berendezéssel, ahol egyúttal a község szegényeinek és a napközi otthonnak szánt élelmet tárolják.

Nem kell attól félni, hogy a kisegítő otthon berendezése nagyon sok költséggel jár és ezért nehéz megvalósítani. Ez az aggodalom mindjárt eloszlik, ha tudjuk, hogy a kisegítő otthon berendezése 5-6 esztendő alatt történik meg. Egy évben csak egyfélét állítunk be, mert egyszerre többfélével nem lehet gyakorlatozni. Inkább gyakorlatozzunk 2 éven át egyfélével, mint egyszerre kettővel, mert a nép ugyanis lassan veszi át az ilyen újításokat. Arra is kell ügyelnünk, hogy szét ne forgácsoldódják az érdeklődés és az idő, mert ez esetben sem lehet eredményes munkát elérnünk.

Gulyás Mária

A JÁSZSÁGRÓL

a múlt év decemberében két érdekes cikk jelent meg a Függetlenségben. Míg az egyik (Ahol még ma is Rákóczi lelke kopogtat.) inkább a jászberényi nevezetességek ismertetésére szorítkozott, addig a másik (Kétezer éve él a Zagyva partján az Attila sírját őrző jászmagyarság.) főképpen a jászok eredetével foglalkozott igen szellemesen egy helyszíni tudósítás keretében. Ez utóbbinak címe már magában is elegendő arra, hogy magára vonja mindazok figyelmét, akik a jászok történetével foglalkoznak, alcímei pedig (Miért tagadjuk le az ősi magyar multat? A jazigok és a magyarok nyelve azonos volt! stb.) egyenesen kíváncsivá tesznek mindenkit a felvetett kérdések iránt. A cikk tetszetős megállapításai azonban nem fedik a tudomány álláspontját, mert nem támaszkodnak a történettudomány, valamint rokontudományai által feltárt gazdag forrásanyagra és a tudományos módszerrel igazolt tényekre. Igaz, nem is kívánja azokat figyelmebe venni a cikkíró, mert szerinte „a kétezer év előtti időkre vonatkozó történelmi bizonyítékokat úgy is lehet magyarázni, hogy „ha akarom vemhes ha akarom nem“, a mert „évszázadok óta tulajdonképpen csak az történik, hogy ezeket a hiányos adatokat csúrik-csavarják a tudósok...“ stb. Bizony, mások is ezt a mézetest vallanak, ha történettudósaink

kutatómunkájuk során igénybe nem vennék a rokontudományok, elsősorban az összehasonlító nyelvtudomány segítségét. Ugyanis az őstörténet legmegbízhatóbb forrása a történetileg kialakult élőnyelv, belőle a nyelvszerkezet és a szókinés történeti rétegeinek módszeres vizsgálatával világos képet kaphatunk valamely nép faji hovatartozására. ősi műveltségének színvonalára, és mindazon hatásokra is, melyek fejlődése során érték. A cikkíró azonban mindezek mellőzésével, inkább a „jász hagyomány“ alapjára helyezkedve, a jászmagyar azonosság elvét fejtegeti, melyet a „magyarvéri történetírók majdnem kivétel nélkül“ vallanak. „Ezek szerint a magyarok és a kunok egy nemzet-ségből eredtek, a jászok pedig egy sajátos törzse a kunoknak.“ Továbbá: „A jászok a jazigoktól. Más néven az alánoktól származtatják magukat. A Kr. u. IV. sz.-ban a jazigok beolvadtak a velük rokon húnok birodalmába... e tájról Attila halála és a bünbirodalom felbomlása után sem tűntek el a jászok, a jazigok leszármazottai, mert Csaba királyfi itt hagyta őket apja hármaskoporsójának őrzésére. Itt maradtak az avar birodalom bukása után is, és a honfoglaló magyarokat testvérj szeretettel fogadták. A jazig-hún-avar-magyar-rokonság (tehát) nem vitás.“ Végül „a honalapító magyarság-

gal vérségi rokon volt a jazig, azzal egy nyelvet is beszélt, aminek bizonyítására néhány alán kölcsönszót is közöl. Miután a cikk tetszetős megállapításai igen alkalmasak arra, hogy megtévesszék azokat, akik a jászok eredetére vonatkozó álláspontot nem ismerik eléggé, célszerű a Jászok legilletékesebb folyóiratában, az Ugarban röviden foglalkozni a kérdéssel.

A cikkből megállapítható, hogy a jász hagyományok tulajdonított jász-magyar azonosság elve nem más, mint a már elavult jazig-eredet elvének a tudományosan igazolt alán-ország származással való összekapcsolása a népvándorláskori törzsek fajkeveredésének tényére támaszkodva. Azonban már a fejtegetés elején jelentkezik az alapvető tévedés, a jazigoknak az alánokkal való azonosítása. A jazig ugyanis épen olyan törzsek az iráni származású szarmata fajú népek, mint a roxolán, vagy az alán. A rokonság tehát köztük nem vitás, azonban azonoságuk kizárt. A magyarnak is rokona a vogul és az osztyák, mégsem vagyunk azonosak velük! A szarmaták közül az alánok keltek át (Kr. e. 50 körül) legutóbb a Volgán, a roxolánokat ekkor a Dnyeper mögé, a jazigokat pedig még nyugatabbra szorították. Ezek ekkor kerültek a Duna-Tisza közé. Kétségtelen, hogy a hún betörés után többségük beolvadt a hún népbe, azonban az alánok egy töredéke továbbra is megmaradt a Kaukázusban oszét néven, mely elnevezést a szomszédos georgiaiak adták nekik, míg az arabok és törökök as-oknak nevezték el őket. Ezt a névalakot vették át a szlávok is, akik a j-kezdőhanggal ellátva alkalmazták rájuk. Így szerepelnek már a X-XIII. szd-i orosz krónikákban is, mint akik a kunokkal együtt harcoltak az oroszok ellen. E névvel jött hazánkba is az a töredékük, amely Kötöny kunjaihoz sodródott a tatárokkal vívott 1239-i sikertelen volgai döntő csata után. A jászoknak a velük való rokonságát már 1899-ben megállapította Lamanski, a szentpétervári egyetem tanára, aki utalt többek

között arra is, hogy Károly Róbert királyunk 1323-i oklevelében szereplő 30 jász személynév legnagyobb része e nép nyelvvel mutat azonosságot. Legutóbb Melich János nyelvészeti alapon igazolta az orosz tudós kutatásainak eredményét. A jász-magyar azonosság bizonyítására felhozott, a nyelvünkben ma is meglevő alán kölcsönszavak nem a két nép azonosságát bizonyítják, hanem a köztük való tartós kapcsolatot abból a korból, amikor vándorlásuk során a Kubán vidékén megtelepedett őseink az alánok szomszédságába kerültek. Az, hogy nemcsak mi vettünk át tőlük (pl. asszony — a Halotti Beszédben még achsin: úrnő! — kard, vért, kert, tölgy, vám, gazdag, fizet, üveg, méreg, stb.) hanem adtunk is át nekik (pl. zöld, részeg, stb.) nem a nyelvnek, hanem a műveltségi foknak azonosságát bizonyítja. A jász-magyar azonosság ellen szól jelentésében Julián barát is, aki 1236-ban sok viszontagság után eljutván a Bjelaja-folyó mellett lakó magyarokhoz, „ott találta a tatár vezér követét, aki magyarul, oroszul, kunul, németül, arabul és tatárul beszélt”, így tehát a kun nyelv nem volt azonos a magyarral! Az alán-országok között pedig hónapokat is eltöltött Julián, és mégsem utal a maga és azok nyelvének azonosságára, holott ezt föltétlenül megtette volna, hiszen lelkes örömmel emlékezett meg arról, hogy a megtalált keleti magyarok „tisztá magyar nyelven beszéltek”. Nyilvánvaló, hogy az ugorfajú magyar nem lehet azonos az iráni származású szarmatákkal, sem pedig az ugorfajú húnokkal, avarokkal, kunokkal, stb. Az európai ősnépből kisarjadt magyarság — szemben az ázsiai származású elődeivel — épen ezért tudott Európában tartós államot alapítani, mert nem volt velük fajilag azonos! Ami pedig a jazig származást valló jász hagyományt illeti, talán elég megemlíteni azt a tényt, hogy ez a feltevés csak a XVIII. szd. közepén született meg a tudálékos szóhasználat következtében, s az ezt vallók közvetítésével jutott el a nép köztudatába.

Császár Elek

IPARTESTÜLETI HIREK

A Jászberény és Vidéke Ipartestületnél a mestervizsgákat az 1944. évben az alábbi napokon tartják: I. Március hó 22. és 23., II. május hó 24. és 25., III. augusztus hó 30. és 31. IV. november hó 29. és 30. napjain.

A mestervizsgára a kérvényeket február hó 15., április hó 15., június hó 15. és november hó 31-ig kell a különböző mestervizsgáló bizottságokhoz címezve, a debreceni ker. kereskedelmi és iparkamarához beterjeszteni. A kérvényekre 3 P-s okmánybélyeg ragasztandó. Mestervizsgadíj címén 21 P-t kell betízetni a 9864 számú kamarai csekkszámlára.

A Jászberény és Vidéke Ipartestületnél az alábbi iparokból van mestervizsgáló bizottság: 1. asztalos, 2. bádoga, 3. cipész, 4.

csizmadia, 5. férfiszabó, 6. fodrász, 7. hentes, 8. mészáros, 9. kádár, 10. kerékgyártó, 11. kovács, 12. lakatos, 13. nőiszabó, 14. sütő, 15. szobafestő és 16. szücs-iparból.

Ajánlatos mestervizsgára a Moór Jenő iparkamarai ü. v. titkár kiadásában megjelent „Mestervizsga kiskaté” beszerzése, melyre a befizetési lapok az Ipartestületnél szerezhetők be.

A vasjegyeket elosztásra az Iparkamarától az Ipartestület megkapta, azokat az érdekelt iparosok között szétosztotta, a városra és a községekre eső részt az illetékes vaselosztóbizottsági elnököknek megküldte.

Még ma is hoznak beváltásra a múlt év szeptemberében kiadott vasjegyeket. Ez élénk bizonyítéka a sok jogosulatlan igénylésnek, illetve annak, hogy sokan csak azért, hogy másnak, talán sokkal rászorultabbnak ne jusson, össze-

kötetés, hamis bevallás alapján kikérlik azt a vasjegyet, amit aztán szükséglet hiánya miatt nem tudnak felhasználni, beváltani. Így ezen patkó- és ráfjegyek hatályukat veszítik és nem jut annak, akinek valóban nagy szüksége volna rá. Tehát csak az igényeljen, akinek arra feltétlen szüksége van. Az utalványt pedig adja át kovácsának, hogy az a vasjegyet arra beszeresse a szükséges vas-nyaggal együtt.

Ujabb kertészüveg kiutalás történet. Akinek még kertészüvegre van szüksége, igénylését írásban az Ipartestület irodájába adja be.

A kalaposiparosok részére férfi és női gypjátompok, valamint férfi és női gypjúkalapokat utaltak ki. Utalványokat a jogosított iparúzóknak részére az Ipartestület ad.

Sz. F.

Óh az emlék...

Írta: Bánhegyi Béla

Bérci sas sebes szárnya suhant át a szürkés-kék kopaszodott szikla felett. Tüzzórszák gyúltak ki a zöld lombkoronákon. A napkirály pazar kézzel szórta aranyát. Csendes, szelíd báránnyelűk játszottak körülötte és incselkedtek a pazar arany sugárözönben. A madársereg imát dalolt. Hiszen imadal az élete boldogsága, szerelme. Tenger virág nyitotta ki áldozatkelyhét. Lány szellő szállósított. Belekapott a duzzadó lombkoronákba — haj, micsoda szívdobogással!

Mindez a nagy néma erdő lelke volt, meg szíve verése. A sóvári hatalmas erdő. Fenyők, tölgyek, bükkóriások sűrűjében. Annyi nyáron, mindig egyformán és örökszerűen még a viharban is. Valahányszor vissza-visszatért az öreg diák... Úgy éreztem, soha el nem válhatunk! A két szerelmes, az erdő és én. A büszke hegyek és hűsége vándoruk.

S ma — a dal éreje alig érzik. Évről-évre gyengült. Egy emberöltőn át elsorvad.

Hogyan? Úgy! Már szebb a róma... Az új élet szerelme győzött. Az új otthon szépsége.

A régi — már csak emlék!

De milyen emlék? Alig él. Nagyon halványul.

Óh emlék — ez a te sorsod...

*

Nem régen újra ott jártam a sötét nagy sziklák ölén kígyózó kavicsos ösvényeken. Összel, hulló falevelek susogták a késői élet szomorkás dalát. Mintha egészen idegen utakon jártam volna. Vádolt is a lelkem...

Nagyon öreg barátomhoz vitt az utam.

Régen találkoztunk! Egy a sorsunk, kenyerünk, örömünk, bánatunk. Mint minden papé. Nagyon meleg volt az ölelésünk. Csak a szavunk gyengült. Úgy hogy kerestük a szót. Régebben egy nap kevés volt az éhes kibeszéléseinkre. Most egy óra is sok lett.

Idegen ország átka... Túl a határokon csak a sírok a régiek. Még a szülőotthon zég-zugaiból is idegen árnyak ástának. Az

öreg otthonnak is vész, halványul az emléke.

Óh emlék — ez a te sorsod...

*

Patak csörgedez át a kis falun. Ahogy sietve elkapja a falu szélét, pompás rétre szalad, s onnan még sűrű fák közé bújik. Elkísértem ide és oda. Mint annyiszor régen — a kis diák és a nagy diák. Előbb pajtasokkal, parittyákkal, meg halászhoroggal. Utóbb inkább csak kettesben. És már könnyvel a kézben. Melyből azonban ritkán olvastam, inkább a kis-erőm szívében. A kis erdőszelvény szemében. Mert a réten túl már kezdődött a tölgyes. A szélén örködött az erdőszél, meg az erdősz, meg a lánya. Azt hiszem mindenki mást örzött...

Mi ketten: egymást!

Soha el nem múlt hűséggel és így tovább... De mindig szépen is! Aztán csak a szépség maradt meg. A hűség elveszett. Sőt még az öreg fába mélyen vésett betűk nyoma is. Nem találtam meg.

Óh emlék — hát ez a te sorsod?!

*

Régi emlékkönyvem is megtaláltam. Akár a zsolozsmás könyv. Becses. Csak egy a baj: kínzott minden lapja!

Benne egy elszáradt ibolyacskor. Sárga, az ibolyakék szépsége, illata, élete nélkül. Úgy meredt rám, mint a gazdag, koszorúdús kriptá meredtszemű, árva halottja. És vádolt irgalmatlanul... Hiába erőltetem minden emlékezetemet, nem tudom, ki adta!

Óh emlék, ez a te sorsod!

*

Pedig mindenki emlékéért törte magát. Emléket, emléket, suttogja az égő szív, míg búcsúzik a szerelmes, a jegyes, a fiatal férj, hiszen hív a sors. Emléket, emléket, zokogja az élő, a haldokló viaszsárga arca előtt. Emléket, emléket kiáltja a zsarnok, és óriás piramisokat emeltet sivatag ölén.

Emléket a költőnek, emléket a Vezérnek! Emléket az államférfinak és emléket a hősöknek! A világháború előtt Hevesben

laktam. Egyszer elvitt az utam Kápolnán át, az elesett negyvennyolcas honvédek emlékszobra előtt. Épen vásár volt. Jött-ment, tolongott a nép és a sok állat. Az emberek szitkozódtak, káromkodtak, röhögtek, az állatok bögtek. Az emlékszoborra az állatok persze, hogy nem néztek. De az emberek se! Sőt! Létni nem lehet..., az állatnak nem vétek...

Óh emlék, hát ez a te sorsod?

*

Így hadakoztak az emlékek a gondolataimmal, mialatt a legőszintébb úton indultam a búcsúreggelen. Csendben. A búcsúzás néma. Ha hangos, akkor hazug. Akár a koporsónál, akár a süvítő gözösnél.

Harmatot szórt az ébredő reggel. Lassan a hegyláncok felleget lángot kaptak. A felkelő őszi nap bágyadt tüze gyújtogatott távol keleten...

A legőszintébb út hová is vezetne, ha nem a temetőbe!

Két sír egymás mellett. Gondozottan.

Jó Szülők, Isten veletek...

Óh talán itt — örök az emlék!

Kifelé a temetőből két vaskezes sír mellett vizet az út. Egy széthullott, egykor gazdag család őseinek síremlékei: immár elgörbülve a vaskeresztek is. Gazzal benőtt sírok felett alig látszanak.

Úgy látszik, minden emlék — ez is — meghal egyszer...

*

Végleg hazafelé...

A hegyek ormain az ősi, tépett tógájú várak — nagy parladozó emlékei — komoran tekintenek le a pihenni készülő völgybe. Esteledik.

Ütszelen egy kápolna. Oltárára a piktör egykor, régen az *Utolsó Vacsorát* festette.

A kép alatt lekoptak már a betűk.

Alig látható, de még olvasható az írás:

„Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.”

In aeternum. Örökre. Mert csak ez az egy emlék az örök. Az utolsó vacsora szent Teste.

Népességünk története Trianonig

Írta: Bellér Béla

II.

Nem fogadhatjuk el a balkáni népek hasonló érvelését. Igaz ugyan, hogy — az egy albánok s boszniai bogamil nemeseik kivételével — bensőleg ők sem fogadták el az izlámot, de „komprosziumot kötöttek vele“ (St. Stañojević), ami a szerbeknél teoretikus szerb állámost (Ipeki patriarchátus, kis mértékben ochruidai bolgár metropolita), s ennek útján öntudatos népi egybeforrást, népi és politikai terjeszkedést s politikai öntudatot eredményezett. A balkán keresztény népei — Szekfü kifejezésével élve — híd gyanánt lefeküdtek a hódító törökség előtt, s hagyták, hogy az keresztül robogjon rajtuk. Kérdjük: mi lett volna Nyugattal, ha a magyarság is a kényelmes „híd“ szerepét vállalja, s nem bátyaként szegül ellen a török áradatnak? Akkor aligha Buda lesz az izlám kulcsa, hanem sokkal inkább Bécs. Ebben az esetben pedig könnyen beteljesedhet Szulejmán fenyegetése, hogy Rómában üti fel sátrát és a Szent Péter templomban abrakoltatja meg paripáit.

Másik tanulság, hogy a magyarság nem nyomta el nemzetiségét. Egyforma anakronizmus azt állítani, hogy a magyarság a beolvasztást, vagy hogy a nemzetiségek „ápolását“ tűzte ki céljául. A magyarság bölcs és méltóságos keleti nyugalomával egyszerűen tudomásul vette, hogy ők vannak, és a jövőre sem akarta másképpen. A honfoglalók egyszerűen rátelepedtek az itteni lakosságra, a nélkül, hogy elvegyültek volna velük, mint a bolgárok. Hogy később — az egy szlovák-ösök kivételével — mégis az asszimiláció lett az eredmény, ez egyszerűen a magyar uralmi forma nemes humanizmusának bizonyossága, mely a földművelésben közéjük leszállva, lassanként magához emelte őket. A későbbi magyar telepítések tiszta öncélúságát mutatják a Jus Teutonicum (német) és Jus Bulgaricum (oláh kenéz) kiváltságok szerinti telepítés; a magyarság és népeinek összeforrottságát a politikai „Hungarus“, a Szepességben született „deutsch-ungarn“ fogalom; továbbá a németvölgyi negyvennyolcas németnyelvű (ung. insurrektion), de „honvéd“ megjelölésű katonasírokon keresztül egyes határon túli nem magyarnyelvű, de magyar nemzetiségű népcsoportok idekivánczolásán át minden. Innen táplálkozik az a remény, hogy ezt az igazi nemzetet és hazát, mely „térnek, időnek, anyaföldnek és vérnek hatására szinte természetfölöttien szövődik össze“, sem harccal, sem békeparanccsal szétörni nem lehet. Zárjuk fejtegetéseinket Szekfü szavaival: A magyar... szoborba kifaragható ellentéte az elnyomónak!

II.

Magyar misztérium

Mindezek után természetes erővel szökken magasba a kérdés, hogy mi tartotta fenn a magyar hegemoniát a Kárpátok völgyében? Nem erőszak, tehát kultúra! A magyarság már bejövetelekor egy büszke magaskultúra, az euráziai lovas-pásztor művelődés visszafényeivel lépte át a Kárpátok gerincét, amely akkor több ponton — pl. hadi és társadalmi szervezet, uralmi forma tekintetében — fölébe kerekedett a nyugati latin-germán kultúrkörnek is.

Hogy ennek az új, soká ellenségesnek tetsző latin-germán művelődésnek hatásait magába fogadta, kulturális kapacitása csak nőtt, s a maga idejében nyílt meg minden európai áramlat előtt — clünyiszellem, domaniális, hűbéri, közbatalmi szervezet, humanizmus, reformáció, stb. 150 év hiányzik kultúránkól, éppen amit ennek a kultúrának védelmében töltöttünk, a török elleni kemény harcban. De ezt a másfél százados irt is kitölti és megfenyésíti nem csupán a heroizmus nagysága, hanem a tény, hogy sorstársaink közül a legtöbbet produktunk, s ma nyugattól nem árnyalatokban, csak színben különbözünk.

A magyarság kulturális súlya sokkal nagyobb népességi arányánál. Az egyes nemzetiségek műveltségét 100-nak véve, a magyarság kultúrindexe a következőkkel előzi meg a nemzetiségeket:

Némettel szemben	101
Horvát	116
Szerb	136
Tót	146
Egyéb	151
Román	223
Rutén	273

A világháborúban

A magyarság, „a monarchia leghűségesebb nemzete“, vállalta azt a háborút, melynek felelősségét nem vállalhatta, és végigharcolta azt olyan heroizmussal, mint az sajátja olyan népnek, melynek léte többször függött már a kard élen. A veszteség — akár amely bátor hőseink testéből kiömlött, akár amely épp e miatt nem folyhatott át rózsás gyermektestbe — bár a háborús kudarc utóbb gyalázatunkká változtatta, mégis a mi fájdalmas, de büszke dicsőségünk.

Magyarország a háború folyamán 3.6 millió embert, népességének 17.54%-át mozgósította, sokkal többet számárányánál. Ebből halott 661 ezer, sebesült 743 ezer, hadifogoly 734 ezer. Veszteségeink %-ban mindjárt Szerbia és Franciaország után következnek, nemzetiségileg, a magyar ezredek legendás harci szellemét ismerve, bizonyára a legmagasabbak a Magyar Birodalom területén. Ehhez számítandók még a háború következtében elmaradt születések.

Az elvakult gyűlölet a helyett, hogy a kien-gesztelődés szellemében begyógyította volna a vérző sebeket, új sebeket nyitott az ellankadt, legyőzött népek testén.

Trianon

Azokat a pusztításokat, melyeket Trianon a népszaporodásban végzett, bizonyára nem lehet még abszolút számokkal kifejezni. Hozzávetőleg évi 190 ezerre tehetjük azt az áldozatot, melyet ennél a látszólag vértelen küzdelemnél hoztunk. Ez húsz év alatt négymillió hatalmas tömeget jelent. Ugyancsak Trianon áldozatai közt sirathatjuk el azt a 110 ezer gyermek-ifjút, akik 1914–1930 közt a sors nyomorúságaitól sújtva elhullottak. Ezekben az években mindössze 178 ezer magyar gyermek pillantotta meg a borsos magyar eget.

... Az összmagyarság 1938. végén 12.936 ezres létszámú, a Duna medencének súlya nézve második legnagyobb nemzete. Előtte csak a román-jár 14 millió lélekszámaival. A Kárpát-medencében egyetlen nép sem képes megbolygatni 55.7 %-os szárd abszolút többségét. Ez, a vázolt történelmi

nehézségeket tekintve, tiszteletreméltó eredmény. A feladat azonban még továbbra is beteljesítetlen. A végső cél nem lehet más, mint kitölteni magyar vérrrel a kárpát-medencét, föl egészen a pereméig! 20 millió boldog, megelégedett magyarnak kell hazát, nem pusztá lakást adni a Kárpátok félkörében!

A VIHAR

Írta: Járdán József

A vihar közeledett. A szél belekapaszkodott a fák üstökébe és tépte-szaggatta a leveleket. Az asszonya a pitarajtóból nézte a hömpölygő borulást. András járt eszében, az ura. Még früstök előtt kiment a határba, hogy aratás előtt feltöltögesse azt a hold kukoricát, amit tavalyi búza után ültettek. Igaz, még csak minap mult Szent János, de valami csudálatosan szép az a kis kukorica. Párját sem látni az egész határba, azt mondják.

Egymagában ment ki az ember. Az asszony ugyan máskor mindig versenyt dolgozott vele határi munkán is, de most már harmadnapja nem jár ki. Elnehezedett.

Máma meg ebéd után különösen elővették a fájások. A kislányt már el is küldte a bábához.

Irtózatos mennydörgés dübörgött a falu felett és szürkén, fenyegetően forogtak a felhők a templom tornya körül. A harangok jajgatva sikoltoztak a toronyban, de mintha semmit se használt volna még a harangszó sem, csak jött, csak jött a zivatar. A fecskék méternyire röpdöstek a föld felett és kétségbeesve sikongtak, mintha attól a félelmetes barna felhőtől rémültek volna meg ők is, amely mintha durva ököllel verte volna szét a többi, szörnyű ropogással rohant a torony irányába. Megdermedve figyelték az emberek, mert mindenki érezte, hogy veszedelmet, pusztító jeget rejt annak a barna zúgó borulásnak a méhe.

Az riasztotta ki az asszonyt is a meggyötört ágyból, ahogy észrevette az ablakon keresztül.

— Ments meg tüle, szencsleges Szűzmárjám! — sóhajtott.

Mintha az a kis öntudatlan valaki is megérezte volna a közelgő veszedelmet, aki a szíve alatt vergődött, mert szívzaggató görcs vonaglott végig az asszony testén. A falat tapogatva bevánszorgott a házba és a kínos nyögéssel hanyatlott a feldúlt nyoszolyára.

Kint hirtelen égzengéssel megindult a zápor. Megkopogtatta az ablakot és vékony girbe-görbe sávokban rohant lefelé az üvegen.

— Édes Szűzanyám! útba kapta el ez az idő a kisjánt! Még most ha odaért!

Oldalába erősen belenyílallott a fájdalom és az asszony megvonaglott a gyűrt párnák között.

— Ilyen hamar?! Édes egy Krisztusom, ilyen hirtelen?!

Jaj, mennyit kellett küzdenie az urával ezért a mostjövendőért! Jaj, mennyit kellett miatta szenvednie már eddig is! Jaj, milyen várakozással várta mégis ezt az órát és most, hogy itt van, jaj, hogy remeg tőle.

Párnája alól előhúzta a szentkúti olvasót és ránemgondoló lélekkel kezdte morzsolgatni. Azt sem

tudta, mit csinál, csak arra lett figyelmes egyszer hogy hangosan mondogatja:

— Ki érettünk vérrrel verejtékezett... ki érettünk vérrrel verejtékezett...!

Kint zuhogva zúgott az eső, és hirtelen kemény jégszemek pattognak az ablakon.

A másvilági kínokban vonagló asszony rémülten sikított fel, mintha az ő csupasz agyvelején pattognának a kemény jégszemek.

— Jég! édes, szerelmes Szűz Márjám, ne hagyj el!

— Jég!

— Jég!

— Jég!

Lelke mint a megriasztott galamb vergődött a gondolatok kétségbeesetten szűk kalitkájában.

Látta az urát, amint ott áll a kukorica földön és a jég földig veri le a gyenge szárazakat. Rémszerűen gondolt a kislányára, akit útban kapott el a szörnyű zavatar.

Mozdulni próbált, de észbontó kínal nyilat-tak bele a görcsök. Visszahanyatlott a gyűrött derékajra és a getszemáni Krisztusra gondolt hirtelen, aki, épen úgy mint ő, elhagyatottan készült a szenvedések órájára. Most értette meg hirtelen, mit jelent:

— Ki érettünk vérrrel verítékezett...!

Egész teste rettenetes kínban remegett, reszketett. Két markával a párnákat szorongatta, gyötörte és könnye lecsurgott arcán, állán, fényes patakban szaladt végig a kiduzzadt nyakerek mellett.

Közben foga közt egyezt morzsolgatta:

— Ki érettünk vérrrel verejtékezett...!

Az embert ott kapta el a vihar a kukorica mellett. Nem volt hová mennie, mert még a három nyárfa is messze esett tőle, melyek alá behúzódhatt volna. Elhajította kapát és leült a hancsik mellé. Nyakába kerítette nyári lajbit és várta, hogy elszalad felette a hirtelenjött zápor.

Csak akkor zajlott fel benne a kétségbeesés, mikor mogorónyi, diónyi jégszemek kezdték paszkolni veszekedett méreggel. Akkor rémületében fel akart állni, hogy fusson valahová, mert irtózatos erővel zuhogtak rá a jéggolyók. De amint látta, hogy csépli, szaggatja, koppasztja az Isten haragja a gyenge kukoricát, a gyönyörűséges szép életet, mintha minden erőt, minden akarat kiszaladt volna az inából, ott maradt a barázda mellett és valami tehetetlen, kétségbeesett haraggal tűrte, hogy őt is verje, paszkolja az égből zuhogó veszedelem.

— Verjél, Uristen, csak verjél, ha kedved van benne! — csikordult a foga, s valami afféle elke-seredett dac feneklett meg benne, hogy nem az a

legény aki üt, hanem aki állja.

Hasmánt fordult a barázdában, és csúfolódó daccal adta át magát a borzalmas égi ostorozásnak: hát verj agyon, ha mindent agyonvertél.

Mikor eldübörgött felette a kegyetlen égi háború, még akkor is ott hasalt sárral, jéggel összekeveredve, és szinte csodálkozott, hogy él. Hogy lehet az, hogy túl tudta élni az Isten haragját? szinte nem is értette. Aztán valami káromkodó, Istent csúfoló gondolatfoszlány fogamzott meg benne, hogy lám hiába akarta még az Isten is agyonverni, életben maradt.

Aztán fájni kezdett kegyetlenül. Bőrig ázott és a jégszemek hideg könnyel kezdtek mellette olvadni. Megmozdult, hogy felkel, de irtózatossá váló fájdalom érzet egész testén. Isten ha nem is verte agyon, de helyben hagyta alaposan.

A foga vacogott és káromkodást morzsolta a szája, mikor is végre felkászálódott sáros vackáról. Egy pillantás elég volt, hogy mindent lásson. A kukorica csutkájaig szétforgácsolva feküdt a földön, a kaszára váró gyönyörű búzát pedig mintha lehengerelte volna az Isten mérge, mind a sárban hevert. A kalászkok ijedten nyújtogatták kicsépelet üres fejüket és a sárban, poccsátában mintha szürkészöld szörnyet terített volna valaki. Vastagon borította a földet a szem.

Az élet. Az élet.

Egyet pillantott rá, nem is nézett többet a határra, csak ment, csak ment, csak vonszolta görnyedten megostorozott, sajgó gerincét. Szeme meredten bámult a földre. Szinte azt sem tudta, merre jár, csak ment, csak ment és bakancsa alatt csikorgott a jég.

Kétségbeesett emberek álltak itt is, ott is a letarolt búzátáblák mellett, és nem köszönt senkinek, neki sem köszönt senki. Mindenki a maga kétségbeesésében fuldoklott.

A faluból szállingóztak a népek határlátni, észre sem vette őket, nem hallotta, ha kérdeztek tőle valamit.

Csak ment. Tetőtől talpig merőadta sár, ahogy végighempergett a barázdában. Sáros volt a keze, sáros a lajbija, sáros maszatos arca, bajszáról csepegett a sár. Csak a szeme meredt előre fehéren, félelmetesen. Megborzadtak tőle, akik látták.

Valami olyat érzett, hogy mindennek vége. Vége. Megalázottan, mintha arra gondolt volna, hogy irtózatossan, jóvátehetetlen megcsúfolta az Isten, akivel eddig jó barátságban élt. Templomba járt, este, reggel imádkozott, húsvétra, karácsonyra megáldozott és most mégis ilyen cudarul meg tudta gyalázni. Leírhatatlan kétségbeesést cipelt magával. Őlni szeretett volna csak, mindent elpusztítani. Irgalmas Isten, mi lesz, ha hazaér? Maga sem tudta, csak mikor a faluba ért, érezte, hogy valami rettenetes dolog történik, ha hazaér.

Ment, mintha végítéletet vinne magával. Halálos szándékú végítéletet.

Mikor kezét rátette a kiskapu fakilincsére, a felhők mögül elővillant a nap. Mosolyogva siklott végig a táncos sugárözön a megcsúfolt vidéken, és ragyogó szivárvánnyal szépítette meg a Tisza felé futó borulás hátát. Mintha gúnyolni akarná a meggyalázott falut.

András is ilyen valamit érzett, mert görcsösen rándult meg az ökle.

— Csak csúfolj, Úristen! De majd én is meg-

csúfollak Téged!

Es felfenyegtetett az égre. Szemében még akkor is túlvilági téboly izzott, mikor a szobába benyitott. Gyereknyivákolás ütötte meg a fülét.

Tekintete odavillant az ágyra. Az asszony sápadtan, kimerülten pihegett a párnák közt. Szeme elkerekedve rémüldözött a magából kikelt arcú, csupa sár ember láttán, és védőleg tartotta kezét a vastag derekú bábaasszony kezében sűrű Mosijött felé, mintha védeni akarná a kínok árán lettét.

András a tárkójához kapott. Szót sem szólt, csak előbbre lépett.

Most rögtön odamegy, kitépi a bába kezéből ezt a nyivákoló kis szörnyeteget, és odaloccsantja fejét az asztal lábához. Minek adja az Isten, ha elvette a harapnivalót?!

Az asszony megérezte az emberi lélek kirobanni készülő viharát, rémülten nyúlt a gyermekért és magához szorította, úgyhogy az nyekergő kicsi hangján újra felsírt.

Az ember odalépett az ágy mellé. Csatakos, sáros nadrágja összesározta a csíkos, duzzadt cihát, de ő észre sem vette, csak öntudatlanul nyúlt a gyermek után.

Az asszony rémülten szorította magához a csöppet és elfehéredett, rémült szájjal dadogta:

— András, szívem, nézd: a kisfiad.

Az ember inogni kezdett az ágy mellett, mintha szédülne. A szeme még mindig mozdulatlanul meredt a gyermekre

— András, jó uram, nézd, fiú, igazi kisfiú, szép erős kisfiú. Nézd, milyen szép. Mint a kis Jézus.

— Mint a kis Jézus... mondta utána szinte lélektelenül az ember. Ez volt az első szava azóta, hogy végiggázolt rajta az Isten haragja. Aztán mintha megszédült volna, oda roskadt úgy piszkosan sárosan az ágyra, és csukló, hörgő sírással zokogni kezdett, mint valami kisgyerek, akit halálos nagyon megvert az apja.

Az asszony lelkeben megértés váltotta fel a rémületet és sírva kezdte elfogadni a zokogó férfi haját.

ISTEN SZEGÉNYKÉJE

A szagos mise után sétált a város, tüntetett a jólét és fényes, szabályos felvonulást tartottak az ifjú szépek. A selyem és bársony villódzott a napon, ékszerük csillogtak hajkoronák nyakán, karukon és lábukon és boldog asszonyok. A férfiak hamis bókákat dobáltak, logika, igazság fejtetőre álltak, a jövőnállt urak bátran hahotáztak. És ekkor a korzó hirtelen széjjelvált, mert átment közöttük egy igazi férfi, ki az Isten szavát különösen érti. Befelé nézett, és látta arca mosolygott. A tavaszi nappal összecsókolódzott sok-sok klastromi imában cserzett bőre. Mint a megszállott, kába ment csak előre, durva, barna kámzsa melegedett testén, szép, fiatal arcán áttáncolt a napfény, s ibolyák szagát érezte a légben. Füz barkát látott Krisztusnak kezében, virágvasárnapja ragyogott szemében s nem jutott észébe a tavasz kéje. Alletujás hittel, — boldog mosolygással Hazafelé ment az Isten szegénykéje.

KÖNNYŰ LÁSZLÓ.

Mai lányok — nősülési gondok

(Ad vocem: Fecske és denevér)

Lépten-nyomon felhangzik férfiakon. Van, aki csak a homlokát ráncolja kimondásakor, de nem ritka az ironia sem, hogy a vádbeszédek felháborodásáról szó ne is essék. Akár talál, de még ha nem is vág a mondanivalóhoz, hozzáfűzik, mert — s ez a szomorú — sok benne az igazság:

— Na, ezek a mai lányok!

Vagy nem is így. Talán ekkép: mai lányok! Jól aláhúzva, jelentőségteljesen. Hogy mindenki értse.

Rengeteg a panaszkodás. Szeg mind azután következik, hogy mai lány, tehát te is, én is, ő is... mindenki, aki ma fiatal lány, idetartozik a kategóriába. Kivéve a testvérek, esetleg egyéb rokonok — néha. Azok általánosítása ellen tiltakoznak, sőt ki is kéri maguknak. És elfelejtik, hogy a többi mai lánynak is van testvére, bátyja, aki ugyanilyen jogon megköveteli a kivételt ezért.

Herczeg Ferenc most bemutatott, kétségtelenül érdekes szín-darabja nyomán felsarjadt ez a kérdés, s a vélemények hosszú sora vitatkozik, hogy igaza van-e a férfiszereplőnek, aki nem akarja szívszerelmét feleségül venni, mert ő is (mi más lehetne?) — mai lány. A mai nő típus megtestesítője. Felelőtlen és korlátlan, minden erkölcsi vonatkozásban férfijogokat követel magának, ha már a tudás lépcsőjén a férfi mellé hágott.

Kezd az a veszedelem fenyegetni, hogy hovatovább a mai lány értelmet az irodalom is szentesíti, illetve a közönség érti félre az író szavát, aki bármennyire is típus rajzolt Hajdú Anci medikafigurájában, az érem egyik oldalát helyezte csak a néző elébe. Tehát a mai lány egyik típusáról lehet szó, nem pedig a mai lányról általánosságban.

Az író megoldása szerint ezt a lányt nem lehet feleségül venni, legalább is a férfiak olyan típusa, mint a férfiszereplő, nem szokott ilyen Hajdú Ancikat oltár elé vezetni. Kézzenfekvő itt a másik tétel is, amely kimondja, hogy tehát a férfiakat is ilyen megokolással mai férfiakra és egy másik csoportra lehet felosztani,

Akkor pedig a hölgyek is éppen olyan joggal háboroghatnak.

A mai lány — hogy mélyebbről is beletekintsünk — nagyjénnyű, számító és megbízhatatlan. Ezt emlegetik vádul és még sok egyebet, ami némileg egyenként is változik. Sok férfit ismerek, aki szigorú elvként tűzte maga elé ezt a megállapítást, s csak a negyvenen túl vette észre, hogy kedvéért nem támadnak fel a múlt század asszonyai, csak azért, hogy ne legyen kénytelen a rettegett mai lányt hitvesévé tenni. Akkor válogatni kezdett, mint tót a vadkörteben, s a kapkodásban telibetalálta azt, akitől egész életében óvakodott: Hajdú Anci típusát.

Ezek azok a férfiek, akik bizalmas baráti sörözésekkor, utcán és tárgyalóteremben, vadászatok alkalmával és a teázó asztaloknál kimondják a szentenciát, sanyudán, a maguk „rózsaláncára“ gondolván:

— Ezek a mai lányok!

Úde esetet hallottam abból a járszági kis faluból, amelynek jegyzőjét baráti kapcsolat fűzi a családomhoz. A jóképű Pali gyerekek éveik egy pesti bárói családnál hajtották a szürkét, persze, mikor azok vidéki birtokukon tartózkodtak. Pesten hallott egyet s mást arról, hogy a mai lányokat nem lehet feleségül venni.

Cifra egy dolog, mondhaton. Hát ki is jelentette Terának, a falujokba hazamenet, hogy most már ő biz nem veszi feleségül, mert Tera is csak „mai lány“. Tera rábámult egy keveset, aztán jóízűen elnevette magát. Még csúfondároskodott is. Az öreganyját kínálta, hogy az csak nem mai lány, és harmincöt éve özvegyasszony. Azt elveheti. Ő maga pedig rövidesen férjhezment el lenlábához, Marcihoz, hogy az egyensúly fel ne boruljon. A délcég parasztkocsis bánatában ott hagyta a bárót, s azóta nem zavarják a mai lányok. Úgy hírlík, hogy mégis csak megnősül.

Igy terjednek a divatos szölamok. Még a mi tiszta és egészséges falvainkat sem kímélik meg.

Csupa kíváncsiságból megfigyelttem néhány házaspárt, ahol az

asszony, számításom szerint, még nem lépte át a harmincat, tehát ő is mai lány volt. Kezdtém a jól kereső, gálans mérnök ismerősömmel. Ő tette előttem egyszer azt a kijelentést, hogy a mai lányok nem valók házasságra!! (Legyen ő az első a kísérleti nyulak közt.) A feleségéről már régen tudtam, hogy valamelyik mulatóhely sovány kis szerződését bontotta fel a jobban jövedelmező úriasszony-ságért. Másutt, úgy hallom, a házastársak ótörái teán ismerkedtek össze. De a hétvégi kirándulások is nagyon érlelik a kölcsönös megismerkedést. Ezt egy gépírókisasszony lelkendezte felém. Bocsánat: ma már cégvezető felesége.

Nem tagadom, hogy ezek a „volt“ mai lányok megérdemlik az annyit hánytorgatott sóhajt. Ők valóban a másik csoportban tarthatnak, a fecske vagy a denevérek közé. Csakhogy őket feleségül vették. Egy mérnök, aki maga is hajszolja az élvezeteket; egy textiles, akinek pénzre volt szüksége, s aki egy anyakönyvi aláírás fáradozásának ellenében be rendezhette az üzletét; végül egy biztosítási tisztviselő, aki azóta cégvezető lett, s a bronzhajú géptündér a feleségek között a harmadik.

Most Ők a legnagyobb kritikussok, bírálók és tanácsadók.

Azt hiszem, ha a mérnök úr mégis azt az úrilányt vette volna feleségül, akinek odabaza Marosvásárhelyt két évig udvarolt, esze ágába sem jutott volna csak egyszer is mérgezett túvel támadni mindenki ellen, aki ma fiatal lány lenni. Talán a textiles, a feleségfogyasztó cégvezető úr is más véleményen lenne, ha annak idején nem téveszti el a két különböző csoportot.

De akkor, kérdelem én csendesén, miért az a nagy harc a mai nők körül? Nem a maiságban van a hiba!...

Minden férfinak olyan felesége van, amilyent választ. Amilyent megérdemel. De higgyék el, hogy olyan férfiak is vannak, akiknek az izlésük ellentétes. Ők pedig meg fogják találni a másik típust,

az anyának, feleségnek valót, a család boldogságának hordozóit. Persze nem ott keresik, ahol a jazz tombol, nem hívják párnapos túrára őket, és nem vennék el párezer pengőért az ördög

öreganyját is. Ellenben ott találkoznak velük, ahová az élet szótija a legtöbbször: munkahelyeken, betegek ágyainál, bazsarózsás kiskertekben, stb. És boldogok velük. A — szintén

mai lányokkal. Keressünk hát különbséget a két típus között. A hibás általánosítást pedig küszöböljék ki. Ez már egy kicsit gavalléria kérdése is!

Darás Katalin

K Ö Z G A Z D A S Á G

Gyümölcsfa ültetés

Gyümölcsfák tavaszi ültetését lehetőleg kerülni kell, mert a tapasztalat szerint a tavaszi ültetésből 20% az őszi ültetésű csemetékből csupán 5% pusztul el.

A gödröket már ősszel készítsük el a tavaszi ültetéshez 140x140 cm-es négyzetben és 60–70 cm mélységűre. A gödör ásásánál a feltalajt jobbra, az altalajt balra tesszük. Ültetésnél a feltalaj kerül a gyökérzetbe, ajánlatos ezenkívül a gödörtől 5–6 méteres körzetből a talaj felsőréteget összehúzni és a gyökerekhez rakni. Ültetés előtt a csemete sérült gyökérzetét éles késsel — nem ollóval — simára metszük. Minél kisebb sebet ejtsünk rajta, hogy a fa annál hamarabb hegeszthesse be. Az olló roncsol, és a roncsolt seb nehezebben gyógyul be. A gyökérzetet egyáltalán nem szabad visszavágni, mert nem tud a fa táplálékot felvenni és a sok seb behegesztése nagyon sok táplálékanyagot kíván. Az lassabban fejlődik és ha ráadásul vissza sem metszettük, elpusztul. A csemete a gyagypébe mártjuk — ebbe azonban trágyát keverni nem szabad — az agyagospép elzárja a sérült gyökérzetet a fertőző gombabetegségektől.

Ültetés után minden fát visszametszünk. Az oldalvezérvesszők 2/3-át lemetsszük, mindig kifelé álló rügyre, a fővezért v. sudárt is arányosan visszavágjuk. Ha pld. az oldalvezért 20 cm-re vágjuk vissza, akkor a sudárt 30 cm hosszúra hagyjuk meg. Ha így visszametszettük a csemetét, akkor a nyár folyamán nem fognak kipusztulni. Tapasztálhattuk sokszor, hogy a csemete-ültetés után szépen kihajtott, leveleket hozott és a nyár közepén elpusztul. Ez azért következett be, mert ültetés után nem metsztük vissza. A fában lévő tartalék-táplálékanyagból hajtott ki a csemete, a gyökérzet még nem hegedt be, és nem erősödött meg annyira, hogy pótolni tudta volna a lombzataival elpárologtatott vizet. Ha visszametszük a csemetét, akkor nem hoz olyan hosszú hajtást, van ideje a gyökérzetnek megerősödni és a kevés lombzat vizet elpárologtatását pótolni. Ültetésnél ügyeljünk arra, hogy a csemete ne kerüljön mélyebbre a földbe, mint ahogy a faiskolában volt, mert levegő hiányában nem fejlődik erőteljesen a csemete, előregszik és elpusztul.

Rövid időn belül kiosztják a rézgalic utalványokat

A földművelésügyi miniszter a szőlőgazdák számára biztosított rézfeketegalic és rézmészpor beváltására jogosító utalványokat a hegyközségek és hegyközségi tanácsok, ahol ezek még nincsenek a főszozabírák és polgármesterek részére kiküldték. A fenti hatóságok és szervek a közeli

napokban megkezdik az egyes szőlőbirtokokosok részére az utalványok kiosztását.

Tyúktojás új beszámítása

A tyúktojást az eredetileg megállapított 8 búzaegységhez 1944. február 15-e után kilogrammonként 10 búzaegységgel kell a beszolgáltatási kötelezettségbe beszámítani.

Tájékoztató az ipari növények kötelező termesztéséről

Hivatalos helyről felhívják a gazdaközönség figyelmét arra, hogy az ipari növények termesztésére vonatkozó kötelezettség továbbra is változatlanul fennáll. Tehát aki 15 kh-nál nagyobb szántóterületen gazdálkodik, annak 7%-án kötelező a vonatkozó rendeletben felsorolt olajos- és rostnövények közül valamelyiket termeszténi. Ha valaki termelési szerződést nem is kötött, az nem mentesíti a kötelező termelés alól. Aki még eddig nem kötött termelési szerződést, még mindig megteheti, mert a megkésve kötött termelési szerződések is jelentős kedvezményekkel járnak. Azoknál a gazdáknál, akiknél a kötelező ipari növények valamelyike megfelelő eredményt nem hozott, területi többlet nélkül termelhet más ipari növényt, de e kedvezmény elérése a vármegyei gazdasági felügyelőséghez való folyamodás útján történhet. Termelési szerződést kötött gazdák e kedvezményhez már nem folyamodhatnak. Nagyon kívánatos, hogy e nehéz textil ellátást könnyebbé tegyünk, amit úgy érhetünk el, ha minden gazdálkodó, minél nagyobb területen természetesen kender és rostlent. Jelentős a kedvezmény, e növények termesztésénél, mert természetbeni textil-visszajuttatásban is részesülnek. Illetékes helyről felhívják a gazdaközönség figyelmét, hogy az idén is ellenőrzik a kötelező ipari növények termesztésének végrehajtását, a mulasztók ellen pedig kíméletlenül eljárás, súlyosabb esetekben pedig bűnvádi eljárás fognak indítani.

Mezőgazdasági gépkezelő tantolyam

A Kecskeméti székely Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kamara március 13-tól április 5-ig Szegeden mezőgazdasági gépkezelő tanfolyamot rendez a M. kir. Állami Felsőiparisiskolában. Résztvételi korhatár 18. életév. Jelentkezés írásban, vagy személyesen történhet 30 P beklüldésé, vagy lefizetésé (beiratás és tandíj) mellett. Pénz beklüldési cím: Kecskemét, Rákóczi-út 17/19. szám, vagy Szeged, Kálvária-tér 5. — A hallgatók saját költségükön történő közös elszállásolásáról és ételmezéséről kívánságra gondoskodás történik.

POTROG

Pestre ment Potrog, itthagytott Falut, mezt, s miket megunt: Az ősi sorsot és nyomort, — Ott nyelte el egy téglagyár Kőbányán-e? vagy Obudán? — Eldobta a kaszát, kapát, Mikkel a más földjére járt, Leszórta őszellér rongyát S mint teszi annyi szegény: bőrt Cserélt a Teleki-téren! . . . Es hogy legyen, ki mosson rá, Valami cseh asszonyt fogott, Kivel vadmódra összeállt! . . . Néha még, ritkán hazajár, De nem az, ki volt, nem az már: Istennek, földnek elveszett, Ma már várossal — proletár: Karminszin nyakkendőt visel, S Leninről meg Marxról beszél! Kenyere mégse több, sejobb, De nője festett, kalapos, Es ő maga is — pincset hord!

RÉPÁS JÁNOS

ÉLES

SZEMMEL

Mozi járvány

dühög a Jászságban. Gondolom, hogy ez országos jelenség. A felnőtteknél azt már megszoktuk, hogy nem tudják kivonni magukat a film vonzása alól. Most nem is erről van szó. A járvány sokkal komolyabb és veszedelmesebb. Az ifjúság, különösen az elemi iskolai ifjúság kapta meg ezt a betegséget. A ragály terjedésének oka: 1.) minden családban nagyon sok a pénz. Aránylag könnyen keresik. Vársárló-ereje kicsi, és méghozzá nem is lehet rajta még a szükségeseket sem megvásárolni a közszükségleti cikkek hiánya miatt. Így a pénz, mint értéktelen valami nagyon könnyen lesz a gyermekek játék-tárgya. 2.) De a baj oka a családi nevelésben is kereshető. Sokszor látom, maguk a szülők viszik a gyermeket moziba. Nem keresik, hogy az a film nevelő hatású-e, vagy összerombolja, amit az iskola felépített. A piacon átmenve halottam, az egyik asszony panaszkodik a másoknak, — mindkettő gyermekektől körülvéve, úgy látam iskolából jöttek, — „borzasztó, ma sem kaptam jegyet, pedig inkább nem ebédelek csak moziba mehessek.“

Azt hiszem, az ilyen szülőktől a ragály nyugodtan terjedhet tovább. Valamit tenni kell, olvasom a „Jászvidék“ lapjain. Úgy lát-

szik ez a betegség nem kiméli a községet, falvakat sem. De mit lehet tenni, hogyan segíthetünk a bajon? Ezzel a kérdéssel foglalkozik a helybeli elemi iskola tanítótötelete is. Együttesszefogásra van itt szükség. Az iskola, a család és a mozi fogjanak össze az ifjúság, a nemzet jövője érdekében. Szlovákiában a törvény tiltja, hogy elemi iskolai tanuló, még akár szülővel is, a felnőttek moziját látogassa. Ha az érettebb korú középiskolai tanulóifjúság csak szigorú korlátok között látogathatja a mozi, mennyivel kívánatosabb volna ez elemi fokon. Sürgős intézkedésre van szükség!

Járhatatlanok az utcák

egyik olvasónk. Valóban arról írták meg a város kultúrfokát, városi jellegét, hogy rendezettek-e utcái. Nem utolsó sorban pedig arról, hogy kövezettek, járhatók-e az utcák. Amikor arról érdeklődik, hogy mit kellene tenni, ezúton üzenjük, hogy a kerületi városi képviselő úrral beszéljék meg. Továbbiakban pedig bizonyosan a városi mérnöki hivatalra és a képviselőtestületre tartozik, hogy hogyan segítsenek a bajokon. Tekintettel arra, hogy a városnak évenként igen hatalmas megtakarított pénze van, amennyiben az anyagbeszerzések nem gátolják, feltétlenül gondoskodás történik majd legalább a gyalogjárók járhatóvá tételéről. A város bölcs vezetősége mindig szemelött tartotta adófizető polgárainak az érdekeit, ha azt a körülmények is lehetővé tették. Most sincs e felől kétség. A segítség nem marad el!

Baj van a hús körül

panaszolják olvasóink. Egymásután hozza a posta a leveleket tele panaszszal, hogy órákhosszatt ácsorognak a húsjeggyel a kezükben az üzletek előtt és két órai keserves álldogálás eredménye, elfogy és nincs hús. Utánaérdeklődtünk és megállapítást nyert az, hogy ez idő szerint a kiadott húsjegyeknek megfelelő mennyiségben került levágásra élőállat. Ebből következik, hogy hetenként mindenki megkaphatná a jegyei után járó húsmennyiséget. Forduljanak panaszukkal a közellátási irodához, hogy a szükséges lépéseket megelessék, és a baj okát megszüntethessék.

Érdekes számok

jutnak eszembe néhány hír kapcsán. Egy környékbeli kisiparos felesége panaszkolta pár nappal előbb, hogy férje aznap 2.000 pengőt kártyázott el. A multkoriban véletlenül sikerült az egyik jónévi vidéki egyesület zárszámadásába beletekinteni. Kártyapénzből befolyt 2.465'80 P. Nem ellenőrizhető, de beszélték a vonaton, hogy N. N. úr 4.000 pengőt nyert. Sok pénzük lehet az embereknek. Ezek a számok a magunkfajta tisztviselő embereknek az egész évi fizetését adják. Nincs kizárva, hogy nagyon könnyen keresik ezt a pénzt. Eszembe jutott az is, hogy sok idejük lehet egyeseknek az ilyen káros szórakozásra. Számoljunk csak! Vegyünk 2.500 pengős kártyapénz-bevételt egy egyesületnél. Óránként 20 fillér kártyapénz, öt személyt véve 1 P. Az öt személynek tehát ilyen kártyapénz mellett kb. 120 teljes napot kell eltöltenie kártyázással, hogy 2.500 pengős bevételt csinálhasson az Egyesület. De 24 óras napra méltóztassanak gondolni. Úgy hogy egyfolytában éjjel-nappal kártyáznak. Azért egy évből, a 365 nappól csak úgy 120 napot elszórakozni a mai időkben nagy könnyelműség. Munkaállamban ilyen el sem lehetne képzelni. Valószínű, hogy a 120 nappól 20 napot az illető munkatáborban töltene. De nézzük a pénzforgalmat, a kasszát. Óránként öt embernél vehetünk 50 pengős átlagot. Ez 2.500 órán keresztül (120 nap) 25.000 pengőt tesz ki. Még ma is nagyon tekintélyes összeg a kártyaasztalon. Érdemes elgondolkozni. Ha városunként, községenként csak egy ilyen társaságot képzelünk is el (pedig azt hiszem többet is össze lehetne számolni!) országos viszonylatban mit jelentene ez?! És ki tudja, mennyi családi nyomorúság, tragédia jár ezen számok nyomában. Az illetékeseknek érdemes volna figyelni eme beteges tünetre!

Minden

öntudatos jáász előfizet az Ugarra!

Krisztus a leventékkel

Művészi szobrot adnak át a leventék Serédi herceg-prímásnak és Czapik egri érseknek.

A magyar ifjúság életének és munkájának alapja: a vallás-erkölcsi nevelés, amelyet a levente-intézményben nagyfóntosságú rendeletek biztosítanak. A levente-ifjúság lelki gondozásáról külön szervezet gondoskodik: az Ifjúság Honvédelmi Nevelésének Országos Vezetője mellett működő lelkesi csoport és az ő irányításuk mellett működő leventelelkesztek szerte az országban.

Az ifjúság vallás-erkölcsi nevelésének jelképezésére vitéz Bély Alajos vezérezredes szobrot készíttetett. A szobor Krisztust ábrázolja, mellette áll egy magyar leventefő és egy leventeleány. Áhítással néznek Jézusra, aki áldólag terjeszti följük kezét.

A Krisztus-szobrot — Hanzély Gizella művészi alkotását — ünnepélyes külsőségek között leventefő és leventeleányok küldöttsége adja át dr. Serédi Jusztinián bíboros hercegprímásnak és Czapik Gyula egri érseknek, aki a hercegprímás megbízásából leventeügyekben az ő helyettese.

(LHK.)

ASSZONYOKNAK

Bab leves.

(Egy tál étel.)

15 dk tarkababot megmosunk és egy ajtalon át átlatunk. Másnap ugyanabban a vízben főzzük, hozzáadva füstölt oldalas darabkákat és 5-6 dk gombát (el is maradhat). Ha félig megfőtt, adjunk még hozzá egy ecetes uborkát feldarabolva, kevés paradicsom velőt, 2 db burgonyát kockára vágva. Berántjuk vagy habarjuk. Tejjel ízesítve tálaljuk.

Bodag.

Amikor kenyeret sütünk, a már megkelt tésztából vegyünk el egy jó kis cipóra való. Ebbe dolgozzunk bele két jó marék darált tepertőt. Jól gyümöszöljük bele, hogy minden részébe egyenletesen kerüljön. Egy kisebb, illetve közepes tepertő kenjünk ki zsírral (a gyümöszölés után). Tegyük bele a tésztát, hagyjuk kelni, de nem túl sokáig (10-15 percig). Tefél kenjük meg olvasztott zsírral és süssük meg szép pirosra. Ezt ne vágjuk, hanem szakítsuk darabokra. Készítsünk paradicsom

kalácsleves, vagy katarábé, kelkáposzta, zöldbab főzeléket és ezzel a bodaggal ismét nyertünk egy kiadós, háborús egy tál ebédet.

Tepertős lepény.

Aki nem süt otthon kenyeret, de viszont egy kicsit finomabbat akar, annak a következőt adjuk. 50 dk barnalisztből diónyi zsírral, 2 dk élesztővel kelesztett kovászból, kevés sóval, langyos tejjel, vagy vízzel, kalácskemény-ségű tésztát dagasztunk és meleg helyen megkelesztjük. Ha megkelt, lisztezett deszkán nem túl vékonyra kinyújtjuk és rákenjük a lepényhez szükséges 30 dk tepertő egyharmadát. A tésztát összehajtuk, mint a vajastésztát szoktuk és ezt még kétszer megismételjük 20 pernyi időközökben és mindig betakarva, meleg helyen pihentetjük. Ha a tepertő nem kenhető, betesszük a sütőbe, hogy átmelegedjen. Harmadik hajtogatás és pihentetés után, másfél vagy kétfelenti vastagra nyújtjuk, kétfel tepsibe tesszük, ismét kelesztjük (10 perc). Ekkor villával megszurkáljuk, tojással vagy zsírral megkenjük, sóval, kóménnyal megforgatjuk, pirosra sütjük. Legjobb frissen fogyasztani, de meg is melegíthetjük. Nullalíztól tojással, tejjel, cukorral is készíthetünk

tettem. Én leventé vagyok.“ Akik tanúi voltak még ennek a nemes cselekedetnek, könnybe lábadt a szemük. Szerettek volna megölelni, édes fiam! De te elsiettél. A nevedet is csak nagynehezen sikerült utólag megállapítani. Nincs igazad, hogy névtelen akarsz maradni. De talán így még jobban szeretünk. Látjuk, hogy amit tettél, szívből és őszintén tetted. Szép lelked sugalta. Maradj mindig ilyen jó. Megáld az Isten érte. Mi nagyon büszkék vagyunk rád, névtelen levente!

VADVIZEK

Fekete földek, távoli tanya... Ez a rész itt a határ legjava, Amarra szikes, emerre homok. És még erre is bús tanya romok

Csúfítják a barna földeket És a búzát, amit elvetett A szorgalmas kéz öszön, tavaszon, Vadvizek fojtják, nincs rajta haszon.

Felduzzadt vadvíz: nádas barnaér, Apró gyermekek kotorják halért Zöldes, iszapos, szomorú vizet S csak béka ugrál onnét szerteszét.

Halat nem adnak, irigy vadvizek. Nincs nótás kedve senkinek. Vadvizek partján borús gazda áll. Szomorú ez a elhagyott határ...

JÁRDÁN JÓZSEF

kalácslevesét ugyanilyen eljárással és kinyújtás után szép nagy pogácsákat vágunk ki (só és kóménnyag nélkül), kávéhoz kitűnő.

Mivel pótoljuk a vitamint?

A gyümölcs drága, de finom a nyers céklát vagy sárgarépat lereszelni és befőlével ízesíteni. Ez vitamin tartalmánál fogva pótolja a drága gyümölcsöt, különösen gyermekeknek fontos.

Ropogós.

30 dk liszt, 1¹/₂ kávéskanál sütőpor, 15 dk cukor, egy kevés vanília pótló, 10 dk vaj (vagy 8 dk margarin), 3-4 evőkanál tej. Vékonyra nyújtjuk, derelye metszővel csinos ferde kockákat vágunk, tejjel bekenjük, kristálycukorral bekintjük, és ha van, egy-egy mazsolát a közepébe nyomva megsütjük.

Hasznos tudni.

Olajfestésű falnak nem használ és nem tesz jól a szappanos víz. Jobb, ha burgonyát reszelünk, ezt a pépet elkeverjük vízzel és ezzel mossuk le a falat.

FILM

Makacs Kata.

Először vala „Makrancos hölgy“, azután „Makacs Kata“ következett; aránylag egymásután nyúltak filmeseink egyező témákhoz. Az első pergőkép emlékein rágódva meglehetősen sajnálással határoztuk el magunkat az újabb kísérlet megtekintésére. Nos, hát kellemesen csalódtunk, ezúttal ízes és valóban mulatságos vígjátékot kaptunk, amely — nagyon bölcsen — nem akar örökké shakespearei reminiscenciákkal hatást kelteni, hogy azután visszafelé elsült fegyverrel annál feltűnőbb legyen a két alkotás közötti lényeges különbség. Peéry Piri forgatókönyvével szemlem csillog, mint hajnali harmat a rózsza kelyhén. Nincs benne bárjelenet, még szövickekkel sem torpedózzák a védtelen publikumot. Ha mást nem tekintenénk, már ezért a két tulajdonságáért is megérdemelné rokonszenyvünket. Hozzájárul azonban lényeges mértékben az új főszereplő, Buttykay Emmy kellemes, színes játéka, üde kiforrottsága; a rokonszenves, talpig férfi Hajmássy Miklós, s a salusi felvételek szívetsimogató, tiszta légköre. Bizonyos sablon vígjátéki elemeket ez a film sem nélkülöz. Dicséretére szolgáljon azonban, hogy ízléssel és mértékkel alkalmazták őket. Vajha kiköppenne már a magyar filmgyártás is abból a kátyúból, amelyet derék kaptafa készítőink jóvoltából még a mai napig sem sikerült elhagynia, s a „Makacs Katához“ hasonlóan makacs gyártóink, íróink, rendezőink és egyéb filmmembereink is jobb belátásra térnének! Bánky Viktort, e film rendezőjét, dicséret illeti nemcsak az ízléses és gondos rendezésért, hanem azért is, hogy merészkedett tehetséges fiatalokkal előrukkolni, amivel jólesően növelte a sztároktól elfasult nézők tetszését.

Ágrólszakadt úrilány.

Ha ilyen „Ágrólszakadt“ filmeket látunk, keserű sóhajjal vesszük tudomásul, hogy hiába cikkez, kér, fenyeget, ostromoz a magyar kritika filmjeink nívóemelésének ügyében, némely helyen csodálatra méltó süket fülekre talál, ahol bizony hiába döngtet, „érckaput,

falat“. Gyártóink évenként előirányoznak úgynevezett tömegvonzó vígjátékokat, amelyek lapos szellemi eszközökkel a pénztárcát hivatottak kerekre duzzasztani. Nem akarunk az új Objectiv-filmről véleményt nyilvánítani, eléggé beszél az helyettünk. Csapán a kérdés elvi síkján lenne néhány szerény hozzászólásunk. Első kérdésünk: Ilyennek látják illetékesek a mai úrilányokat? Ez az úrilány ugyanis modortalan, agresszív, erőszakos, szabadszájú sőt tolakodó is, ami nagyszerűen összefér makacsságával és önfélségével. Lehet, sőt bizonyára szépszámmal előfordul ilyen természet is, ámde kissé zavarólag hat ilyenformán a címben előforduló „úrilány“ hangsúlyozása. Kár ezt a rangot jelentő szép szavunkat társadalmi formalitással süllyeszteni; az „úri“ jelző mindenkor a viselkedésre, ne pedig a születési előjogokra vonatkozzék! A film Évája, ha ágrólszakadt is, aligha úrilány. Tolnay Klári személyesíti meg. Sajnáljuk érte, de őszintén szólva nem értjük. Jobban mondván, nem akarjuk megérteni. Ő a magyar filmek szereplői között igen előkelő rangot vívott ki magának. Kár lenne, ha egyéb érdekből könnyelműen kockára tenné ezt a megbecsülést. A film helyenként — tagadhatatlan — unalmas, csupa régóta ismert és legalább annyira ideje kifogásolt ásatag vígjátéki ötletet köt csokorba. Másutt a naivsággal erőltetett. A szerepeket a már említett Tolnay Klárin kívül Hajmássy Miklós, Mihályi Ernő, Toronyi Imre, Raffay Blanka, Vizváry Mariska stb. játsszák. Természetes volt: Ólvedy Zsóka. A forgatókönyv Pánczél Lajos műve.

— sk. —

ALFÖLDI DAL

Te szoktattál, Nagyalföld, minket Fehér kenyérhez, jó borokhoz. Halban, csóban gazdag élethez, Teli kamra, teli padláshoz, Annyi sok-sok mennyei jóhoz!

Te szoktattál, Nagyalföld, minket Lakomákhoz, hejehujákhoz, Tejjel, vajban, mézben fürödni: Lenézni más szomszéd népeket, Puccos, kincses bő gazdagsághoz!

Te szoktattál, Nagyalföld, minket Úgy élni, mint sehol se máshol, Szabadsághoz, nyájas világhoz: Mikről mi már le nem mondhatnánk, Inkább akkor meghalnánk százszor!...

RÉPÁS JÁNOS

LANTOSÉNEK

Nagy szerelemnek lángjait kialudtak szépen és új vezérszállagok nincsenek az égben.

Sarokban a régi lant, eltörött a fája, és ki húrját pengeti, szívét visszavárja.

GOSZTONY GÉZA

A szerkesztő asztaláról

Ne vegyék zaklatásnak előfizetőink, ha a hátralékos díjak befizetésére felhívjuk szíves figyelmüket. Lapunk előfizetési árát mindeztideig nem emeltük, hogy minden jász család asztalára eljuthasson és legyen irányító a bizonytalanságban. A nehéz gazdasági helyzet által reánk kényszerített magasabb előállítási költségeket csak az előfizetési díjak pontos beküldése árán tudjuk vállalni.

Örömmel közöljük, hogy az új Ugar (novemberi szám) elnégését, békejobbát és meghívását Könynyű László és Marton József elfogadták. Így eltűntek azok a válaszfalak, melyek őket lapunktól távolították. Ismeretes, hogy Könynyű Lászlónak az Ugar táborából annakidején történt kiválásával kapcsolatban, az akkori szerkesztőség a Jász Hirlapban egy nyilatkozatot adott le, melyre az író — megállapíthatjuk — bölcs mérsékléssel nem válaszolt. Mi, az író széleskörű irodalmi munkásságát mindig figyelemmel kísértük és értékeltük. Eppen ezért örülünk, hogy hívó szavunkra ismét beállott nemzetmentő munkánkba, és mindig új szint jelentő értékes írásait továbbra is közölhetjük.

Benke L. Erk. A következő számhoz beígért címlaprajzot nagyon várom.

Többeknek. Az igazi, eredeti népi táncokat a KALOT mozgalom összegyűjtötte és azokat rendelkezésre is bocsátja. Vigyázzanak, hogy „népi“ címen ismét selejtes áru ne kerüljön ifjúságunk kezébe.

K. J. Budapest. A munkatársi igazolást aláírtam. Valószínűleg már ott is van. Várom a legújabb jász vonatkozású értekezést.

B. J. K. J. Helyben. Anyagtorlódás miatt csak a következő számokban hozzuk írásait. Elnézést kérünk.

Gondoskodjunk

Husvételre szép
tavaszi cipőről!NAGY VÁLASZTEK
divatos téltalpú és
tavaszi cipőkben**Fehér Kaplár József**
cipőüzletében

Mussolini-tér 19. szám (Tornyos-patika mellett).

Mezőgazdasági akciós ruhák
utalvány ellenében átvehetők**TURUL**

cipő- és divatházban

ahol sok más divatáru is kapható
Mussolini-tér 19. (Tornyos-patika mellett.)**BORT**

VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron**Rékasi József**

bornagykereskedő

Búza-piaci sörház.

AZ ÖSSZES GYÁRTMÁNYÚ
RÁDIÓK és a világhírű
BLAUPUNKT, úgyszintén
férfi-, női KERÉKPÁROK
és hozzávaló alkatrészek,
továbbá CSILLÁROK,
FOZÓEDÉNYEK, VASALÓKkaphatók **Faragó László**mechanikai üzletében:
Zagyvagyat 2. szám. Telefon: 36.

Egészségét védi

ha a

gőz- és
kádforró

gyakran igénybeveszi.

Tavasszal

idejét jó műsorok
mellett töltheti el a**Lehel Mozgóban!**

Tartós hajhullámját

GYULA

Jászberény, Apponyi-tér.

hölgyfodrásznál
készíttesse!!!**KOZMETIKA**Télen is használjon
kozmetikai krémeketKapható: **CSAPÓ GYULÁNÉ**
Jászberény, Üstökös-u. 11. alatti
kozmetikai
intézetében.Kiváló italok!
Jó szórakozás!**Tóth Ferenc**Kossuth-utcai
vendéglőjében!JÓL ÉS OLCSON
VÁSÁROLHATmindennemű úri és női
divatcikket, cipőt
valamint textilárut**Sebők Tivadar**a Nemzeti Önellőítési Alap kölcsönéből
létesült üzletében, Jászberény,
Apponyi-tér 28. Tel.: 198.

Üzlet áthelyezés!

Tarnay Alajos-u. 5. alól
a Lehel-épületbe
helyeztem át üzletemetPorcellán áruk!
Képkerekezés!
Épület üvegezés!**Balla Rigó**
Istvánüvegesmester
Lehel-u. 1. szám.

FIGYELEM!

Cukrászdám a
a Lehel alól a városháza
alá helyeztem át!Tisztelettel: **IMRE JÓZSEF** cukrász.LECKITŐNŐBB MÁRKÁS
NEMESFÉM TÖLTŐTOLLAK
OSMIA, KAWEKO, MATADOR és más jó gyártmányok
PESTI PÉTER és **TÁRSAI**
könyvkereskedésben, Jászberény kaphatók.

Ugár

Jászvári folyóirat

(Gecse Árpád rajza)

Ugar

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekk száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **† ifj. Fecske Sándor**

TARTALOM

Blénessy János: Új újságcikkek Jászberény és a Jászság haladásának szolgálatában.
Kovács István: Feltámadás.
Blénessy János: Kossuth-kultusz Jászberényben.
Komáromy József: Dérnye jászberényi szülőháza.
Csomor Ilona, Erős Margit: A főzölada népszerűsítése a kulturális gondozásban.
Sziklay Ferenc: Ipartestületi hírek.
Pálosy Éva: Az Alleluja.

Járdán József: Honvéd. (Vers.)
Darás Katalin: Ne tegyétek, ti lányok! Éles szemmel.
Répas János: Tavasz. Magamról. (Versek.)
Mízsei Béla: „Igazi Passió”. Asszonyoknak.
Benkéné Reinelt Mária: Husvét. (Vers.) Film.
A szerkesztő asztaláról.

Új újságcikkek Jászberény és a Jászság haladásának szolgálatában

Írta: **Blénessy János**

113. **Pray Hugó** (1803–1912.) Jász Ujság 1912. január 14.
114. **Pintér Jenő:** Jászberényi szent ferencrendi kolostor. Jász Kürt 1906. dec. 8., Jászberényi Pál U. ott.
115. **Pintér Mihály emlékezete.** Jász Kürt 1907. dec. 22. **Pintér kútja.** Jász Kürt 1906. okt. 11., 1911. jún. 11., **Pintér-kút juhászja.** Jász Ujság 1912. máj. 2., **Pintér ösztöndíjak.** Jászberény 1915. febr. 7.
116. **Rákóczi hamvainak üdvözlése** Hatvanban. Jász Kürt 1906. okt. 11., 28.
117. **Rákóczi–Bercsényi–Thököly-út.** Jász Kürt 1907. jan. 6.
118. **Révfy Lajos:** Régi jászok szabályrendeletek. Jász Kürt 1906. dec. 23.
119. **Riszner és neje.** Jász-Kunság 1872. jún. 2., 27., 1874. ápr. 11., aug. 22., szept. 2., okt. 7., Jászokn Figyelő 1872. júl. 21., aug. 25., Jászokn Polgár 1874. júl. 9., 23., 30. Jászberény és Vidéke 1888. szept. 30. stb.
120. **Sismis József:** Jászberényi szünügyi egyesület. Jászberény és Vidéke 1886. jan. 24., **Dalegyesületünk.** U. ott. 1886. febr. 14. **Sismis-kert.** U. ott. 1885. szept. 6., 1886. aug. 22.
121. **Sipos Orbán:** Jászberény jövője. Jász Kürt 1907. márc. 31.
122. **Szabó János:** Önéletrajza. Jászokn Polgár 1874. márc. 14., 28., **Jászberényi néptánc.** Jász Kürt 1906. dec. 23.
123. **Szele Gábor püspökkézszenelése.** Jászberény és Vidéke 1888. szept. 9.
124. **Színházegylet közgyűlése.** Jászokn Figyelő 1873. ápr. 20.
125. **Törvényesítéskünk története.** Jászberény és Vidéke 1885. aug. 2., 9., 16., 23., 30.
126. **Tízoldószevetkezeti alapítás.** Jászberény és Vidéke 1887. márc. 20.
127. **Utazás Jászberény körül.** Jász Kürt 1907. aug. 25.
128. **Védekezés az árvíz ellen.** Jász Kürt 1907. febr. 24.
129. **Visontay János** (1828–1906.) Jász Kürt 1906. aug. 5.
130. **Weninger János dr.:** A jászberényi kórház története. Jász Kunság 1868. ápr. 26. **A egészségügyi rendőrség.** U. ott. 1868. május, jún. és szept. 7. cikk.
V. Főpásztori, főúri látogatások Jászberényben:
131. **Apponyi Albert gróf Jászberényben.** Jászberény és Vidéke 1871. 2., 1896. május 14., 1898. nov. 13., dec. 4., 1900. febr. 11., márc. 4., szept. 23., 1901. szept. 22., 1902. május 25., jún. 1., 1903. okt. 8., 1904. jún. 12., 19.,

- Jászberényi Hírlap 1898. júl. 24., Jászberényi Híradó 1901. szept. 23., 1902. jún. 1., 25. éves képviselői jubileum Jász Kürt 1906. szept. 2., 8., 16., 23., Sassi Csaba verse Apponyiról: Jász Kürt 1906. 1907. jún. 2. júl., 7., 1909. május 23., Jász Ujság 1912. ápr. 28.
132. **Egri Ersek Jászberényben.** Jászokn Polgár 1874. június 11. 18. Jászberény és Vidéke 1886. ápr. 4., 1900. június 10., 1892. május 1.
133. **Előkelő vendégek Jászberényben.** Jászberény 1915. nov. 7.
134. **József főherceg Jászberényben.** Jászokn 1870. ápr. 3., Jászberény és Vidéke 1893. nov. 9., 1894. március 1.
135. **József kir. herceg Jászberényben.** Jászberény és Vidéke 1891. május 31., 1895. jan. 13., Jász Kürt 1908. jún. 21. 28.
136. **Klotild főhercegnő Jászberényben.** Jász-Kunság 1870. szept. 9., 11.
137. **Szele Gábor püspök látogatása.** Jászberény és Vidéke 1889. május 5., 1892. május 1.
138. **Thököly Imre Jászberényben** 1878. jan. 18-án. Jász Kürt 1906. nov. 11.

VI. Jászkórhalmáról szóló cikkek:

139. **Jáskóhalmi verses krónika 1790-ből.** Jászberény és Vidéke 1888. dec. 16.
140. **Nagy Géza:** Regék Jászkóhalmi községről. Jászberény és Vidéke 1891. július 12.
Az Országos Széchenyi Könyvtárban sok évig végzett böngészés alapján állítottam össze a Jászberényben régen megjelent újságoknak ezt az értékes cikksorozatát 140 tétel alatt. Ez alkalommal nem vettem figyelembe azokat a cikkeket, amelyek a Jászság című folyóirat 1929–30. évi számaiban, az 1928-tól megjelenő Jászsági Kat. Tudósítójában, az 1919-től megjelenő Jász Hírlapban jelentek meg. Ezekről alkalomadtán hasonló kimutatást készítek. Tisztán az újságcikkek címe is termékenyítőleg hathat az Ugar fróira, méginkább, ha azokat el is olvassák. Lelkesítőleg hathat minden tollfogatóra, hogy az Ugar célkitűzéséért, Jászberény és a Jászság haladásáért, felvirágoztatásáért sokan harcoltak az 1868. év óta Jászberényben megjelent 18 újságnak a hasábjain. Sok szép, nemes eszme testet öltött; másoknak megvalósulásáért nekünk kell tovább harcolnunk, hogy a Jászság és a magyarság a lőkéletesedés útján előbbre jusson.

Ugar

Jászsági folyóirat

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **† ifj. Fecske Sándor**

FELTÁMADÁS

Zúgnak a húsvéti harangok. Zúg milliók éneke. Annyi sikoltásba, öldöklő bombák robbanásába, az istennélküli kultúra hideg, közönyös világába bele-
éneklük . . . alleluja . . . békesség. Már a második ezredéve jár az emberiség az üres sírhoz erőt, bizalmat, reményt meríteni. Az ember szinte nagyot léleklük . . . mintha csak az ő szívéből hengerítették volna el a nagy követ. Jézus győzött . . .

És a kifordított sírkövön ott áll a feltámadt Krisztus . . . Nincs ott velőtrázó harci lárma, nem hallani az elhengerítés robaját, nincs ködösítés. Ott áll a feltámadás megdicsőülésével a homlokán, és belekiáltja a világba: „Én vagyok az élet . . .”, ti vagytok az élet sírásói!

Megjelenése mindig békét jelentett az embereknek. Békét, életet jelentett az özvegy édesanyjának, kinek egyetlen fiát adja vissza a halálból. Vagy mit jelenthetett volna mást, mint életet, a vakon született számára, akinek megnyitották szemei a látásra? És a bénák, a süketek gyógyulása nem életről beszélt-e? A Saulok, Agostonok, Ferencek pálfordulása micsoda diadalmas életről beszél! Az Egyház 2000 éves szenvedése, küzdelme, diadala, a vértanúk milliói az igazi élet húsvéti harangszava.

Nélküle csak sírásói lehetünk az életnek. A tankszörnyetegekből éppen úgy, mint a lángszórókból a halál nyújtogatja felénk fullánkját. Csodás gépmadarain soha nem sejtett magasokba emelkedhetik, az éter hullámain oceanokat hidalhat át,

megoldhatja a távolbalátás nagy problémáját, vagy akár összesűrűtheti a vitaminokat és egy tühegyen keresztül táplálhatja az embert, de Krisztus nélkül mindez csak halált és pusztulást jelent.

Vagy nem így van? az ember ölni, meggyalázni, elesni jól tud . . . , felkelni, élni és megdicsőülni nem! Az ember már annyira megtanult hódolni a pusztulásnak, hogy csak hervadni, halodokolni tud. Tud öngyilkos lenni, tud életet vesztegetni, lemosolyogni a nemeset és szépet, de feltámadni, új életet kezdeni alig képes . . .

Oh XX. század emberei, ti nagy, modern sírásók, lépjétek közelebb Krisztus üres sírjához. Értsétek meg, feltámadt! Oh te gépek zakatolásától megsüketült, képzelt modernségtől agyonhajszolt világ, hát esett már valamikor ilyen páratlan győzelem? Nem hallod mint hirdeti: a húsvéti örömhöz, feltámadáshoz kálváriajárás, Golgota kell. Az igazi élethez a jogot és erőt csak a küzdelmes szenvedésen keresztül nyerhetjük meg!

Zúgjátok csak húsvéti harangok! Zúgjátok bele a nagy világba, hogy mi hisszük Krisztus feltámadását! Mi élni akarunk és élni fogunk ezeréves szent határainkon belül! Jogot ad hozzá a borzalmas világégés közepette áldozatul esett sok ártatlan vértanú gyermek és hős katonáink kálváriajárása! Kongassátok csak bele az emberek fülébe, hogy amint nem sikerült elföldelni Krisztust, az örök Igazságot, az Ő sírjánál megtisztult magyar Igazság is diadalra jut!

Kossuth-kultusz Jászberényben

Írta: Blénessy János

Kossuth Lajos halálának 50-ik évfordulója alkalmával Jászberény városának társadalmi egyesületei a városháza közgyűlés termében megható kegyelettel áldoztak Kossuth-apánk emlékének, s tanításaiból és életének példáiból erőt merítettek a mostani vérzivataros időkben a jelen s a jövő nehéz küzdelmeihez.

A nagy szabadsághős időszerű eszméit: a függetlenség és szabadság eszméjét, a magyar ellenállás és helytállás gondolatát, az alkotmányosság, a jogegyenlőség és népi politika fontosságát, a dicsőséges magyar honvédség megteremtésének jelentőségét lebilincselő ékes szólással és meggyőző hatással fejtegette dr. Pénzes Sándor polgármester és Fazekas Agoston kormánytanácsos.

A városháza közgyűlés termében a multban is mindig hasonló nagybecsűléssel és tisztelettel emlékeztek meg a magyar függetlenség nagy bajnokáról. Koór János képviselőtestületi tag például 1868. április 19-én a következő indítványt tette: „Lehetetlen, hogy áhítattal és kegyelettel ne emlékeznünk azon magasztos törekvésekre, amelyeket Kossuth, nagy hazánkfia több jeles, bölcs, vitéz és honszerető férfiak élén 1848-ban a haza és a nemzet boldogítására szerzett törvények létrehozásában kiűntetett... Hazájától elszakítva sem szűnt meg minden törekvését odairányozni, hogy hazájának és nemzetének más népek előtt fényt és jóhírnevet szerezzen. Ezért mondja ki a közgyűlés: 1. Kossuth Lajos odatörekszik, hogy a magyar alkotmány az 1848. törvények alapján békés úton épségben helyreállítsassék. 2. Kossuth Lajost Jászberény díszpolgárává választja. Ohajtva megnyerni arra, hogy régen nélkülözött kedves hazájába visszatérjen... A viharos éjjelenektől megszokított indítvány egyhangulag elfogadtatott.“

Kossuth Lajos 90. születésnapja alkalmából, 1892. szeptember 15-én a városi képviselőtestület jegyzőkönyve így emlékezik meg: „Simon Ferenc indítványozza, hogy Kossuth Lajos nagy hazánkfia 90. születésnapja alkalmából feltrátilag üdvözölje a képviselőtestület. Ezzel kapcsolatban Bathó János városi képviselő meleg szavakkal méltatja Magyarországot volt kormányzójának, Kossuth Lajosnak, a szabadság megteremtőjének érdemeit, kinek korszakalkotó munkái a magyar történelemben örökké élni fognak, azon ajánlatot teszi, hogy Jászberény legfőbbforgalmú utcája, mely eddig Kovács-utcának hivatott, halhatatlan emlékü nagy hazánk fia, Kossuth Lajos iránti tisztelet és mély hálából a mai naptól kezdve Kossuth Lajos-utca nevet viseljen. A közgyűlés hosszantartó éljenzés és általános helyeslés mellett, közlekedéssel elhatározza. Mirel Kossuth Lajos Magyarország volt kormányzója felirat útján értesítettik.“

Elhalálása alkalmával, 1894. március 22-én a képviselőtestület mély gyászban kimondja: „1. A nagy hazafi elhunytá felett fájdalomát fejezi ki. 2. Hazafiúi érdemeit jegyzőkönyvbe iktatja. 3. Az

elhunyt ravatalára koszorút helyez. 4. Budapesten leendő temetésén küldöttségileg képviselteti magát. 5. Az elhunyt fiaihoz részvétáviratot intéz. 6. Az országos gyászhoz szívből hozzájárul. 7. A szobor felállításához a város erejéhez mérten hozzájárul. 8. Tanácstermében arcképet kifüggeszti. — A közgyűlés áthatva Kossuth Lajos érdemeinek igaz honfíúi nagyságától, a nemzeti gyásztól megilletett lelkesedéssel elfogadja, s a nemzet nagy Halottjának hazafiúi érdemeit, nevezetesen azt az isteni küldetést, mely a nemzeti öntudatot életre ébresztette varázsszavával, mely a polgári, az emberi egyenlőség korszakának hajnalát felfestette Magyarországra, egére a röghöz kötött jobbgátság s a vagyoni és társadalmi előjogok és kiváltságok sötét éjszakája után; mely életet adott minden jogos és szerves aspirációnak, mely becsepegtette lelkünkbe a nemzeti függetlenség ideálit, de egyedül boldogító politikájának tanait, amelynek nevében mint nemzet üdvözülni kívánunk és üdvözülni hiszünk, reménylünk; amely példát adott nekünk hosszú száműzetése és halála által az elvét és eszmét szeplőtelen tisztaságában fenntartani és megőrizni; amely uralkodott idegenbe vonult életében és uralkodik dicső halálában még az aktív politika életkérdéseiben is: ezt az isteni küldetést és az ebben rejlő hazafiúi érdemeket jelen jegyzőkönyvben minden időkre megörökíteni, annak nevét, akiről és akinek gyászos haláláról imitt emlékezünk, a Kossuth Lajosét minden időkre és minden maradványainak számára dicsérni és áldani ajánlja és rendeli. Az elhunyt ravatalára helyezendő koszorú költségeire 50 frt megszavaztatik“

Az 1894. március 29-i jegyzőkönyv így intézkedik: „Kossuth Lajosnak, a haza nagy Halottjának a temetésére s a város koszorújának elhelyezésére a képviselőtestület Konczik István polgármestert és Bathó Endre főjegyzőt küldi ki azon tudatban, hogy ezek mellé a képviselők mellé a képviselők közül többen fognak jelentkezni, hogy Kossuth Lajos emléke iránti hála és kegyeletadója a temetésen Jászberény részéről méltóképpen fog kifejezést nyerni.“

Az 1894. április 10-i jegyzőkönyv így intézkedik: Kossuth Lajosnak, a magyar nemzet nagy Halottjának emelendő szoborafap javára a képviselőtestület 200 frt-ot szavaz meg és a városban is gyűjtést rendez.“

Az idézetek szellemében ápolta mindig Jászberény lakossága a Kossuth-kultuszt és ápolja ma is mint kifogyhatatlan erőforrást. Ma, amikor ismét veszélyeztetett szabadságát és függetlenségét védi a nemzet, amikor ismét élethalálharcot folytatunk, merítsünk erőt, lelkesedést Kossuth ki nem fogyó örökségéből, szellemi, politikai és erkölcsi erőtartalékából! Minden igaz jász ember úgy örizzze nemzet szabadságát, függetlenségét, helelő ellenálló erejét, honvédségünk ütőképességét, hogy Kossuth Lajos a mai nemzedéknek is elmondhassa: „Leborulok a nemzet nagysága előtt!“

Déryné jászberényi szülőháza

Írta: Komáromy József

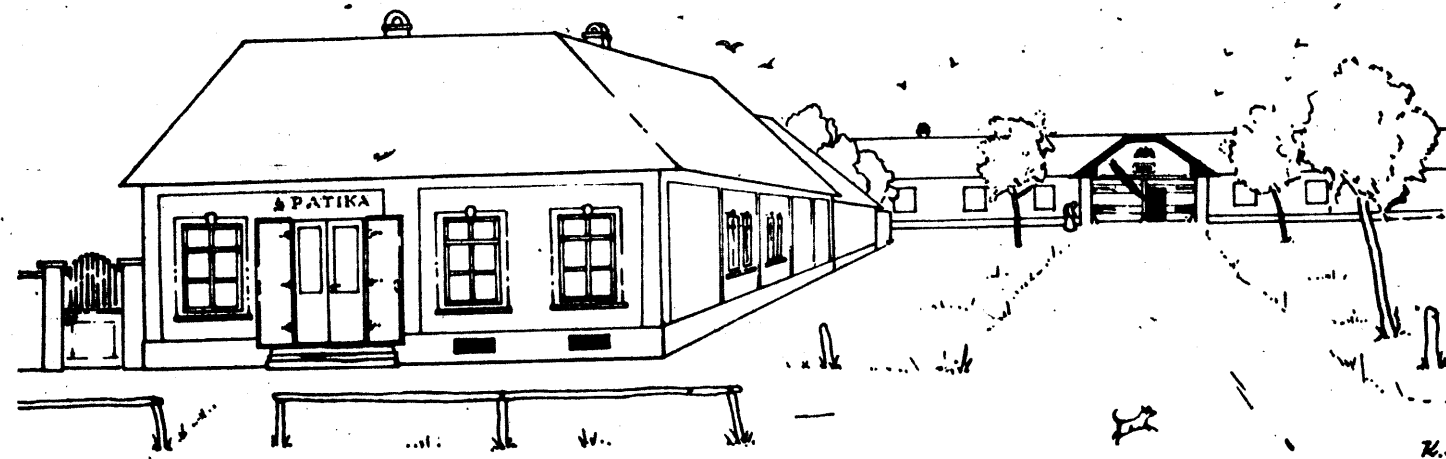
A magyar színészet első nagy csillagának, Déryné Széppataki Rózának szülőházát az alábbi adatok alapján rekonstruálhatjuk.

Déryné maga írja le naplójában a hatalmas funduson fekvő nagy házat, ahol a patika is volt és a napló alapján azt is megtudjuk, hogy a patikaház a lakószobák sorával arra a rövid, de széles utcára nézett, amelynek a végén a vendégfogadó állott: A vendégfogadó ma a rendőrség épülete. A régi Schekenbach-féle patikaház nagyjából azon a telektömbön állott, amelyen ma a Berger-, Erdős- és Moller-féle házak állanak. E házaknak 1793-ban, Déryné születési évében még nyomuk se volt. E nagy teleknek mérete most a következő: a főterre néző oldal kb. 54 méter, a Hangya felé eső oldal

keresztül — a konyhából, a szülők szobájából, a laboráns-szobából és a patikából volt kijárat.

Déryné írja naplójában, hogy „tőszomszédjuk volt a szekeres“, aki apja pesti utaihoz Jovakat adott, míg szomszédjuk Kőszeghy főnótárius. Fel lehet tételeznünk, hogy a tőszomszéd kis háza és telke talán a fenti nagy telektömbnek azon a sarkán állott, ahol ma a Berger-ház van. A szomszéd Kőszeghy-ház pedig a mellékutca átelleni sarkán, a mai Piffkó-ház helyén állott. Erre még egyéb adatok nem világítottak.

Van Bedekovich Lőrincnek a jászberényi levéltárban egy 1832-ről datált főtéri térképe. Ezen a Piffkó-ház helyén Czagányi Károly lakóháza áll. Sajnos a térkép tovább nem folytatódik, a

Az 1790-es évek egyetlen patikája Jászberényben. Itt született az első nagy magyar színésznő és énekesnő, Széppataki Róza. A kép jobboldali felén a nagyfogadó épülete, középen tágas kapubejáróval. (Rekonstrukciós vázlat)

kb. 50 méter, a rendőrség épületével párhuzamosan futó hátsó oldal kb. 38 méter, míg a Déryné-utcai oldal kb. 50 méter. Ez utóbbi oldalon vonult végig a lakóház L-alaprajzával. Úgy, hogy az L rövidebb szára már a főterre, — akkor a kispiacra — nézett. Itt állott a patika s mellette a laboráns-szoba, s ehhez csatlakozott a Déryné-utcai oldalon a szülők szobája, a gyermekek szobája, a „subject és laboráns“ lakószobája, a nagy tágas konyha és a főzőné szobája, összesen hét helyiség.

Ha a régi úriház mindegyik helyiségére átlagos öt méter alaprajzi hosszát számítunk, a lakóház Déryné-utcai frontja nem lehetett több 30 méternél, vagyis az eredeti telekhossznak több mint a felét foglalta el a ház, a további felén mosókonyha, felszer és más helyiség épülhetett és aztán a kerítés zárta le ezt az oldalt. A nagy telken még a kocsiszín és egy gyógyszerári „materiális kamra“ állott. Lovakat a patikus nem tartott, mert azt útjai alkalmával berbe vette tőszomszédjától. A be nem épített teleknek mintegy fele volt a zöldségeskert, mely — Déryné naplója szerint — beterepte a szükséges zöldségmennyiséget, a másik fele pedig a virágoskert. Déryné leírása szerint apja szerette a virágokat. A kert közepén nagy kút állott az öntözésre. A virággyakat rózsák szegélyezték. A lakóházból a kertbe, illetve az udvarra — „a gangon

vendégfogadó (rendőrség) épületének északi sarkával végződik, mert ha Bedekovich a térképet tovább is megrajzolja, ma semmi kétségünk nincs a Schekenbach-féle telek nagyságát és alakját illetőleg. További kutatások döntik majd el, s talán egy szerencsés véletlen, hogy „a szomszédos Kőszeghy-háznak“ a következő tulajdonosa Czagányi Károly volt-e?

Ami pedig a vendégfogadó (ma rendőrség) akkori állapotát illeti, meg kell jegyezni, hogy a főbejárat befalazása és három lépcsővel való emelése újabb keletű. Az 1730-as években emelt épületnek itt volt az a bejárata, ahol a nehéz, „boritékos vásári szekerek“ befordultak a fogadó udvarára.

Ebből az időből a főteret sem lehet úgy elképzelni, ahogyan az ma áll. Már egyizben ismertem azt a térképet, mely elárulta, hogy a mai főter csak az 1840-es években lett a nagypiacból és a kispiacból egybeszakítva. A nagypiac a mai promenád felé eső térség, a kispiac a régi Kőpince (ma Lehel-kávéház) és a Pannónia közötti résztől lefelé húzódott a keresztig. A két piacot a régi, lebontott városháza vágta ketté, amely ma a gimnázium előtti „nagykövön“ állana, úgyhogy csak a mai szélesebb kocsút maradt szabadon. E

két piaotér egybeszakítását, a régi városháza lebontását voltaképpen József nádornak köszönhetjük, aki az új városháza felépítését nem engedte meg a régi helyére, hanem mai helyét jelöltette ki az 1830-as években. A jászberényi Apponyi-tér mai impozáns mérete neki köszönhető.

A Schekenbach-féle patikától lejjebb, Déryné feljegyzései szerint, talán a mai kereszttől délre állottak a mézszárszékek. A kókereszt már 1793-ban is ott magaslott és négy sarkán már akkor is négy akácfa illatozott . . .

Déryné szülőházának kérdéséhez még igen jellemző a városi mérnöki hivatalban lévő és az 1886-os állapotokat feltüntető helyrajzi térkép hrsz-számozása. A cikkem elején említett teleknek akkori egysége ebből majdnem kétszáz nélkül kitűnik: az azóta létrejött parcellaszámok mind-egyike a 2504-es hrsz-ot viseli. Csapán a Berger-féle saroknak van 2505-ös és 2506-os hrsz-számozása. Ezért van meg a fentemlített gyanúm, hogy e nagy

négyszögű teleknek ezen a sarkán állhatott a Napló-ban említett tőzomszéd fuvaros háza.

Hogy a nagy teleknek és rajta a patikának milyen értéke volt, igen jellemző erre Dérynének a feljegyzése: apja halála után néhány évvel, az 1800-as évek elején Edelspacher pesti patikus veszi meg 7770 forintért. Ebben az időben egy lónak 10 frt, egy juhnak másfél frt selyempruszliknak két frt, száz fő káposztának két frt volt az ára.

Edelspacher után a patika következő tulajdonosainak nevei között Hentaller Károly nevével találkozunk sorrendben, aki 1837-ben 10.000 v. frt-ért Sonnleiter Ferencnek adja el a házat. A következő tulajdonos 1838-ban, tehát egy év múlva: Steger Ferenc 4000 ezüstpengő vételárral, majd Uitz Imre óbudai gyógyszerész.

A Schekenbach-féle patika egészen 1832-ig egyetlen patikája volt Jászberénynek. A második patikát ugyanis ebben az évben alapította Preisgauer Károly, aki később Árvayra magyarosította nevét.

A puztamonostori nőiszeminárium beszámoló előadásai:

II.

A főzőláda népszerűsítése a kulturális gondozásban

Az a feladat jutott nekem, hogy a főzőládát, mint a kulturális gondozás egyik eszközét ismer-tessem annak népszerűsítése céljából.

A kulturális gondozás második munkacsoportja a családok kulturális gondozása, a társadalomnevelésnek az a része, amely a szociális gondozásban az úgynevezett ránevelés munkáját végzi, de teljes lélektani és gyakorlati felkészültséggel, mintegy szakszerűen kidolgozva.

Mivel a nép csak azokat az újításokat hajlandó elfogadni, amelyeknek gyakorlati hasznáról kézzelfoghatóan meggyőződött, ezért a ránevelés munkáját a kulturális gondozás keretében alkalmas eszközök népszerűsítésével kell elősegítenünk. Ilyen eszköz a főzőláda. Kitűnő segítő eszköze az asszonyoknak egyrészt a háztartás megkönnyítésére, másrészt a család egészségének gondozásában, a szobai, konyhai és testi tisztaság állandósításában.

Magábanvéve nagyon egyszerű dolog.

Az anyaga deszkából van. Vastagsága két cm. Mérete tetszés szerinti. Ha módunk tartja, és asztalossal csináltatjuk meg, csak mondjuk meg neki, hogy a deszka összedolgozásánál hézag ne legyen. De házilag is lehet készíteni. Ha hézag maradna a deszkák közt, akkor azt rongydarabokkal be kell tömni. Azonkívül a rést kívül-belül papírral vonjuk be. A főzőládát szénával vagy fagyapottal tömjük ki, mert ezek rossz hővezetők. Tőrekkkel vagy fűrészporral nem volna célszerű, mert ha az edényt kivesszük, akkor összeomlik, az edény gyors behelyezését gátolja, és az étel forróságát csökkenti. A szalma pedig nem tapad úgy össze, mint a széna, tehát nem olyan hőálló. A láda oldalától két cm vastagon kell kitömni. Az edények között öt cm vastagon tömjünk, ha olyan nagy a láda, hogy több edény is befér. Arra kell ügyelni, hogy az edényt a fedő jól fedje, mert különben a gőz

elillan a fazékból, csökkenti az étel főzésének sikerét, és megtörténhetik, hogy az étel nem fől meg. Mikor az edényeket elhelyeztük, szintén szénával kitömött párnát helyezünk az edény tetejére, de ügyeljünk, hogy a párna jól fedje az edényeket. Azután a láda tetejét rátesszük és két lezáró ruddal a tetejét lezárítjuk. A főzőládában nagyon ízletes leveseket, pörköltet, sonkát és kocsnyát, általában főtt húsfélét lehet készíteni. Nagy előnye, hogy egyenletesen forr és az íze mind megmarad az ételben, mert nem tud elpárologni.

A főzőláda mint háztartási eszköz a háziasszonyok nagy segítségére van a kenyérsütésnél is, mert nem kell kora-hajnalban tüzet rakni, vizet melegíteni a kenyérdagasztáshoz. Este beletesszük a forró vizet és reggelre ugyanolyan forrón találjuk meg. Télen a sertések etetéséhez reggelre ugyanúgy biztosíthatjuk a meleg vizet. Vagy ha a háziasszony munkában van és munkából hazamegy, az ételt készen találja, ha reggel előkészítve beletette a főzőládába. Ha csecsemő van a családban, sokat kell rá mosni. Milyen nagy könnyítés a főzőláda, mert nem kell folyton tüzelni, fűrosztáshez is, mosáshoz is elég meleg vizet tárolhatunk a főzőládában, s bármikor elővehetjük.

Nyáron takarításhoz, suroláshoz mennyivel kevesebb tüzelés kellene, ha volna főzőláda a háznál.

A főzőláda az egészség ápolását is megkönnyíti. Egyik legfontosabb egészségápolási mód a test tisztántartása. Nehéz testimunkát végző ember egész nap sok szennyet vesz magára, amit az izzadás beletöm a bőr lukacsába, nem tud tőle a bőr lélegezni, aminek sok betegség szokott a nyomában járni. Ilyen betapadt szennyet nem lehet hideg vízzel lemosni. Vannak betegek, vagy gyenge egészségűek, akiknek biztos erősödést jelentene, ha

gyakrabban fürödhetnének akár meleg, akár langyos fürdővízben. Csak azért nem teszik, mert nem győznek annyit tüzelni. Ezen is segít a főzőláda.

Befőzésnél is nagy segítséget jelent. Akár gyümölcs, akár paradicsom befőzéséről legyen szó, mindegyiknél jól lehet alkalmazni. Ha forró kemencében vagy forró vízben dunsztolunk, gyakran elpattannak az üvegek. Ellenben teljesen veszélytelen a kifőzés a főzőládában. A forró befőttet a főzőládába rakva jól lezárjuk és egy nap benn hagyjuk. Ez esetben nem kell az üvegek között kitömni, csak a láda oldala és fenéke legyen jól elkészítve szénával, és a párna a tetején jól takarja.

A főzőládával a takaréktűzhelyet is lehet pótolni. Kisgazdaságban aratási és cséplési munkák idején a gazdaasszony nem ér rá a mezőről délben hazamenni, ugyanígy más mezei munka idején. A reggel előfőzött étellel együtt szekéren az egész főzőládát kivihetik magukkal, és délben a nélkül, hogy az asszonynak vagy valakinek külön el kellene mennie és még azzal az úttal fásasztania magát, készen találhatja az ételt a főzőládában, sőt a ládat asztal helyet is használhatjuk, kint a mezőn. Ez az eszköz ilyen módon a mezőn dolgozó családok munkajerejének fenntartását is szolgálja, mert nem kell a meleg friss ételt nélkülözniük az egész nap kint dolgozó munkásoknak. Állandóan hideg ételen dolgozva csökken az életvágy, és a szervezetben a rendetlen táplálkozás miatt egészségi zavarok jelentkeznek, ami gyengíti az erőt és csökkenti a munkakedvet.

Amint pótolja a tűzhelyet a főzőláda, úgy pótolja a hideg pincét is nyáron. A hűvös helyen

tartott főzőládában helyezük el a lehűtött ételt vagy vizet. Csak a vizet kisebb üvegekbe tesszük, és arra kell ügyelnünk, hogy mikor felnyitjuk a láda tetejét, gyorsan vegyük ki a vizet, hogy ne menjen bele meleg levegő: A mezőn a ládat árnyékba helyezzzük, hogy a napsugár ne érje.

Mélyentisztelt Kedves Vendégeink! Jól tudjuk, hogy az életnek nagy ügyei sokszor apróságokon dőlnek el. Ilyen apróság, azaz jelentéktelen dolog a főzőláda is. De ha kult. gondozói munkánkban legalább azt az egyet elérhetjük, hogy a főzőláda falvaink minden szegény családjában állandóan használt eszköz lesz, megjutalmazva érezzük magunkat mind a tanulás, mind a kult. népgondozás fáradságaiért, mert ezekben a családokban ez a jelentéktelen eszköz igen nagy jelentőségűvé válik az élet sokoldalú megkönnyítésével.

Édes, kedves szomszédasszony, hallgasson csak meg! Ilyen csodát nem láttak még a jász emberek. Deszkából van, szénával van kitömve a láda; Tűshely helyett ezzel főznek majd minden konyhába.

Édes, kedves háziasszony ne szomorkodjék! Ehhez a kis ládikóhoz nem kell sok faék. Ne csináljon a főzésből se mosásból gondot. Majd elintézi ez a láda mindentéle gondot.

Jertek lányok, asszonyok, kész a vacsora! Részkasával jó puhára megfőtt a liba. Láttunk mi már jégbefagyott zöld levelű lombot. De ki a csoda látott faládában főzni libacombot? En is láttam, te is láttál jégbefagyott lombot. De ki a csoda látott faládában főzni libacombot?

Csomor Ilona
Erős Margit

IPARTESTÜLETI HIREK

A Jászberény és Vidéke Ipartestület 1944. évi rendes közgyűlését március hó 12-én tartotta meg a városháza nagytermében, amelyen a testület 1176 tagjából több mint 500-an vettek részt.

A nagyon népes közgyűlést a „Hiszekegy” elhangzása után Kadlecsik Márton ipartestületi elnök nyitotta meg, a megjelenteken kívül külön üdvözölve dr. Czigány Mihály iparhatósági biztost.

A közgyűlés a már évek óta tapasztalt fegyelmezett rendben zajlott le. A mai nehéz időket megértő iparosság a 3 évi szolgálat után lejárt mandátumú vezetőket, mint a nehéz időkben bevált és tisztaságukat kifogástalanul betöltő egyéneket újra és egyhangúlag választotta meg, élükön Kadlecsik Márton elnökkel, az Ipartestület vezetőségévé.

Egyhangúlag lett megválasztva a különböző iparágakban az ujonnan alakított tanoncvizsgáló bizottság, valamint a kontárok le-

küzdésére, a munkarend és munkásbejelentések és foglalkoztatások ellenőrzésére minden iparágban a műhelyvizsgáló bizottság. A gyűlés a „Himnusz” hangjával zárult.

IPAROSTANONCOK SZERZŐDTETÉSE azokon helyeken, így Jászberényben is, ahol iparostanonciskola van, május 1-ével megkezdődik. A szerződöttséghez szükséges, amennyiben a szerződő egyén kiskorú, az apa (vagy ki nevezett gyám.) és a leendő tanonc születési anyakönyvi kivonata, legalább VI. elemiiskola elvégzését tanúsító iskolai bizonyítványa és az iparüzésre való alkalmas voltát igazoló hatósági orvosi bizonyítvány.

MESTERVIZSGÁK voltak március hó 22. és 23-án. Tizennégy iparágból 47 jelentkező volt mestervizsgára, akik közül 46 iparosgéd tett eredményes mestervizsgát. A vizgára jelentkezők meglepő jó előkészültségről tettek minden iparágban valamint az elméleti részben is tanúságot. Sok jelesen vizsgázott új mestert

engedett szárnyára az Ipartestület mestervizsgáló bizottsága, akiknek pontos munkája és kellő szellemi felkészültsége szolgáljon például a nem kellőleg készülték részére és serkentse őket arra, hogy további önképzésükkel, tanulással mostani hiányukat pótolják. A legközelebbi mestervizsgák május hó 24. és 25-re vannak Iparkamaránk által tervbe véve, melyekre a kérelmek április hó 15-ig adandók be.

ENYVEZETT (rétegelt) falemez kiutalása folyamatban van. Sajnos, Iparkamaránk területére f. évi február hó 24. és 25-re vannak 16.8 köbméter enyvezett lemez utaltatott ki, amiből vármegyénk területére 36 % esik. Ezen mennyiségnek 25.7 %-át kapja Ipartestületünk ami bizony nagyon kevés, tekintettel a nagy asztalos létsámra. Felemelés iránti kérelem folyamatban van.

KALAPOK (férfi és női) kalaptomp és gyapjúkalaputalványaik átvétele végett az ipartestületi irodában jelentkezzenek.

Sz. F.

AZ ALLELUJA

Írta: Pálosy Éva

— Künt az utcán mély, kongó szóval megszólaltak a harangok s zengték-bongták a feltámadt Krisztus dicsőségét.

— Már elindultak, — mondta meghatottan az ágyban fekvő fiatal asszony, — Gyújtsa meg a gyertyákat, János!

A férfi az ablakhoz lépett. Felkattintotta öngyújtóját s egymás után gyújtogatta a gyertyákat, mind a négyet. Kettő-kettő állt egy ablakban, tisztára mosott kék üveg gyertyatartóban. A gyertyatartók mellett egy-egy cserép muskátli, éppencsak, hogy bontotta tűzpiros bimbóját.

A harangkondulásba belecsendült a csengetyűk ezüstös muzsikája, azután énekhangot hozott közelebb a szél: — Feltámadt Krisztus . . .

— Feltámadt Krisztus! — suttogta a fiatal asszony és tekintete az urát kereste, de a férfi nem nézett az ágy felé, kibámult az ablakon. Az utcát nézte, ahol lassú hömpölygéssel közeledett a körmenet.

Az asszony mellett halkan felsírt a kisgyerek. Sírása éles volt, mint az újszülötteké szokott lenni. — János, hallja, Jancsika is szeretné ám látni a körmenetet?! — kiáltott tréfálkozva a férfi felé.

Balog János odalépett az ágy mellé. Ügyetlen-férfi-féltéssel vette kezébe a síró kis jószágot. Megveregette a pólját, ahogyan öreg asszonyoktól látta, amikor a cseppséget csitítgatják, azután odalépett vele az ablakhoz.

— Látod-e Jancsika, látod! — mesélt halkan a gyerekeknek. Azok ott, elől az iskolásgyerekek. Bizony, bizony, hat esztendő múlva te is ott balagsz! No csak, no, figyelj csak szépen, mert most jön az öspörös bácsi az Oltáriszentséggel. De nézd csak, ki megy előtte? Nem ismered még? A Lakatosék kis Vincéje. Bizony, az viszi az Alleluját. No nézd csak, nézd, tanuld meg, hogyan kell ezt csinálni, mert tíz esztendő múlva te viszed majd!

A gyerek, — mintha értette volna az apja szavát, — elhallgatott. Szürkés — kék szeme egy helyre bámult, mintha a nehéz Krisztus szobrot vivő Lakatos Vincét nézte volna.

Az asszony kihajolt az ágyból. — Nem látok semmit, — mondta panaszosan.

Csak ne ugrálj! — szólt rá féltőn az ura. — Mit akarnál látni? Láttad már vagy hússzor, feltámadási körmenet.

Ne öregítsen! — tiltakozott nevetve a fiatal asszony. — Még csak tizenhét éves vagyok. Aztán ezt sohasem láthatja elgyszer az ember. Én nem tudom, hogyan van az János, de nekem mindig könnyes lesz a szemem, ha azt énekelik, hogy „Feltámadt Krisztus e napon . . . Én a szívemben érzem azt, hogy valóban feltámadt!”

A férfi, — karján a kisgyerekekkel, — odalépett az ágyhoz. Letette a mozdulatlan kis csomagot az asszony mellé, azután megsímogatta felesége kócos szőke haját. — Most is olyan kislány vagy te Rózsika, mint amikor iskolába jártunk, — mondta kissé meghatottan, — emlékszem, akkor is mindig ilyeneket mondtál.

— No, nem igen hallgatott meg! — tiltakozott nevetve Rozika.

— Ne mondj ilyent! tette vértelen kezére erős markát a férfi. — Mindig kedveltelek, csak nem igen mutattam. Én már hatodikba jártam, te meg csak másodikba, nem játszhattam veled.

— De azért megvédett, amikor a Puskás gyerek rám uszította a kutyájukat! — emelte rá nagy, kék szemét a fiatal asszony. — De hallja-e, most értek éppen a ház elé, imádkozunk!

A férfi felállt az ágy mellől, összetette két kérges kezét, fejét lehajtotta s ajka halkan mozgott, míg az ima szavait suttogta. A fiatal asszony keze is imára kulcsolódott. Künt a ház előtt felcsendült a csengő csilingelő hangja, a hívők halk éneke s a lábak egyhangú kopogása. Azután minden zaj elhalkult s a kis szobára ájtatos csend ereszkedett.

Az asszony szólalt meg előbb: — Lakatosék Vincéje vitte az Alleluját!

— Az.

— Hogyan bírta el, a lelkem?

Mellette ment az anyja. Aztán nem a kezébe vitte, hanem a nyakába kötött abroszba tették. Így sokkal könnyebb a szobrot vinni.

— Az apja nem volt velük?

— Az apja? — Balog János megvetően legyintett a kezével. — Az apja inkább kocsmába jár.

— Szegény kis csöppem! — sóhajtott az asszony anyai sajnálkozással a hangjában, — hogyan bírja ezen a hosszú úton azt a nehéz szobrot?

— Már tizenkét esztendő, — vont a fel vállát a férfi.

— Tizenkettő, tizenkettő, de milyen gyengecske. Aztán az apja sincs mellette, hogy segítsen neki, ha elfárad . . .

A póljában felsírt a kisebbik János. — Ne ríjij te! — szólt rá az apja, — Ugye, anyád már ijesztget, hogy nehéz az Alleluja? Ne higgy neki, nem nehéz az, én is tíz esztendő voltam, amikor vittem, te is annyi leszel.

— János! — nyúlt a keze után meghatottan a felesége, — János, miért mondja ezt?

— Azért mondom, mert így lesz. Mához tíz esztendőre Jancsika viszi az Alleluját, ha a jó Isten megtartja.

— Már bejelentette?

Be én és az öspörös úr bele is írta a nagy könyvbe. Aztán azt mondta: — Te János, te János, de nagyon sietlén bejelenteni a fiadat!

— Aztán maga mit felelt?

— Hát csak az igazságot mondhattam. Azt mondtam: nagy öröm az a szülőnek, ha látja a gyermekét, mikor az Alleluját viszi. Apám is vitte, én is, ne maradjon le a fiam sem. Aztán nagy a falu, hát ha megelőz valaki.

— Az öspörös úr meg mit felelt?

— Csak elővette a könyvet, belenézett, aztán nagyot nevetett. — Hát igazad volt János, — mondta, — már csak a tizedik évre van hely. Az előtte levő kilencre mindre van jelentkező.

— Jaj, de okos volt, édes uram, hogy így sietett! — csillant fel boldogan az asszony szeme. — Igaz, az sem lett volna nagy baj, ha tizenkét év múlva viszi Jancsika az Alleluját . . .

— Én is elbírtam tíz esztendő koromban — szegte fel fejét büszkén Balog János, — a fiam is elbírija, ha az Uristen megengedi. Aztán én is ott leszek majd mellette, hogy segítsék neki . . .

*

A fekete ruhás lehajtott fejű fiatal asszony szeme előtt ez a jelenet futott el, míg elővette a fejkendőjét. Felkötötte, még tükörbe sem nézett. Két rendetlen kis hajfürtöt, amely minduntalan kicsúszott a homlokára, fáradt kézzel simított vissza a kendő sötét selvme mögé. Azután végighúzta szikkadt kezét a homlokán, onnan lecsúsztak remegő újjai arca halvány bársonyára. Megsímogatta, mintha a ráfagyott keserűséget akarná letörölni a szája szögletéből. — Jancsika, — kiáltott ki a pitvarba, — kisfiam, gyere csak be, megfésüllek!

A gyerek igent kiáltott s csakhamar belépett az ajtón. Az anyja büszke tekintettel nézett végig rajta, a sötétkék, zsinóros ruha megfeszült erőteljes kis alakján, fején ferdére csapva ült a sapka s nagy barna szeme büszke várakozástól csillogott. — Már elütötte az óra a négyet, édesanyám! — sürgelődött.

— Ötkor kezdődik csak a körmenet.

— De nekem előbb ott kell lennem, hiszen tudja. A virágot is el kell vinnem, hogy felkössék a csokrot az Úr Jézus kezére.

— Jé, jó, — mosolygott az anyja, — időben odaérsz még! Gyere csak, lássam, nem maszatos a kezed?

A gyerek odanyújtotta két erős kis markát, megforgatta, büszkén mutatgatta kívülről, belülről. — Tiszta, ugy-e?

— Tiszta, tiszta. — kefével vett s lesimította a sötét szőghajat. Keze megállt egy pillanatra a levegőben, mert arra gondolt, hogy éppen ilyen volt János iskolás korában. Azután elhessegette a gondolatot és minden anyai aggódása a fia felé fordult.

— Elbírod majd kisfiam, elbírod majd az Alleluját?

— El én édesanyám, ne féljen! Csak az abroszt itthon ne hagyjuk. Úgy a kezemben nem bírnám elvinni, de ha az abrosz is segít, akkor nem lesz nehéz. Kérdeztem Kóvács Pétert, azt mondta nem volt nehéz tavaly, igaz . . . — kicsit elhallgatott. — neki segített az apja.

Rozika nem felelt, mintha nem hallotta volna az utolsó mondatot. Odalépett az ablakhoz, kivette a vizespohárba állított kis csokrot és Jancsika kezébe adta. — Siess kisfiam, — mondta komolyan, — mire indulni kell, én is ott leszek. Csak előbb meggyújtom még e gyertyákat, erre megy a körmenet. Ne legyen a mi ablakunk sem sötét.

De ott legyen ám édesanyám! — nézett vissza aggodalmaskodó arccal a gyerek. — Ott legyen ám, hátha mégis nehéz lesz . . .

Az ajtó éles kattanással csapódott be mögötte. A fiatal asszony két kezébe temette az arcát. — Én Uram. Én édes, jó Istenem! — sírt fel halkán, — Jaj, én édes, jó Istenem, ne hagyj el, csak ma ne hagyj el!

Künt fűrgő kopogással léptek közeledtek. A konyhasajtót megverte valaki. Ki az? — kérdezte felriadva.

— Én vagyok, a Maris, — hallatszott künről a néne hangja. — Érted jöttem, hogy ne kelljen egyedül menned. Készen vagy már?

— Készen, — nyitotta ki az ajtót, — Jancsika előre ment, csak a gyertyákat akarom meggyújtani, azután mehetünk. — Gyufát emelt le a szekrény válláról és egymás után meggyújtotta a kék üveggyertyatartóban fehérülő gyertyákat. Kicsit arrébb húzta az egyiket, hogy meg ne pörkölje a muskátli kerek levelét.

— Akaszd hátrább a függönyt, még meggyullad! — intette a néne és fűrgő kézzel a függönyhöz kapott.

— Megigazítottam, — mondta fáradtan. — Mehetünk — s az ajtó felé lépett.

— Te, Rozi, — tette hirtelen vállára kezét a néne, — hát ma sem jött haza? Még az Alleluját sem segít vinni a fiának?

Rozika lehajtotta a fejét. — Nem, mondta azután keményen, — izentem érte, de azt felelte, hogy végzett velünk. Semmi köze sincs hozzánk. Hallani sem akar rólunk . . .

Rólatok nem! A hitese feleségéről nem, az édes egy fiáról nem, de arról . . . arról . . . Hogy te ezt így eltűröd, Rozi!

A fiatal asszony szembefordult vele. — Mit tehetnék? — kérdezte reménytelenül. — Ha egyszer nem szeret bennünket, ha egyszer nem kellünk már neki? Mit tehetnék?

— Mit tehetnél? Ha én neked lennék, odamennék ahhoz az utolsóhoz és visszakövetelném az uramat.

— De János boldogtalan lenne itthon, mondta!

— Úgy?! — tette csipőre két kezét a néne. — Úgy, szóval János boldogtalan lenne a becsületes felesége, a szép gyereke mellett? De a mellett a kifestett, cifra pesti kisasszony mellett boldog? Az Isten áldásával boldogtalan lenne, de ha becsület nélkül együtt él azzal a . . . azzal a . . . hogy verje meg . . .

— Ne átkozódj Maris, — tette kezét békitően a karjára Rozika, — nem hallod? Feltámadásra szólnak a harangok!

Maris rántott egyet a vállán. — Bolond vagy, — dörmögte haragosan.

Rozika nem felelt. Kiléptek az udvarra, a kiskaput bezárták, azután szótlanul megindultak a templom felé. Siető gyerekek szaladtak el mellettük, iparkodó vénasszonyok bő fekete szoknyája seperte a felöntözött téglajárdát. A Főutca két oldalán legények álldogáltak s a Szentháromság előtt csoportba verődött férfiak beszélgettek.

Az egyik utcából lebegő hajú, szűkszoknyás leány lépett ki, oldalán sötétruhás, magas férfi haladt. A leány éles kacaja kicsendült az utca tompa falusi morajából.

Maris odakapta a fejét, ahonnan a nevetés hallatszott, s arcát egyszerre vörösre festette a harag lángja. — Oda ne nézz! — sziszegte a huga felé. — Ott jönnek. Hogy nem röstel az a János a Feltámadásra is eljönni vele! No, nem valami jókedvű arcot vág, biztos csak a Terka erőltette ki, hogy eljöjjenek. Persze, meg akarta mutatni a falunak, hogy milyen nagy dáma lett belőle! Még a szemöldökét is kiszedette . . .

— Maris, — mondta esdeklően a fiatalasszony, — hallgass!

Tompa zúgással kongtak a harangok. — Be-

AZ ALLELUJA

Írta: Pálosy Éva

— Künt az utcán mély, kongó szóval megszólaltak a harangok s zengték-bongták a feltámadt Krisztus dicsőségét.

— Már elindultak, — mondta meghatottan az ágyban fekvő fiatal asszony, — Gyújtsa meg a gyertyákat, János!

A férfi az ablakhoz lépett. Felkattintotta öngyújtóját s egymás után gyújtogatta a gyertyákat, mind a négyet. Kettő-kettő állt egy ablakban, tisztára mosott kék üveg gyertyatartóban. A gyertyatartók mellett egy-egy cserép muskátli, éppencsak, hogy bontotta tűzpiros bimbóját.

A harangkondulásba belecsendült a csengetyűk ezüstös muzsikája, azután énekhangot hozott közelebb a szél: — Feltámadt Krisztus . . .

— Feltámadt Krisztus! — suttogta a fiatal asszony és tekintete az urát kereste, de a férfi nem nézett az ágy felé, kibámult az ablakon. Az utcát nézte, ahol lassú hömpölygéssel közeledett a körmenet.

Az asszony mellett halkan felsírt a kisgyerek. Sírása éles volt, mint az újszülötteké szokott lenni. — János, hallja, Jancsika is szeretné ám látni a körmenetet?! — kiáltott tréfálkozva a férfi felé.

Balog János odalépett az ágy mellé. Ügyetlen férfi-féltéssel vette kezébe a síró kis jószágot. Megveregette a pólját, ahogyan öreg asszonyoktól látta, amikor a cseppséget csitítgatják, azután odalépett vele az ablakhoz.

— Látod-e Jancsika, látod! — mesélt halkan a gyerekeknek. Azok ott, elől az iskolásgyerekek. Bizony, bizony, hat esztendő múlva te is ott balagsz! No csak, no, figyelj csak szépen, mert most jön az öspörös bácsi az Oltáriszentséggel. De nézd csak, ki megy előtte? Nem ismered még? A Lakatosék kis Vincéje. Bizony, az viszi az Alleluját. No nézd csak, nézd, tanuld meg, hogyan kell ezt csinálni, mert tíz esztendő múlva te viszed majd!

A gyerek, — mintha értette volna az apja szavát, — elhallgatott. Szürkés — kék szeme egy helyre bámult, mintha a nehéz Krisztus szobrot vivő Lakatos Vincét nézte volna.

Az asszony kihajolt az ágyból. — Nem látok semmit, — mondta panaszosan.

Csak ne ugrálj! — szólt rá féltőn az ura. — Mit akarnál látni? Láttad már vagy hússzor, feltámadási körmenet.

Ne öregítsen! — tiltakozott nevetve a fiatal asszony. — Még csak tizennyolcszor láttam. Aztán ezt sohasem láthatja elégszer az ember. Én nem tudom, hogyan van az János, de nekem mindig könnyes lesz a szemem, ha azt énekelik, hogy „Feltámadt Krisztus e napon . . . Én a szívemben érzem azt, hogy valóban feltámadt!”

A férfi, — karján a kisgyerekekkel, — odalépett az ágyhoz. Letette a mozdulatlan kis csomagot az asszony mellé, azután megsímogatta felesége kócos szőke haját. — Most is olyan kislány vagy te Rózsika, mint amikor iskolába jártunk, — mondta kisé meg hatottan, — emlékszem, akkor is mindig ilyeneket mondtál.

— No, nem igen hallgatott meg! — tiltakozott nevetve Rozika.

— Ne mondj ilyent! tette vértelen kezére erős markát a férfi. — Mindig kedveltelek, csak nem igen mutattam. Én már hatodikba jártam, te meg csak másodikba, nem játszhattam veled.

— De azért megvédett, amikor a Puskás gyerek rám uszította a kutyájukat! — emelte rá nagy, kék szemét a fiatal asszony. — De hallja-e, most értek éppen a ház elé, imádkozzunk!

A férfi felállt az ágy mellől, összetette két kérges kezét, fejét lehajtotta s ajka halkan mozgott, míg az ima szavait suttogta. A fiatal asszony keze is imára kulcsolódott. Künt a ház előtt felcsendült a csengő csilingelő hangja, a hívők halk éneke s a lábak egyhangú kopogása. Azután minden zaj elhalkult s a kis szobára ájtatos csend ereszkedett.

Az asszony szólalt meg előbb: — Lakatosék Vincéje vitte az Alleluját!

— Az.

— Hogyan bírta el, a lelke?

Mellette ment az anyja. Aztán nem a kezébe vitte, hanem a nyakába kötött abroszba tették. Így sokkal könnyebb a szobrot vinni.

— Az apja nem volt velük?

— Az apja? — Balog János megvetően legyintett a kezével. — Az apja inkább kocsmába jár.

— Szegény kis csöppem! — sóhajtott az asszony anyai sajnálkozással a hangjában, — hogyan bírja ezen a hosszú úton azt a nehéz szobrot?

— Már tizenkét esztendő, — vont a fel vállát a férfi.

— Tizenkettő, tizenkettő, de milyen gyengécske. Aztán az apja sincs mellette, hogy segítsen neki, ha elfárad . . .

A póljában felsírt a kisebbik János. — Ne ríj te! — szólt rá az apja, — Ugye, anyád már ijesztget, hogy nehéz az Alleluja? Ne higgy neki, nem nehéz az, én is tíz esztendő voltam, amikor vittem, te is annyi leszel.

— János! — nyúlt a keze után meghatottan a felesége, — János, miért mondja ezt?

— Azért mondom, mert így lesz. Mához tíz esztendőre Jancsika viszi az Alleluját, ha a jó Isten megtartja.

— Már bejelentette?

Be én és az öspörös úr bele is írta a nagy könyvbe. Aztán azt mondta: — Te János, te János, de nagyon sietlél bejelenteni a fiadat!

— Aztán maga mit felelt?

— Hát csak az igazságot mondhattam. Azt mondtam: nagy öröm az a szülőnek, ha látja a gyermekét, mikor az Alleluját viszi. Apám is vitte, én is, ne maradjon le a fiam sem. Aztán nagy a falu, hát ha megelőz valaki.

— Az öspörös úr meg mit felelt?

— Csak elővette a könyvet, belenézett, aztán nagyot nevetett. — Hát igazad volt János, — mondta, — már csak a tizedik évre van hely. Az előtte levő kilencre mindre van jelentkező.

— Jaj, de okos volt, édes uram, hogy így sietett! — csillant fel boldogan az asszony szeme. — Igaz, az sem lett volna nagy baj, ha tizenkét év múlva viszi Jancsika az Alleluját . . .

— Én is elbirtam tíz esztendő koromban — szegte fel fejét büszkén Balog János, — a fiam is elbírja, ha az Uristen megengedi. Aztán én is ott leszek majd mellette, hogy segítsék neki . . .

*

A fekete ruhás lehajtott fejű fiatal asszony szeme előtt ez a jelenet futott el, míg elővette a fejkendőjét. Felkötötte, még tükörbe sem nézett. Két rendetlen kis hajfűrtöt, amely minduntalan kicsúsztott a homlokára, fáradt kézzel simított vissza a kendő sötét selvme mögé. Azután végighúzta szikkadt kezét a homlokán, onnan lecsúsztak remegő újjai arca halvány bársonyára. Megsímogatta, mintha a ráfagyott keserűséget akarna letörölni a szája szögletéből. — Jancsika, — kiáltott ki a pitvarba, — kislíam, gyere csak be, megfésüllek!

A gyerek igent kiáltott s csakhamar belépett az ajtón. Az anyja büszke tekintettel nézett végig rajta, a sötétkék, zsinóros ruha megfeszült erőteljes kis alakján, fején ferdére csapva ült a sapka s nagy barna szeme büszke várakozástól csillogott. — Már elütötte az óra a négyet, édesanyám! — sürgelődött.

— Ötkor kezdődik csak a körmenet.

— De nekem előbb ott kell lennem, hiszen tudja. A virágot is el kell vinnem, hogy felkössék a csokrot az Úr Jézus kezére.

— Jó, jó, — mosolygott az anyja, — időben odaérsz még! Gyere csak, lássam, nem maszatos a kezed?

A gyerek odanyújtotta két erős kis markát, megforgatta, büszkén mutatgatta kívülről, belülről. — Tiszta, ugye?

— Tiszta, tiszta. — kefével vett s lesimította a sötét szőghajat. Keze megállt egy pillanatra a levegőben, mert arra gondolt, hogy éppen ilyen volt János iskolás korában. Azután elhessegette a gondolatot és minden anyai aggodása a fia felé fordult. — Elbírod majd kislíam, elbírod majd az Alleluját?

— El én édesanyám, ne féljen! Csak az abroszt itthon ne hagyjuk. Ugy a kezemben nem bírnám elvinni, de ha az abrosz is segít, akkor nem lesz nehéz. Kérdeztem Kóvács Pétert, azt mondta nem volt nehéz tavaly, igaz . . . — kicsit elhallgatott. — neki segített az apja.

Rozika nem felelt, mintha nem hallotta volna az utolsó mondatot: Odalépett az ablakhoz, kivette a vizespohárba állított kis csokrot és Jancsika kezébe adta. — Siess kislíam, — mondta komolyan, — mire indulni kell, én is ott leszek. Csak előbb meggyújtom még e gyertyákat, erre megy a körmenet. Ne legyen a mi ablakunk sem sötét.

— De ott legyen ám édesanyám! — nézett vissza aggodalmaskodó arccal a gyerek. — Ott legyen ám, hátha mégis nehéz lesz . . .

Az ajtó éles kattanással csapódott be mögötte. A fiatal asszony két kezébe temette az arcát. — Én Uram. Én édes, jó Istenem! — sírt fel halkán, — Jaj, én édes, jó Istenem, ne hagyj el, csak ma ne hagyj el!

Künt fűge kopogással léptek közeledtek. A konyhajót megverte valaki. Ki az? — kérdezte felriadva.

— Én vagyok, a Maris, — hallatszott küntől a néne hangja. — Érted jöttem, hogy ne kelljen egyedül menned. Készen vagy már?

— Készen, — nyitotta ki az ajtót, — Jancsika előre ment, csak a gyertyákat akarom meggyújtani, azután mehetünk. — Gyufát emelt le a szekrény válláról és egymás után meggyújtotta a kék üveggyertyatartóban fehérülő gyertyákat. Kicsit arrébb húzta az egyiket, hogy meg ne pörkölje a muskátli kerek levelét.

— Akaszd hátrább a függönyt, még meggyullad! — intette a néne és fűge kézzel a függönyhöz kapott.

— Megigazítottam, — mondta fáradtan. — Mehetünk — s az ajtó felé lépett.

— Te, Rozi, — tette hirtelen vállára kezét a néne, — hát ma sem jött haza? Még az Alleluját sem segít vinni a fiának?

Rozika lehajtotta a fejét. — Nem, mondta azután keményen, — izentem érte, de azt felelte, hogy végzett velünk. Semmi köze sincs hozzánk. Hallan? sem akar rólunk . . .

Rólatok nem! A hités feleségéről nem, az édes egy fiáról nem, de arról . . . arról . . . Hogy te ezt így eltűröd, Rozi!

A fiatal asszony szembefordult vele. — Mit tehetnék? — kérdezte reménytelenül. — Ha egyszer nem szeret bennünket, ha egyszer nem kellünk már neki? Mit tehetnék?

— Mit tehetnél? Ha én neked lennék, odamennék ahhoz az utolsóhoz és visszakövetelném az uramat.

— De János boldogtalan lenne itthon, mondta!

— Úgy?! — tette csipőre két kezét a néne. — Úgy, szóval János boldogtalan lenne a becsületes felesége, a szép gyereke mellett? De a mellett a kifestett, cifra pesti kisasszony mellett boldog? Az Isten áldásával boldogtalan lenne, de ha becsület nélkül együtt él azzal a . . . azzal a . . . hogy verje meg . . .

— Ne átkozódj Maris, — tette kezét békitően a karjára Rozika, — nem hallod? Feltámadásra szólnak a harangok!

Maris rántott egyet a vállán. — Bolond vagy, — dörmögte haragosan.

Rozika nem felelt. Kiléptek az udvarra, a kiskaput bezárták, azután szótlánul megindultak a templom felé. Siető gyerekek szaladtak el mellettük, iparkodó vénasszonyok bő fekete szoknyája sepete a felöntözött téglajárdát. A Foutca két oldalán legények áldogáltak s a Szentháromság előtt csoportba verődött férfiak beszélgettek.

Az egyik utcából lebegő hajú, szűkszoknyás leány lépett ki, oldalán sötétruhás, magas férfi haladt. A leány éles kacaja kicsendült az utca tompa falusi morajából.

Maris odakapta a fejét, ahonnan a nevetés hallatszott, s arcát egyszerre vörösre festette a harag lángja. — Oda ne nézz! — sziszegte a huga felé. — Ott jönnek. Hogy nem röstel az a János a Feltámadásra is eljönni vele! No, nem valami jókedvű arcot vág, hiszen csak a Terka erőltette ki, hogy eljöjjenek. Persze, meg akarta mutatni a falunak, hogy milyen nagy dáma lett belőle! Még a szemöldökét is kiszedette . . .

— Maris, — mondta esdeklően a fiatalasszony, — hallgass!

Tompa zúgással kongtak a harangok. — Be-

harangszó, — mondták a férfiak, és megfontolt léptekkel megindultak a templom felé.

Rozika belépett a sekrestyébe. Jancsi, nyakában a fehér abrosszal, kigyulladt arccal várta, hogy meginduljon a körmenet. Rozika a fiára nézett és megvonaglott az arca. — Csak a gyerek meg ne lássa őket! Édes, jó Istenem, csak a gyerek meg ne lássa az apját azzal a személyvel! Ne engedd, mennyei Atyám, hogy ezt a szép napját ilyen emlékek mocskolják be! — imádkozta a lelke mélyén. Két keze egymásba kapaszkodott, mintha egyik a másiktól várna segítséget. — Uram, Istenem, ne hagyj el! — jajongott szóltanul. — Ne hagyj el! Ne engedd, hogy sírva fakadjak! Add, hogy kemény legyek, bátor legyek, erős legyek!

Nem emlékezett rá, hogy mikor indult el a menet, azt sem tudta volna elmondani, hogyan került ki a templomból az utcára, csak ment a körmenettel az Oltáriszentség előtt, a fia mellett. Körülötte zúgott az ének, de nem tudta érezni, hogy feltámadt Krisztus, a lelkében sötétség volt, nagypéntek gyásza, az elhagyatottak sötétsége.

A Szentháromsághoz értek. A menet megállt, az öspörös áldást adott a Szentséggel s újra tovább indultak. Rozika szeme valakit kutatott s akit keresett meglátta az utcasarkon. Ott állt János, keményen összeszorított ajakkal, földet néző szemmel s mellette diadaltól csillogó szemmel állt az új párja. Az, aki miatt elhagyta a hiteseleget.

Rozika keze öklbeszorult. Azután a fiát kereste rémült tekintete. Jancsi ott ballagott mellette. Nyakában fehérlett az abrosszal s azt tartotta a feltámadást hirdető súlyos Krisztus szobrot: az Alleluját.

A gyerek a szobrot nézte, arca nyugodt volt és büszke áhítat sugárzott minden vonásáról. Ugy lépkedett nehéz terhével mint a férfi, aki tudja, hogy a rábízott munkát becsülettel kell elvégeznie, ha össze is roskad a terhe alatt.

Rozika arca megenyhült, szívében annyi büszkeség lobogott. — Az én fiam! — mormolta hangtalanul. — Az enyém, és nem az övé!

A gyerek, mintha megérezte volna az anyja gondolatát, ráemelte tekintetét a mellette lépkedőre. — Édesanyám! — suttogta.

— Mit akarsz, kislefiam? — hajolt le hozzá. — Fáradt vagy?

— Kicsit, — suttogta szégyenkezve Jancsi, — de az nem baj, még bírom.

Már visszafelé indultak. Jancsika arca mind pirosabbra és pirosabbra gyúlt. Az anyja féltő aggodalommal lépkedett mellette. — Bírod még? — kérdezte fojtott hangon.

— Kell! — felelte keményen a gyerek. — Édesapám nem jött el, más meg ki segíthetne?

— Édesapád eljött, itt van de nem a gyerekek mellett, — jaldult fel a választ Rozika lelkében, de összeszorított ajka mögött nem tört elő a hang. Két szeme esdeklőn fordult a tömeg felé, mintha segítséget keresne, és megpihent az ura sötét szemében.

Balog János ott állt a járda szélén s mellette, szorosan hozzámúlva az új párja állt, de a férfi most nem törődött vele. Nem tudta szemét levenni arról a kis meghajlott alakról, amely összeszorított ajakkal vitte, vitte, egyedül vitte a nehéz terhet: az Alleluja szobrát.

Régi évekre emlékezett, arra a napra, amikor ő haladt az Oltáriszentség előtt és vitte a nehéz szobrot. Minden tagjában érezte még a fáradság és kimerültség égető sajgását, amit akkor próbált. Azután felvillant emlékezete tükrében az apja alakja, aki mellette haladt és aki, — amikor úgy érezte már, hogy nem bírja a súlyos szobrot, — lehajolt hozzá és segített vinni. Mert neki volt apja, nem úgy, mint az ő fiának.

Sötét szeme elhomályosodott. Két keze tapogatózva nyúlt a gyerek felé.

— János, Jánoskám, hová mégy? — hallotta maga mögött Terka mély hangját, azután karján érezte a leány simító kezét. Megtorpant. Megállt. A toronyban szüntelenül zúgtak a harangok, de erős zúgásukon keresztül is hallani vélte a fia gyenge kis szívének dobogását. tüdejének fáradt szipolását.

Tekintete újra a gyereket kereste. Fejét lehajtva, fáradtan botorkált Jancsi az anyja mellett. Mintha megbotlott volna! Rozika segítséget keresőn nézett körül a tömegben. — Jaj! — Balog János szívében mintha megpattant volna valami, ami eddig birtokában tartotta, szinte akarata ellenére ura lett. — Hát nincsen senki, aki az ő fián segítsen?! Hát nincsen senki az egész faluban, akinek a szíve megessék az ő asszonyán?! — vad keserűséggel rázta le karjáról Terka puha, vöröskörmű kezét, és két lépéssel ott termet a fia mellett.

Lehajolt és megemelte az Alleluját. Oh, milyen nagyon, nagyon nehéz volt a Krisztus szobor a gyenge kis vállaknak! — Bírod még kislefiam? — kérdezte nagyon halkán.

Jancsika ráemelte a szemét. A nagy barna gyermekszemekben kimondhatatlan boldogság csillogott. — Engedje csak el édesapám, — suttogta. — Hiszen most, hogy itt van mellettem már nem is nehéz! Bírom én, ha tudom, hogy maga itt megy az oldalamon — kihúzta vékonyka kis alakját és mosolyogva nézett előre.

Balog János két keze egymásba kulcsolódott. — Melletted vagyok, kislefiam, mondta olyan halkán, hogy senki sem hallhatta a szavát, — melletted vagyok és itt is maradok! — azután kinyújtotta a karját és megfogta az asszonya rózsafüzért szorongató kezét. A markába szorította és rámosolygott. — Úgy megyünk, mint ahogyan tíz év előtt elképzeltük, ugye, Rozika? — kérdezte a tekintete és az asszony szeme felelt kérdésére: —

— Úgy megyünk, János, úgy megyünk, hogy az Isten neve legyen áldott. Mert valóban feltámadt Krisztus e napon. örvendezzünk...

HONVÉD

JÁRDÁN JÓZSEF

Ki felhőkig magasztosulsz közülünk,
ádáz viharban egyetlen szilárd pont,
ki irdatlan puszták messze mélyén
a romboló árvízet csupasz melleddel tartod,
míg' itthon pihés fészekben
pityegő madárfiókáidra gondolsz,
világhőse te!
Honvéd!
Köszöntelek!

Ne tegyétek, ti lányok!

Írta: Darás Katalin

A napokban akadt egy óra szabadidőm. Előfordul mindenki-vel. Úgy estefelé mondhatjuk el magunkról, mikor már túl vagyunk a nap nehezen. Mit is csinál ilyenkor a pihenő fantázia? Olvas. Aznap én véletlenül a szokottnál kényelmesebb lelki tevékenységre szántam rá magam, mivel cudarul kimerített a napi lőtás-futás: engedtem a könnyű múzsa csábításának, s elővettem egy köteg színházi lapot. Szépen magam mellé helyeztem a kerevetem, s elhatároztam, hogy cél nélkül, ahogy tetszik, csipegetek a tartalmukból. Közben halványan az is végigfutott az agyamon, hogy esetleg cikktémát találhatok benne, vagy a nézetelés közben ötletem támad, de mindez csak röpké gondolat maradt, valójában sokkal fáradtabbnak éreztem magam akármilyen becsületesebb agymunkára.

Pedig mégis csak az lett a nóta vége. Belekukkantva ugyanis az egyik sűrűn szedett rovatába a szerkesztői üzeneteknek, felébredt a kíváncsiságom és hirtelen ötlettel sorra vettem valamennyi lap hasonlót oldalát. Közben már tudtam, hogy következő írásomnak a sorsa ezennel meg van pecsételve.

Ismét nőkről lesz szó, hisz a szép nem örök idétől kezdve egyike az emberiség legizgatóbb érdekességű témáinak. Nem akarom a rájuk vonatkozó óriási és szinte végelethetetlen irodalmat gyarapítani, mivel nem valószínű, hogy annyi új mondanivalóm lenne, ami megérdemelné a fáradságot: néhány sort azonban mindenesetre megérdemel annak a képnek a leírása, melyet én a lapok olvasása közben nőtársadalmunk egyes rétegéről magamnak alkottam. Színes és jellemző karképe egy gyengébb idegzetű, megbillent értékmerőjű, semleges erkölcsiségű asszonynak, lánynak. Ezek, ók azok, akiket a jelenleg annyira dívó és ferdén értelmezett „mai“ elnevezés teljes mértékben érinthet. Ők uralják a szerkesztői posták hetven százalékát, mert mióta köztudomásúlag korlátozták a papírmennyiséget, azóta fokozottabb mértékben hó-

dolnak írásszenvedélyűeknek. A hölgyek levelet írnak, sok levelet írnak és el is küldik őket, ami a nagyobb baj. Mivel pedig az újságírók velük született udvariaságuknál fogva — hiszen nőkről van szó — és még inkább szemmel tartott hasznossági elvnek az ösztönzésére — hiszen olvasói mindannyian a lapnak — kénytelenek minden egyes írománnyal foglalkozni, arra választ adni, napjainkban egész különös jellege támadt ezeknek a lapszerkesztői üzeneteknek.

Galsworthy szerint a szívarról, amelyet szív, és a zenéről, amelyet kedvel, ismeri meg a férfileket. Hölgyeinket újabban a szerkesztői üzeneteiből ismerni meg a legizgatóbb. Ezekből kötök egy csokorravalót, kiki válogasson, ámuljon és értsen belőle.

Vegyük először talán a „Tubarózsa“ jeligét. Kicsit elkoptatott, kicsit mindennapi. De nem a hölgy, aki mögötte rejlik. A szerkesztői közöl egy részletet a leveléből:

— Hangsúlyozom, nem vagyok beteg, csak az idegeim nagyon rongyosak. Minden vágyam az, hogy valami jó kis helyen restauráltathassam őket. Hova menjek?

A szerkesztő szerint a háború ötödik évében ez igazán nem probléma. Menjen el önkéntes ápolónőnek. Akkor, fogadja, elfeledkezik a saját rongyos idegeiről. Esetleg törődjék a háztartásával. Az sem utolsó.

Szerintem ez a Tubarózsa más planétán mozog. Különböző mindegyikre tudná, hogy ma már mindannyiunknak „rongyos“ kissé az idegzete, s mi lenne, ha mindenki „restauráltatni“ vinné valami „jó kis helyre“?

Pár sorral lejjebb a „Szenzibilis asszonynak“ szóló üzeneten akadt meg a szemem. Mit írt, mit nem írt, nem tudni, tény, hogy ezt a feleletet kapta: — Hogyan gondolja ezt, asszonyom? Talán mi ráfogjuk beszélni arra, hogy váljon el az uratól, mert az mindig fáradt és este vacsora után is sokáig dolgozik? ... Másrondunk: Becsülje meg, és járjon lábujjhegyen a lakásban!

A szenzibilis után egy elhanyagolt asszonyról szerezhettem tudomást. (Szép sor jövőnd utánad, jó hugom — mondja Madách Lucifere.) Jelígeje: Önismeret. Komplexumai vannak és téveszibélődik. Ennyit tudunk meg a szerkesztői viszonytűzenetéből. Nagy kár, hogy nem közöl egyetlenegy sem a komplexumok vagy téveszmék közül. Vajjon mi foglalkoztatja az „Önismeret“ agyacsáját?

Vigasztaló, hogy vannak még ma is hölgyek, akik ennyire ráérnek!

Most pedig a színész-nő-jelötekről!

Egy-két éve gombamódra felszaporodott a színipályára lépő civil hölgyek száma. Kebelüket vérmes remények duzzasztják. Nyilván nem akarják elszalasztani a csábító konjunkturát, s azt képzik, a színház felé irányuló érdeklődés fokozásával egyenes arányban nő a vágyakozók tehetősége is. Az érvényesülés érdekében azután minden eszközt megragadnak. Remek alany erre a színházi lap szerkesztője.

Egy szerény önjelölt:

— Érzem magamban a napról-napra fejlődő és mind magasabbra törő tehetséget. Tehetségem, szerény véleményem szerint, még Muráti művésznőt is túlhaladja. (!) Hangom gyönyörű, bűgő, mozgásom székszepeles, stb. stb. ... És így tovább. Az ibolya-szerénységű jelenség. Reszkess, Muráti!

Mások még nem döntöttek teljeseen a dolgot illetően, és a színházi lap szerkesztőségéhez fordulnak biztató megerősítésért.

— Azért, mert színész-nő leszek, még szolid uriaszony maradna belőlem, nem?

Egy haragos Bajor-várományos szigorú leckéztéte. (Szegényke csalódott, a makacs főszerkesztő nem hajlandó színész-nő-jelölteket támogatni.)

— Határozottan fellebbezek az ellen, hogy ön monotonan és életuntan ismételtessze: színész-nő-jelölteket nem támogatok. Elvégre mivégből jött maga a világra, ha nem azért, hogy gyémántot kösszűrjön?

Harcias kis gyémánt. Egyelőre a nyelvét köszörüli.

Ez sem utolsó, amit az „Élni akarok” jelige alatt találtunk. Tessék csak megfigyelni!!

— Három év óta boldog házasságban élek a férjemmel. Képességeim és terveim azonban akrobatikus pályára szólítanak. (Mellesleg van egy tízhónapos kisfiam, vagy ezt elfelejtettem megírni?) Elöttem világhírű tarapézsművész-nő sikerei lebegnek, de férjem csak cinikusan leint: fiacskám, te csak tornászál itthon, és elégedjél meg azzal, ha a létrára mászva a pókhálókat vered le. Mit tegyek — kesereg — férjem nem ért meg...

A válasz: Elvette az Isten az eszeckéjét!

Ime egy akrobatikus édesanya. Ilyen sem igen akad minden bokorban.

Micókáról így vélekedik X. szerkesztő. (Mi is.)

— Strandfényképes levelét megkaptam, amelyben külön is kér arra, hogy „csak azt ne írja, hogy szemtelen liba vagyok”. Rendben van, nem írom!

Gondolatszabadság viszont létezik. Hogy mint gondolnak Micókáról, talán Kosztolányi szavaival jellemezhetnénk: Vékony turpisság vastag pofátlanság.

Ez a „Vadvirág” nem éppen virágszerű kedély lehet. A szerkesztő úr is egyetért velem, mikor utasítja, hogy ha ideje lesz, kérdezze meg, mi a különbség „erotika” és „pornográfia”, között. Jobb erkölcsöket, kis vadvirág!

... Ekkorra már kész voltam az egész paksamétával. Éppen le akartam tenni az utolsó árva lapot is, mikor — talán búcsúzóul — szemem elé tolakodott egy utolsó üzenet. El kellett olvasnom.

— Beteg asszony vagyok, van egy tizenhat éves lányom. Csak arra kérem, a főszerkesztő urat, nem volna-e szíves vala-

melyik művésznőhöz, vagy esetleg egy komolyabb idősebb úrhoz beajánlani, akik őt támogatnák, vagy magukénak elfogadnák...

Micsoda kritikátlanság, sőt! Miért nem tudják az emberek megválogatni, mit hogyan írnak le? A nők nem egyszer önmagukat teszik nevetségessékké. Hogyan tiszteljenek a felsoroltakhoz hasonló mentalitású hölgyeket férfaink, akik kéretlenül így mutatkoznak be leveleikben? Hogyan vegyék komolyan azokat, akik maguk is bevallják, mi szerint „szemtelen libák”?

Mérsékeljük magunkat a levélírás terén. Az újságokat pedig hagyjuk hékében! Elvégre nem szükséges, hogy mindenki tudomást szerezzen arról, milyen üresek, léhák ami legtöbbször mondacsínált, szóra sem érdemes problémáink.

Ne tegyétek, ti lányok, asszonyok és egyéb női hölgyek!

ÉLES SZEMMEL

Hallottam,

hogy a jászapáti gimnázium ifjúsága szeptember óta készül az Igazi Passió-ra. Amikor elérkezett a nagybőjti időszak és előálltak vele, nem kaptak engedélyt arra, hogy Gyümölcsoltó napján és Fekete vasárnap előadassanak. Valószínűleg azért, mert ugyanakkor szintársulat működött Jászapáti. A törvény alkalmazása jelen esetben valószínűleg nagy erkölcsi kárral járt. Előadhatták ugyan kedden, szerdán és esütörtökön. De így a munkás emberek, akik nem tudnak hét-köznap időt szakítani arra, hogy ezt a darabot megnézzék, nem részesülhettek abban az élményben, amit az Igazi Passió jelenthetett volna. Pedig manapság igen nagy szükség van a vallás megnyugtató tanítására, a lelkek megerősítésére. Helyette az ünnepen megnézhették a „Tarka est”-et vasárnap pedig „Fekete Péter”-t, a kis ügyefogyottat. Erdemes lett volna próbaképpen engedni, hogy versenyezzen az Igazi Passió ezekkel a darabokkal. Úgyis sokan azt mondják, hogy manapság csak a könnyű darabok, a ponyva, a

a bohóckodás, kell (a mozik látogatása is ezt látszik alátámasztani). Ha így van, és ez a megállapítás biztos, akkor nem kellett féltetni a szintársulatot az anyagi károsodástól. De másrészt megláthatuk volna, melyik előadás után nagyobb az érdeklődés. Szerintem a színészet nem ipar, hanem művészet. Ha ipar, ám védje a törvény. De ha művészet, akkor menjen szabadon, keljen nemes versenyre, és győzzön a jobb! Érdekes lett volna ezt a próbát megejteni.

Vannak

akik azt állítják, hogy a mai népdalpartoló világban nem helyén való az igazi Passió előadása. Valószínűleg zeneszámok miatt. Mi is nagyon népdalpartolók vagyunk, de nem osztjuk véleményüket. A népdalok partolása az igazibb magyarság szempontján kívül azért is van, hogy a komoly klasszikus műveket megértsük, hogy a ponyvazene ellen felvegyük a harcot. A „Magyar Út” egyik nyári számában, amikor a ponyvazene ellen kikelt, elfogadta a középkori madrigálokat is. Miért ne fogadhatnánk, el sőt helyezniük előtérbe az igazi Passió klasszikus középkori zeneszámait. Olvassák el Adám Jenő: „Skálától a szimfóniáig” című könyvét, s akkor mindent megértenek. — ib. —

Répás János két verse:

MAGAMRÓL

Nagy, hóka orommal,
Kik ismertek, láttak,
Kőcumban, rongyomban,
Tán nem egyszer szántak...

Mégse születnék én
Ezután se másnak,
Csak annak, ki vagyok:
Gau! Mari fiának!

Gullyasságom, árnyam
Bárkire is vallott,
De tölem a világ
Csak jól, szép hallott.

Nem is születnék én
Ezután se másnak,
Csak akinek tudnak:
Gau! Mari fiának!

TAVASZ

Az almás, halas piacon
A csöszlány már kiabál,
Befutott az erdőből,
S mit így szedett, csipkedett
Dombok, partok hajlatán,
Kínálgatja, drulja,
Zengi, fújja szép dalát:
„Urak, hölgyek, ibolyát!”

Fogom én is a garasom
S egy csokorért odadom
A szép, fúrge csöszlánynak,
Ki beszaladt s behozta
A városnak — a tavaszt!
Es szagulom, szagulom,
Es egy szóke kisasszony
Karkosardba — dobom!

„Igazi Passió”

Írta: Mizsei Béla

„Oh! Mikor jössz el édes Megváltónk?” — hangzik fel a földről az ártatlan lelkek sóhaja. Így kezdődik az Igazi Passió, melyet a jászapáti gimnázium ifjúsága Pókász Endre rendezésében adott elő nagy sikerrel. „Oh mondd, mikor jössz már?” — hangzik egyre sűrűbben, egyre heroikusabban.

A következő képben Jeruzsálem férfiai, asszonyai, gyermekei, gazdagok, szegények egyaránt nagy örömmel, ünnepélyességgel várják királyukat, jötevőjüket. Krisztust. Krisztus megjelenik Jeruzsálem kapujában. Fenséges egyszerűséggel, mindentudóan megáll, és némán várja az ármánykodás cselszövéseit. Határozottan felel a rosszindulatú kérdésre: *Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.* Jeruzsálem népe pedig ismételtén látva Krisztus igazságszeretétét ujjongva fogadja igazi Királyát.

A második képben az utolsó vacsora következik. Krisztus nem hagyott bennünket árván. Testét és vérént rendelte, hagyta nekünk, hogy állandóan köztünk maradjon. Azonban háládatlan ember mindig van. Áruló akadt az apostolok között is. Mintha csak Leonardo Da Vinci képét látnánk, amikor Krisztus kijelentése után az apostolok felháborodnak azon, hogy az áruló köztük van. Judás pedig az Üdvözítő biztatására elköborog, hogy beváltsa piszkos ígérteit.

A következő képben az Olajfák hegyén látjuk Krisztust. Sötéteág nehezedik a színe. Az apostolok fáradtan hajtják álmra fejüket. Csak az Üdvözítő virraszt ébren, az Ő térdeplő alakja fehérlik elő, amint Atyjához könyörög. Ebben a nehéz lelki tusában eltöltött éjjelen megjelenik az áruló. A katonák látva Krisztust, az emberiség legnagyobb jötevőjét, arcra borulnak. Megtorpannak Krisztus előtt, s vonakodnak Őt elfogni. De az Üdvözítő nyugodtan közelebb inti őket. A gonosz megátalkodottságot azonban nem lehet nagylelkűséggel meghatni, s elfogják Krisztust. Az apostolok pedig mint szétriasztott nyáj szélednek széjjel. Amikor Szűz Mária kétségbeesve keresi fiát, úgy éri

az ember, mintha csak minden anya nevében mindnyájunkért esengene, mindnyájunkért szenvedne. Testvér, miután láttad ezt a jelenetet, ugye másképpen beszélés édesanyádról? Ugy-e belátod, hogy más a női nem hivatása, mint ahogyan azt mostanában igen sokan mutogatják?

Krisztust pedig Pilátus elé állítják. A demagógok izgatására Krisztus ellen uszított állati tömeg halált kér arra, akit Jeruzsálem kapujában diadallal fogadott. Nagyon fontos pillanatok ezek. Ott áll a földi bíró, előtte az Ember. Különböző hirtelen változó fények világítják meg a színt, mintha csak érzékelteni akarnák Pilátus lelki állapotát, aki az igazság erejétől lenyűgözve nem meri halálra ítélni Krisztust. E helyett ostromoztatja, hogy a tömeg bosszúját kielégítse. Hátha megelégnék.

Jeruzsálem asszonyai hiába sírálnak. Egyre hangosabban, sűrűbben, szenvedélyesebben kiáltja: „Eszítsd meg, feszítsd meg Őt!” Pilátus enged a tömegnek. Megmossa kezét, de átadja Őt a könyörtelenségnek.

Következik a nehéz Kálváriajárás. Vállára teszik a szenvedésektől elgyengült Üdvözítőnek a keresztet. Egyszer csak a síró asszonyok közül bátran előáll Veronika. Letérdel a Golgotára menő Üdvözítő előtt, előveszi kendőcskéjét s letörli véle a véres verítéket, hogy ezzel is enyhítse a meggyötört, halálba menő Istenember kínjait. Milyen igazi, milyen eredeti bemutatása ez a gyöngéd, női léleknek. A női nemet így kell színpadon bemutatni, nem önmagából kivetkőzött, szertelenül csapongó állati demont. Az emberi egyénnek azokat a tulajdonságait kell mutogatni, amelyekkel az Isten bennünket emberré, a férfit férfivá, a nőt nővé tette.

Lassan elvonul a menet. A bosszúvágytól éhes, gonosz emberek végtére céljukhoz értek. Megfeszíthetik legnagyobb ellenségüket, a Jóságot. A következő képen már ott láthatjuk az emberiség legnagyobb jötevőjét, Krisztust a keresztfán. Ellenei még most is csúfolják. A katonák egykedvűen

dobálják a kockát. E közben elérkezik a végóra. Mennydörgés, villámlás jelzi a tragikus halált, az Istbenember halálát. Az Istenanya fájdalmas jajkiáltásban tör ki, isteni fia elvesztésén. Ugyanakkor a nézőtérben egy kis gyermek édesanyja karján ülve elsírta magát. Mintha csak ösztönösen megérezte volna, hogy itt valami nagyon szomorú dolog történt. Itt minden gyermek édesanyja vesztett el, és siratott meg minden gyermeket.

A szín elkomorodik. Csak egy egészen enyhe világosság vetődik a meghalt Ember oldalára. Távolról szomorú, mély tónusú egyházi zene hallatszik, s lassan elhúzódik a függöny s befejezést nyer az Igazi Passió.

Bármilyen művészen játszottak a szereplők, nem kisérteti taps szereplésüket, mert az embert annyira lenyűgözi, annyira elzomorítja ez a nagy tragédia, hogy senkinek sincs kedve tapsolni. Itt nem tapsolni kell, hanem az életben mindenütt megbecsülni, és megbecsülni mindenki az azok munkáját, akik így akarják az emberiséget mélyen megindítani a nagybőjti szent időben.

Ember, aki elzárkózik a vallásos tárgyú daraboktól, gondold el, hogy az Igazi Passió több, mint csupán az általános értelemben vett vallás. Az Igazi Passió a komoly, nehéz életet mutatja. Örök emberi vonások, életképek, tanulságok vannak benne. A Jóság harca a Gonoszág ellen.

Az Igazi Passió példa arra, hogyan kell az ifjúságot igazi vallásosságra nevelni. Hogyan kell belőle kioltni az álkereszténységet. Mert az igazi kereszténység nem csupán az istenszeretben, hanem a mélyes emberiségben nyilvánul meg. Az emberek úgy kerülnek közelebb egymáshoz, ha próbálják megközelíteni azt, amit Krisztus megvalósított. Az Igazi Passió mély nyomot hagyott az ifjúság lelkében, mert abban tetteket látott. A szó elröppen, de a megjátszás, megvalósítás a jó példa mélyen beésődik a lélekbe. Láthatta Krisztus emberiségét, aki nem tesz különbséget ember és

ember között, mindenkit egyformán szeret, mindenkivel szemben jólelkű, aki nagylelkűen kéri Atyja bocsánatát ellencinek, aki nem szégyenli megmosni az apostolok lábát. Ugye, ifjú barátom, mennyi képmutató embert találunk, ha ebből a szemszögből nézünk széjjel az életben.

Ifjúság, tanuljunk a jó példából küzdeni a jóért, az eszményi szépért, az igazért! Hiszen nekünk adottságunk van rá. Mi voltunk mindig az eszmények harcosai, mert a mi fiatalos erőnk szembe mert fordulni a rosszakarattal. Ébredjünk hát hivatásunk tudatára most, amikor olyan szükség van isteni utakon járó, elveihez hű, gerinces magyar ifjúságra.

De szóljunk hozzá a rendezés-

hez is. Művészi színpalakat látunk, reflektorokkal, színes fényhatással festik alá, és teszik hatásosabbakká a jeleneteket. Mennydörgés hallatszik, villámlás szeli ketté a levegőt, s az egészet még mélyebbé, megrázóbbá teszi a fenségesen egyszerű, mely tónusú egyházi zene. Igazi nemes művészet ez.

Őszinte elismeréssel gratulálunk Pókász Endrének, aki fáradságot nem ismerve, művészi hozzáértéssel megmutatta, hogy vidéken is lehet művészi, szépet hatásosan megrendezni, előadni. Ezzel felkeltette a vidék igényét a művészi, az igazán szép iránt. Aki az Igazi Passiót látta, az nem fogadhat el többé silány, értéktelen, ízlést romboló fércműveket, még silányabb, még ízléstelenebb rendezésben. Isten adjon neki, valamint rendező társainak és az egész lelkes ifjúságnak erőt és kitartást a további ilyen nemes irányú munkához.

Magyarság! Amikor a nagyvilágban éppen ilyen kálváriajárás folyik, tekintsd kettőzött figyelemmel a keresztien függő Üdvözítő felé, aki annyi szenvedést elviselt türelmesen. Gondolj arra, hogy a tömeget milyen könnyen rá lehetett venni a rosszra és itéld el, távolítsd el magad közül a hamis prófétákat, akik a magyart a magyar ellen uszítják. Jusson eszünkbe, hogy minden szenvedés után van enyhülés, minden megáláztatás után van felemelkedés, minden látszólagos halál után van feltámadás.

Magyarság! Amikor a nagyvilágban éppen ilyen kálváriajárás folyik, tekintsd kettőzött figyelemmel a keresztien függő Üdvözítő felé, aki annyi szenvedést elviselt türelmesen. Gondolj arra, hogy a tömeget milyen könnyen rá lehetett venni a rosszra és itéld el, távolítsd el magad közül a hamis prófétákat, akik a magyart a magyar ellen uszítják. Jusson eszünkbe, hogy minden szenvedés után van enyhülés, minden megáláztatás után van felemelkedés, minden látszólagos halál után van feltámadás.

ASSZONYOKNAK

Tudnivalók a hüvelyesekről

A bab, borsó, lencse fehérjetartalma a növényi eredetű élelmiszerek között is tekintélyes, mert pl. a szárazbab fehérjetartalma 26%. Ez a fehérje azonban az állati eredetű fehérjével szemben nem tökéletes, a szervezet részére nem oly értékes. Részben mégis a hüvelyesekkel fedezhetjük fehérje szükségletünket, különösen a mai hús korlátozása idején. A hüvelyeseket, különösen a babot, főzés előtt megmossuk, utána tisztá vízben megduzzasztjuk. Így a szárítás alkalmával elvesztett víztartalmát visszaadjuk főzés, vagyis tüzelő felhasználás nélkül, mert ezután elkészítése már gyorsan megy végbe. Az áztató vízbe kell megtörni, mert ebben a vízben lúgozódna ki a tápanyag. Igaz ugyan, hogy a káros cianid tartalmú sav is kioldódik, de ettől főzés közben megszabadíthatjuk azzal, hogy időnkint fedő nélkül főzzük. Értékes része a hüvelyesek külső burka. ez sok rostanyagot, cellulózt tartalmaz. Ha jól elkészítettük, vagyis kellően felpuhítottuk, mint tápanyag is számításhoz jön, mert kb. 60%-át így a szervezet felhasználja.

Bab torta (gesztenye helyett)

Lila vagy barna tarkababot megfőzzük, csak arra vigyázzunk, hogy vízre ne sikerüljön. Éppen ezért, miután leszűrtük, tegyük palacsintasütőbe és gyenge tűzön kevergetve szárítsuk meg, csak azután törjük át. Nem elég ledarálni, mert a héj apró csomókban marad. Még kevés vajjal egy kis rummal elkeverjük és ezzel ízesítjük a masszát. Tökéletes gesztenyepótlót kapunk, amit egész évben előállíthatunk.

Torta: 6 tojás sárgáját, 6 avokanál gesztenyepótlót, 6 tojás habját, vanillapótlót, 2 kanál zsemlyemorzsát könnyedén összekeverünk. Kikent, liszttel meghintett formában sütjük. Tejszínhabbal, v. a már megjelölt „gyümölcs-habbal” megtöltjük és bevonjuk.

Szárazbabból készíthető ételek

Lecsós bab: a puhára főzött babot az elkészített lecsóval összekeverjük tálalásnál tejjel ízesítjük.

Paradicsomos bab: világos rántást készítünk kevés reszelt hagymával, feleresztjük paradicsommal és belekeverjük a puhára főzött babot, a főző vízből is adjunk hozzá, hogy lószelék sűrűségű legyen, cukorral, mustárral, tejjel keverjük el.

Paprikás bab: a megfőtt babot készítjük el úgy, mint egy paprikás húst, keverjük el tejjel és tálalásnál

híntük meg metélő-hagymával vagy zöldborsóval.

Bab saláta: legegyszerűbb elkészítése: a puhára főzött babot lerétegezzük, vékony karikára vágott hagymával meglocsoljuk ecet, cukor, só, bablé, borsópótló keverékkel.

Majonéz bab: ízletesebb és táplálóbb. 2 tojás sárgáját 2 kanál olajjal, vagy 2 kanál olvasztott margarinnal, 2 kanál mustárral, 2 deci tejjel, só, cukor, ecet, borsópótló, finomra vágott metélő hagyma leszűrt, langyos babbal összekeverjük és 1 óráig állni hagyjuk.

HÚSVÉT

Oly csodásan szép volt a húsvéti reggel. Néhány hű asszony a sziklasírhoz ment el... Tegnapelőtt este a mélyére tették... Ma a részvétükkel újra felkeresték... Úgy zokogott a szél, úgy sírt egész éjjel... Most lágy szellő susog, illat terjeng széjjel... Sziklasír felnyitva és üresen áll ott... Asszonyok ezt látva, ujjongva kiáltott, A szél e szavakat szárnyaira kapta: „Feltámadott Krisztus épen harmad napra!”

Mindnyájan eljöttek: az is aki kétked... A hű tanítványok, farizeus népek, Akik Őt szerették, akik Benne hittek. Jeruzsalmi úton Neki pálmát vittek. Az igazak, hűek, erősek és bátrak, Akik a Mesterért annyiszor kiálltak... Akik elkísérték fel a Golgotáig. Nehéz keresztúton egészen odáig... Aki Magát értünk a halálba adta: „Feltámadott Krisztus! épen harmad napra!”

Jön a szép kikelet; húsvéti szent ünnep. Borongós az érzés, ami minket meglep... Drága szép hazánkért a harcok még dúlnak... Kemény gondban, bajban a napjaink múlnak... Harangok zúgjak! alleluja ének... Hívó könyörgéssel, szálljanak az égnek. Millió szíveknek vigyéték fel vágát: Fehér galamb, hozd el béke olaját!... Felszabadult szívvel zengje, nagyja apra: „Feltámadott Krisztus! épen harmad napra!”

BENKÉNÉ REINELT MÁRIA.

FILM

Sári bíró

Móricz Zsigmondnak második művével kísérleteztek a film területén, sajnos ezúttal éppoly sikertelenül. Mert ami írásban frissnek, zamatosnak, stílusosnak mondható, filmre átvittetve üres klisé marad. Rengeteg a kifogásolható jelenetek száma, amelyért nem tudai, Tersánszky J. Jenő, a forgatókönyvíró, vagy pedig a film kivitelezői felelősek. A jóízű történet különben egy kedves falusi papucsférjnek a históriája, akit tevékeny feleségéről „Sári bírónak” csúfol a falu szája. Ez a Sári bíró azonban nem is olyan bábként vezethető, csak végtelenül bölcs ember, aki ha egyszer nem akar már bíró lenni, furfanggal úgy intézi a dolgát, hogy még az asszonynak ellenében is keresztülvigye azt. Ebből a mesevázból nagyszerű pergőképet lehetett volna felépíteni, persze több gondnal. Ezt a filmet azonban a szokásos gyorstalpaló módon, közepesen díszletelve, csaknem kizárólag műteremben készítették, s ami még nagyobb baj, a falusi ember lelkének csak igen felületesen ismeretével. Magyaráink sokszor nem ismernék önmagukra, ruházatukra, hiszen a nyalka bíróné is, mintha mindig ünnepelne, olyan díszes ruhákban járkal; viselkedése pedig olyan méltóságteljes, ami nem egyszerű falusi asszonynya, de főszolgabírónéra vall. Lázár Mária igen szép és igen jó színésznő, csak hogy jobban illik egyéniségéhez a francia toalet, mint a suhogó szoknya. Ezek a népviseleti kosztümök tarka stílustalanságukban a gyöngyösbokréta népviseletközi tarkaságára emlékeztetnek: minden vidék képviselteti magát ebben a műfajban, amelynek lakói is ennek megfelelően erősen heterogén színezetűek. A szereposztás súlyos hibája az, hogy engedve a jól bevált színészek vonzerő-csábításának, helyükre nem illő szereplőket szűrtak a színészek listájára. Elsőnek említsem a maga helyén kifogástalan és kedvelt Mihályi Ernőt. Hogy lehet paraszti gúnyba öltöztetni olyan valakit, aki a pestinél is pestibb, nem is városi, de egyenesen fővárosi jelenség? Groteszkül hat. Kelemen Éva (kedves, de szintén nem rosmaring-

illatú, nem is szólva Szép Ilonkáról, aki még játékaival is bántó módon kihangsúlyozta ezt a kontrasztot. Micsoda lány az, aki így nyakába akasztkodik a legénynek, annak rejtett gorombaságait és félre nem érthető célzását, (t. i. arra, hogy akkor szeretné feleségül venni, mikor a háta közepét olyan suta, szelíd-ostoba nevetéssel vágja zsebre? Végül pedig egész természetes módon hozzá-megy egy másik legényhez? Vitéz Gozmány siheder jogász, de nem izmos falusi legény. Kamarás Gyula merev, mint a deszka, amiből a falu díszleteit, felépítették. Helyén való azonban a címszereplő Mály Gerő. Jól esett látnunk a kiváló Bihary Józsefet, Pásztor Jánost, Pataky Miklóst, Gobby Hildát. A Sári bíróval ismét megmutattuk, hogy zsáner-filmekre a magyar filmgyártás mai állapotában még nem alkalmas.

Majd a gyerekek

Vidám és szellemesen pergő német vígjátékot láttunk a cím alatt. Egy összetartó, egymásért élő-haló, meleg családi fészekben bombaként robban az a furcsa, kényelmetlen igazság, hogy a szeretetreméltó házaspár három gyermeke tulajdonképpen még csak nem is rokonai egymásnak. Hogyan, kérdezi a nyájas olvasó? Hát csak úgy, hogy búbajos Gaby nevezetű csitri a mama első házasságából származik, Kurt és Michael pedig, akik egyébként ikrek, Erik papa első frigyének élő emlékei. Mit tesznek erre a gyerekek? Megzavarodnak, dühösek, kicsit nagyképűek, azt hiszik, hogy összeomlott fejük felett a családi fészek, amelyet szüleik „hazugságra építettek.” Hogy mindez szeretetből, bölcs tapintatból történt, arra nem akarnak tekintettel lenni. Szóval egy kicsit fejetejére áll az egész helyzet, amit a szülők (otthagynva az egész házat) a gyerekekre bíznak, hogy majd ők eloszlatják a fellegeteket. Ennek a bölcs, meleg, szerető filozófiának az eredményeként párnapi tótágas után ismét helyreáll a családi béke, csak hogy kisértő csoportosítva kerülnek elő a fiatalok: Gabyt eljegyzik az egyik iker, ami által „valódi” rokoni kapcsolatba is keverednek egymással azok, akik eddig is a példásabb, legragaszkodóbb családi életet éltek. A családot tehát

végeredményben — erre tanít bennünket a film — nemcsak vérségi kapcsolatok, de megzokás, egymás iránti szeretet és a szoros lelki köze is tökéletesen egybeforraszthatja. Heinz Rühmann remek tempót diktál a cselekménynek, át-meg átszövi fordulatokkal, s amit igen szívesen fogadotok a közönség: a fiatalok humorát, mosolyát, édes ügyefogyottságát tette uralkodóvá. Az „öregeket” a két derűs, finom és bölcs humorú színész, Harry Liedke és Käthe Haack képviselik igen rokonszenven; a fiatalok közül sajnos csak a három főszereplő nevét jegyeztük meg (Hannelore Schrott, Róbert Tesen, Fritz Wagner) pedig éppúgy megérdemelné a többi kitűnő kamasz-szereplő és a szöke svéd lányka is. Különösen élveztük a zeneakadémiai bajtársak rögtönzött búcsúztató ablakszerenádját és a helybeli falusi zenekar változatos, jellegzetes kombinációját.

— sk —

A szerkesztő asztaláról

G. A. Alattán. A cikket anyagtorlódás miatt a következő számban hozzuk.

K. I. Zagyvarékas. Az értékes cikket nem tudjuk közölni, mert a jánszerényi kapcsolatok miatt egy szemlélt kellett hoznunk. Írásait várom.

Hajtai. Verset a valódi név megjelölése nélkül nem közlünk.

Bércs G. Bp. Háláan köszönöm a kéiratot. Most már nem tudtuk hozni. De tudom, hogy lesz idő, amikor igen nagy haszonnal tudjuk használni.

Koppány B. Eger. Nagyon örülök, hogy népszerű munkánkba bekapcsolódott. Anyagtorlódás miatt csak később hozzuk. De kérem a további támogatást. Egy célunk van csak: mindent a lelkeért.

Örömmel köszöntjük a passiójáték goncolatát is. Fáradságos és nehéz munka lehetett. De ha csak egy fiatal lélekben is meggyökeresett ezáltal a krisztusibb élet, már megérte a fáradságot. Mint nevelő, nyugodtan állítom, hogy egy-egy ilyen hatalmas élmény felér ezentőlök hitoktatásával. Hiszem, hogy a nagyszerű vállalkozásnak megvolt az anyagi sikere is. Kiküldött tudósítónk ismertetését szívesen hozzuk. Csak azt sajnáljuk, hogy a főbb jelenetek kliséit nem küldték meg és így azokat nem tudjuk egyidejűleg közölni. Mind a rendezőségnek, mind a szereplőknek a munkájára Isten áldását kérjük.

A jáns ötletekkel felkutatása és önévelése érdekében a következő számunkban ifjúsági rovatot nyitunk, ahol alkalmas adunk a fiataloknak a megnyilatkozásra. A rovatvezetőt Misszió Béla jogászorló vállalta. Támogassák munkáját, mert ugyanakkor önképeket végeznek.

A megrendelt címlap klisé nem érkezett meg. Így egy régit közlünk.

Üzlet áthelyezés!

Porcellán áruk!
Képkerekezés!
Épület üvegezés!

Tarnay Alajos-u. 5. alól
a Lehel-épületbe
helyeztem át üzletemet
**Balla Rigó
István**
üvegesmester
Lehel-u. 1. szám.

Gondoskodjunk

már
most

szép tavaszi cipőről
NAGY VÁLASZTÉK
divatos teletalpú és
tavaszi cipőkben

Fehér Kaplár József
cipőüzletében
Mussolini-tér 19. szám (Tornyos-patika mellett).

KOZMETIKA

Tavasszal és nyáron használjon
kozmetikai krémeket
Kapható: **CSAPÓ GYULÁNÉ**
Jászberény, Üstökös-u. 11. alatti
kozmetikai
intézetében.

BORT
VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron
Rékasi József
bornagykereskedő
Búza-piaci sörház.

JÓL ÉS OLCSON
VÁSÁROLHAT

mindennemű úri és női
divatcikket, cipőt
valamint textilárut
Sebők Tivadar
a Nemzeti Önellátási Alap kölcsönéből
létesült üzletében, Jászberény,
Apponyi-tér 28. Tel.: 198.

Gyapjút

a legmagasabb napiáron vásárolok!

Bartal Miklós
takarmány-, termény- és gyapjú-
kereskedő, Belezna Antal-utca 8.

Az összes típusú rádiók, továbbá villamossági

cikkek kaphatók **Pozsonyi és Somogyi**
Ugyanott rádió- és
villamossági cikkek
javítását vállaljuk!!!
műszaki kereskedésében,
Jászberény, Apponyi-tér 29.

És a vakok látnak,
Rákóczi nótája,
Egy nap a világ,
Kalotaszegi Madona,
Futótűz

Lehel Mozgó
legközelebbi műsora!

Tartós hajhullámját

GYULA

Jászberény, Apponyi-tér. **hölgyfodrásznál**
készíttesse!!!

Különleges

porcellán és
kristály
dísz tárgyak
valódi bőr
utazóbőröndök
érkeztek a
Hangyába!

Egészségét védi

ha a
**gőz- és
kádfürdőt**
gyakran igénybeveszi.

Zsák Jenő

FÉNYKÉPÉSZ
MESTER,

Jászberény, Apponyi-tér 19. sz.
Esküvői,
gyermek-,
és építészeti felvételekben specialista.
Amatőr felvételek kidolgozását és
nagyítást vállalom. Felvételeimet
lakásán is készítem.

Vásároljon **Speknyánál,**

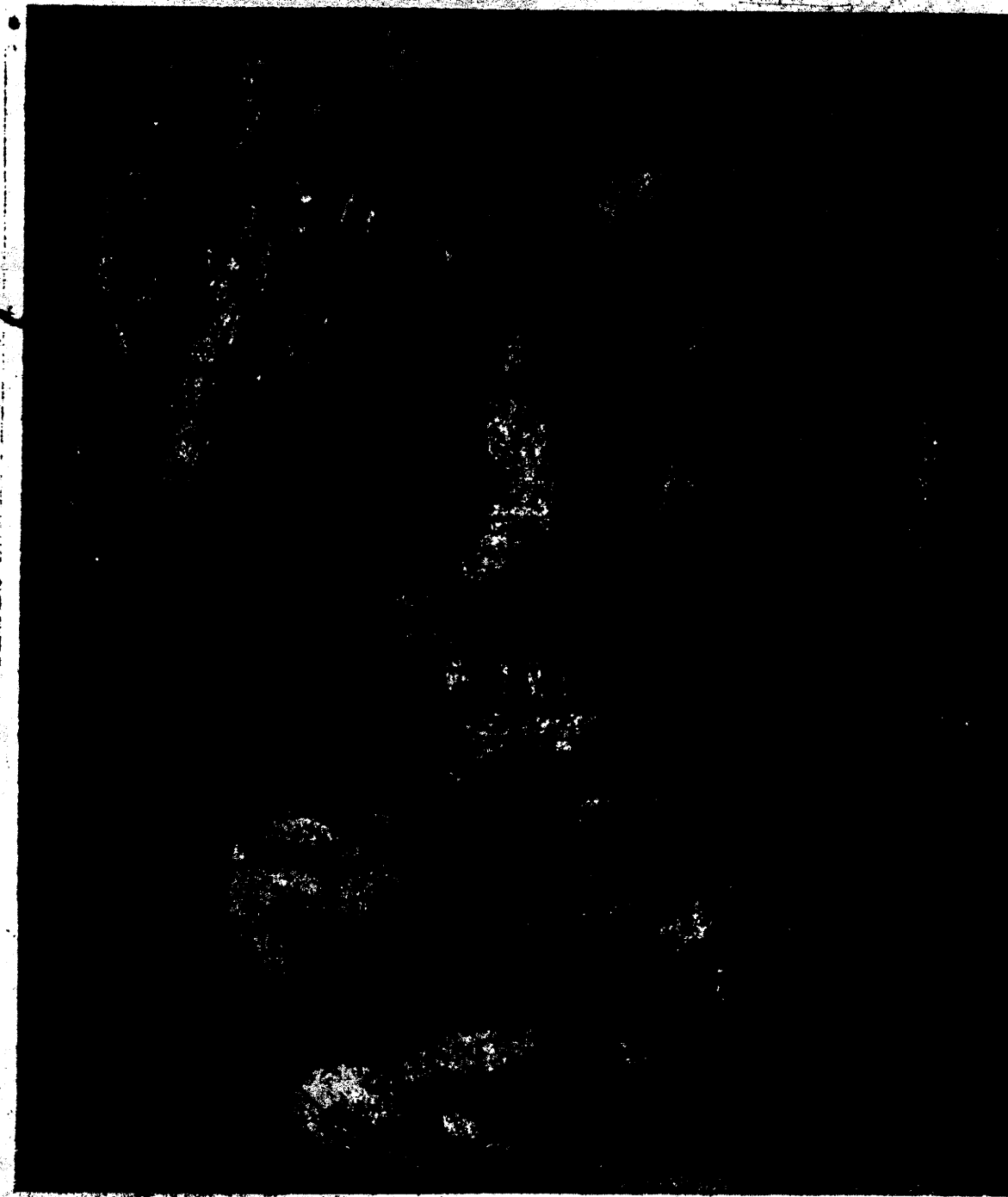
ahol minden tárgy (3-6-12
havi részletre) kapható!
Kerékpárok, rádiók, gramofonok, csil-
lárok, villamos háztartási cikkek, inga-
órák, ebédlórák, zseb- és karórák,
ékszerek, karikagyűrűk, valódi ezüst,
ólomkristály, alpaka ezüst dísz tárgyak,
tangóhangmonikák, hangszerek, írógépek,
varrógépek, gyermekkoscsik, stb.
dús választéka áll kedves vevőink rendelkezésére!
Speknya Lajos cég, Globus-rádióüzem. Tel.: 117.

Öröljön
a Gyöngyösi-
úton, —
**Mészáros
László**
malmában!!!

Ugár

Jászvári folyóirat

Gy. Riba János: Tavaszi hangulat.

Ugár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekkzámla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 21.

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **† ifj. Fecske Sándor**

TARTALOM

Kovács István: Hősi életrajz.
Rubint Zoltán: Jászfényszaru lakodalmi szokások.
Harmath Mária: Hogyan tervezi meg a kulturális családgondozás propagandáját városban.
Kovács István: † ifj. Fecske Sándor.
Bérces Gábor: Mire rendeltettem?
Gecse Árpád: A magyar művészet hármasszövevénye.
Sziklai Ferenc: Ipartestületi hírek.
Répcs János: Nagy időkben... (vers)
Darcs Katalin: Korunk lovagjai.

Felvétel az egri főgyógyházmegyébe.
— S.: Mákültetés.
Aszonyoknak.
Éles szemmel.
A levették légoltalmi munkájának első hősi halottal.
Dr. Imreh József: Magyar Rozika... (vers)
Mizsei Béla: Ifjúsági rovat.
Répcs János: Akasztófavirágok (vers).
Film.
A szerkesztő asztaláról.

KÖNYVISMERTETÉS

Eöttevényi Olivér:
Ferenc Ferdinánd
(Egyetemi Nyomda)

Eöttevényi könyve az író-politikus és politikus-író jellegzetes alkotása. Mint a nagy-politika rejtelmével és tényezőivel ismerős ember, igen érdekes képet tud festeni Ferenc Ferdinánd koráról és törekvéseiről. Az érdekesen kívül van egy más vonzó tulajdonsága is: a tragikus sorsú főherceg iránt érzett rokonszenve, mely a becsületes harcosszolgálat, a nagyformátumú, nem közönséges szellemi képességgel és akaratával rendelkező ellenfél előtt. Ezek a tulajdonságok jelölik ki Eöttevényi könyvének előnyeit, de egyben hibáit is. A szerző alanyi alkotó írói magatartása egyoldalúan a politikusé, s ezt a látókört nem tudja történetíróvá szélesíteni. A főherceg személyét és alkotását a liberális történetírás kedvelt álláspontjából nézi, mely az Ormuzd—Ahri-man-küzdelmet látta megújulva a Habsburg-magyar viszonyban, s a szabadságosságra iránti hevületében nem volt képes érzékelni az ezzel egyenlő fontosságú gazdasági, társadalmi, nemzetiségi szempontokat. Nos, ezek a szempontok hiányosnak Eöttevényi könyvéből. Ezért vitázik majdnem minden lapon — hol lemondva, hol keserűen kifakadva — a trón-

örökösével és politikai nézeteivel, ezért nem tud langyos rokonszenve megértéssel fölmelegedni. A fő kérdés itt az: hogyan fogja fel az ember Ferenc Ferdinánd magyarellenességét? Ha önmagában szeretetreméltónak, minden hibától mentnek állítja a kiegyezéskori Magyarországot, akkor Ferenc Ferdinánd könnyen kimondja az ítéletet. Ha ellenben rádöbben az akkori liberális ellenmondásaira — melyet sajnos nem lehetett teljesen elválasztani a magyarságtól, — megtanulja méltányolni, ha nem is helyesli egészen a főherceg szempontjait. Ferenc Ferdinánd a konzervatív-nagysztrák körök neveltje volt — erre dicséretesen többször rámutat Eöttevényi — s mindent a monarchia egysége és ereje szempontjából bírál el. Tehát legalább is elvi ellensége volt a dualizmusnak. Ha a dualista rendszer zavartalanul működik s nem fogyasztja tényleg állandóan a monarchia erejét, talán legyőzi benne az ellenszöveget a józan megfontolás.

De az osztrák parlament munkaképtelenségét, a magyar obstrukciót s a horvát száborban dühöngő harcokat lehetetlen volt a rendszertől elvonatkoztatni. Hogy az, ami a monarchiában a dualizmus cégére alatt történt, az voltaképpen méltatlan és álszent játék volt a szóval, tartalmi

emelkedettség nélkül, azt nemcsak a kritikus főherceg, de talán az öntelt liberális politikások sem látták világosan.

Azt hiszem, ezekből világos, hogy: Ferenc Ferdinánd főherceg gondolkodása nem a dualizmus lényege, hanem a dualizmusnak egy időszerű, de hamis értelmezése ellen irányult, s így a dualizmust képviselő magyarságnak is csak föltételes ellensége volt. A dualizmus magyar állam- és politikai kiáltóószinte, nagyvonalú képviselőivel ő meg tudott volna egyezni. E tekintetben ő sem lett volna hajthatatlanabb, mint az ifjú Ferenc József. A liberális éra által gyakorolt nemesi-uralkormányzat idején, mikor egy vékony vezetőréteg azonosította magát a nemzettel a nélkül, hogy ezzel szemben társadalomszervező hivatást érzett volna: valóban könnyű volt a magyar politikát és magyar népet fölcserélnie, s az első iránt érzett méltatlankodást a másodikra is kiterjeszteni.

Szerettük volna, ha egy Ferenc Ferdinándról szóló könyvben ezek a szempontok is helyet kapnak, mert így megindult volna a Ferenc Ferdinánd-kérdés égetően időszerű átértékelése. Eöttevényi könyve azonban e hiány ellenére is nagyon érdekes és főként tanulságos olvasmány.

Bellér Béla.

Ugár

Jászsági folyóirat

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **† ifj. Fecske Sándor**

HŐSI ÉLETSZEMLELET

Nem új. Annyi idős mint az Egyház. De ha valamikor szükség volt rá, úgy ma igazán és elkerülhetetlenül szükséges, hogy élve maradjunk holnap. Jelenti pedig azt, hogy ha kell, akár az életemet is áldozatul hozom inkább, mint kötelességmúlászó legyek.

Az Anyaszentegyház szentjei, vértanúi járnak elől. Nyomukban a nemzet hősei. Nem hétköznapi emberek voltak ők, nem szürke hivatalnokok, iparosok, közlegények. Ti talán csak a hétköznapi élet kenyérkereső jobbágyait láttátok bennük. Talán még a búcsúcsókjukon sem éreztétek, hogy azzal a halhatatlanság csókolt meg benneteket.

Hősök voltak, kiknek útja a porban kezdődik... és ott végződik, ahol az ember megszűnik embernek lenni. Istencsókolta emberek, égbemagasodó lelkek, a nemzet élniakarásának örök trombitásai. Ők, akik meghaltak, hogy vérükkel megváltsák a magyar jövőt! Megértették a költő szavát: áldjon vagy verjen sors keze, itt éljed vagy meghalnod kell. Bárcsak megértenék minden magyarok!

A mai, a köznapi életben is megvannak ezen régi, de mégis mindig új életrajzoknak a lovagjai. Nemcsak a Pripetj mocsarak legendás hőseire, a brianszki erdők rettenhetetlen bakáira, vagy a Kárpátok ormán őrtálló magyar honvédre gondolok. Ők már eljegyezték magukat a vértanúsággal.

Gondolok itt a mindennapi élet munkálóira. Nem azért, hogy felmagasztaljam őket, vagy rászorulnának a dicséretre. Távolról sem. Kötelességüket teljesítik, amit megkövetel drága magyar Hazánk. Emlékezetbe idézem, hogy példaképül álljanak. Vállalni a bátor hitvallói életet, lassú martíromságot, mindenkinek kötelessége, aki számot tart az új magyar élet darabka kenyérére!

Náluk nincs már hátha-hátha! Vagy győz az új szellem, vagy elbukik a kereszténységgel együtt, és átadja helyét a nemzetközi zsidóságnak és kommunizmusnak, amiből izelütöt kaptunk már 1918-ban. Ott azután nem volt válogatás az eszközökben. Aki nem felelt meg kívánalmaiknak rövidúton elintézték.

Nem kis áldozatvállalás a kormányzat részéről, hogy maradéknélkül felszámolja a multat, kiirtja a bujtató, ködösítő szellemet, az Aladárokat, ahol mindenki csak a haszonra ment, eladva magát, nevét, magyarságát hitvány pengőkért, amihez annyi magyar verejték, szegénység és nyomor tapadt. Az operáló kést soha nem vezeti a gyűlölet, a járványos beteget elzárják. Ez a gondolat szülte a zsidótörvényt. Ez irányítja a végrehajtást. Nagyon beteg és fertőzött az a társadalom vagy az a nép-reteg, méginkább az a vezetőférfi, aki szabotálja ezt a törvényt! Ezeknek különösen ajánljuk az áldozatvállalás dicső példáit, amíg nem késő.

Hősi életrajzok a magyar munkás részéről, — sok esetben otthontalanul, nehezebb körülmények között — töretlen erővel dolgozni a pillanatnyilag kisebb darab kenyérért. Álljon előttem a hősi életrajzok sok ezer köznapi munkása.

Ne feledd: kelet határán keresztényekké lettünk, kelet határán véreztünk a magunk és nyugat hitéért, kelet határán mi eddig mindig győztünk, hőseink példája arra tanít, hogy kelet határán álljunk őrt ma is. De most csak úgy tudunk győzni, ha gondolkodásban, magatartásban, lélekben fel-számoljuk a multat, és hősi életrajzokkal komolyan dolgozunk a jövőért, különösen, ha arra a törvény is kötelez!

Jászfényszarui lakodalmi szokások

Irta: Rubint Zoltán

Az igazi lakodalom ideje a jászoknál csak őszön van; leginkább az újbor kiforrása után s amikor az egész nyáron jóltáplált, áldozatul kiszemelt jószágok gondos bánásmód után készen állnak a vőlegény nagy napjára és saját pusztulására.

Mikor minden távolabbi előkészület megtörtént, kitűzik a lakodalom illetőleg az esküvő pontos időpontját, majd elhívják a vőfélyt, aki mint látni fogjuk, igen fontos szerepet tölt be a lakodalomban. Megegyeznek vele, megadják neki azoknak a rokonoknak, ismerősöknek névsorát, akiket a lakodalomba hívnak. A vőfély egy héttel előbb sorba járja a hívandókat. Mielőtt elmondaná látogatásának célját, a vőlegény és menyasszony szalagjaival díszített kalappal lép a hívandók lakásába. Az ajtóban még nem veszi le kalapját, hanem a szoba vagy konyha közepére áll, ahol épen találja az otthonlevőket s csak most veszi le büszkélkedve díszes kalapját. Hangos Dicsérteséssel köszön, majd megszólal a házigazda felé fordulva:

Alásattal engedelmet kérek hátor jövetelemért és kevés [megállásomért,
Mivelhogy én általam tisztelt X Y e háznak urát, asszonyát és kedves családját.
Hogyha nem sajnálnak kevés fáradságot: a ránk jövő [vasárnap az ő kedves fiának
Vígöröm napjára, mindenszentek templomába elkísérést, és onnan visszajövetelére, szívesen látják megjelenésüket.

Amint látjuk, tehát a lakodalomra nem személyesen hívja vendégeit a vőlegény vagy szülei, hanem a vőfély az apjától vagy a nagyapjától tanult hívogatóval.

Ez történik egy héttel a lakodalom napja előtti vasárnap. Maga a lakodalom is vasárnap veszi kezdetét a délutáni esküvő után.

A hívogatás és a lakodalom közti napok igen mozgalmasak, mindenki készül: a vendéglátó ép úgy mint a vendég, merthát nem illik üres kézzel menni... Így megtörténik néha, hogy a vendéglátó még gazdagodik is a lakodalom által, mert megmarad sok csirke, kacsa, pulyka, néhány birka, mert ezeket mind élő állapotban szállítják házhöz néhány nappal a lakodalom előtt.

Végre eljön a nagy nap is. Reggel már mindenki ünnepi feketében van, csak a szakácsnék világítanak az udvaron hatalmas fehér kötényt. A fiatal pár persze a reggeli misére megy győnni, áldozni. Ebéd után megkezdődik a gyülekezés mind a vőlegényes, mind a menyasszonyos háznál. Maga a vőfély, akit a szereplők egyikének lehetne nevezni, lakodalmi díszbe öltözik a vőlegényes házhöz megy, kinak jellegzetes ismertetője még a szalagdísz mellett a rostélyos kalács a kezében és a nyakába akasztott hatalmas, kb. 10 literes fakulaca falusi motívumokkal díszítve. A vőlegényes háznál már ott vannak a vendégek, azok t. i., akiket a vőlegény vagy szülei hívtak. Ott vannak a vőlegény koszorúlegényei számszerint 12-en, akik mindég csizmában és fekete ruhában jelennek meg ilyen alkalommal. Gomblyukjukban s kalapjuk

mellett a menyasszony saját kezű díszítménye, fehérsejtem kézimunkakokárda ékeskedik.

Elérkezik a templomba indulás ideje is. Előtte azonban a vőfély a ház legnagyobb szobájába tömöríti a vendégeket a vőlegény búcsúztatására. A szoba közepén állnak csendben, szótlanul a vőlegény szülei, testvérei; körülöttük a rokonok és vendégek. Senki sem beszél néhány percig, mintha mindannyian éreznék a búcsúzás megható pillanatát, melyet a vőlegény távozása okoz. Majd a csendben utat kér magának a vőfély, hogy középre jusson és szólhasson:

Elmondjuk hát búcsúszavunkat
Mielőtt elhagynánk a szülői házat.
Mert illő, ha ily útra indulunk
Isten s ember előtt beszámoljunk.
A mi vőlegényünk is eképen szólna,
Ha a szív érzelmétől szép esavakhoz jutna.
Elmondom tehát én, mit elméje gondol,
Ílyformán volna, látom bús orcádon.
Hosszú az én utam melyre most indulok,
Azért óh Istenem, Tehozzád fordulok.
És Tőled bugó szívvel kegyelmet esdeklek,
Mert áldást és segílyt csak Tőled nyerhetek.
Kérlek, óh ne hagyd el nehéz sorsomban,
Szent Fiaddal állj mellettem nyomban.
Mert ma változik meg életemnek útja.
Holtig vagy örömré, vagy örökös búra.
Most hozzátok fordulok kedves jó szüleim, édes testvéreim
Eddig neveltek, viselték bajaim.
Áldjon hát titeket a mindenható Isten,
S kérjétek, hogy engem is esután segítsen.

Eddig tart a vőfély ajkára adott vőlegény búcsúszása, majd megszólal — ha ugyan tud — maga a vőlegény is, néhány meghatódott modatban megköszöni szüleinek azt a sok fáradságot, áldozatot, amit eddig kapott. Utána szüleihez lép, megcsókolja kezüket s mielőtt indulnának letérdel a vőlegény és az édesapa atyai áldást ad a vőlegény fiára e szavakkal: áldjon meg az Isten, indulj Jézus nevében. A cigány most lép fel először, de nem valami csárdással, hanem azzal a nótával, hogy: Édesanyám is volt nekem... vagy a vőlegénynek most aktuális nótájával.

Közben sorba állnak s elindul a vőlegény szüleinek, hozzátartozóinak és koszorús legényeinek séretében nem épen lakodalmi hangulatban, de még nem a templomba, hanem a menyasszonyos házhöz. Ott vannak a menyasszony koszorús leányai és a vendégek, akit a menyasszony vagy szülei hívtak. Minthogy a menetet a vőfély vezette a vőlegényes házig, mint mindennek főrendezője, ő szólal meg elsőnek.

Szerencsés jó napot adjon az Úristen.
Hála, hogy e napra felviradtunk épen.
Eljött már az óra, melyben megsztajoknak,
Oltárhoz kell lépni mint szép menyasszonynak.
Azért e járásban jöttünk e hajlékba,
Hogy elkísérjük őt az Isten házába.

A menyasszony búcsúszása következik. A vőlegényhez hasonlóan történik minden, azzal a különbséggel, hogy itt az édesanya áldja meg a lányát e szavakkal: Legyen rajtad Mária áldása. A

másik különbség pedig az, hogy itt mindég nagyobb a búcsúzás fájdalma, mert a menyasszony mindég szokott sírni.

A szomorkás hangulatnak a cigány vet véget muzsikájával. A vőfély parancsára azonnal rákezd, hogy derült arccal menjen mindenki a templomba. Vőlegény, menyasszony, koszorúslány és legény, örömszülők, rokonok, vendégek mind meg-

találják a maguk párját s elindulnak a templomba, amint az időjárás megkívánja, kocsin vagy gyalog. Ha kocsin mennek, akkor a lovakat is szalagokkal, virágokkal díszítik.

A templomban a szertartás és a pap rövid beszéde után a menyasszony legkedvesebb Mária énekével vonulnak ki.

(Folyt. köv.)

A pusztamonostori nőszeminárium beszámoló előadásai:

III.

Hogyan tervezi meg a kulturális családgondozás propagandáját városon

A kulturális népgondozás gyakorlati kivitelében nem nélkülözhetjük az ügyesen megszervezett propagandát. Hogy célt érjünk, fel kell keltenünk a nép érdeklődését. A nép csak olyan dolgok iránt érdeklődik, amelyekből kézzel fogható hasznot lát, vagy remél, és ami szórakoztatja, ami számára hangulatot keltő. A népnek e lelkitulajdonosságait figyelembe véve készítjük el a propaganda tervét.

Ha a város valamely külterületi részén be akarjuk vezetni a családok kulturális gondozását, akkor egy egészen gyakorlati ismeretanyagot emelünk ki a sok közül, és a hozzá szükséges gyakorlati eszközöket és azok használati módját állítjuk a propaganda központjába. Pl. ha a háztartási élet egyszerűsítését, könnyítését, a táplálkozás javítását akarjuk elérni a családokban, akkor nem az ilyen tárgyú előadásoknak csinálunk propagandát, hanem azoknak az eszközöknek amelyek, segítségével ők gyakorlati életükbe át tudják ültetni a szemléltetéshez fűzött új ismereteket. Tehát nem a takarékos és egészséges táplálkozást és főzést népszerűsítjük, hanem ennek eszközt: a főzőládát.

A propaganda tervét a kulturális népgondozó bizottsággal együtt dolgozzuk ki. Felhasználunk minden eszközt, amely a városban alkalmas a propaganda kifejtéséhez: plakátot és röpcédulát, újsághirdetést, hangulat keltésre az iskolás gyermekekből szervezett utcai demonstrációt, sőt a népszerűsítés tárgyát, a főzőládát is kiállítjuk egy kirakatban.

Igen nagy gonddal kell megcsinálni a plakátok szövegét, a

megszerkesztésnél ügyeljünk, hogy a szöveg ne legyen hosszú, de azért világosan megértse az olvasó, mit hirdetünk. A főcímbe belehelyezzük a dolog lényegét, az egészet úgy szerkesztjük, hogy a főcím a szöveg közepére jó nagy betűkkel kerüljön.

A röpcédulá szövege lehet ugyanaz, mint a plakaté, esetleg kicsit kibővítve. A kidolgozott propaganda eszközt, különösen az utcai felvonulást, bejelentjük a rendőrhatalóságnál, hogy minden félreértést elkerüljünk. Benyújtjuk a plakát és a röpcédula szövegét is.

Egy bizottsági hölgytaggal felkeressük az abba a körzetbe eső iskola igazgatóját, ahol mi a propagandát ki akarjuk fejteni és megkérjük, engedje meg, hogy a gyermekek segítségünkre legyenek a röpcédulák szétszórásában és kérjük a demonstrációs felvonulás megtartásához 10-10 gyermekből álló kis csoport megszervezését.

Ha a plakát készen van, ismét egy bizottsági hölgyvel elmegyünk a körzet templomának lelkészé-

hez és megkérjük, engedje meg a templomajtóra egy plakát kifüggesztését. Majd a forgalmasabb üzleteket keressük fel és kérjük a plakát elhelyezését. Ha vannak a városban helyiségek, egyesületek, ahol össze szoktak jönni az emberek, ott is megkérjük az egyesület elnökét, engedje meg a plakát kifüggesztését, a piactér közelében eső egyik legforgalmasabb üzlet tulajdonosát pedig megkérjük, hogy a főzőládát engedje meg kitenni közszemlére kirakatában. A főzőládát szépen feldíszítjük, a plakátot mellé helyezzük s legalább egy héttig ott hagyjuk.

Ha van a városnak helyi lapja, a bizottság azt is felhasználja.

A kulturális gondozás megkezdése előtt való nap meglátogatjuk azt a családot, ahol kezdjük a kulturális gondozást, hogy rendben van-e minden és a főzőládát is elvitetjük.

Ha a nép közt sikerült hangulatot, érdeklődést kelteni a főzőláda iránt, akkor a propaganda munkája meghozza gyümölcsét.

Harmath Mária

† Ifj. FECSKE SÁNDOR

a kibontott zászló alatt tovább fogunk küzdeni — búcsúztunk akkor. A zászlónkra fajtánknak az öntudatosabbá tétele volt írva. A népi értékek felszínrehozása. Testvéri kézfogás a ledönthetetlennek látszó társadalmi válaszfalak felett. Egy egészségesebb és mindenképen magyarabb felfogás érvényrejuttatása a nemzetközi és ködösítő szellemmel szemben. A becsületesség és kötelességteljesítés még áldozatok árán is — ami végre már nem szólam többé, hanem a nemzet egyetemét irányító politikai vonalvezetés. Halálod évfordulóján büszkén tekintünk vissza és emlékezünk meg Rólad, mint aki előre megérezted, vallottad azt az irányít, mely egyedül vezet a szebb jövő felé. Emléked örizzük!

Mire rendeltettem?

Írta: Bérces Gábor

V.

Az évekkel felserdülnek a vágyak, a tervek, az önérték. A diáksapkára egymásután felsorakoznak a zsinórok, a sapka talán kopva, meggyötörve ugyanaz, de alatta egy ifjú emberagy forrong, és tágtja szellemi határait. Létünk tudatára akkor ébredtünk igazán, amikor váratlanul föltettünk egy kérdést: mire való is az élet? Vagy amikor rádöbentünk, hogy egy vagyunk az embertömegből, amikor először láttuk meg — mintegy kívülről szemlélve — önmagunkat egy különálló ének, amelyik én meghatározói a mi testünket, a mi szellemünket, a mi életünket teszik. Ez az élet, ha alapvonásaiban hasonlít is a milliókéhoz, mégis különálló, saját birtokul adatott, ezer színben különbözik az ikertestvérítől is.

Felpattan és bontja magát a bimbó: az öntudat. Léte első pillanataiban csupa-csodálkozás önmaga és a világ felé. Születés ez, a szellemé, az igazi érzéklés titkokat rejtő hajnalán. Innen egy lépés a forradalmi, a lobbanó diákjellem. És a pedagógus szent kötelessége ezt az először lobbanó diáktestet észrevenni. Nemcsak mert sajátmagának gyűlik meg vele a baja, ha a zsenge szellemhez hirtelenkedve nyúl, hanem mert a tapintatlanság mérges harapás a diáklelek számára.

Hetedikes gimnazista voltam akkor, és az önképzőkörök sokkal inkább lekötötték az érdeklődésem minden száraz anyag bevévésénél. Homályosan úgy sejtettem, hogy az adathalmaz között ez az egyetlen készíti az életre leginkább. Minden órán a más véleményét visszhangozzuk, itt végre szabad önálló szót is lehet mondani, és ki lehet fejteni az egyéni képességet. A bontakozó szellem esztergályozó műhelye az önképzőkör. A sok fizikai, történelmi és irodalmi tanulmány közé egyszer beékelődött egy novella. Nyilvánvalóan érdeklődéssel várták és dörgő taps dicsérte az ismeretlen szerzőt, akinek a névkartyája percekben belül kihullt a jelleg borítékból. Csak még a bíráló mondja el észrevételeit: „Nem találja-e a kör itt-ott túlzottnak a romantikát? Különben ha az író az egy-két érdekesség lecsiszolásával még gördülékenyebbé teszi stílusát...“ Végső fokon a tanárelnök mond véleményt, és a „Korhadt fakereszték“ sikeres plagizációjának bélyegzi a munkát, így legjobb, ha a szerző neve titokban marad, „különben se vagyunk rá kíváncsiak.“

Milyen furcsa, ha elpattan egy húr a zongorán, ha egy kacagó gyermekarc rosszaló tekintetre riadtá torzul, vagy ha egy dal megszakad a szó közepén.

A dermedt csöndben egyetlen mozdulattal téptem ketté a másik elbeszélésem kéziratát. Soha többé nem adtam kéziratot az ifjúsági elnököknek, nehogy még egyszer kisüssék, hogy nem olvasott munka kontár utánzója vagyok! Ma egy újabb kísérlettel döntöttem le az igazságtalan ítéletet. De akkor nem lehetett! A szárnyakat az első suhanás után lenyisszantották. Még ma is érzékeny a seb.

Visszafelé tekintve az egyetemi esztendőkön

át a középiskola éveivel, nyilvánvalóbbá válik a közoktatás nagy defektusa is. Mert itt is, amott is csak ismerethalmazt kényszerítenek a diákba. A középiskolára ugyan rákaszítják a címkét: „az általános műveltség adományozója.“ De ugyanakkor illetékes és kevésbé illetékes egyéneknek eszükbe sem jut, hogy a magát feltalálni és a társadalomba beilleszteni tudás nélkül, az irodalmon, a szociális kérdéseken, a jelen érdekes problémáin át a valóságos élethez odavezető szálak nélkül az anyagbevévés élettelen száraz tudássá merevedik. Lelketlen munka, amelynek számtalan ifjú adja meg az árát keserves vívódások között nemsokára. Nyolcadikos koromban egyszer honnan, honnan nem odalyukadt ki vitám József bátyámmal — aki nem végzett középiskolát — hogy minek van nagyobb értéke: az én tudásomnak, vagy az ő évekadta tapasztalatának? Bőszén védtem a magam igazát, bizonygattam, hogy a tudással pótolni lehet a másikat, mert az tekintélyt ad és alapot, amelyen értékesebbé válnak a tapasztalatok. Erre ő:

— A könyveidből soha sem tanulod meg az élet buját-baját. A tudásod szőlővessző karó nélkül. Ma már igazat adsz neki.

Egyszer csak felhangzott a „Ballag már a vén diák“ bús dallama és igazában rádöbentünk, hogy tényleg eljutottunk a nyolc esztendő végéhez. Még egy utolsó erőfeszítés és kezünkbe hullott a diákalmok kincse: az érettségi bizonyítvány. Kalapban, bottal és kesztyűvel ékeskedve sétáltunk; ha ilyesvalakibe botlott bárki is, mindjárt észrevette rajta a még erősen érző iskolaszagot. Nem telt el két hét és megcsapott az élet első kellemetlen lehellete — immár tényleg kijutottunk az „élet“-be, nemcsak mert annyit mondogatták a búcsúzásoknál, hanem mert nem éreztük magunk körül az iskola védő falait, és mintegy csupaszon közelebb találtuk magunkat a valóságos élethez. — Csak annyi volt az egész, hogy menthetetlenül elsüppedni érezttem magam a sokaságba. Váratlanul rá kellett jönnöm, hogy az annyit megálmodott érettségi mögül hitványul eltűnnek az álmok, amelyeket odaszóztunk. A bizonyítvány nem bizonyult varázsvesszőnek és nem nyílt meg előtte az érvényesülés fényes lehetőségének kapuja, nem adott megélhetést, épphogy tudomásul vették. Kezünkben volt az írás, amely az egyéni tudásról tanúskodott, de akkor már fájón éreztük, hogy a kenyérkereső helyeken tapasztalt, munkájukban jártas emberek ülnek. Mekkora értéktelenedés volt az!

Fogadkoztunk, hogy a barátság örökre hű lesz és tíz év múlva találkozunk. Múló hevület volt, mert azóta alig találkoztunk egy-ketten és akkor is hiányt éreztünk, a diákéletnek meleg sorsközösségének hiányát. Meleg kézszorítás után elindultunk megkeresni a helyet, amely ránk várt, ahol majd ránk köszönt a férfikor és ahol a boldogságot is felleljük.

Szeptemberben mögöttem is bezárult a szemnarium ajtaja . . . (Folytatjuk.)

A magyar művészet hármass centennáriuma

Írta: Gecse Árpád

Száz esztendővel ezelőtt, három, dúz virágot hozó nemes hajtás fakadt a magyar művészet terebélyes fáján. 1844-ben született Munkácsy Mihály, Benczúr Gyula és Mészöly Géza.

Születésük száz éves fordulóját kegyeletes szóval ünnepli az egész magyar művészvilág, hiszen Munkácsy világhírnévre tett szert, és nagy dicsőséget szerzett művészi munkálkodásával a magyar nemzetnek. Benczúr egyike volt a XIX. század és a századforduló leghírnevesebb művészeinek. Mészöly művészete is jelentős, művészettörténeti szempontból.

A magyar művészvilág, nagyszabású emlékkiállítás keretében akarta megünnepelni emléküket. Sajnos, az új világháború nehéz viszonyai közepette, csak jelképesen róhatta le hódolatát a nagy mesterek emléke előtt, amikor is a Mücsarnok tavaszi tárlata keretében elhelyezte Munkácsy, Benczúr és Mészöly szobrát a kiállítás első reprezentatív termében.

Ezen hármass centennárium alkalmából az Ugar is kegyelettel kíván adózni a magyar művészi geniusznak, amikor hasábjain megeleveníti e három kiváló mester művészetének jellemző sajátosságait.

Hármuk művészete közül mindenesetre Munkácsy művészete a legértékesebb világviszonylatban is. Az ő alkotásai közül van talán a legtöbb a külföldi múzeumokban és gyűjteményekben.

Magas ívelésű művészi pályát futott be. Szinte egyedülálló az a gyermekkor, s a tanulóéveknek az az elszánt akarású küzdelmessége, amellyel a korán árvaságra jutott s asztalosinasnak adott Munkácsy, önmaga képzésével, a világ egyik legkiválóbb festőjévé küzdötte fel magát.

Már kis asztalosinas korában tulipános ládakát pingált s minden deszkát, ami csak kezeügyébe került, telerajzolt. Így figyelt fel reá egy Szamosy nevű festő. Az ő irányítása alatt tanult először festeni, majd az akkori idők szokása szerint külföldi festőiskolákban (Bécs, Düsseldorf, München) sajátította el a mesterségi tudnivalókat.

Siralomház c. kompozíciója, melyet Düsseldorfban festett, alapozta meg hírnevét. Innen Párisba ment, megnősült és az ezután években festette legkiválóbb képeinek egész sorát, u. m.: Tépéacsinalók, Éjjeli csavargók, Búcsúlatogatás, Zalogház, Falu hóse stb.

Az 1878-iki párisi világkiállításon már a nagy aranyérmert nyerte el Milton c. képénél.

Híre bejárta az egész világot s a magyar nemességet is megkapta. Krisztus Pilátus előtt, Golgotha s több képe a világ főbb városaiban is bemutatásra került.

Ekkor állott művészete delelőjén.

A magyar állam megrendelésére megfestette a Honfoglalás c. történelmi kompozícióját. Azonban ezen a képen, és az utána készült Mozart halála, Ecce homo, Strájk, c. alkotásain már bizonyos mértékben megérzik, hogy Munkácsy géniusza leáldozóban volt. Gyógyíthatatlan betegségben, lelki és testi kínok között dolgozott erejének meg-

festítésével, de a lappangó kór úrrá lett rajta, és az endenichi szanatóriumban érte el a vég. Fejedelmi pompával temették el Budapesten s Telcs Ede remek szobra jelzi sírját.

A Szépművészeti Múzeum külön Munkácsy teremmel hódolt a világhírű művész emlékének, ahol összegyűjtötte az itthon lévő és más gyűjteményekből megszerzett alkotásait. Mindenesetre a Munkácsy tefem egységes képet nyújt így is művészetéről, fejlődéséről és művészettörténeti jelentőségéről.

Ha Munkácsy művészi nagyságát akarjuk méltatni, elsősorban azt mondhatnánk, hogy a lélekábrázolásnak csodás intuíciója volt az, ami kortársai fölé emelte. A messi idegenben festett képeiben a magyar érzés a domináló, és az a lelki mélység, monumentális drámaiság, melyet sem előtte sem utána nem sikerült egy magyar művészek sem oly nagyszabásúan vászonra vetíteni. Kompozíciói és alakos képei, a maguk kerestlennek látszó egyszerű megszerkesztésében is, tudatosan kiérlelt, és kiegyensúlyozott műrekek.

Színskálája nem nagy, de a barna asztfalt színbe ágyazott színei mégis, hol tüzesen, hol lágyan, élnek, világítanak.

Tájképeiben is az a nagyvonalúság, széles ecsetkezelés és a lelki megérzés sajátos egyénisége adják meg művészetének azt a különleges zamatot, mely őt minden alkotásában jellemzi.

Benczúr Gyula egészen más irányt képvisel a magyar művészetben, mint Munkácsy. Ő a festői téma tárgyias, anyagszerű és lokális színezésű megfestésére fektette a fősúlyt. Még nagyszabású kompozícióiban is ezek a szempontok uralkodnak.

Benczúr az anyagszerű festésnek szinte utólrhetetlen mestere a magyar festészetben, ami páratlan rajztudással és komponáló készséggel párosulva, legelső mestereink közé emelte. Az arany, az ezüst anyagszerű csillogása, a brokát selymessége, a drapériák, és ruhák bársonyossága egy festőnél sem tud oly anyagszerű lenni mint nála.

Kompozícióinak megszerkesztése, a müncheni festőakadémia vezetőjére Pilotyra emlékeztet, akinél Benczúr is tanult, majd hét évig tanárkodott az akadémián. Nála azonban már nem oly teatrális a kompozíció receptje, mint Pilotynál. Több életszerűség, lendület és dinamika van kompozícióiban.

Hunyadi László, Rákóczi Ferenc elfogatása, Vajk megkeresztelése, Budavár visszafoglalása című képei igen jelentős alkotások a fenti értelemben.

A Szépművészeti Múzeum Benczúr terme teljes képet nyújt pompázóan szindús művészetéről. (Bacchanszó stb.)

Arcképfestőnek is kiváló volt, mind a hasonlóság tökéletessége, mind az akkor divatos felső világítás festőisége és színpompája szempontjából. (IV. Károly király, Zita királynő, gróf Tisza István, stb.)

Művészi érdemei jutalmául számos művészeti és közéleti kitüntetést kapott.

A harmadik mester Mészöly Géza, tulajdonképpen jogászi pályára indult s az akkori művészi szokásoknak megfelelően ő is külföldön Münchenben, a művészvilág Mekkájában tanult. Innen Budapestre jött dolgozni, s mint kiváló művész pedagógus a budapesti Női Felsőiskolának lett a vezetője.

Az ő művészete már teljesen elütő mind Munkácsy komor színhatású monumentális drámai erejű lélekábrázoló művészetétől, mind Benczúr pompázó, dússzínű anyagszerű festészetétől.

Mészöly kimondottan tájképfestő, aki kisebb-méretű vásznain a magyar tájat, a Balaton vizét, fűzeseit, nádasait, és a vízpartok intim hangulatát festette még poétikus elmélyedéssel.

Nála nem a színek tüzeségén, vagy az előadás drámai lendületességén van a hangsúly, hanem a tónusok finomságát érzékelteti mesterien.

Művészi értékelésére jellemző, hogy a múlt század utolsó évtizedeiben nagy hatást gyakorolt művészi meglátása és tónusfinomságokra felépített festőisége az ezen évek tájfestőire.

A művészi alkotások értékelésében az idő

múlása sokszor változást, új értékelést hoz. Goya a világhírű spanyol festő halála után majdnem száz évnek kellett elmúlnia, hogy a művészi szakvélemény a világ első művészeinek sorába állítsa.

Munkácsy művészete már életében a világ legelső közé számított, s ez az értékelés nem változott meg, és nem is változik meg soha. Az ő művészete minden korban örök értéket jelent, a lélekábrázolásnak hallatlan nagyszerűsége révén.

Benczúr művészete is időálló, mert bár változhatnak korok, és változhatnak a művészi törekvések irányai, az amit ő alkotott, és ahogy alkotta, biztosítja helyét a magyar művészet Pantheonjában.

Mészöly festészete is egy értékes művésztörténeti fejlődés bizonyossága s komoly festői törekvés, korának a szemszögén nézve.

A magyar művészet terebélyes fája egyre erősödik, fejlődik, s azóta újabb és újabb nemesebb hajtások fakadnak rajta. Ezeknek a művészeknek festői meglátása, felfogása, színekálaja más.

Fejlődik, halad a korrallal a művészet is, de tény az, hogy Munkácsy, Benczúr, Mészöly művészete mindenkor maradandó értéke lesz a magyar művészetnek.

IPARTESTÜLETI HIREK

VASJEGYEK, melyek „1944. április” jelzéssel vannak ellátva, 1944. évi május hó végéig válthatók be. Újból felhívjuk a gazdák figyelmét, hogy a részükre kiadott lópatkó és kerékráf utalványukat haladéktalanul adják át kovácsaiknak, hogy azok a vasjegyet arra megszerezhesék, mert különben utalványaik hatályát veszítik.

LÁBBELIKÉSZÍTŐK szeg és finom fonál ellátása tárgyában az ipartestület előterjesztésére a m. ipari anyaghivatalnál a tárgyalások folyamatban vannak. Iparkamaránk értesítése szerint a kedvező elintézés hamarosan várható.

LAKATOSOK, akiknek hegesztő készülékük van, hatóságilag igazolt munkájukhoz kellő mennyiségű oxigént igényelhetnek és kaphatnak. Igénylésnél az ipartestület igazolványával kell igazolni, hogy érvényben lévő iparigazolványuk van. A lakatosok karbiddal való ellátása már biztosítva van, utalványokat karbid vásárlásra az ipartestület ad.

ÉPÜLETANYAG (cement, téglák, cserép stb.) kiutalása egyelőre szünetel. A termelt anyagok a légi kárral kapcsolatos lakás, egészségügyi intézmények, légi

kárral kapcsolatos biztosító intézkedések, vagy a mezőgazdaság, vagy nélkülözhetetlen ipar gyakorlására szolgáló épületek legszükségesebb helyreállítását célzó építkezésekhez bocsátható rendelkezésre.

SÜTŐ ÉS KÉMÉNYSEPRŐ iparosok mosószappan kiutalása az Iparkamara értesítése szerint a közeli napokban várható.

BOMBAKÁROSULT iparosok segélyezése már folyamatban van. Az Ipar-testületek Országos Központja átiratára a bombakárosult iparos azonnal jelentkezék illetékes ipartestületénél, ahol károsodása arányában segélyben részesül.

IPARDIÁK, TANSZERZŐDÉS, SEGÉDLEVÉL és **MESTERLEVÉL** kiállítási díja a 21.100/1944 Ip. M. számú rendelettel lett újból szabályozva. A díjak összege a város, illetve község lélekszáma szerint változó pontos adatok az illetékes községi elöljáróságnál, vagy városi polgármesteri hivatalnál fenti számra látva tudható meg.

KERTÉSZÜVEG igénylésüket többben nem váltották ki. Akinek még kertészüvegre szüksége van, igazolt igénylésére az ipartestületől utalványt kaphat. Ablaküveget most utalt ki iparkamaránk 4 ládát a 45 négyzetméter mennyi-

ségben, ami a munkát végző üveges, vagy asztalos útján igényelhető.

KALAPOK (férfi és női) kalaptomp és gyapjukalap utalványaikért május hóra az ipartestületnél azonnal jelentkezzenek.

ASZTALOSOK, SZOBAFESTŐ-MÁZOLÓ stb. részére 12 méter-mázsa ényv érkezett. Igényjogsultak vonatkozó utalványukat szakosztályaitól vehetik át. Kence kiutalás, bár sürgetve van, még ma sincs.

Sz. F.

NAGY IDŐKBEN . . .

*Nagy időkben meg kell nőni,
Óriásnak, nagynak lenni,
Mint a hősök, bölcsék, szentek,
Fejünkkel az eget verni! . . .*

*És mégis női, aki ember:
Naggyá teszi hite, lelke,
Kötelesség és helytállás,
Akkor is, ha kicsi, törpe!*

*Nagy időkben nincs más mentség,
Csak a nagyság: meg kell nőni,
Hogy véssz, víhart, sorsot, poklot
Le tudjon az ember győzni!*

*Jó ezt tudni, jó manapság
Mert akik most lemaradnak,
Hívány, törpe, gyáva népek:
Megégnek vagy megrohadnak! . . .*

*Nagy időkben meg kell nőni,
Óriásnak, nagynak lenni,
Mint a hősök, bölcsék, szentek,
Fejünkkel az eget verni! . . .*

RÉPÁS JÁNOS

Korunk lovagjai

Írta: Darás Katalin

Sokszor gondoltam arra, hogy ha megszavaztatnánk a nőket — legyen az otthonülő kislány, vagy bösz feminista — azt hiszem, kivétel nélkül a férfiak lovagiassága mellett törne pácát. Annyira ugyanis soha nem kíván egyenlő lenni egyetlen asszonyteremtény sem az ellentétes nemmel, hogy a nőiségének fenntartott hódolatból meg nem követelné a rátartozó hányadot.

Hogy szavaimnak a valóság tolmácsolásával súlyt adjak, széjjel néztem a veszedelmesebbnek mondott, ma általános dolgozó nő típus között, hogy vélekednek ők erről a kérdésről.

Lidikén kezdtem a körkérdést. Lidikét tetszik ugye ismerni? Ott osztja a jegyeket nap mint nap a csilingelő sárga villamoskocsin, hidegben, szélben, este, reggel. Mint még sok-sok Lidike. Kedves zavarral nézett rám, mintha hamarjában nem is tudná, mit mondjon; azután felcsillant kék szeme és szerényen így szólt:

— Nem érdekes dolog az, amit el fogok mondani, de mégis megteszem, mert igen jól esett. Vince, a vőlegényem — tűzoltó különben, tetszik tudni — vasárnap elkísért a nagynénémékhez. Szaladtunk a megállóhoz, mert sokat késtünk, a villamos meg ott zörgött már a sarkon. Eppen a második kocsit állott meg előttünk, aminek olyan csuda magas a lépcsője. Ahogy fel akarok szállni, érzem ám a karom alatt Vince kezét. Olyan gyöngéden segített fel, mintha attól félne, nem érek fel addig. Hát mondhatom, hogy igen jól esett. Naponként hányszor kell fel- és leugranom, akkor bezzeg senki sem törődik a kalauznóval, fel tud-e gyorsan ugrani a magas lépcsőfokon; de ezen a vasárnapon éreztem, hogy valaki mégis csak aggódik értem, valaki segít nekem.

A kékszemű kalauznó egyszerű szavai jártak az eszemben akkor is még, mikor a halványképu gyári munkásnő szavai felcsendültek:

— Hadiüzemben dolgozom, jóformán alig marad időm az otthonomra. Multkoriban, hogy éppen lépek ki az ajtón, látom, hogy lepattan egy gomb a kislányom ruháscskájáról. Négy éves a szentem, maga meg nem varrhatja, odahaza pedig nem maradt más, mint egy tizenkétéves kislány, a a nővérem gyereke, akiknek mindenüket elvitte a bomba. Egész idő alatt nem ment ki az eszemből, hogy a kis Veronkám most rendetlenül csúszkál odahaza, és alig vártam a munka végét, hogy rohannassak haza. Otthon látom ám, hogy ott a gomb a helyén. Meglepődtem csudára, faggatom a kislányt: ki járt itt? A szomszédasszony? Végre nagynehézzen kiböki, hogy ő varrta fel, mert látta, hogy én már nem érek rá, oszt bosszankodom miatta. Úgyetlen nagy öltésekkel, de mégis ott volt a gomb a helyén. Még a könnyem is kicsordult. Nagyon jó napom volt aznap.

Megnyugtató érzés, mikor egy gyerekben már ilyen korán kifejlődnek a nemesebb hajlamok. Ebben a kis kamaszban az új kor régi eszménye csillámlott meg: a segítő lovagiasság.

A pirosarcú, áldott testű falusi menyecske kevés szóval fejezte ki azt, ami a szívét nyomta, balzsamosan simogatta:

— Jó ember az én Sándorom, tessék elhinni. Most, hogy kinn van a harctéren, agyonra búsulnám magamat, ha nem írta volna olyan szépen, hogy csak vigyázzak magamra. Mert hogy nemsokára várjuk a „gyereket” — ha Isten is megsegít — egy kislányom már van, ennek, a jövőnek, gyerekeknek kell lenni!

Boldog asszony, holott kétszeres a teher most a vállán, hogy nincs itt az embere. Gyereket is vár. De a nehézséget elfelejti: valaki félti messze idegenből!

Éva barátnőm — okleveles tanárnő, minisztériumi tisztviselő — már messziről integet felém. Tudom róla, hogy maga a megtestesült megbízhatóság. Tele is van mindig külön megbízatással. Jelenleg a minisztériumi tisztviselők közellátása fut össze kemény kis kezében.

— Rengeteg a dolgom, azt sem tudom, hol áll a fejem. Holnap lesz bab, borsó kiosztás. Tegnap volt a legnehezebb napom: egyesítenem kellett, ki mennyit kap. Róppant kényes dolog, mert ha tévedek, többen is megrövidülnek. Én meg csak összeadtam, szoroztam, kivontam, osztottam — és mindig más eredményre jutottam. A végén mérges lettem, de szerencsére hazajött apa. Tudod, ő mindig segít nekem, ha kell, még szótárakat is lapoz, vagy a lexikonokat bújja. Láttad volna, milyen egy-kettőre végzett az egész undok számoszloppal! Így sokkal hamarabb bújhattam ágyba, különben még este sem leszek vele kész. Ez az én apám, többet nem kell mondanom? . . .

Dehogy kell, Évám, A hangod, arcod szerető, boldog mosolya többet mondott mindennél.

Pálma divattervező kisasszony, valamikor osztálytársam volt, sőt a vizsgáztató bizottság jóvoltából az érettségit is egy asztal mellett szurkoltuk végig. Most jólkereső, önálló hölgy, róppant ügyes és szókimondó, egyenes jellem. Nála cselhez folyamodtam, nem akartam egészen nyíltan feltenni a körkérdést: Lovagiasak-e a mai férfiak, s hogy áll a férfiak lovagiasságával? De csakhamar leleplezett, látva kezemben a feljegyzési blokkot. Kicsit megficskázott, azután csöppet gondolkodott. Végül is beszélni kezdett.

— Hogy igényelem-e a férfiak figyelmeségét? Miért, te talán nem igényeled? No látod. Hát így vagyok én is. Viszont az más kérdés, hogy vannak-e még egyáltalán lovagok. Erre nem mernék határozott igent mondani, legalább is a többséget tekintve nem. Mindenesetre itt-ott akad még belőlük. Nézd meg például a főnököm. Mindenki-nek előre köszön, nem lehet őt megelőzni. Az ajtóban előre engedi a nőket. A multkor rumos teát küldetett be hármunknak, mikor az egész skoba — mintegy megbeszélte jelle — benáthasodott. Hát nem figyelmes ember? Hatvan éves elmúlt, igazi, békebeli, hamisítatlan gavallér. Hogy mondod? No igen, legyen úgy: lovag!

Pálma az ő szüszavóságában nem árulta el, milyen jól esett az a csésze forró tea akkor, de én tudom — habár élénk emlékezetemben él még keserves kézimunkázása — hogy minden gátlástól mentesen szívesen, akár most is megkötne neki egy pár jó meleg harisnyát. Viszonzásul a teáért.

Pedig erre még a megholdogult Tekla néni, a kézimunkatanárnónk, sem volt képes rászorítani!

Egy fehérköpenyes doktor „néni” is megkérdeztem. Harminc év körüli, simahajú, tisztaarcú, intelligens özvegyasszony. Két fivérével él együtt szép otthonában s bátyjának három gyermekével, akiket anyai szeretettel vesz körül. Két beteg között, egy tízperces cigarettaszünetben állott rendelkezésemre.

— Nem tudom, kedves, mit mondjak neked, az igazat megvallva még nem gondolkoztam ezen a kérdésem, hisz, mint gyermekorvost, egész más problémák érdekelnek. De azért nem tagadom, hogy jól esik, mikor villamoson átadják a helyüket, nem mintha kényes volnék, de néha egész nap lótok-futók a kórházban, magánbetegeimnél, hogy mire sor kerül a hazamenetelre, halálosan fáradtnak érzem magam. Vannak még udvarias férfiak, én úgy gondolom. De azt is megfigyeltem, hogy sokan röstellik az udvariasságukat, látván mások kényelmes terpeszkedését, s attól félnek, hogy ódivatúak lesznek. Ezt jó volna, ha valaki is megértetné velük, hogy a nővel szemben tanúsított lovagias magaviseletük sohasem válik divatjammultá, s azért még nem ábrándult ki kislány a gavallérjából, hogy az előzőkenykedett egy idősebb hölgygel szemben. Megfordítva annál inkább.

A jőnevű színésznő — finom úri dáma a magánéletben — kipírultan rogyott egy kerevetre. Odakinn, a filmgyárban, már nagyban folyt a következő jelenet előkészítése, a szóke karcu teremtés — szintén egykori osztálytársnóm — azonban már engem kinált finom bonbonjaival. Tőle volt a legnehezebb interjú szereznem, egyre kitértünk a régi dolgokra, s valószínűleg dolgavégezetlen tértem volna haza, ha meg nem ragadom erélyesen a frakkját, illetve a szoknyája szélét.

Felvétel az egri főegyházmegyébe

Az egri főegyházmegyei hatóság pályázatot hirdet az egri papnevelőintézet növendékei közé való felvételre, amelyre a papi pályára hivatást érő olyan ép és egészséges ifjak jelentkezhetnek, akik a gimnázium IV—VII. osztályát, illetve akik az érettségi vizsgálatot sikerrel letették. A felvételüket kérők keresztlevelükkel (és nem születési bizonyítványukkal), a szüleiknek egyházi házasságáról szóló anyakönyvi kivonattal, ez-évi iskolai bizonyítványukkal és hittanárunknak, valamint a szüleik lakhelyére illetékes plébánosnak az ajánlólevelével, továbbá testi

épségüket és egészségüket igazoló orvosi bizonyítvánnyal folyó évi május hó 19-én délután 2 órakor az egri papnevelőintézetben személyesen tartoznak jelentkezni. A kisseminárium növendékei közé a gimnázium I—IV. osztályaira jelentkező ifjak ne jelenjenek meg személyesen, hanem május hó 15-ig a fentebb felsorolt okmányokkal felszerelt kérvényeiket a Papnevelőintézet Igazgató-ságához (Eger, Szeminárium) ajánlott levélben küldjék be. A kissemináriumba pályázhatnak a papi hivatást érő, kifogástalan szellemű családok kiváló tehetőségű és jó magaviseletű gyermekei. Ezek számára a Papnevelőintézet Igazgató-sága felvételi vizsgát fog tartani, amelynek pontos idejét

levélben közlik az érdekelt folyamodókkal.

Az egri papnevelőintézet épülete teljesen modern, és abban a theologusok jórésze nem tömegesen, hanem egyszemélyes szobákban nyer elhelyezést. Az egész épület egyébként melegvíz-fűtéssel és vízvezetékkel is el van látva. A theologus-növendékek a katólikus egyetemnek épült érseki Líceumban látogatják a főegyházmegye nyilvános hittudományi főiskoláját, a gimnazista-növendékek pedig a ciszterci gimnáziumban, vagy az állami gimnáziumban végzik tanulmányaikat.

A papnevelőintézet minden növendéknek ingyen nyújt teljes ellátást.

— Hohó, Vica, most nem menekülsz . . . — kötöttem az ebet a karóhoz.

Igy vallott végre ő is nekem:

— Tudod, itt a gyárban, meg a színháznál is fogas kérdés a férfi-nem lovagiassága, mert azt a legkönnyebb félreérteni, mindentudó újságírószemek előtt pedig kész a legfrissebb pletykaanyag. Nem is beszéllek most más senkiről, mint Bálint-ról, a színház portásáról. Hát ő a világ legudvariasabb embere! Tudod-e mért? Multkor próba közben, hogy kinn sütkéztünk a napon, megemlítettem valakinek — azt hiszem egyik kollegámnak — mennyire szerettem mindig is a szilva befőttet. Nehogy azt higgyed tám, hogy miszínészek, nem szoktuk hómi közönséges civil dolgokban örömlünet lelni! Nos hát ez a Bálint — képzeld csak — a legközelebbi próbanapon odaállt valami hosszú üveget az öltözőm asztalára. Kipakolom a papirosból, hát gyönyörű, nagyszemű szilva mosolyog rám, gusztyosos bíbor lében. Egészen elámultam. Azt sem tudtam, mivel köszönjem meg, mert közben elpárolgott, mintha ott sem lett volna. Végül is összekoldultam ismerőseimtől egy rakás cigarettát. A befőtt különben is remek volt.

Bálint portás nem egy tál lencsén, de egy üveg befőttön vette meg arany szívű, bohém kis osztálytársnóm szívét, s ahogy én ismerem Bálint uram sem kötött rossz üzletet. Hol kap ma ő annyi Shymphoniát?

Ezzel a derűs akkorddal fejeztem be a nagy körinterjút. A többi már csak a tapasztaltak leszűrése, a minemkevésbé érdekes feladat.

Rájöttem arra, hogy még ma is, 1944-ben, igényt tart korunk nőtársadalma a másik nem udvariasságára. Kivétel nélkül. És ha le tudnak mondani sok mindenről, erről az egyetlenről soha egyik sem fog lemondani. Mert fáradságot, munkát, egyre nehezebbé váló gondot pénzzel, elismeréssel nem lehet annyira megfizetni mint a férjek, fiak, fivérek, apák és hozzátartozók, ember-társak és alárendeltek varázsos tulajdonságával: a lovagiassággal.

Uj lovag-korszakot várunk!

MÁKÜLTETÉS

„A tavaszi szép időnek,
Lám mindenek hogy örülnek.”

Igen, mert megindult az élet. Hajrá, munkára, mert az idő nem vár. Kint a földeken már régen szántanak, bent a kerteket már felásták. A borsót, meg a hagymát már rég elültették, most jöhet a mák.

— Te apja, oda a kerítés mellé el kéne má ültetni azt a kis mákot . . .

— No jó, majd elültetem . . . Erre Apja fogja a mákot és viszi a kerítés mellé. Felesége még utána szól, hogy

— Amikor ülteted, ne szójj ám senkihez, mert férges lesz . . .

— Jó, jó . . .

A kerítésen túl a Szomszéd szántogat. Két ökor húzza a vasat, az öreg lassan lépeget utánuk. Vén alföldi magyar, de még jól bírja magát. A Messze már neki is csak az ökre szarvái lehet, mert alig lát rajta túl, de azért a szeme tele van ravasszággal, meg értelemmel. Dolgozik, mert őt a munka éteti. Földjét annyira szereti, hogy még pénzért sem adná oda senkinek.

— Hajez, hóhe te . . . mondja a fordulóban.

Apja odamegy a kerítéshez. Amikor meglátja az öreget, eszébe jut az asszony intelme: amikor ülteted, ne szójj senkihez! No jó — hogy majd elejét vegye az ültetés alatti zavarásnak, még előtte elintézi a szóbeszédet. Utána aztán szó nélkül ültethet. Megvárja, amíg az öreg eléje ér az ekével.

— Aggyisten Szomszéd! Puha még egy kicsit, ugy-e?

— Aggyiste, az kicsit, de má fel ké szántani. Aztán tovább forgatja a földet.

No, most már nyugodtan ültethetek, gondolja Apjuk. Meghúzza a barázdákat a máknak, aztán elvet egy fél sort.

— Tán mákot ültet?

Apja felkapja a fejét. Nagy hirtelen abbahagyja az ültetést és úgy felel.

— Azt! — hogy ne hangozzék barátságatlanul, még utána teszi: — hát el kell má ezt is.

A magyar tovább tolja az ekét. Apja megkönnyebbülve folytatja az ültetést.

— Bizony, ezt még akkor kell ültetni, amikor még a béka nem szólt.

Apja még idejében észrevette a veszélyt, mert már akkor nem ültetett, amikor a Szomszéd megszólalt. Már csak a kezében tartotta a mákot és bölcsen megjegyezte:

— Hát, még nem szólt.

— Még nem hallottam én se . . .

Az eke megint tovább megy. No, ismét lehet ültetni. Mielőtt azonban Apja folytatná a munkát, kicsit bosszúsán felnéz. Még elkapta szemével a szomszéd oldalra kiálló bajusza hegyét. Mintha mosolyogna. Aztán hozzáképzelte az öreg hamiskás szemét. Az meg mintha szűkebb volna. Olyan, mint amikor az ember valami ravasszágon töri a fejét. Az egész ember olyan volt, amint lassan lehajtott fejjel, nyújtott léptekkel ment az eke után, mintha egyébre sem lenne gondja, minthogy azon törje a fejét, amit majd a legközelebbi fordulónál a mákültetőnek mond. — No megállj, hisz kibánok én veled. Amikor te beszélsz, én nem ültetek. Ez a kicsi úgy is el lesz, ha csak akkor ültetem, amikor te nem beszélsz. Amikor beszélsz, az nem sok idő, mert az ökrök viszik az ekét. Ilyeneket forgatott elméjében Apja, amikor csak hallja:

— Hóhe te! Hát Szomszéd, láttya-e, milyen rossz ekém van? Alig tudok vele haladni . . . Meg is állok mán egy kicsit . . . De most nem lehet jót is, még újat is kapni . . .

— Bizony, most takarékoskodnak minden anyaggal . . . És folyik a beszéd tovább. Már Apjuk sem bánja, mert hiszen most nem is ültetett, no meg beszélgetni sem árt néha. Attól még kikelhet a mák.

Odabent Anyjuk sokálja már kedves párját. Kinéz és látja a két beszélgetőt.

— Mán biztos el van gereblyézve is, hadd beszélgesse nek — gondolja. Éppen befordulna vissza, amikor meglátja a helyén heverő gereblyét. Csuda dühös lesz.

— Meg ette mán a nyavalya az egész mákot! Kell is ezt emberre bízni! No, megállj Apjuk csak gyere be. — S.

ASSZONYOKNAK

Parajvagdalék

Félkiló parajt megtözünk, leszűrjük, ledaráljuk, hozzádarálunk egy megázott zsemlyét, amit előzőleg jól kicsavartunk, hozzákeverünk egy egész tojást, pót egy-két kanál zsemlyemorzsat, és apró pogácsákat formálunk belőle, morzsába forgatjuk, és forró zsírban hirtelen kisütjük. Izes mártással tálaljuk.

Saláta töltve

A saláta fejeket, miután jól megmostuk, leforrázzuk. Kivesszük a vízből, lecsurgatjuk, levelét széthajtogatjuk és a következő töltelékkel megtöltjük. Egy tej salátát csikokra vágunk, kevés zsirban 10 dk zsírral vagy árpakásával, köbessel megpároljuk, ha félig kész,

adunk hozzá vagdalt párolt gombát, vagy vagdalt paprikás húst és 1 tojást, 2 kanál reszelt sajtot. A kész fejeket cernával összekötözzük, és kiszírozott lábosba téve leöntjük két deci tejfellet elhabart kavacsanyagú lisztkeverékkel. Morzsával meghintve sütőben jól átsütjük. A tejfelhez tegyünk egy deci csontlevet, hogy higabb legyen.

Forgács sütemény

2 egész tojást jól kikeverünk 12 dk vaníliás cukorral, utána annyi lisztet tegyünk hozzá, melybe késhegynyi szódadikarbónát kevertünk, hogy lágyan formálható tésztát kapjunk. Ezt osszuk el három részre, lisztezett deszkán formáljunk belőle hengereket, hosszában nyomkodjuk be ujjunkkal, a mélyedésbe tegyünk gerezdes diót és mazsolát, hengerecskét simára és zsírozott, lisztel meghintett sütőlemezén megsütjük. Forrón, éles késsel véko-

nyan felszeleljük. Klados és gyorsan elkészíthető teasütemény.

Paraj rántottával sütte

Egy kg parajt megtözve, leszűrve húsdarálón ledarálva elkeverünk 5 dk vajból (3 dk zsír) egy kanál lisztel készített fehérrántással, kevés sóval. Készítünk 5 tojásból sűrű rántottát. Tűzálló tálat kivajazunk, beletesszük a paraj felét, rá a rántottát, arra a paraj másik felét, meglocsoljuk olvasztott vaj vagy zsírral és sütőben átsütjük.

Paraj bundában

A megfőtt, leszűrt, megvagdalt parajt összekeverjük 4 kanál morzsával 10 dk maradék darált hússal, ha van, gombával, melyet előzőleg hagymás, paprikás zsíron megabáltunk. Kis szeleteket formálunk belőle és sűrű palacsintatészta mártjuk forró zsirban kisütjük.

Még mindig

nem elég sötét a világ — egyeseknek. Talán nem is sújthatnak bennünket úgy a megpróbáltatások, hogy egynéhányan ne akadjanak, akik lelkiismeretlenül kiszakítva magukat az embertársi együttérzésből, nem tekintve a mindenre egyformán nehezede bajokat, embertelenül és galád módon tovább ne folytatnák üzérkedéseiket, sőt ki ne használnák embertársaik megszorult helyzetét. Ők azok, akik soha nem tudják magukat beleélni a másik helyzetébe — akár egyetlen pillanatra sem — akik mindenek felett csak önmagukat tekintik. Ők, a fertelmesen nagy önzők. Ma minden tett és intézkedés, amely a megengedett határok megkerülésével az embertársak kárára és elkésértésére születik, a közérdek iránti teljes érzéketlenségről tanúskodik, és a jelenlegi nehéz viszonyok között külön-külön apró hazaárulás. Mert ha most saját határainkat kell védenünk, hogy számtalan család jövője s rajtuk keresztül a magyarság is biztosítva legyen: ők, az érzéketlenek, a bajokat szaporítók, a lelkiismeretlen kufárok, kik a kipusztult társadalmi érzék helyébe a nyereszkezdést ültették magukba, méltók arra, hogy a „magyar“ szó letöröltségük a nevük mellől!

Egyik

képen azt örököltette meg a fényképezőgéj lencséje, ami egy lakásból megmaradt: csupán egynéhány iratot sikerül épen kikaparni a törmelékek közül s egy fali szentkép maradványát: Az Isten szeretet. — Nem tudom, milyen gondolat, esetleg célirányosság vezethette a tudósítót e felvételnél, de ne is kutassuk: nem fontos. Tény, hogy elgondolkoztatja a szemlélőt. Egyesekből talán visszás gondolatokat vált ki, mások tán a véletlen pajzán játékát látják benne. Valóban, nem különös? — a gyűlölet okozta romok közül előkerül egy papírlap és hirdeti, hogy az Isten szeretet. A hívó szem azonban nem a véletlen gonosz játékát fogja benne látni, annál ke-

vésbbé köt ki valami gúnyos-kesernyős gondolatnál, hanem egyenesen gondviselészerűt, mondhatnám, afféle kinyilatkoztatást vél benne felfedezni. A pusztulás közepette is hirdeti az a papírlap, hogy az Isten ott is, manapság is, mindig szeretet. Eppen a romok között időszerű ennek a kinyilatkoztatása, hol a mai ember nehezen tudja felfedezni Isten kezét, még kevésbé képes meglátni a szerető Istent, magát a szeretetet. Ennek magyarázata pedig az, hogy korunk nem ismeri az igazi szeretetet. Számunkra csak az a szeretet, ami kedvünkre, hasznunkra van — e földi életben. Túlvilágra nem sokat adunk. Legkevesebbet törődünk talán az egy szükségessé. S éppen itt mutatkozik meg az Isten szeretete. Aki most már így kénytelen inteni bennünket arra, hogy az odafent való dolgokat keressük, ne a földieket. (Kol. 3, 2) S mi tudjuk, hogy ez a nagy pusztítás is a mi üdvösségünket célozza, mert jónál egyéb nem lehet, mit a gondviselő Atyánk velünk cselekszik. Erre eszmélteti rá az embert a romok alól előhúzott papírlap, mely némán hirdeti: Ne a világot szeressétek, hanem az Istent, mert az Isten a Szeretet!

Nem véletlen

hasonlóképpen az sem, hogy a borzalmas véget ért Szent László-kórház tönkrement kápolnájában egyedül a tabernákulum maradt sértetlen. Milyen szépen szimbolizálja ez a köztünk lakozó erős Krisztust, aki a világégés borzalmai között is szilárdan áll! Azt a Krisztust, aki — ha minden romba dől is körülöttünk — hűségesen kitart mellettünk, aki minden körülmény között megmarad nekünk. (Miért ne tekintsük hát az Apostol példájára mindent szemétnék, csak-hogy ez az erős és hűséges Isten lehessen a nyereségünk!?) ... S így ha az életet számunkra Krisztus jelenti, akkor még a legborzalmasabb sors sem lesz számunkra botránkozás sziklája, hanem még a halál is csak nyereség lehet, mert abban is Krisztus dicsőítetik meg bennünk.)

Bárcsak tudtára ébrednének az emberek ennek a nagy igazságnak, akkor Krisztus igazsága irányíthatná az életet!

K—a

Aki tud

együttérezni szenvedő embertársaival, az nem kapálózik a terhek egyenlő elosztása ellen. Saját otthona mindenkinek a legbecesebb — a tételt nyilvánvaló igazsága miatt épphogy leírtuk. Rómában egykor Juppiter főpapjának háza állandóan nyitva állt a menedéket keresők előtt, pedig ott leginkább bűnösök kerestek oltalmat. Ma nálunk szamosan azon serénykednek, hogy kényelmesen berendezett öt-hatszobás lakásukat bezárhassák a bombák zuhatagából menekülők előtt. Összeköttetés, társadalmi rang — mint mindenkor — még most is különösen hasznos. Még akkor is, ha a hatszobás kúriát gyermektelen házaspár, sőt magános nő lakja. Aki átélte a bomba-támadások idegölő izgalma, és láttuk a rombadólt családi fészkeket és a hontalanok szomorú menetét, nem tudjuk megérteni a kapuzárogatást. De megbocsátani sem!

Napfényes

oldal is van. — Egy szerény fizetésű hivatalnok háromtagú menekült családot fogadott be két szobás lakásába. Soha nem ismerték egymást, hírből is éppencsak. Most heten élnek a lakásban és teljes a megértés.

A városszélen

a Szelei-út járókelőit ellepik a cigánysor apró és nagyobb kéréncselői. Meglepo élmény. Alázattal teljesen könyörögnek, és ha semmit sem kapnak, olyan szitokzáport zudítanak a könyörületlenekre, hogy súlylyedhetnekjük támad tőle. Furcsa itt az „Isten hozott“, meg az „Isten áldjon“!

Bús Fekete lista

A-val kezdődik és Z-vel végződik. Abádi-Dunajec Imre... Zweig Stefan és mindaz, ami közbeesik. Unnepe ez a lista a törekvő jelennek, büne a múltnak. Feledhetetlen szegénye is! Az én házi könyvtáramban egyetlen név se szerepel azoké közül, akiket a kormányrendelet I. számú jegyzéke közöl. En szerencsésebb vagyok, mint ti. Engem fajmagyar tanár figyelmeztetett már negyven évvel ezelőtt mindarra, amire ti csak most ébredtek. Az én lelkem megmaradt tiszta gyolcsnak, amelyet nem sikerült a „divatnak“ bemocskolnia. Ma is tudok ideálokért lelkesedni, ma is tudok eszményeket tisztelni, hazát fenntartás nélkül imádni.

Ezzel nem mondtam azt, hogy életben nem olvastam zsidó szerzők műveit. El kellett olvasnom, mert meg kellett ismernem a keresztény világ nézet ellenségeit, akik a cinizmus színterén a lelkek millióiba mérgezett nyilakat lövöldöztek... Keveset olvastam, de jól. Nemcsak magyarul, más nyelven is!

Ezek a magyar pénzen hízalt emberek a cirkuszi bohóc stílusában nevetésséggé tették mindent, amit mi isteni rendnek tisztelünk. Az emberi erkölcs törvényeit úgy tárták elétek, mintha azokat állati csorda eszelte volna ki s nem az évezredek bölcs mérséklete szülte volna. Számukra bravúr volt annak bemutatása, hogy a főhős miként játssza ki azokat a szentségeket, amelyek megtartására az egészséges társadalom minden tagját kötelezi a józan ész törvénye. Főhősök ragadós példából virágzottak ki Amerika gangsterrel, akik a mostani elszabadult világban papírdollárokért úgy ontják az embervért, mintha a chikagói nagyvágóhídon dolgoznának.

Ha az öngyilkosok százezrei még szólni tudnának, jegyzőkönyvbe azt diktálnák, hogy végtelen tettük indító oka egy-egy Dekobra vagy Max Brod regény. Az élők, akikben a lélek már szétzilált, szégyenlik bevallani, hogy a halottat, amelyet keblükben vonszolnak Shalom Ash-nak, Kellermannnak, Max Nordau-nak, Felix Salten-nek, Stefan Zweignek, Wiki Baum-nak vagy Izrael Zangwill-nek köszönhetik.

És hány millió kabult embert ölt meg eddig Karl Marx agyveleje? Csak

azért, mert egy ember ráérő idejében kitalált egy olyan államrendszert, amelynek alapja az ökörcsorda törvénye s amely megöli az Istenben elmélyülő, a természetimádó, a nemes versengésre teremtett, a szorgalom melegével fűtött kultúrelket.

S ezeket a nagy rombolókat engedték be az eddigi magyar kormányok a dévényi kapun s nem egyszer színpadokon, nemzeti emelvényeken ünneplést is engedélyeztek számukra. Ezeknek emelői nevelkedtek a magyar nyelven szóló epigonok.

Egyik ezt, a másik azt utánozta s a kritika muzikájára táncoló magyarság úgy tapsolta, mint eredeti alkotót, mint zsenit.

A taps bódító mómora közben egy nemzet sülyedt ezekben az alkotónak karjai közé és csúszott a defetizmus és internacionalizmus lejtőin lefelé, oda, ahova 1914-ben eljutott.

A világhatalmi gépezet gigantikus erejét kell látnunk abban is, hogy a trianoni Magyarország lelki síkján újra felvillantak ezek az idegen tüzek s végignyargalták száraz tarlóinkat, mint a futótűz. Bűnösöknek nevezem mindazokat, akik őket az agyvaló romboló erejével kiszámított tervek keresztülvitelében meg nem gátolta.

A parlótűz elé a mai kormány védőárkot vont. Eppen az utolsó pillanatban, mert a tarlón nyargaló tűz már majdnem belekapott a nemzeti kultúra őserdejébe. Abba az őserdőbe, amelynek minden egyes szálját keresztüljelölte meg számunkra a magyar sora.

— k. j. —

A hős leventéket — a leventéifjúság légtalmai mentőmunkájának első halottait, — április hó 6-án temették el. Leventebajtársaik díszszakasszal vonultak ki a temetésre. Azzal a gondolattal kísérték őket utolsó útjukra, hogy ezek az ifjú hősök minden magyar leventéifjúnak eszményképei a bátor helytállásban és kötelelességteljesítésben. (LHK)

MAGYAR ROZIKA ...

Falusi lányka Magyar Rosika,
Alig hat éves és már kis-mama.
Kicsike mama: gyermeke van ám.
Két vörösbördög, meg egy csitri lány.
Nagy szemével, kezeskével,
Piros szívével, fehér lelkével
Úgy ásmogatja, szereti őket,
Mint a Jézuska a szenvedőket.
Pedig hej, elnyűtt a huszár-mundér,
S Klárikából is jócskán lóg a bél...
De jó az Isten, jó a kikelet
Hoz majd a golya csudagyereket...

Órák ketyegnek, napok peregnék,
Szent gyerekszemek csodára lennek.
Kis kertjűkben... ott... ott piheg szendém
Ibolyás ágyuk kellős közepén
Tündéruhában: egy a l v ó s - b a b a .
A golya hosta tán az éjtszaka...?
Nem hisz... letérdel... romeg... homzár...
S büvölt szeméből kialliss a fény,
Édes kis arca vér... vérbe borul...
Kacsója roncsa ibolyákra hull...

Akkortájt éppen nagy vérszadarak
Dél felé hústak két egünk alatt...
Gyermekgyilkos ült mindenik hátán,
S köztük röhögött: a fehér áttán...

Dr. IMRE MIHÁLY

A leventék légtalmai munkájának első hősi halottal

Az ellenséges légitámadások pusztítóerejét a leventéifjúság lendületes munkája, hősi helytállása gyengíti. Ahol romboló, otthonokat pusztító és embereket gyilkoló bombák lehullanak, azonnal megjelennek a leventék. Életet mentenek, elsősegélyt nyújtanak, tüzet oltanak, és romokat takarítanak. — A leventék légtalmai munkájának Pestszenterzsébeten volt az első hősi halottja. Berecz József leventezénész az április 3-i emlékezetes első nappali támadás közben, amikor az első bomba-hullám elvonult, kifutott szülei házából és egy szomszédos, rombadólt házból két embert kimentett. Egy harmadik sebesülten foglalkozott, első segélyt nyújtott, amikor újabb bombahullám érkezett és egy lehellő bomba azt a házat érte, ahol ő is tartózkodott. A légnomás holtan vetette át a szomszédos ház udvarára.

Szülei házában, ahonnan kifutott semmi baja sem esett. Berecz József levente a III. korcsoport

tagja volt; 1924. május 29-én született Nagykanizsán, 4 polgárit végzett és textilkereskedősegéd volt. Hétfőn, a támadás napján, amikor az üzletek zárva vannak, lakásán érte a támadás és onnan sietett ki két bomba-hullám között első segélyt nyújtani, mert ez volt a különleges kiképzése.

A leventék tüzőltó munkájának két hősi halottja van. Pestszenterzsébeten: Nagy József és Pap László, a pestszenterzsébeti I. körzet II/3 csapatának tagjai. A járásbírságot érte bombatalálat, ők bajtársikkal együtt siettek a tűz oltására. Vizet hordtak a tűzoltásához, amikor a második támadó hullám pusztítása közben bombatalálatból hősihalált haltak. — Nagy József 1928. március hó 9-én született Orosházán, édesapja hadirokkant; tanonc volt és szüleinél az Árpád-u. 10. számú házban lakott. — Papp László 1928. február 5-én született Budapesten, gyárímunkás volt és szüleinél az Árpád-u. 23. számú házban lakott.

Az UGAR kizárólag olvasóinak filléreiből él. Ezért nem közömbös, hogy az előfizetési díjakat mikor küldik be. Aki gyorsan ad, szinte kétszeresen ad!

„Boldog az a nemzet, amely Isten sújtó keze alatt bünbánóan veri a mellét s a másik örökös okolása helyett magában is felkutatja s jóváteszi a hibát!“

(P. Bangha)

A Jászság ügyeiért csak Veled harcolhatunk.

IFJÚSÁGI ROVAT

Rovatvezető: Mizsei Béla

Kedves Ifjú Barátom!

Amikor leültem asztalomhoz, hogy megírjam célkitűzéseinket, először elolvastam az Ugar első számát. Lefrok belőle néhány sor:

„Nekünk pedig a holnapok a legfontosabbak, ezért akarunk dolgozni és népünkért az újjászületett Európában“.

„Az Ugarnak abban látom hiányt pótló feladatát, hogy minden jáász községbe el akar jutni, hogy ápolni kívánja a jáász testvéri érzést, és mintegy összekötő szálát akar vonni Jáászberény és a jáászági községek között“.

„Harcot hirdetünk egy új társadalmi rendért, amelyben nincsenek válaszfalak értelmi és munkás között. Nincs osztályellentét, hanem a munkás egyenrangú tagja a társadalomnak“.

„Amit tettek az ifjúságért, azt mindig az ifjúság megkérdezése nélkül tették s igen sokszor pont az ellenkező hatást váltották ki“.

Ime az alapító és munkatársai világosan megjelölték a célt. Nekünk, ifjúság, akik ígéretet tettünk alapítónk elvesztésekor, hogy virágborítjuk a jáász tavaszt, tovább kell dolgoznunk céljaink érdekében.

Eddig hiányzottak az UgARBól azoknak írásai, akik nem jutottak el a műveltség ama fokára, hogy terjedelmesebb cikkekben hallassák szavukat. Hiányoztak a munkás ifjúság sorai. Pedig mennyi okos véleményt, mennyi éles meglátást, mennyi mély igazságot tartalmazó gondolatot rejtegetnek magukban ezek a fiúk.

Munkás ifjú barátom, feléd nyújtjuk kezünket akkor, amikor ifjúsági rovatot nyitunk. Nyújtsd Te is felénk, hogy megfoghassuk azt, hogy magunkkal vigyünk a cél felé, a műveltebb, öntudatosabb magyarság célja felé. Szakadékot látunk Közötted és köztünk. Miért van ez? Mert nem leveleztünk eddig egymással, mert nem cseréltük ki gondolatainkat. Nélküled nem tudunk eredményesen dolgozni a hídépítésben. Mert mi az ifjúsági rovaton keresztül hidat fogunk verni a társadalmi osztályok közé.

Sokan mondják, hogy a társadalmi válaszfalakat lerombolni úgysem lehet. Mi nem is fogjuk azokat lerombolni. Ne féljenek attól azok, akik minden megmozdulásban forradalmat látnak. *Mi a válaszfalak közül ki fogunk emelkedni.* Nekünk szük ez a megkötöttség.

Az isteni törvények, a krisztusi elvek, keresztény magyar világnézetünk alapján tesszük ezt, mert jól tudjuk azt, hogy csak akkor lehetünk erős nemzet, ha az osztályharcok, a pártharcok nem pusztítanak tovább sorainkban. Akkor alkothatunk erős államot, ha minden egyes tag erős lesz. Ezt pedig úgy érjük el, ha nem hagyunk egyetlen magyart sem elveszni. Ha mindenkinek megfogjuk a kezét és magunkkal húzzuk ki az erkölcsi fertőből, a nemzetietlen magyartalan fertőből. *Akkor lesz életerős nép, ha felelősségérzetet érzünk egymás iránt. Ezt a felelősségérzetet neveljük ki magunkban az ifjúsági rovaton keresztül.*

Munkánk azonban csak úgy lesz eredményes, ha a munkásifjúság, a fizikai munkát végző réteg is bekapcsolódik az Ugar fejtegetéseibe. Ha elmondja nekünk, hogy mi fáj ezen a téren. Mit vár az értelmiségi pályán dolgozó ifjúságtól. Munkásifjú barátom, ha úgy érzed, hogy van mondanivalód számunkra, írd le néhány sorban, minden cifrázás nélkül, őszintén, józanul, ahogy kigondoltad. Mi szívesen adunk alkalmat a megnyilatkozásra, mert tanulni akarunk Tőled és tanítani akarunk Téged úgy, ahogyan azt a Te véleményed alapján a legeredményesebbnek látjuk.

Ez az oldal a mi oldalunk. *Itt adunk hírt egymásnak terveinkről, itt számolunk be tetteinkről.* Az ifjúsági egyesületeket közelebb hozzuk egymáshoz úgy, hogy egymás egyesületeit meg fogjuk látogatni.

Az igazi magyar kultúra alapján, melyet népi kulturának is neveznek, találkozni fogunk. Ez alkalmas arra, hogy az ifjúság széles rétegeit összetartsa, mint ahogyan összetartotta őseinket, egyé Kovácsolta a törzseket a honfoglalás előtt. A magyarság azóta szakadt pártokra, osztályokra, amióta egy része idegenimádó lett és elporgárosodott a nélkül, hogy a magyar népi kultúrát és azon keresztül magyar fajtáját értékelni tudta volna.

Értelmiségi ifjúság! Te hozzád is van néhány szavam. Az ellenséges propaganda a magyarság szorult helyzetét akarja felhasználni arra, hogy megnyerje a tanácstalan magyar ifjúságot piszkos szándékainak. Mi a fővárosban sokat foglalkoztunk a szociális kérdéssel, szövetkezeti politikával. Irjuk meg rovatunkon keresztül, hogy mit akarunk és mit fogunk tenni. Ifjú barátom, ha nyugodtan tudod nézni a magyar falu népének aláaknázását, akkor nincs benned lelkiismeret, nincs benned felelősségérzet.

Rajta hát, ifjúság. Ne késsünk egy percet sem, mert talán holnap már későn lesz. Nekünk pedig a holnapok a legfontosabbak. Szunjunk meg csak a máának élni. A magyar jövő csak akkor lesz a miénk, ha levetjük magunkról a nyárspolgári gondolkodást, keményen felsorakozunk a harcra. Egymással, egymásért.

Kalot ifjúság. Ha a Jáászban is lesz virágzó Kalot élet, akkor a Központ felfigyel majd ránk és bizton remélhetjük azt, hogy itt a Jáászban, a jó búzatermő vidéken tésztagyárat fog majd létesíteni. Milyen áldásos lenne nemzeti, erkölcsi szempontból, ha a munkásember a gyárból minden este hazamehetne otthonába családjához. Ugyanakkor itt maradna a korpa és egyéb melléktermékek, aminek a gazdák vennék nagy hasznát. Ha pedig egyetemes jáász szempontból nézzük a kérdést, itt maradna a jáász munkás, itt dolgozná fel a jáász föld termékét, s így sokkal több pénz maradna itt a Jáászban, mint így a nyers termények másutt történő feldolgozásával. En csak néhány sorban mutattam rá erre a kérdésre. Az ifjúsági oldalon foglalkozunk vele minél többet. Szóljon hozzá mindenki!

Rovatvezető.

A szerkesztő asztaláról

Akasztófavirágok

Hány hitvány lélek istenült,
Gonosz, áruló gyászmagyar,
Izrael pazar zsoldjában
A minap is még, hány badar
Hetvenkedő, személynyesztő,
Ki mind bölcsnek meg kurucnak
Tartotta, hirdette magát,
Ki mégis másnak: huncutnak
Bizonyult mára — tegnapról!
Hány ilyen elősdi, hitvány
Drukkolt Londonnak, Moszkvának
A magyar nép vérén, zsírján!
Hogy rángattak, vittek volna
Pusztulásba meg romlásba
Bennünket minden ész nélkül,
Mint Badoglió s pár társa
Olaszországot! Hány ilyen
Akasztófavirág, álnok
Tobzódott, ugrált, mérgezett:
Nem is jó gondolni rájuk!...

Répás János.

FILM

Tengerparti randevu.

Minden igyekezet bizonyos mértékben méltánylandó, ez a film pedig nyilvánvaló igyekezetből származik. A bolgár — magyar testvériség, a két nemzet szoros kapcsolatának a filmkölteménye akar lenni ez a felemás pergőkép. (Félig magyarul, félig bolgárul folyik a szó, egyrészt Magyarország, másrészt Bulgária a történet színtere.) Ebből a szempontból tehát szívesen fogadjuk és érdeklődéssel kísérjük — ugyanakkor az általános filmesztétikai elveknek is eleget akarunk tenni. Ezirányban megmutatkoznak a hibák. Már magát a szétesett és erőszakoltan honyoltott történet hibáztatnunk kell, a forgatókönyv írója (Timár Kató) nyilvánvalóan küszködött a kötelező egységességért, sajnos eredmény nélkül. A két bolgár, Pesten tanuló kislány és a pesti fiatal emberek szerelmének mindenképpen úgy kellett fordulnia, hogy a nézőket mindkét ország sajátoságaival úgy-ahogy megismertesse, ez az ismerkedés mégis vázlatos és innen-amonnan kikapott mozaikrészekből áll, amin nem is csodálkozunk, mert filmről lévén szó, az általános filmelveknek is

érvényesülniök kellett. Sajnos mindezen felül a magyar filmekre oly jellemző álromantika és kipróbált fogások is nagy teret kaptak benne. A szereplők szempontjából erősen kifogásoljuk a lehetetlen párosítást, mely főleg a siheder Naszody Sándor és az érettkorú Dorita Boneva esetében feltűnő, s azt eredményezi, hogy Dorita kisasszony — különben is a filmjátászás óvodáját járó — valami természetellenes álüdeséget, ál-viháncolást visz végbe, míg Naszody úr néhol sikertelenül komolyodik. Pelsoczy Irén rokonzenves, ügyes színésznő (vajjon csakugyan olyan folyékonyan érti a bolgár nyelvet?) Pataky Jenő nagyobb érzelmi momentumok ábrázolására arca csodálatos kifejezőképtelensége révén nem alkalmas, s kissé esetlen. Naszody sokszor jobb, mint rosszabb. Solthy Györgyre sehogyan nem illtett ez a slémil professzor-figura, tüzes bolgár tánca pedig épp, hogy nem mosolyogni való. Az apát játszó bolgár színész természetességében tetszett. Az egész film egybevéve nem igényes, sablonos és meglepően szürke kiállítású. Miért? Bán Frigyes rendezte, amin meglepődünk.

Itt közöljük, hogy a legközelebbi számunkban Katona Gizella munkáit ismertetjük, aki a szolnoki művésztelenen most indul el művészi pályáján. A jáász tehetségek sorában bizonyára nem lesz az utolsó, és még sokszor találkozunk majd nevével!

Többeknek. Levelüket az illetékes helyre továbbítottuk. Sajnos a jelenlegi számunkban már nem foglalkozhattunk bővebben a kérdéssel. Különben is a sídők kitélepítésének a végrehajtója a városi hatóság. Anyai bizonnyos, hogy mindeki kíváncsian várja ennek az elintézését. Talán következő számunkban visszatérünk erre a kérdésre, mert nem tartjuk kisártak, hogy az elintézés, illetve végrehajtást jogosan követheti kritika.

Tekintettel fizetési kötelezettségünkre, kérjük előfizetőinket, hogy az előfizetést visszük megajánlani, illetve a díjakat befizetni.

Gondoskodjunk

már most

szép tavaszi cipőből

NAGY VÁLASZTÉK
divatos teletalpú és
tavaszi cipőkben**Fehér Kaplár József**

cipőüzletében

Arábitól!

Mussolini-tér 19. szám (Tornyos-patika mellett).

Uram! Asszonyom!
Az Ön rádiója**Spekonyánál van!**

Ne hagyja ott tovább!

Vigye el havi 50 pengős részletre

Apponyi-tér 17. Telefon: 117.

JÓL ÉS OLCSÓN
VÁSÁROLHATmindennemű úri és női
divatcikket, cipőt
valamint textilárut**Szék Tivadar**a Nemzeti Önállósítási Alap kölcsönéből
létesült üzletében, Jászberény,
Apponyi-tér 28. Tel.: 198.**A LEHEL**
Mozgóban?

nincs nyári évad

Nyáron is a

legjobb filmek

kerülnek bemutatásra

Kerékpárok
Órák, ékszerek
csillárok
hangszerekApponyi-tér
17. Tel.: 117.**Spekonyánál**részletre is
kapható!**KOZMETIKA**Tavasszal és nyáron használjon
kosmetikai krémeketKapható: **CSAPÓ GYULÁNÉ**
Jászberény, Üstökös-u. 11. alatti
kosmetikai
intézetében.**Semmi baj nincs!**

SZOBOCZKY ÜZLETE

KERESZTÉNY - MAGYAR

ÜZLET!

MINDEN ÚT ODA VEZFT!

BORT

VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron**Rékasi József**bornagykereskedő
Búza-piaci sörház.

Különleges

porcellán és
kristály
dísz tárgyakvalódi bőr
utazóbőröndök

érkeztek a

Hangyába!

Egészségét védi

ha a

gőz- és
kád fürdőt

gyakran igénybeveszi.

Zsák JenőFÉNYKÉPESZ
MESTER,

Jászberény, Apponyi-tér 19. sz.

Esküvői-,
gyermek-,

és építészeti felvételekben specialista.

Amatőr felvételek kidolgozását és
nagyítást vállalom. Felvételeimet
lakásán is készítem.

Tartós hajhullámját

GYULAhölgyfodrásznál
készíttessék!!!

Jászberény, Apponyi-tér.

Az összes típusú rádiók, továbbá villamosági

cikkek kaphatók

Pozsonyi és Somogyi Ugyanott rádió- és
villamosági cikkek műszaki kereskedésében,
javítását vállaljuk!!! Jászberény, Apponyi-tér 29.**Öröljön**a Gyöngyösi-
úton, -**Mészáros****László**

malmában!!!

Ugár

Jászvári folyóirat

Járdán József: Aratás 1944-ben.

Üvegezés, képkeretezés, lakodalmi és ajándéktárgyak
Balla-Rigónál, Lehel-u. 1. szám.

Feladós szerkesztő és kiadó: Kovács István. Pesti-könyvnyomda és könyvkiadóvállalat nyomása, Jászberény

IV. évfolyam, 6. szám.

Ára: 1 pengő.

1944. június hó 15.

Ugár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekk számla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **ifj. Fecské Sándor**

TARTALOM

Kovács István: A kenyér.
Hegedűs Kálmán: Zagyvaszabályozás.
Székessy Lajos: Küzdj, bízzál! (vers).
Komáromy József: Jászberény a 15. században.
Ifjúsági rovat.
Imre Mihály: Zöldkabátosok.
Karddy Magda: Hogyan csinálunk propagandát leánykursusnak falun.
Rubint Zoltán: Jásztényiszarui lakodalmi szokások.

Székely Ferenc: Ipartestületi hírek.
Szentgyörgyvári Lajos: Arassunk idejében!
Aszonyoknak.
Blénessy János: A kunok és jászok története.
Darda Katalin: Bonyodalmak egy nyakkendő körül.
Répcs János: A finnek (vers).
Éles szemmel.
A szerkesztő asztaláról.

Amerre mi járunk

Amerre mi járunk hadak-útján messze,
Szomorú a reggel, bánatos az este.
Vadvirág kelyhében nincs szemernyi harmat,
Füstösek az utcák, kihaltak a falvak.
Amerre mi járunk, vészmadarak szállnak,
Véresek az erdők, véresek az árnyak.
Kivert kutya-módra kisleány, kislegény,
Útalan ballagnak, mint az ördögsekér.
A földeket erre húsz körömmel szántják,
Órangyal nem őrzi az igazak álmát.
Amerre mi járunk, meghalt a szeretet.
Az Úr kötőjéből mindenki kiesett.
Éjfélkor az éjben kísértetek járnak,
Elhullott fiai sok édesanyjának.
Van közöttük magyar, lengyel, muszka, német,
Egymás közelében békésen megférnek.
Golyók süvithetnek, ágyúk bömbölhetnek,
Ily csekélységre föl sem is figyelnek.
De ha gyenge gyerek hangja szól a szélben,
Vagy ha valaki sir a csend közepében,
Vagy ha egy kis harang valahol megkondul,
Szemük könny-ajtója búsan megcsikordul.
S arra fele néznek, ahol csillag sincsen
S a nagy nicstelenség fénytelen hónapban,
Talán nem is lakik gondviselő Isten...

Ti felétek arra... csendes éjszakákon
Millió csillagok közt Isten képe ragyog.
Imádkozgassatok...

Jászberény, 1944. VI. 2.

Dr. IMRE MINÁLY.

KÖNYVISMERTETÉS

Wass Albert: A kastély árnyékában (Róvai)

Az író új regényében mélyen vágott bele a századvégi magyar nemzeti politikai hírnárába. Megdöbbentően szomorú kép az, ami a két meséségi faluban és Szamosújváron tárul elénk. Kis és nagy emberek ajkáról szengnek a „Kárpátoktól le az Adriáig”-féle jelszavak, lelkesen szavalják a Talpra Magyart, de a kultúra és haladás jegyében a mozóségi falvak magyarjainak lába alól egymás után csúszik ki a talaj. Az egyik magyar vezető a kultúra, a másik a becsületesség, a harmadik az igazság nevében nem tekinti magyar a vagy oláh, aki elébe kerül. Magyarra tenni a magyar földön élő idegent — ennek fejében meg lehet hódítani minden régi bűnökét. De sem a főispán, sem a tisztartója, sem a falu elparlagiasodott intelligenciája, sem a szamosújvári ügyvéd, de még a képviselőházban sem látnak a színpalak mögött, ahol az agyafűrt román politika dolgozik és gurítja a pénzt erdélyi fajtestvéreinek. A gazdák földjei vagy ügyvéd, vagy dob útján átkerülnek oláh kézre, a rézszes munkások is egyre inkább oláhok közül kerülnek ki. A főispán naivam hisz a becsületességben, az ügyvéd a sebért nézi, a falu vezetői pedig apró intrikákban lelke örömeiket. Ki áll őrt? A doboji magyar pap, és dr. Kovács Ferenc képviselő. A legtragikusabb: az igazság magyar pap vérszótátását senki nem hallja és nem is akarja. Éppen szükkoponyájú jegyzője jelenti fel, Kovács Ferenc beszédei elől pedig legtöbbször kimenekülnek a Ház ülésterméből. — A múlt nagy bűnének és mulasztásának megrázó rajza a regény. Életbomlott tollal jellemes az író egyént és társadalmat egyaránt. Finom satírája keresztbe metszette a századvégi magyar rövidlátást. Leírásai a plaszticitás erejével hatnak, talán csak Holló János bibliája tűnik erőltetettnek. Humora finom, szellemes. Röviden: remek munka!
Fecské András.

Ugár

Jászszági folyóirat

Szerkeszti: **Kovács István**

Alapította: **ifj. Fecské Sándor**

A KENYÉR

Megkezdődött a világtörténelem legborzalmasabb csatája, hirdetik az újságok, harsogja a rádió, érzi az ember. Híradás, híradást követ a támadásról, veszteségről, győzelemről. Az ipar gépszörnyei megfeszített erővel gyártják a hadigépek százait és ezreit, hogy megmentsék az emberiség jövőjét, hogy fennmaradjassunk holnap, vagy halált, pusztulást szórjanak ártatlan, védtelen emberekre, gyerekekre. Nemzet, nemzet ellen, kultúra, kultúra ellen; világnézet, világnézet ellen vívja a legelkeseredettebb harcát. Álljunk meg egy pillanatra!

Mindössze csak egy pillanatra. Ez elég ahhoz, hogy a nagy forrongás és borzalmak közepette összetegyük a kezünket és megköszönjük, hogy nevétségesen együgyű és végtelen nagy önzésünk ellenére is kalászbaszókkenti Isten az életet, megadja a kenyeret.

Hiába háború, óriásit haladhat a technika, hiába múvel csodát az emberi leleményesség, amíg ember él a földön a kenyér az örök lényege, igénye az emberi életnek.

Kenyer!, minden népnek a nyelvén egyet jelent — az életet! Minden világnézet, gazdasági terv a kenyér szükségességét, igazságos elosztását hangoztatja. Az ember ha dolgozik, nem húst, ruhát, bútort, hanem „kenyeret keres”. Az emberek között dúló háborúk alapja mindenkor a kenyér! A kisgyermek első öntudatos mozdulatával a kenyérért nyúl. Kenyerért tanulunk, kenyérért dolgozunk, harcolunk, kenyérért imádkozunk.

Nincs és nem is lehet ember, hogy ezekben a napokban, amikor a földeken, sárguló kalászával, az acélos magtól terhes,

alázatos fejjel érfélben van a búza, ne gondoljon a kenyérre és ne kérje az Istent: *adj, Úram, bő aratást.* Zúghatnak fejünk felett a halálhordó gépek, forronghat a világ, így Péter-Pál táján elindul a barázdák népe, a földszagú ember, hogy verejtékével meg-egyszer megöntözze a vetést, melyet meg-áldott az Isten és megérlelt a nap lángoló sugara.

A magyar földön minden időben szent és áhítatos ünnep volt az aratás kezdete. Az első kaszasuhintás hangjára mindig megérezte a természettel vívódó ember, hogy a munka, a küszködés nem volt hiábavaló.

Az Úristen jó hozzánk. Megadta ismét, hogy arathatunk, ismét lesz kenyerünk. A hálaadás és köszönet hangja mellett azonban ne feledkezzünk meg arról, hogy ez a kenyér mindnyájunk kenyere, ez a kenyér mindannyiunk életét, boldogulását jelenti. Úgy dolgozzék, úgy örködjék tehát gyermek, asszony, férfi, fiatalok és öregek, hogy mindenkinek jusson belőle, hogy semmi el ne vesszen. Ne engedjük, hogy valaki is, aki ebben az országban él, és becsületesen él, dolgozik, és becsületesen dolgozik, szükségét szenvedjen mindannyiunk kincsében: a kenyérben.

Ezt a kenyeret, az életet, védik katonáink a vörös pokol pusztításától még vérük hullásával is! Úgy dolgozz és küzdj tehát lankadatlan erővel Te is, hogy a kenyér-kérdés az „Örök Kenyér” igazsága szerint nyerjen elintézetést és ne hiába vérezzünk, dolgozunk és imádkozunk!

ZAGYVASZABÁLYOZÁS

Írta: Hegedűs Kálmán nyug. min. tan., min. biztos

Az ismertetés elhangzott a Zagyva Virrendes Társulat 1944. május 4-én tartott alakuló közgyűlésén.

A Zagyva folyó Jászberény-szolnoki szakaszának mederrendezési kérdésével még az 1898-99. években a szolnoki folyammérnöki hivatal foglalkozott. A folyó Jászberény-apci szakaszának kérdésével viszont az akkor illetékes nagyváradai kultúrmérnöki hivatal foglalkozott és készített tervet az 1900. évben. A Tarnavölgy Jászdózsza feletti szakaszának rendezését az Alsó-Tarnavölgyi Vízitársulat vette a kezébe az 1929. évben, közben a Zagyva Szolnok-Újszász közötti szakaszának ármentesítése az 1940. évben teljesen elkészült.

A Zagyva folyón készültek ugyan egyes mederrendezési és ármentesítési munkálatok különösen az 1905. és az 1910. években Jászfényszarutól kezdődőleg Apcig, ezen munkálatok azonban a folyó mederrendezési és ármentesítési kérdését részben oldották meg, és csak Hatvan község belső része területén. Ezen zürzavaros állapotnak vetett véget a kormány, amikor elrendelte a Zagyva folyónak Újszásztól-Apcig és a Tarna folyónak a torkolatától Jászdózsáig való egységes mederrendezési és ármentesítési tervének elkészítését, mellyel a miskolci m. kir. kultúrmérnöki hivatal bízott meg. A hivatal 366/1926. szám alatt a tervet el is készítette és azt a Földművelésügyi Miniszter Úr kiviteltre alkalmasnak is találta. Költsége akkor 7.600.000 P-re tervezetett.

Az érdekeltek azonban, különösen a száraz évjáratok hatása alatt, a tervezet végrehajtását sem nem vállalták sem nem sürgették, úgyhogy a kérdés majdnem elaludt. Az 1940-41. évi esős évszakok következtében a Zagyva árvizei oly károkat okoztak, hogy a folyó rendezési és ármentesítési kérdése ismét előtérbe került, a kormány elhatározta, hogy állami támogatással az érdekelteknek segítségére lesz és az 1941. évben Miniszteri Biztos kiküldésével a munkálatok meg is kezdődtek, s azok folytatódólagosan a mai napig is folynak.

A Zagyva-Tarna vízgyűjtőterülete¹⁾ Szolnoknál 5.737 km². A

Zagyva és Tarna egyesülésénél a Zagyva folyó vízgyűjtő területe 2.092 km², a Tarnáé 2.037 km². A két vízgyűjtőterület jellege, fekvése, talaja azonos minőségű mivel egyesülésüknél a vízgyűjtőterületek is majdnem azonos, az árvíz-mennyiségük is egyforma és egy időben szokott jelentkezni.

A legnagyobb árvíz-mennyiség az 1940-41. évben észleltetett, amikor mind a Zagyván, mind a Tarnán lefolyó vízmennyiség²⁾ 170 m³/sec.-nak találtatott. Az előbb említett 366/1926. számú kultúrmérnöki tervezetben az egyesült Zagyva-Tarna árvize 302 m³/sec.-ban nyert megállapítást, tehát az azóta mért vízmennyiség csak 38 m³/sec.-al több, ami a kivitelt során figyelembe vétetett, mert a Zagyva folyó rendezés a kivitelt során 340 m³/sec.-ra készült.

A folyó rendezése egy egységes meder kiképzéséből áll, úgyhogy az eddig 60-70 m³ mennyiségű vizet kiöntés nélkül elvezető meder a jövőben 130-140 m³ vizet fog terepszintben kiöntés nélkül leveztetni. A kivitelt során a nagyobb kanyarok átmetszése következtében a folyó medre Újszásztól-Jászberényig mintegy 12 km-rel megrövidül, így az esése és a levonuló víznek a sebessége is nagyobb lesz és előreláthatólag nem fog előfordulni az az eset, ami 1941. évben előfordult, hogy a Zagyva és a Tisza árvize összeesett. A Zagyva folyó árvize a jövőben a Tiszáét meg fogja előzni.

Az 1941-42. évben a Zagyva-Tarna folyóknak Jászberény-Jászdózsza körüli szakasza mederrendezése készült el és a folyó ármentesítése oly mértékben, hogy Jászberény városát kelet és dél felől az árvíz már nem sújthatja. Az úgynevezett Borsóhalom-dűlő a Nagyér balparti és a Tarna folyó jobbparti töltéseinek a meg nem építésével nyitva marad mindaddig, míg a folyó alsó szakasza teljesen rendezve nincs. A munkálatokat az erre delegált Esztergom vármegye alispánja engedélyezte és pedig a Jászberény körüli szakasz rendezését 4.275/1941. számú véghatározatával, az Újszász-jászberényi szakaszét 4.444/1942. számú véghatározatával, a Jászfényszarutól-Jászberény köz-

séget érintő szakasz 460/1943. sz. véghatározatával és végül Alattyán és jásztelki szakasz rendezését 2212/1944. számú véghatározatával.

Kivitelt során a munkálatok azon része, ami kézierővel végrehajtható napszám, vagy kubikus munkával végeztetik, a munkának az a része, amely vízalatti földmunka kotrógéppel lesz végrehajtható.

Ezideig végrehajtott munka kézierővel: 771.457 m³, kotrással: 712.037 m³, kiadva költség kézierőjű földmunkája 1.699.568 P, kotrásra 1.636.279 P, hídféltetésre, kártalanításra és egyéb napszámokra 240.738 P, tehát kiadott összesen 3.576.585 P állami segély a megalakítandó társulat részére.

¹⁾ vízgyűjtőterület = ahonnan a folyó táplálkozik.

²⁾ átlagban másodpercenként lefolyó vízmennyiség. 1 m³ víz = 10 hektoliter).

KÜZDJ, BÍZZÁL!

Anyám tanította meg valaha régen:
A pokol az lent van a fekete mélyben,
hol minden rosas székkel,
fiam, jól tessod, ha csak fölfelé nézel!
Ott fönna van az Isten!
Fényben, napsugaras, kék-csillagos égben
ül aranytrónusán,
s világok fordulnak, szemöldökárántásán.
Intési a sorsot, mindenre van gondja:
emberre, állatra.
Madarakat otet-itat tenyeréből.
Mindig csak az áldás jön a magas égből!...

Megfogadtam. Nézem a kéklő mély eget,
a színt, pompát, a fényt napsugarat, úszó
sok bárányfellegot,
csodás harmóniát, mit Isten teremtett.
És az áldást várom...

... Gépmadarak tűnnek fel a láthatáron,
számolok: egy, három,
tiz, húsz, száz! Megropod felettünk az égből,
bombák hullnak alá, füst, rom lass minden,
rebbanás, rombolás, halálsikoly, félhök
emberek hőrtgnak!
Lucifer vezet-i a vesérlő gépet,
ránsa saóróe kezét, tájtéket hány, bóbmból:
Oszályrészem követeltem!

Csendesül az égből, Bógó gépmadarak
mind tovasszállnak...

Isten! Ki ott trónol az kéklő mély égben,
Tekints meggyalásott szenvedő népodra!
Nézd meg sebeinket! Holtainkat számad!
Szörnyű pusztítás jött, jaj, sokat szenvedtünk,
védtelenek vagyunk! Ennyit érdemeltünk?
Tovább ne kívánjad!
Ne engedj felettünk sátnai hatalmat...
Mond mit tegyünk? Telve vagyunk féltelennel.

— Megyítlik az égből. Hallatszik a szózat:
Mindig küzdve küzdj és
bízva bízzál, ember!

Kecskemét, 1944. április 25.

SZIKSZAY LAJOS.

JÁSZBERÉNY A XV. SZÁZADBAN

Írta: Komáromy József

Az alábbiakban vázlatos képet óhajtok adni a Mátyás király-korabeli Jászberényről, magáról a város belsőégeről, valószínű elhelyezkedéséről.

Térképes ábrázolásunk, topográfiallag használható feljegyzésünk ebből az időből nem maradt. Csupán feltevésekre és néhány *írdos* adatra vagyunk utalva. Ha azonban ezt a gyérszámú adatot multunk ismeretében a gondos vizsgálódás szűrőjén keresztül bocsájtjuk — és ehhez a rekonstrukcióhoz zsinórmértékű elfogadjuk a 18. században készült térképeink adatait — a 15. századi Jászberény települését, hézagosan ugyan, de eléggé hűen és megbízhatóan megrajzolhatjuk.

Miután ez a rövid vázlatom az első kísérlet a 15. századi, vagy még szűkebben: a Mátyás király-korabeli (1458-1490) Jászberény felvázolásához, természetesen tapogatózás a multban, s még sok kiegészítésre szorul. Ismereteink, leleteink azonban mindig bővülnek és így remélhető, hogy a megkezdett út haladva: mind több és több adattal fogjuk idővel kiegészíteni Jászberény településének egyes korszakait és így a 15. századot is.

Véleményem szerint a 15. század a legelső korszak ahhoz a kísérlethez, hogy Jászberénynek legkorábbi települési kérdéséhez több-kevesebb konkrétummal szólhatunk. Ennél előbbre jutni kétesebb próbálkozás volna, de — hogy a 15. századi városkép valamivel plasztikusabb legyen — ismertetem az ezt megelőző, 14. századból származó adatokat.

Nagy Lajos (1342-1382) korából két figyelemreméltó adatot találunk; Prückler József írja: „1348-ban VI. Kelemen pápa a ferencrendieket bízza meg a kunok és jászok lelki gondozásával. „Később, 1399-ben határt von IX. Bonifác a kunokat és filiszteusokat a keresztény vallásban megszállító ferences (minorita) rend és a *rendes lelkészek* jogai között.”

Gyárfás István a következőket írja: „Nagy Lajos alatti térítési mozgalom folytán nagyobb filiszteus közegekben már ez időben *léteznek köegyházak*.”

Mindezekből látjuk, hogy Berénynek már a 14. században kőből épült templommal kellett bírnia. Ez a világi papság kezén volt, amely a Berényt meglakó és ott megtelepült *magyarság* lelki gondozásával volt megbízva. A legérdekesebb ez idézetekből Prückler megállapítása (amit Thuróczy nyomán ad), mert ebből az látható, hogy 1399-ben *mdr* szükség volt Jászberényben a világi papság és ferencesek közti joghatár megvonására. Ha még ehhez azt vesszük, hogy 1357-ben a jászberényi és jákóhalmi jászok és kapitányai keresztény nevet viselnek, előttünk áll a középkori város erős útemben folyó katolizálása.*

Arról, hogy Jászberényben már a 14. században *kötemplom* lett volna, *írdos* feljegyzésünk konkrét formában nincsen. A város azonban kezdettől fogva vezető szerepet játszott a jászok beléletében és ha ehhez még azt a — bár Jászapátira vonatkozó, de jellemző — adatot vesszük, mely szerint: „1391-ben Apáti nevű jász szálláson Szűz Mária kőből épült egyháza állott fenn,” feltevéssünk helyesnek látszik, hogy a 14. században — talán — a főtemplom mostani helyén, vagy a szemközti Zagyvaparton: a *sefház* helyén állott Berény *első* szerény temploma, a mai fő-

¹⁾ Prückler József: A jászok megtérítése. Jászság 1929. évf. 3. szám.

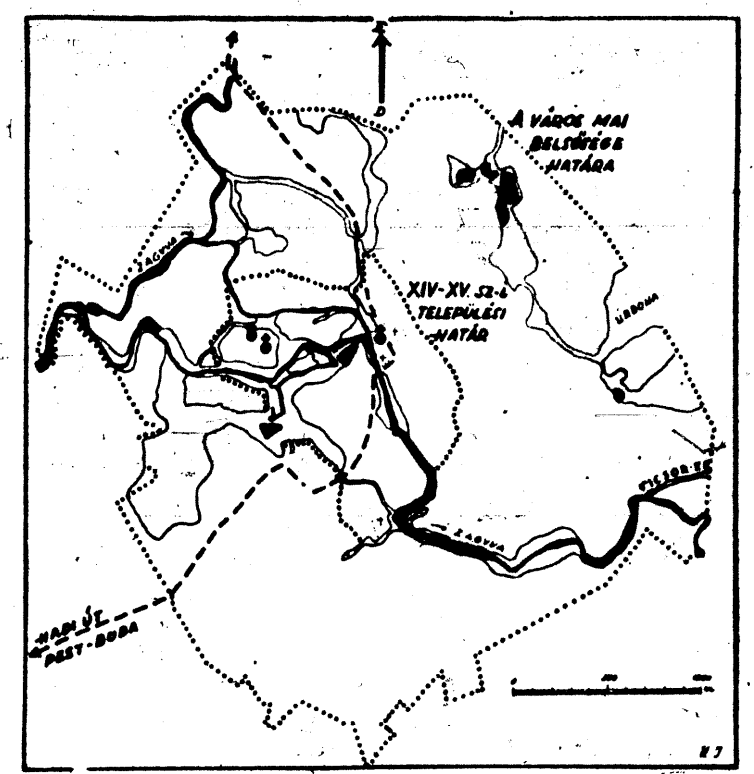
²⁾ Gyárfás István: A jász-kunok története, III. k. 294. o.

³⁾ Gyárfás: u. ott 165. o.

⁴⁾ Gyárfás: u. ott. 165. o.

templom őse, amely tehát a már előbb helyhez kötött *magyar* őslakosság lelki épülésére szolgált. E feltevést mindenben alátámasztja egy régebben közölt ismertetésem, amely felfedte a főtemplom középkori őst.

Ez az őstemplom már a 14. század második felétől állhatott a város legkimagaslóbb pontján a *magyarok*, *besenyők* és a túlnyomó részben még pásztorkodó és helyhez nem kötött *jászok* által lakott Berényben.

Jászberény területének betelepülése a XV. század végén.

A térképen a Zagyva mai medrét erős fekete vonallal ábrázoltuk. A belőle kiágazó vagy elszélesedő medrek, vízfolyások — vékony vonallal húzva, az egykori valószínű vízrajzi viszonyokat tüntetik fel. A város északon a mai „Caínca” vonalánál, keleten a mai Hercsenyi-útnál, délen a mai kőskőháznál, nyugaton a mai ref. templom vonalán túl nem terjedt. — Az akkori három templom jelölése, balról-jobbra haladva: Szent László-kápolna, ferencrendi templom, az őstemplom. — Térképünk még három egykorú temetőt tüntet fel: a főtemplom mellett és a mai promenád egy részén, s a szentkúti téren. — A mai jákóhalmi útnak a városból kezdődő részén terült el a hatalmas necsói vízfolyás, amit a 18. században már Urbokának neveznek a térképek.

A fenti adatokhoz még megnyugtató támpontul szolgál az, hogy Berény és Jáköhalma közt fekvő és gyér lakosságú *Necsőgyháza* is egyházzal szerepel okiratainkban, 1420-ból.*

A 15. századi Berény egyik központja volt az őstemplom körülbelül a mai helyén. A város másik centrumát a mai „Jedám”-ban kell keresnünk, ahol a 15. század második felében a Szent László-kápolnát, majd a ferencesek templomát építették. A Szent László-kápolnát csak most van módomban ismertetni, miután *Hell Géza* a műgyetem középkori tanszékén megtalálta e tavasszal, annak felvételei rajzát. A kápolna 9 és fél méter hosszú, 5 méter belső szélességű szerény templomocskája volt, nyolcszögűaródaú szentélyvel és valószínűleg csillagboltozattal. Ez az előbontott

¹⁾ A Jászberényi Múzeum Évkönyve I. k. 1937. 61. old.

²⁾ Gyárfás: u. ott 453. o.

helyi középkori emlékünk a ferencesek klastroma kertjének sarkán állott és egy részéből később kertészlakot csináltak. Csak amikor a mai Kultúrházat építették, használták fel középkori megszentelt köveit az új épület falazásához.

Mint rekonstrukciós térképem mutatja, a Zagyva sokkal nagyobb területet foglalt el kanyargó és zabolázatlan medreiben a városban, mint ma. Már maga az a földrajzi adottság, hogy a Nagy-Ér mint a Zagyva régebbi egyik medre a mai Tűzok-utca vonalán — a Csonka- és Üstökös-utók részén — vagy a mai Csincsnának nevezett mederben, — folyt le a mai nagytemplom mögötti mederbe, és egy-maga erősen megváltoztatja a 15. századi Berény térképének rajzát. A másik feltűnő jelenség a mai barátok-alatti medernek rendkívül kiszélesedése, ami a mai Bathó-kertet a Csoma-kerti környéki pástot, le egészen a Korcsolya-pálya környékéig, azon túl a mai csendőrlaktanya, Fekete-utca, Pipacs- és Viola-utca környékét állandó vízzel borította be. Az itt említett terület feltöltődése csak a 18—19. században következett be. Ennek a nagy kiterjedésű és kitudó védelmet nyújtó kanyargós vízterületnek lefolyása a Bige-utcán

és Tamás-utcán keresztül a Szentkúti-térnél volt a mai mederbe.

A mai VI. és V. kerületnek ez a része tehát valószínű szigetet képezett éppúgy, mint a jedami rész. A 15. századi *magyarság* még ezenkívül a mai főterékörnyéki magasfekvésű homokhátságot szállotta meg sörény- és vertfalú, valamint putri-házaival, míg a legeltető *jászok* sátraival inkább szétszórta tanyázott a gazdag, kővér legelőkön.

Erős települési vonalul meg kell még említeni a pesti úton (mai Pesti-utca) és az árokszállási úton már akkor vonuló fontos középkori *hadiutat*, amely egy arra alkalmas gázlón, talán a mai kőhid táján, vagy lejjebb a Darázs-utca táján vezetett a sekély medrön keresztül.

Szólnunk kell még a temetőkről. Az egyik temető az ós-lőtemplom közvetlen szomszédságában feküdt, a második az akkor létesült ferences-templom közvetlen környékén, a harmadik pedig a mai kórház környékén. Sok nyom van arra is, hogy a mai promenád és a Csák-ház telkének egy-része is temető volt. Ez azóta régen feledésbe ment.

IFJÚSÁGI ROVAT

A múlt számunkban felvetett problémához beérkezett hozzászólásokat a következő számunkban közöljük. A sok okos hozzászólásnak, reméljük, meg lesz a kívánt eredménye.

Boldogházán jártunk, hogy felkeressük ott élő ifjú testvéreinket és műsoros délután keretében barátkozzunk velük. Az igaz magyar kultúrából, mely életerős népet nevelt, tartottunk bemutatót. Ősi magyar katonatáncokat táncoltak fiaink keményen, katonásan. Népi magyar dalokat énekeltek határozottan, büszkén. Lássuk meg mindenki és vegye észre a saját értékeinkben rejlő hatalmas erőt. Így növeljük ifjúságunk önbizalmát, így erősítjük meg egymás egyesületeit. A Jász Hírlap beszámolt már erről a falunapról. Még csak annyit tesztek hozzá, hogy a magyar kultúra és ezen keresztül magyarságszeretetünk készítet arra, hogy minden jász községet felkeressünk. Legközelebb Péter-Pál napján Jászalsószentgyörgyre tervezünk ilyen kirándulást. Az ifjúsági egyesületeket idejében értesíteni fogjuk.

A Horthy kollégium jász szobájában különösen az utóbbi években egyre több vita esett a kőri házasságról, annak nemzeti fontosságáról. Örömmel voltunk

tanúi annak, hogy a viták elharcosa Szórád Kálmán, volt szobátársunk az oltárnál, esküvővel szerzett érvényt szavainak. Az Ugar olvasói írásaiból ismerik őt. Isten áldása legyen törekvéseinken!

Az Ugar olvasói előtt annyira kedvelt Darás Kata és Fecske András eljegyzéséről is kaptunk hírt. Így azután lehet súlya annak amit mondunk, ha a szavakat, elveket tettek kísérik. Mindkettőhöz gratulál az Ugar is.

Leventeköteles ifjak politikai tevékenységének megtiltása

Csatay Csataj Lajos m. kir. vezérezredes, honvédelmi miniszter rendeletet adott ki, mely szerint a kormány- és rendszerváltással kapcsolatban egyes újságokban cikkek jelentek meg, amelyek a leventeköteles ifjúságot politikai pártokba, politikai jellegű szervezetekbe és egyesületekbe való belépésre szólították fel és utaltak arra, hogy az irányító tiltó rendelkezések jelenleg már érvénytelenek.

A honvédelmi miniszter kiadott rendeletében megállapítja, hogy a leventeintézménynek, mint a katonai előképzés és a nemzetnevelés állami szervezetének, célkitűzései és elvei változatlanok, azokat kormány- és rendszerváltás nem érintheti. Megállapítja továbbá, hogy a leventeintézmény állami szervezete egyedül is alkalmas és képes arra, hogy a leventeköteles ifjúságnak kor-

szerű és egységes világnézeti nevelést adjon; nincs szüksége arra, hogy egyes politikai pártoktól vegyen át korszerű eszméket, miáltal a napi politika eseményeibe sodortatva csak annak lenne kitéve, hogy az ifjúság egysége és fegyelme előbb meglazul, majd végezetül felbomlik.

Éppen ezért — folytatja a honvédelmi miniszter rendelete, — a leventeintézmény tagjait a politikai szerepléstől eszentül is távoltartom. Ujból felhívom tehát a figyelmet az e tárgyban kiadott 3050/M. E. — 1942. számú kormányrendeletre és az N-2 utasítás 9. §-ában foglalt határozványokra, melyek nem helyeztetek hatályon kívül és így azok érvénye továbbra is fennáll. (LHK.)

Az ifjúság ilyen irányú szereplését különösen figyelmebe ajánljuk az illetékeseknek. (Szerk.)

Megjelent a „Lányok Útja”

Megjelent az első lap, amely osztatlanul egybefogja az egész magyar leányifjúságot.

A „Lányok Útja” első számát vitéz nagybányai Horthy Istvánné a leventealányok védőasszonya ezekkel a szavakkal nyújtja át a magyar leányifjúságnak:

„Nagy megpróbáltatások idején adom kezetekbe ezt az újságot, amely a tiétek és azért készült, hogy utat mutasson ezekben a történelmi időkben...”

A Lányok Útja a Levante Hírközpont kiadásában havonta kétszer jelenik meg.

A ZÖLDKABÁTOSOK

Írta: dr. Imre Mihály

A piactéren ismertem meg Jánost. Nem olyan közönségesen, mint egyik-másik tanyai betegemet, hogy teszem a kofák portékájának vizitálása közben váratlanul elébem vágódik és így beszél illetlenül:

— Legyen ojjan szíves doktor úr, gyűjjön haza, oszt vegye ki az ápfogamat, mer hajnal óta úgy fáj, hogy az mán kifogástalan...

Ilyet, vagy effélet nem mondott János, mikor mellé keveredtem. De nem is mondhatott, mert egy-átáján nem vót neki beszéhetnékje, mivelhogy nagy csöndességben, meg nagy összevisszaságban, — karjai szétterjesztve, lábai szétterpesztve — ott feküdt halott halványan a királyhalmi piactér vasútfelé húzódo mesgyéje mellett éppen olyanfélekép, mintha a Pétör országának határát má áttal is lépte volna.

— Részögebb a költetés — magyarázta Barsi főtörzs. — Az esseveszettet most rántottuk le innen — mutatott hanyagul a pályatestre — bizonyosan meg akarta kurtíttatni magát, mert a nyakacsigája passzentosan rajta feküdt a sínen, mikor a Molnár botos ráügyített... Ép a nagy Téglásiékná kanyarodott be a kis vonat... Ha észre nem veszik, azóta vót Berkó, nincs Berkó...

Az elbeszélés alatt körültapogattam az elanyálanodottat és nem szaporítottam a szót, hanem beadtam neki egy élesztő őtást azzal a megmondolással, hogy ha állapota rövidesen nem javulna, a rendőrség udvarán, rendőri segédlettel kimosom a gyomrát.

Szerencsére a természet igen jó orvos. Mire a segédeszközök megérkeztek, János barátom gyomorszája nélkül is megkönnyebbedett.

A keserű aktus után nyakladozó fejjel bambáskán bámulgattam rá, neki-neki rugaszkodott, hogy talpra szökik, de a központ súlyos kábultsága újra, meg újra leterítette. Végül is akarva, nem akarva, engedelmességedett a nagyobb erő erejének, s angyalilag elcsöndesedve elfeküdt a szénakazal árnyékában.

Jóéccakát Berkó úr — búcsúztam el fanyarul tőle, mert olyan undok volt, amilyen csak egy családapa lehet: holtrészegen.

* * *

Telt, múlt az idő. Orvosi munkámban gazdag napok változatosságában János esete már a szürke múlté lett volna, ha egy derűs délelőttön meg nem jelenik rendelőmben kopott ruhában, hegyes, vizsla szemekkel, alázatosan és egészségesen.

— Az iskolás gyerekek végezt lennék itt — mondta többek közt — vagyis jobbadán a bíró úr végezt, mer az igazgató úr az Andris gyerekek miatt földadott.

Jól ismertem az ilyen természetű szegényember bajokat. Háború volt már akkor, szűkösen akadt lábbeli. Különösen olyan helyeken, ahol a boldogvilágban is a jótékonysági akciók cipőiben és bakancsaiban plattogták át a kis dókások és a kis tasla-kalaposok az egész telet. János is arrul példálódzott, hogy Andris a Kati cipőjibe, Kati a Miskáéba, Miska meg az anyyáéba jár. Így, ha akármelyik gyerek iskolába megy, az anyyuk otthon tesz-vesz, még csak a gyerek haza nem vergődik. — Azé gyütt ki most a bíró úr hívója, mer

eccerre csak egy gyerek mehetett, de az se napmin-nap, mer az anyyuk se kukaólhat örökétig a kuckó szájába.

A mondóka ezzel be volt fejezve. Amíg tartott, meglevenedett előttem János csúnya esete. A piactér, a szénakazal és a többi és a többi. Hozzákapcsoltam ezt a szomorú képet a gyerekek bakancs-talanságához, s szelíden faggatni kezdtem felőle a panaszkodó apát:

— Hogy lehet az, fiam, hogy csak egy pár bakancs akad a háznál a tieden kívül? Hát a mostani jó munkáviszonyok mellett se tudod betereníteni családod nélkülözhetetlen ruhadarabjait? ... Hányan is vagytok összesen?

— Hét család. Négy gyerek három lány, meg én a feleségemmel. Ez mán kilenc... Nem, oszt nem tudom. Igazítanám én mindenfélekép, dologgal is, fejjel is... Hiába, több mán nem akar belüllem kitelleni, pedig az asszony is iparkodó egy asszony... Nem is lesz sömni baj, ha nyónek, oszt belesegítenek a keresetbe, de most még csak akkorkák, mint a tokos csirke, meg a pölyhös csirke, fölélik, ha még annyi lenne is.

Nem tehettem ellenvetést, mert hét kicsi gyerek felruházása jómódú családnál is komoly teher-tételt jelent, de azért kérdeztem tovább:

— Hát másra nem szokta-e kend elmismásolni a kis keresetét? Egyszer mintha magával találkozott volna, ott a vasút árka mellett, mikor a rossz nadrágot a Barsi úr nagy keze úgy körültapogatta?

— Ennye, ennye, hát ott vót a doktor úr is? Nem monták... Na de mindegy. Megmondhatom... én vótam. El vótam csudára szánakozva, meg a bor is bele segített, mer — tuggya — a zödkabátosokat akkor ette a hét nehésség a pálinkafőzés miatt...

— A pálinkafőzés miatt akart akkor meghalni? Outhagyni hét nevetlen gyereket?

— Hát alighanem így vót. A pálinkafőzés miatt, meg a zödkabátosok miatt, meg a Nagy Miska miatt, hogy rosszú hazudott a marhája...

Most már kíváncsi voltam az esetre, gyóntattam volna Jánost, ha kellett volna, de vallott ő a nélkül is.

— Ott lakok én a körösi erdő alatt Szabadka iránt. Vitték má arra doktor urat nem eczer. Eszembe se vettem, hogy éccakának évaggyán a zödkabátosok még oda is kicsellengjenek. Jó szomszéd az erdő. Védi az emberfiát, sokat ad, vissza semmit se kér, sokat is eltakar. A pálinkát is benne főztük, mer télen át mibü keressen pár pöngöcskét a szegény ember, ha lopni nem akar? De hogy az ital a gumicsőrű nagyon szagos lött, megcsapta a fináncok óráit...

Egy éccaka, éppen a Miskát vártam, hogy tán mennék mán befele a dögunkra, mikor hallom, hogy dobolnak az ajtón. Gyere csak gyere — szólók ki — de úkelme csak a kilincs körü katorászott, maj meg az ablakot kezdte, de verni ám... Oda mék, hogy mi a fene lelte ezt a Miskát, hát a lélegzetem is elát, mikor észrevettem a két zödkabátost.

Visszarúgattam a nyoszójára. Kínomba vallattam a pipámat, mintha semmit se tünnek... Esek meg addig erőttették az ajtót, még ki nem löködtük.

Beléptek oszt nagy mérgösen. En fekhelyemről le nem keltem, hanem onnan hőköltem meg őket, hogy hát mit kuncsorognak itt, becületes embernek mijjen tekintetből szakíjják föl az ajtóját?

De ahogy a fal nem ügýtett a szavamra, úgy úk se. Se szó, se beszéd, letelepettek a lócára, oszt onnan keztek fináncótatni:

— Van-e pálinka a ken házába?
— Hacsak magak nem hoztak...
— Szokott-e ken pálinkát főzni...?
— Szoktam... régönte... a főződésbe...
Csavargatta az órát a szeplős finánc, nyilván nem teccett neki amit feleltem.

— Hun van a kazán, meg a csó — kérdezte megü — möre dugta ken...?
— En...? Semére...

— Nem igaz — toporgott a másik...
— Hm, ha nem hiszi, arrú se tehetek, én a való szent igazat állítom... Állapícsák meg jobban, ha maguk jobban tuggyák...

A kazán kint vót az erdőbe. Kojtathattak vóna utána hótukig. Jó dekungot csinátunk neki a szál-fák alatt. A törkőj pálinkát a ház sarkába a tisztabúza közé bújtattam. A csöveken meg rajta fektettem. Nem is esett valami nagyon jó a pipa, mikor láttam,

hogy hiszik is, meg nem is amit mondok. Baj azé nem lett vóna, mer én rőndösen takaróztam, hanem mikor a másik kettő betessékelte a Mihályt, az oszt befelelt... Buta eszivel erővel rám erőttette, hogy a csövek hozzám lettek bekvártélyozva... Kacsingathattam neki, integethettem neki, hogy nyomósan hazuggyon... Nem oszt nem...

Igy persze az lett a vége, hogy a kazánt elvitték, minket hejbe hagytak, de megmonták, hogy nagyon drága lesz a főzés, amér a pálinka meg a csó meg nem lett...

Gondóhattya doktor úr, hogy ezek nagyot ütnek rajtam, ha hamarosan be kell rukkolni... Oszt ezentúl még itt van az iskola is. Ha azt is ránteszi a bíró úr, akkor ki teremti be kilenc száznak a télire való kenyérkét?

Most azér gyüttem, hogyha valami kis frást tenne a doktor úr, a bíró úr tán jobban megengedne.

Vegyes érzelmekkel hallgattam végig János panasztát — és megadtam neki a kívánt írást, mert hét gyerekszaj télire való elemőzsiájának beszerzése elég indok arra, hogy az iskola-kerülés tárgyában a bíró úr megengedjen, különösen ha a zódkabátosok úgyis leültetik érdemetlenül ezt a becületes embert.

A pusztamonostori nőiszeminárium beszámoló előadásai:

IV.

Hogyan csinálunk propagandát leánykursusnak falun

Méltóztassanak megengedni, hogy röviden ismertessem azt az eljárást, ahogyan egy falusi propagandát szervezünk pl. az egy hetes társadalomnevelő leánykursus érdekében.

Első dolgunk a Falugondozó Bizottsággal megbeszélni munkatervünket. Ha a falu nagy és széles kiterjedésű, ha nagy tanya-világa is van, akkor a plakátot és röpcédulát is felhasználjuk, mint propagandaeszközt. Azonkívül a Falugondozó Bizottság útján a leányifjúság vezetőjével megbeszéljük, hogy hívjon össze egy leánygyűlést, amelyen ismertetjük velük a Nőszemináriumot és annak különféle tanfolyamait, így a főző tanfolyamot, mely az egyszerűbb leányokat a legjobban érdekli, a csuhéfonó tanfolyamot, napközi-vezető képzőt stb. Felvilágosítást adunk az egyhetes társadalomnevelő kurzusról is, mely a munkánk főcélja. Megmagyarázunk, miről van szó ilyen egy hetes társadalomnevelő kurzuson. Mivel a leányok csak azelő be-

egyezéssel válalkozhatnak ilyen tanfolyamra, propaganda-tervünkbe bele kell állítani egy műsoros estét, amit nevezhetünk leányestének, mert az ő érdekeiket szolgálja. De igazában az a szülőknek szól, akiket a leányok hívnak meg reá. Ugy kell összeállítanunk a műsrot, hogy a szülők tetszését megnyerje és mind a szülőknél, mind a leányokban rokonszenves hangulatot keltsen a leányok társadalomnevelő kurzusa iránt. Arra is ügyelünk, túl hosszú ne legyen, mert nemcsak unalmassá válhat, hanem az érdeklődés is könnyen szétforgácsolódik.

A leányokat közben betanítjuk egy szavalókórus előadására és egy propaganda célra alkalmas dalt. A falusi propagandának legalkalmasabb eszköze az ifjúsági csoportok hangulatkeltő szereplése. A tömeg lelkét csak tömeghatással lehet erősen hangolni. Ezért legjobb eszköz a szavalókórus és az énekkar, de összekapcsolva a tömeg-mozdulatokkal, tehát utcai felvonulással.

Ezek figyelembe vételével a műsrot a következőképen állítjuk össze. Első számunk egy karének vagy még jobb egy szimbolikus tánc. Második a Falugondozó Bizottság egyik felkért tagjának ismertető előadása az egy hetes kurzusról, utána jöhet a szavalókórus.

Harmadik szám egy hangulatkeltő egy felvonásos színdarab, vagy misztériumjáték.

Utolsó számnak hagyjuk a propaganda dalt, melyet előzőleg már több példányban legépelítettünk, hogy azt a hallgatók távozásakor az ajtónál az arra kijelölt személyek kioássák.

Arra törekszünk, hogy a propaganda szövegét egy ismert dalra énekeljük, hogy hamarabb megtanulják. Ha a dal beleférkőzik a falu ifjúsága lelkébe, megkedveli és hangos lesz tőle az utca, így akarva nem akarva ők csinálják a lehangulatossabb propagandát.

Karádi Magda

Jászfényszaru lakodalmi szokások

Irta: Rubint Zoltán

A templomból való bahaérkezés után kezdődik a szoros értelemben vett lakodalom. Mondhatjuk úgy is, hogy mulatság. Mulatni pedig csak bor mellett tud igazán a magyar ember. Így van ez nálunk is. Terítetlen asztalokon telt kancsó várja a vendégeket. A zene természetesen elmaradhatatlan kedvcsináló, épen azért nem is hiányozhatik egy valamire való lakodalomból sem. Fényesebb lakodalomban a cigány mellett ott találjuk az u. n. „magyar bandát” is, mely földműves emberekből összeszedett fúvószenekar. Ezek azután a cigánnyal felváltva csinálják a hangulatot.

A vacsora csak este hét-nyolc óra között kezdődik. Addig tánc, néta, visztózás, bor között változhat mindenki. Az utpár eddig még nem táncolt, bent ülnek az első helyen szülei és násznagyaik társaságában, az udvaron e célra gondosan elkészített sátorban, ahol lehetőleg kényelmesen el lehet helyezni a kb. 150–200 főnyi vendégséget.

A vacsora idő kezdetével a vőfély megjelenik segédeivel, leszedik a kancsókat néhány percre, míg felterítik a fehér háziszóttas asztalokat. Nemsokára mindenki a szépen terített asztalnál foglalhat helyet. A vőfély mondja meg mindenkinek, hol a helye. Az ülési sorrend megállapítása után int a cigánynak, hogy hallgasson el, mert ő akar szólni — s már mondja is:

Vendégek, az asztal megvagyon terítve
Kés, tányér, kanál, villával készítve.
Most szolgál annak eszévesen,
Aki ül a helyén szépen, becületesen.
Jönnek is az étekek mindjárt sorjában,
Es a sok legénység ne várjon hiába.
Nehogy az asztalon az étel mezhüljön
Es felmelegítése dologba kerüljön.

A vendégek már várják a beígért vacsorát, de hiába, az előbbi vers csak étvágygerjesztő volt a vőfély részéről. A vendégek evőeszközökkel csapott lármájára ismét megjelenik a vőfély.

Mikor már maga a vőfély is megsokalja a várakozást, behozatja az első tál ételt. Az első tál étel nem leves, hanem hagyományos lakodalmi jász eledel: „birgepörkölt”. Halljuk csak, mit mond a vőfély, mielőtt a főasztalra tenné az első tál ételt:

Dicsőretre méltó jeles gyülekeset,
Férfi- és asszonyneimből álló felekeset.
Kiket a szeretet ide kötelezett,
Hallja a szót, ki e helyre érkezett.
Nagy öröme vagon most gasdánk saivének,
Hogy ily sok szép vendégek házába jövének.
Asért parancsola nekem vőfélyének,
Étel — italt hozzak, hogy vendégei egyenek
Itt van tehát uraim, az első tál ételt behoztam.
Hogy el ne ejtsem, mindig imádkostam.
Szakácsnémmel jó be is „fűszerszámortattam”.
Bora, aifrány gyömbérről jól meg is sózattam.
Örvendek tehát, ha a tálát visszem ki úresen,
Így a vendég gyomra nem marad úresen.
Lásanat hát hozzá jó epetussal!

Erre mindenki feláll és hangosan elimádkozsák a Miatyánkot. Ezt olyan komolyan veszik, hogy aki elkésik, azt egyedül imádkoztatják. Miután pedig csaknem úresen viszik ki a tálát a vendégek

elől, a zsíros eledel után jól csúszik a borocaka is. A magyar ember tulajdonságai közé tartozik, hogy csak evés után iszik. Ekkor szólal meg a vőfély:

Sáivvidámításul Isten a bort adta,
Mint szoltárában szent Dávid mondotta.
Asért jó gasdám hordóját kifíratna,
Telt üveg bort velem felhozatta.
Tessék hát vendégek, e borból igyanak,
A lakodalomban vígan mulassanak.
Köszöntsék a kancsót, el ne aludjanak,
Ha kifogy az edényből, nekem jelt adjanak.
Meyek a komrába; tele csapolom amágy hamarjába,
S kedves vendégeimnek nyomom a markába.

Erre mindenki felveszi poharát s hangosan modják: Isten éltesse az új házaspárt erőben, egészségben, mire a vőlegény feláll és mindenkivel sorban koccint. A cigány persze a vacsora alatt folyton játssza a parancsolt nótákat. Miután a vőlegény végigkoccintott összes vendégeivel, megjelenik a vőfély és mondja kezébe tartva a következő fogást.

Pecsenyét is hoztam, nem is egy félét,
Köszörtlje meg hát ki-ki kése élet,
De el ne törje ám tányérjának asélet.
Majd hússa a koma rekedt hegedőjét,
Mert nincs párja a világon a jó pecsenyének.
Mert ez fővidámást nyújt az embernek.
Ósatyánk mért voltak oly vének?
Mert szüntelen pecsenyével éltek.

A húsfélék között nem a pecsenye az első, hanem a sült kacsa, liba, vagy tyúk, amivel nem kenyeret, hanem szokás szerint rostélyos kalácsot esznek. Azt mondják ez is ósrégi jász szokás.

Húsételek után a vőfély süteménnyel kezében a sátor bejáratánál ezeket mondja:

Itt van a téztáblól jőféle sütemény,
Nincs benne sem ánia, sem mustár, sem kömény,
Porhanyó, jótsá, nem is olyan kemény.
Aki ebből eszik nem bánja a kösvény.
Kívül belül megvan cukrosvas,
Mint a borbélylegény ki van púderozva.
Edesebb, uraim, mint a caupa-szinmés,
Mindjárt megkivánja az ember, ha rá néz.

Mik lehetnek ezek a sütemények, azt el sem lehet mondani, mert majdnem annyiféle, ahány vendég van. Ezekből mindenki visz haza azoknak, akik nem mehettek el a lakodalomba. Az összes süteményfélék felszolgálása után következik az igazi falusi értelemben vett torta. A tortát különböző állat-moделeknek is mondhatnánk, mert van közöttük ló, dísznó, kő, bika, stb. s ami a legáltalánosabb: tyúk kis csirkékkel.

Most mint a stúdió szokta külsőközvetítések-nél, kapcsolunk át a menyasszonyos házhoz. Ott mindez végbemeget vőlegény és menyasszony nélkül. Ugyanaz a vendégeskedés, mulatás stb. csak valamivel kisebb a vendégek száma. A menyasszony szülei eddig nem voltak a vőlegényes háznál, hanem odahaza, saját vendégeik között. Ott is lakodalom volt.

Úgy éjjel tájban a vőfély a vőlegény szüleivel megjelenik a menyasszonyos háznál s rövid ottar-

toskodás után magukkal viszik a menyasszony szüleit. Ezt a hívást annyira megkívánják a menyasszony szülei, hogy e nélkül nem is mennek el. Így pl. ha a lány tanyán lakott, oda is ki kell mennie legalább a vőfélynék. Ilyenkor azután mennek azok a vendégek is, akiket csak a menyasszony hívott t. i. a hívogatást külön-külön végezte mindkét ház. A vőfély vezeti őket a vőlegényes házhoz, s mintha idegen lenne, belépésük nagy „Adjon Isten jó estét, jó mulatozást” köszön és kíván; majd szól mint a gramafon.

Hostam én magamnak sereget:

Asszonyt, embert, lányt, egy kis eleéget.

E vendégsereget összeszedtem sorban,

Mert es mind atyafi higgyék el valóban,

Igyék csak e borból, amit itten hostam,

Higgye meg valóban, soha nem lesz józan.

A mi menyasszonyunk édesapját, anyját

Hostam én magammal, mind e ház rokonát.

Vegyék hát szívesen mit kérek maguktól,

Adjanak neki is a mi jó borunkból.

Az új házaspár fogadja a vendégeket, majd mindenkit leültetnek. Az asztalon már csak sütemény s bor van. A vacsorának vége van s javában folyik a tánc. Ilyenkor tartják a menyasszonytáncot is ami abban áll, hogy a vőfély kéri fel

elsőnek a menyasszonyt s csak utána jöhetnek mások, de nem ám akárhogy, hanem meg kell fizetni. Ezért azután hullanak a papir — és még volt — az ezüstpénzek a tányérba. Csak fizetés után lehet elkérni a menyasszonyt, aminek ellenőrzése a vőfélyre van bízva. Hosszú idő telik el, míg majdnem mindenki megtáncoltatja a menyasszonyt illetve 3—4 tányér megtelik pénzzel. Mikor pedig a menyasszony már nem bírja tovább, bezárja a menyasszonytáncot, vőlegényéhez megy s őt kéri fel utoljára; azt mondják annak jelképezésére, hogy a házasság életben annyi meg annyi fáradság után az emberek közül ő lesz az egyetlen segítése, akire mindig számíthat.

Egy óra után a menyasszony és a vőlegény bemennek a ház egy-egy szobájába, ahol a menyasszony leteszi a menyasszonyi díszet, átöltözik menyecskének, aminek régebben jellegzetessége volt a konty és a főkötő. A vőlegény ezalatt egy másik szobában inget vált u. i. azt az inget veszi fel, amit a menyasszonya készített számára, minden nap dolgozva rajta valamit az eljegyzés illetve a megkérés napjától. Azután mulatnak ők is, mint a többi fiatalok. Reggelig.

Amikor rövidebb, hosszabb pihenő után vagy a nélkül megkezdődik egy szög hűsége, munkás élet.

IPARTESTÜLETI HIREK

1. A VASJEGYEK szétosztása megtörtént. Foglalkozásuk szerint az iparosok vasjegyeiket szakosztályelnökeiktől vehetik át.

A vaselosztóbizottságok szintén kézhez kapták a keréksinvas és patkóvasjegyeket. A m. kir. Ipari Anyaghivatal Vas- és Fémipari osztálya 960/1g. 1944. sz. alatt a keréksinvas (kerékráf) és lópatkóvasjegyekkel való eljárás újra szabályozta. Az új rendelkezés szerint a keréksinvas és patkóvasjegyeket, amiket a gazdák a vaselosztóbizottságtól kapnak, az Ipartestület által felül kell bélyegeztetni. A bélyeg nélküli vasjegyre, akár keréksinvas, akár patkóvasjegyre, a kereskedő vasat nem adhat ki. A bélyegzést az Ipartestület végzi. Tehát mindenki, aki keréksinvas, vagy patkóvasjegyet kapott a vaselosztó bizottságtól, a jegyeket kovácsának azonnal adja át, hogy a kovács az érvényesítéshez szükséges bélyegyet az Ipartestülettől megszerezhesse, mert a keréksinvas és patkóvasjegy önmagában, ipari ellenőrző bélyeg nélkül érvénytelen.

Az Ipartestület által szétosztásra kiadott vasjegyekből nem részesülnek: szegődményes iparos

sal rendelkező mező és erdőgazdaságok, m. kir. állami birtokok, (ménésbirtokok is), m. kir. csendőrsparancsnokság, munkavezető törzsekhez munkaszolgálatra behívott járművek, vizügyi szolgálat, kir. büntetőintézetek, kir. fegyvertételek, kir. javítóintézetek, tvszéki fogházak és ezek üzemei, valamint gazdasági, bérceplők, szőlőgazdák, állami pincészetek, bornagykereskedők, méhészek, cirokseprűkésztők, nád-szövők. A most felsoroltaknak vasanyagot külön kell igényelni. Erről bővebb felvilágosítást, valamint arról is, hogy mi módon lehet keréksinvas és patkóvasjegyeket a legszükségesebb egyéb vasfajtákra átcsérélni, az Ipartestület ad.

A mult szomorú tapasztalataként nagyon sok gazdának a vaselosztóbizottságtól megszerzett utalványa a zsebében járt le, ezért az Ipartestület nyomatékosan felhívta a vaselosztóbizottsági elnökök figyelmét arra, hogy vasjegyet csak azoknak adjon ki, akiknek arra ténylegesen és azonnal szükségük van.

2. A HEGGESZTŐ KÉSZÜLEKKEL rendelkező iparosok karbid ellátása biztosítva van, igazolt mezőgazdasági gépek javításához oxigén is a szükséghez mérten igényelhető.

3. A Jászberény és Vidéke Ipartestület tagjai között 28 zsidó volt. Asztalos 1, férfiszabó 1, fodrász 1, cipész 2, bádogos 8, nőiszabó 6, szobafestő 1, női-kalapos 2, fűzőkészítő 1, szappanfőző 2, üvegező 1, fényképész 1, órák 1.

4. Sütők és kéményseprők elmaradott mósoszappana ki lett utalva. Utalványok azok részére, akik nem vitték ki, az Ipartestületnél átvehetők.

5. Az 1944. évi május hó 24. és 25-re kitűzött mestervizsgák az Iparkamara nagy elfoglaltsága miatt elmaradtak. Mestervizsgára való bocsátás iránti kérvények folyamatosan tovább adhatók be. Mestervizsgára előkészítő szakönyvek az Ipartestületnél beszerezhetők.

6. Felkéri az Ipartestület mindazokat, akiknél kölcsönkönyvtárból könyv van kint, hogy a könyveket folyó hó 18-án szolgáltassák be, mert a könyvtár rendezés alatt áll. A beszolgáltatás azért is fontos, mert addig, amíg az átrendezés meg nem lesz, új könyveket nem adhatunk ki, pedig a mostani könyvnapon nagyon sok jó könyvet is vásároltunk, amit szeretettel bocsátunk olvasni szeretők rendelkezésére.

Sziklay Ferenc.

Arassunk Idejében!

Írta: Szentgyörgyvári Lajos

A minden életet adó nap arany sugaraival játszik a magyar róna búzatengerén, nemsokára a drága anyaföld felé hajtja élettől terhes kalaszát a gabona. Közeledik a gazda életének legszebb időszaka, amikor egész évi verejtékes munkájának takarítja be gyümölcsét. Ez nemcsak neki öröm, de öröm az egész népnek, mert egy évre biztosítva látja életét.

Az aratás idejének megválasztásától nagyban függ a termés mennyisége. Az aratás idejét a gabona érési foka szabja meg. Négy érési fokot különböztetünk meg. Első a tejes érés, amikor a szemek már teljesen ki vannak fejlődve, de szétnyomva tejszerű nedv jön ki a szemből, a szár még zöld. A második fokozat, amikor a szár már kezd sárgulni és a szem — ugyan még puha — körömmel könnyen szétnyomható, de a tejszerű anyag főlőseges vizét elpárologtatta és viaszzerű anyaggá változott, amikor is sárga, vagy viaszérről beszélünk. Végül a teljes érés, amikor a mag már megkeményszik, több vizet már alig veszít. Ha pedig még tovább hagyjuk a termést a száron, akkor beáll a túlérés. Nézzük már most, hogyan viselkedik a mag, ha az érés különböző fokaiiban aratjuk. Ha a zöld, vagy tejes érés állapotában vágjuk le a gabonát, a szem még sok vizet veszít és — bár sikériben gazdag lesz — összeszárad, aszott lesz, termésünk mennyiségét igen csökkenti. A sárga, vagy viaszérésben aratot gabona már csak nagyon kevés vizet veszít, azt is szinte az aratás után a szárból szívja meg magába. A teljes érésnél a szemek már megszáradtak s aratáskor a kisebb ütődésre is kihullanak a kalaszából. Fokozott a hullás, pergés a túlérésnél. A fentiekből láthatjuk, leghelyesebb a gabonát a sárga, vagy viaszérés állapotában aratni, mert ilyenkor pergés jóformán semmi sincs, a gabona keresztbe rakva utóérik és acélos lesz. Ennek dacára a legtöbb gazda fél ilyenkor aratni és szereti megvárni, amíg gabonája teljesen megérik. Pedig csak egy kissé csapadékos nyár után kellene körülnéznie az idejében végzett tarlóhántáson, hogy az elpergett magból kelt árvetés

sokszor a rendes vetésénél is sűrűbb, ami azt bizonyítja, hogy legalább kat. holdankint egy métermázsza szem pergett el. Ha számításba vesszük, hogy a mintegy 15 millió kat. hold szántóterületünk 50 %-án gabonaféléket termeszünk, ez a veszteség közel 6—7 millió métermázsza szemvesztéséget jelent. Mit jelent ez ma az ország ellátásában? Pedig csak egy kis jóakarattal kellene hozzá, s meg lehetne menteni az éhezők részére. A fentiekből kiviláglik, hogy minden gazda igyekezzék az aratást a sárga vagy viaszérésben elvégezni, de semmi körülmények között ne hagyja túlérni gabonáját, amikor is a termés fele is igen könnyen odavész.

Ha fontos volt a viaszérésben való aratás a békeidőben, annival fontosabb most ezt megtenni, amikor a pokol minden ördöge szabadult erre a sokat szenvedett földre, amikor a gyáva ellenség nem elégszik meg azzal, hogy a vele fegyverrel a kezében álló katonáink ellen harcoljon, hanem békés városainkra, falvainkra ontja a levegőből az ördög kénköves esőjét. Minden magyarnak fel kell készülnie arra, hogy a gabona érésének idején a minden emberiségét mellőző légikalózók ördögi vezetőik parancsára gyújtólapok millióit szórják drága búzátábláinkra. A városi lakossághoz hasonlóan nekünk gazdáknak is meg kell szerveznünk a magunk védő rendszerét. Egy-egy tanya-csoport állítson állandóan örököt akik figyelik a mezőt, és ha bárminek a leszórását is észlelik a repülőgépekről, azonnal átkutatják a környéket, vagy a keltett tüzet meg csírájában elfojtják. De a legjobb védekezés a gyújtólapocskák által okozott tüzek ellen a viaszérésben való aratás, mert ilyenkor még a gabonaszárban levő nedvesség nem engedi annyira felmelegedni a földet, hogy a gyújtólapok lángalobbanjanak. Természetesen a további védekezéshez tartozik az is, hogy az aratás után azonnal hántsuk le a tarlót. Arassunk viaszérésben! A kaszát kövesse az eke! Ez ma minden gazda kötelessége, mert csak akkor remélhetjük egy jobb kor eljövését, ha ezt a háborút megnyerjük, kenyer nélkül pedig nincs győzelem.

ASSZONYOKNAK

Karalábé gombástöteléssel

Gyenge egyforma karalábékat veszünk, meghámozzuk és kikaparjuk a közepét. A kivált részeket megvagdaltuk és petrezselymes zsíron 10 dk aprított gombával megpároljuk. Ehhez adunk egy egész tojást, kevés tejfelt egy-két kanál morzsát és megtöltjük vele a karalábékat. Kiszórtott tűzállóalumba rakjuk, tetejét kevés zsírral meglocsoljuk, 3—4 kanál tejfelt öntünk rá, morzsával meghintjük és puhára megsütjük.

Zöldborsó tojásosan

Egy kg. friss, fiatal zöldborsót megtisztítunk és vajban vagy zsíron megpároljuk, és kiszórtott tűzállóalumba tesszük, 4 tojást elhabarunk egy deci sűrű tejfelrel, a borsóra öntjük és a sütőben tartjuk addig, míg a tojás megkeményedik. Akkor sajttal megszórujuk és idáljuk.

Gomba zöldborsóban

1 kg megtisztított zöldborsót, egy kanál zsíron, egy negyed kg gombát — melyet előzőleg egy kevés vízben megabáztunk — megsóruva vágott zöldpetrezselyemmel puhára párolunk. Amikor puha, behabarjuk egy kanál liszttel, sóval ízesítjük.

Sajtmártás

4 deka vajból vagy zsírból egy jó kanál lisztből fehérrántást készítünk, belekeverünk 5 dk reszelt sajtot, felferesszük 2 deci tejfelrel — ha nincs, tejjel. Egyet forrjon.

Egérke

1 liter szitált liszt, 4 közepes főttburgonya reszelve, 3 tojássárgája, 2 tojásfehérje (2 dk élesztőből 3 kockacukorral hig kovász megkelesztve) só. Mindezt jól felverjük lágy sánc téssza keménységűvé, természetesen annyi langyos tejjel, amennyit kíván. Jól megkelesztjük. Forró zsírra kandi-nyit szaggatunk és szép pirosra sütjük. Kis egérke alakok formálódnak belőle. Megsórujuk cukorral és valami gyümölcs it adunk hozzá.

Eper íz (jam)

1 kg gyümölcsből 20 dk cukor. Megtisztítjuk és hirtelen átmoszuk és jól lecsergatjuk az eprek. Keverve sűrűre főzzük, hozzákeverjük a cukrot, 10 percig főzzük. Leveszük a tűzről és ha kapunk tartósítószeret, azt is keverjük bele, ha nem akkor a megtöltött üvegek számára rumba áztatott italtól papírlapot helyezünk és lekötjük. A jamot forró száraz üvegekbe rakjuk és lekötve gyorsan párnák közé dugva másnapig saját melegségükben hagyjuk kihűlni.

Cseresznye, meggy sajt levében

Kimagyaljuk üvegekbe nyomkodjuk kis szaltól tesszük a tetejére és lekötjük. Hűdés vízben szokott módon jól kiközöljük és ott hagyjuk kihűlni, a gőzölő edényt levébe a tűzről, jó melegen pokróccal betakarjuk. Telen levest, mártást, rétest és kompót készíthetünk belőle.

A KUNOK ÉS JÁSZOK TÖRTÉNETE

Írta: Blénessy János

Ezen a címen jelent meg a napokban dr. Soós Adorján pápai gimnáziumi tanárnak 152 oldalas könyve, a gazdag jászok irodalomnak legújabb értékes alkotása. Másfél évtizeddel előbb kezdte írni a kunok és jászok betelepítésének 700 éves évfordulójának emlékére, azaz 1939-re akarta megjelentetni, ez azonban a kunok másodszori, végleges betelepítésének 700 éves évfordulójára, 1944-re következett be tökéletesebb formában.

Soós Adorján munkájának legfőbb értéke az, hogy Gyárfás István három kötetes Jászkunok Története című munkájának oklevéltárából kivül felhasználta dr. Illéay János volt országos levéltáros nagyértékű hagyatékát, melyet a kiujszállási református gimnáziumban őriznek. Ez a hagyaték gondos kezelésben, áttekinthető, több ezer cédulán, dátum szerint csoportosítva magában foglalja a kunok és jászok történelmére vonatkozó oklevelek bő kivonatát. Ennek segítségével tisztázni lehetett a Gyárfás-féle oklevéltárba becsúszott elírásokat és sajtóhibákat is.

A kunok első betelepítését a tatárjárást 14 oldalon ismerteti, a végleges betelepítés körülményeit pedig 16 oldalon. Ugyanígy terjedelemben jellemzi IV. László uralkodását „A kunuralom kora hazánkban” címen. Ezekben a fejezetekben a jászok neve egyszer se fordul elő. „Jászkun társadalom” című fejezetéből Jászberényre és a Jászszagra vonatkozó adatok közül a következőket emeljük ki:

A jász név először az esztergomi szent keresztiek konventjének jelentésében, 1235-ben szerepel: Jasones circa Chabam (Csaba) commorantes, *filiszteus* néven pedig Kont Miklós nádor 1366. évi oklevele említi az árokmelléki (Árokszállás) jászokat. Egészen önálló nemzetségnév képpen 1323-ban szerepel a jászok népes törzscsoportja, „generatio jassonum” a Tisza-Duna közti lakos hátságon. Ez az oklevél az egész jász nemzetséget a király melléi katonáskodó jászok állományába vette fel, a kiváltságos szabad sággal ruházta fel.

Az 1323. évi oklevél azt mutatja, hogy az ősi nemzeti főnök helyét felváltotta a kapitányi intézmény. A király ugyanis a hozzáfutó jászoknak megengedte, hogy mentesüljenek Keverge és fiai hatósága alól, és kapitányukat vagy bírójukat maguk választhassák a király hívei közül. 1357-ben Jászberényi László, a jászok vajdája és jákóhalmi Chupor Domokos közt határper folyt a Horga-érmelléke nevű föld iránt. Egy-egy kapitány egy-egy szőlősnak volt a vezető embere. 1499-ben Jáköhalmi kapitánya négyzállási Kompolit leszármazottja, Balázs lett. 1484-ben Báthory István országbíró előtt Pethe Péter mihálytelki lakos a maga és testvérei nevében a Bartalyos Jakab halálával reaszállott borsóhalmi filiszteusok kapitányságát és Borsóhalmi helységet Beke Mihály fiainak, szentgyörgyi Thantó Máté fiának, boldogházi lakosoknak, továbbá Bathalyos Imre leányainak: Annának és Katának, Bathalyos István leányának: Annának és Bathalyos Demeter leányának: Mártának örökre átváltoztatta. Agóli Kelemen családjának kihalása alkalmával, 1518-ban II. Lajos Agó helység kapitányságát a visegrádi kúria viceprovizorának adományozta. A felsorolt adatok azt mutatják, hogy a szálláskapitányságot az egyes családok örökösödés, végrendeletkezés vagy adományképpen nyerték el.

A kapitányi családok, mivel nekik maguknak volt családi birtokuk, és így a legtehetősebb néposztályt alkották, hosszú ideig megőrizték függetlenségüket, adómentességben részesültek, mert eleget tudtak tenni honvédelmi kötelezettségüknek. Az 1453. évi adóösszeírás szerint vilá-

gosan kiténik, hogy a kunok és jászok azért kötelesek bizonyos összeg fizetésére, mert katonai kötelezettségüknek nem felelnek meg. Mátyás király 1473-ban a berényszállási, négyzállási, árokszállási és fényszarui székekben lakó jászokat felmentette a régóta szokásos 500 forint évi cenzus és 300 forint tégzespénzen kívül egyéb adózásoktól. Ezt a kedvezményt II. Ulászló megújította, úgy azonban, hogy nemcsak a fentebb megjelölt négy székre terjedt ki az adómentesség, hanem az összes jászokra.

A XV. század folyamán mind sűrűbben esik szó a szálláskapitányi intézmény mellett kun és jász székekről és székkapitányságokról. Legelőször az 1473. évi oklevél említi székek gyanánt Berényszállást, Négyzállást és Fényszarut. Az adózási behozatalával alakultak ki a székek mint közgazdasági egységek, melyeknek legfőbb fellebbviteli hatósága a nádori szék volt. Az első nádor, kirólkétséglenül meg lehet állapítani, hogy a jászok-kunok bírója, grófja volt — Moys (1270—72). A nádorok bizonyos ügyek elintézésére megbíztak egyeseket, akik vagy mint állandóan rájuk ruházott tisztséget kifejezésre juttatták címzésükben, vagy, ha megbízatásuk ad hoc történt, abból minőségüket megörökítették az általuk kiállított okleveleken, melyek alapján Soós Adorján pontosan össze is állítja a nádorok és nádori helyettes bíráknak és officiólisoknak a névsorát. Ezek a tisztek szűkegképpen egységbe foglalták azokat a területeket, melyekre időszakonként kiküldetésük szolgált és az ilyen területeken fekvő szálláskapitányságok mindinkább közeledtek egymáshoz és politikailag, közgazdaságilag a igazságszolgáltatásilag fokozatosan összesűrűsödtek. Az oklevelek alapján részletesen ismerteti szerző Berényszék, Kecskemétszék, Mizeszék, Halasszék, Kolbászsék, Szenteliszék és Hontosszék kialakulását, a székekbe tartozó szállásokat fokhálózatos térképvezálaton tünteti fel.

Dr. Soós Adorján könyvének nagy értéke, hogy a jász-kunok történetének leghomályosabb korszakát világítja meg az oklevelek tisztázott adataival: az 1270-től 1526-ig terjedő 256 évet.

A Jászság tájéletrajzi irodalma című tanulmányomban 170 tétel alatt felsorolt munkák közül 83 foglalkozik általában jászkun kérdéssel, ezekhez járul most dr. Soós Adorjának ez a könyve, mely Kring Miklós irányát követi, amennyiben munkájának kétharmad részében a jászkun társadalom fejlődését vizsgálja, tehát a szociológiai irányú történetírásnak a híve. Családtörténeti szempontból nagy jelentőségű munka. Az ősi jászkun családok ugyanis nagy számmal szerepelnek benne. Talán a könyv írójának egyik öse volt Soós György, aki Kun László királyt Sárospatak várában 1285-ben elfogta a tatárhadakkal való szövetségese miatt. Az ilyen családi vonatkozások is lelkesítették szerzőt könyvének megírásában.

Előfizetőinkhez.

Tisztelettel kérjük mt. előfizetőinket, hogy a mult évben lejárt előfizetésüket szíveskedjenek megújítani, hogy lapunk további küldésében fennakadás ne történjék, ugyanis az UGAR kizárólag olvasóink filléreiből él. Nem hinnénk, hogy a 10 pengő előfizetési díj gondot okozson, viszont lapunk megjelenése jócskán anyagiakon múlik. Kiadóhivatal.

Bonyodalmak egy nyakkendő körül

Írta: Darás Katalin

Egyik kedves kartársam látogatott el hozzánk a minap. Valami hivatalos ügyből kifolyólag kopogtatott kapunkon, de hogy annak szerencsésen a nyakára hágtunk, megindult a terefere, ami tanáreberek között — kivált, ha hasonló a szak tárgyuk — eléggé indokolt. A kolléga roppant szellemes ember, kicsit maliciózus is, ámbar soha sem sértő modorú. Jellemző rá még, hogy szeret vitába merülni az emancipáció kérdéséről, és hogy minden zsebe — van vagy tíz — tömve van derűs történetekkel.

Most is kirukkolt egy aranyos kis esettel, amely — saját bevallása szerint — vele történt meg nem is olyan nagyon régen.

— Roppantun unatkoztam a mult vasárnap — kezdte — és a felhőtlen csöndes tavaszi délelőtt is csábított, szedtem hát a sátorfámat és elindultam sétálni. Ahogy befordultam a Kossuth Lajos utcába, kis csoport közeledik felém. Hohó, mondom, hát ez Albert, a legjobb cimborám és keresztkomám! Ő volt, meg a felesége, és — nem utolsá sorban, ha utoljára is — Ottika két éves aranyos keresztlánynom. Fekete-gyémánt szemre ragyogott, s érdeklődéssel szemlélte a hullámszó, sütkérező emberáradatot. Ami a legfeltűnőbb volt rajta: nagykarimájú, csodaszép piros bébé-kalapja, melyben mint egy kis gomba ragyogott, kacagott a csöppség. Nem állhattam meg, hogy meg ne jegyezsem:

— De gyönyörű kalapod van, Ottika! Talán bizony most kaptad?

Ottika rámfigyelt. Majd meglebbentette parányi kezét, kalapjához emelte, s utolérhetetlen gráciával igazított egyet rajta. Azután bájosan rámosolyodott. A szeméből olvastam ki a kérdését:

— Igazán tetszik neked, Keresztapa?

Ámultan tekintettem erre a csöpp emberpalántára. Ottika — bár két tavaszt számlált — nő, nő... tagadhatatlanul asszonyszemély a maga tetszeni vágyásának primitív és ösztönös megnyilatkozásában...

A kolléga itt be is fejezte az elbeszélést, nekünk pedig ismét, megfelelő talajunk akadt az eszmecsere.

— Azt mondotta az örök nő, azaz nagy betűvel, az Örök Nő, nemde? Tehát maga szerint — jól tudom, sokan vallják még magán kívül is — az örök nő legfontosabb jellemzője a tetszenivágyás, s mindaz, amit röviden hiúságnak nevezünk. Vagy fordítunk meg a tételt: a hiúság csakis, minden kizárólagossággal, a nők sajátja?

— Úgy bizony — helyeselt a kolléga. — Gondoljon csak Ottikára. Milyen jellemző, mennyire illik a nők természetrajzához, még ha öklömnyi nagyságúak is. Ez az eset előfordulhatott volna a világ minden rendű és rangú Ottikájával, még magával is előfordult, Kata, ne is tagadja, csak hogy talán nem kalap volt a tét.

— Nono — pattogtam — olyan biztos benne? — Kertész Miklós okl. magyar-francia szakos tanár úr élénken bólintott.

— Meg mernék rá esküdni. Mert ide figyeljen, Katalinka. Hogy az ég kék, a fű zöld, az olyan kézzelfogható tény, hogy mi is tanítjuk az irodalomtörténetben, Petőfi tolmácsolásában. Bővítünk kicsit a körön, és tegyük még hozzá azt is: a nők hiúk. Micsoda remek hármás! Ha költő lennék, most hosszú órában méltatnám ezt a sikerült triász.

Igy ünnepelte magát a kedves kartárs az én bosszúságomra. Jóízűen, szélesen mosolygott hozzám, mint aki de nagyon elégedett saját magával szemben.

No, de engem sem a ruca költött. Ahogy elnéztem a keskeny férfiarcot, melyen a derű öblösen terpeszkedett, komisz kis ötlet villant át az agyamon. No várj csak, gondoltam gonoszokodva, láttam én még nagyobb legényeket is törpévé zsugorodni.

Mint minden embernek, úgy Miklós kollégának is akadt gyenge oldala, amit babusgatott. A nyakkendőire szerfelett büszke volt, s az egész tanári kar elismerte arbiter elegantiarum szerepét.

Közben másról kezdtünk beszélni, ő Juhász Gyulát dicsérte hévvel, én pedig most az egyszer oda sem figyeltem jóformán. Vártam az alkalmat a viszonytárgásra.

— Új a nyakkendője? — kérdeztem meg jó idő múlva, mikor már áthaladtunk a modern irodalom jeleséinek szélében és hosszában való megbeszélésén.

— Új — felelte könnyedén, aztán mivel még igen benne topogott a megkezdett témában, tovább folytatta. — Ami pedig Babitsot illeti...

Szemem továbbra is a gyönyörű bordó gyakkendón csüggött, mintegy megbabonázottan szemléltem a szabályosan futó sötétebb csíkokat. Miklós is észrevette szokatlan mélyságsomat. Abba hagyta Adyt, Babitsot, és most már ő is a nyakkendő felé fordult egész figyelmével.

— Miért kérdezte? — kíváncsiskodott az ékes nyakravalót illetőleg. — Nem látszik meg rajta?

— Dehogynem, csak éppen kérdeztem.

— Új. Most van rajtam harmadszor.

— Látszik — bólintott rendületlenül. — Látszik, hogy nem régi anyagból készítették. A varrása remek, csak hogy az anyag... Dehát, Istenem, ma ugye...

Kertész kartárs végigsimított a kezével hibátlanul kötött nyakékeségén. Szavaim szemmel láthatólag nem nyugtatták meg.

— Az anyagában aligha lehet hiba — mentette kiessé sértődötten — ugyanis a fivérem hosta Franciaországból, ott pedig még ma is elsőrangú selyemárut lehet kapni. A francia selyempár elsőrendű és még ma is teljes energiával dolgozik.

— Igazán? — jegyeztem meg illedelmesen. — Nahát. Bocásson meg, de el sem hittem, ha nem maga állítja.

Közben — belül — majd megpukkadtam, olyan jó kedvem kerekedett. Pedig már a hal a horgot.

— Miért nem? Olyan lehetetlen, hogy francia selyem?

— Világot sem. Csak hogy azok precezzel munkát végezték eddig. Már több lyoni selymet láttam, magamnak is volt már belőle, de azok igazán kifogástalanul szöttek voltak mind.

A kollégát mintha vipera csipete volna meg. Meghökkenve markolászott a remek selyemben és idegesen figyelte.

— Úgy találja, hogy ez nem gondos szövésű?

— Látja — buzgókodtam kajánul — itt, a harántcsíkozásnál nem egyformák a szálak, melyek egybefonódnak. Ez itt, az ujjam hegyénél vastagabb, a másik meg észrevehetően jóval vékonyabb.

A selyemnek semmi hibája nem volt.

— Ahá — húzta el a száját kollega uram megtörtén. — Ez már mégis csak dísznőség. Még a francia selyemben sem bízhat az ember. Igazán nem tudom, mit is higgyen az ember akkor a sokat hajtogatott francia selyemgyártásról...

— Semmit — folytattam, a diadalom teljes gyönyörűségében. — Viseljen magyar selymet.

A nyakkendő vitát ezzel lezártuk. Miklósnak azonban már nem volt maradása. Csipkedő, szellemes jókedve elillant, mint egy pajkos manócska. Az órájára pislogott, csakhamar békében távozott.

Ritkán kacagtam olyan szívből, mint mikor behúzza maga mögött a kaput. Hiába, legszebb öröm a káröröm. Hát én kiélveztem az utolsó csöppig. Mert megéri ugyebár azt a nem utolsó felfedezést, hogy kitűnő kartársam maga sem ment a női nem megmosolyognivaló hibájától. Hiú bizony ő is.

Homályosan már régen derengett bennem,

A FINNEK

Mit akarna itt a muszka,
Miert jönne ugyan hozzánk,
— Kérdik olykor enmaguktól
A hős finnek, — mit hozhatna
Amink nincsen, mit, kalcsonot,
Vagy megváltást, szabadságot,
Emberibb jólétet, békét,
Kulturát, virágzóbb életet,
Miknek a világon maga
A leggyatrább öskoldúsa?!

Mit hozhatna: hisz tanyádonkon
Füldökád, könyvtár, telefon,
Villany, rádió meg minden,
Mit a kétrög, mongol, kalmuk,
Ki barmokkal él, hál és teng,
Hallomból, hírből sem ismer!

Igy beszélnek a hős finnek!
S mintha tán östistenek
Kellék volna ki dühökben
Csendes, békés strajtköböl,
Hogy dorongot, kopját, dárdát,
Buzogányt, fegyvert ragadv,
Megbolygatott szent csendjükkért,
Rejtentő bosszút álljanak:
Mint a barmot, az állatot,
Utik, vágják meg püskök
Stalln undok — sádnájait!
S inkább egy szűg meghalnak,
Mint Karellát, ösörldjükk
Atengedjék — az oroszoknak!

REPÁS JÁNOS

ÉLES

SZEMMEL

Egyesült erővel előre.

Ma a kultúrember sokezer éves történelmének korszakában, amikor a pokol minden rendű, rangú és fajú sátánjaival szövetkezett demokráta-kapitalista-bolsevista hármasszövetség, a művelt Nyugat magas kultúrát, tiszta művészetet és fejlett erkölcsöt adó népeinek kiirtására törekszik és a harc a végkifejledéshez közeledik — nem lehet közömbös egyetlen becsületes és fajtáját szerető magyar ember előtt sem az a gyökeres változás, ami az utolsó évtizedek magyar belpolitikájának legnagyobb eseménye: a zsidó kérdés maradéktalan megoldása.

Sajnos, sokan vannak még köztetek is, becsületes magyar jász testvéreim, akik nem tudjátok, vagy csak helytelenül tudjátok

hogy a hiúság kérdését indokolatlanul a női nem nyakába varrták, mint egyedüli boldog tulajdonosra, holott sokkal jobban megfelelne a valóságnak, ha — minden nagyfűstű — kislángú megállapítás helyet egyszerűen az emberek tulajdonságai között említénők meg.

Vigyázat, uraim, önöknek is van nyakkendőjük! Vagy ha nem nyakkendő, de bajusz, szakáll akad szép számmal. Sok embert ismerek, akik a kackiás, asszonybolondító ajaksörtélyükre — legyen az kapával ültetett ritkaság — legalább is olyan hiúak, mint feleségük ónagsága az új tavaszi toalettre.

Eppoly mosolyt fakaszt, mint a huszonegy éves, melabúsan kövér egyetemi hallgató, aki rengő fekete szakállal rózza a bölcsészeti fakultás folyosóit, holmi fiók Petőfinek képzelve magát, 48-as fizimiskával. Ezzel szemben mi az igazság: nagyon is világ-háborús, nagyon is ferencvárosi jelenség.

A szakállára azonban hallatlanul büszke.

Még számtalan esettel tudnám érveimet alátámasztani, de sok a jóból is megárt. Azt hiszem, a hiúsággal is úgy vagyunk, mint a zenei hallással. Mindenki fogékony valamelyest rá, de a teljes zenei érzék csak az emberiség egy részének adatott meg. És ki meri állítani, hogy csupán a nők muzikálisak?

Az „örök női tulajdonságról“ szóló figyelemre-méltó nyilatkozatokat mindezt tudva némi fenn-tartással fogadom. És ha jó kedvemben találunk az ingerkedők pajzán kis nyilait, nem maradok adósuk sohasé...

Ne bántsuk egymást — uraim.

felmérni ennek a kérdésnek a súlyosságát. Még most is talán csak egy-két „sovinizta örült“ hatalmi túltengését látjátok a zsidóknak a magyar közéletből való kikapcsolásában. Azt természetesen nem keressétek, hogy miért is történt mindez. Pedig, ha nyitott szemmel járnátok, akkor önként rájőnnétek a magyarázatra.

A középkori adóbehajtásokról, amikor királyaink a zsidóknak adták bérbe ezt a jogot, nem akarok beszélni. Az már régen volt a multat visszaidézni méltatlan dolog is lenne. Annál fájdalmasabban ég azonban lelkünkben annak a — számarányát tekintve törpe kisebbségben lévő és még így is óriási számban képviselt idegen fajnak a cselekedete, amely élvezvén a 12 milliós magyarság verejtékes munkájának érett gyümölcsét, házigazdája hátába dőkölte rendszeresen és következetesen az élesre köszörült gyilkot. Vagy ti ártatlan gyermekjártéknak tekintitek a zsidók sorozatos szabotálását, síbolását, az ipari áruk

KISFIAMNAK

Mások adtak okot,
másoknak volt céljuk,
másoknak volt kevés győzelmi babéruk.
Mások fordították
fel a föld négy sarkát.
Est a sok vért, könnyet mind mások akarták.

Mi is beleszünk
(Piliátus Krédóba)
Nekünk is eljött így az utolsó óra.
Nem mi akartuk est,
a sorunk akarta.
Fel! — szólott a parancs — Harcra, magyar

[harcra!
... Jártam Winnyiczánál,
a kievi rónán,
átúszattam Dnyeper véres-piros habján.
Jártam Sztalingrádnál,
a Don partján álltam,
üstöm, vágтам, vertem az oroszait szilán.
Felettem reptélök
szóva-búva jártak,
előttem harcokcsik
véresen csatáltak,
sztalinygyertya lángolt
s bőmből orgonája,
Lángszóró, ködgránát:
vértől piros lóva.
Megakadt a nap is
Odatenn az égen,
mint a bibliában
Mózeseknél régen.
Szólt a csatakürt,
riadozott minden,
Ágyú, gránát robbant,
bomba, füst. Majd innen
balról lovasroham, ...
bakabakkancs dobban ...
Minden volt — és semmi!
Isten tudja jobban ...
... Jártam kinn a nyaral,
Óst, telet egyformán,
félméteres sárban cuppogott a csizmám.
Ástam, füstam: harc volt,
szomjantam, éhstem, —
ez mind szép volt, jó volt, megérté hisz
győzelem útján.

dr. Serfőző János.

Hősök napján

sétáltunk a park
mellett. Emberek beszélgetnek itt
is, ott is. A tanyaszomszéd is
is odaérkezik az egyik csoporthoz.
Érdeklődik, mire készülődnek.
Az egész készülődésből ugyan
semmit nem láttunk. Schol egy
zászló. A házak homlokzatára is
akkortájt igyekeztek kitűzni. Más
városokban ilyenkor zászlódfiz-
ben úszik a Hősök-szobra. Azt
hiszem, az egész készülődésből az
én tanyai emberem is csak azt a
kis emelvényt látta, amit éppen
akkor vittek a szoborhoz. Kesse-
rűen meg is jegyezte: „itt még
hősnek se jó lenni!“ Erdemes
elgondolkozni erről.

Nem tudjuk

elégé hangoztatni,
hogy az elsötétítési rendeletet
mindenki a legszigorúbban hajtsa
végre. A hatóságok és Légő köze-
gek állandóan követelik. Érthető,
mert a legkisebb kiszűrődő fény
pusztulást okozhat. Csak most
legutóbb is megállapítást nyert,
hogy az egyik tisztamenti község
bombázását például az elsötétítés
hiánya okozta. Hiszük, hogy
olvasóink mindent elkövetnek
mind a maguk, mind ismerőseik
körében, hogy az elsötétítést a
legkomolyabban vegyék és a
rendelet előírásait betartsák.

A szerkesztő asztaláról

S. F. D. 604. Hálásan köszönöm kedves
soraidat. Mindenben ostrom olgondolásaidat.
Ehhez olyan munkatársak kellenének, akik
nemcsak beszélnek, de dolgoznak is. Sajnos
ilyen munkatárs igen kevés akad. Átkos
magyar betegség, hogy csak beszélünk és
keveset cselekedünk. Így nem várhatunk
szébb jövőt, sem nyert, tempót, aktualitást.
Hossz kell venni még azt is, hogy akik
pedig dolgoznak, azoknak igen sok a más-
irányú elfoglaltságuk. Nagyon örülnek, ha
a pokol borsalmából egy kis ismételt kap-
hatnak az Ugar olvasói számára.

Szikszai.

Ujra!

Kerékpárok, órák, ékszerek,
csillárok, hangszerek, fotó-alkatok
SPEKONYANAL
részletre is kaphatók!
Ugyanott férfi- és női ruhák! 6x2. Áll. P. 480.
Apponyi-tér 17.
Telefon: 117.

Uram! Asszonyom!
Az Ön rádiója
Spekonyánál van!

Tartós hajhullámját
GYULA
hölgyfodrásznál
Jászberény, Apponyi-tér.

Ne hagyja ott tovább!
Vigye el havi 50 pengő részletre
Apponyi-tér 17. Telefon: 117.

JÓL ÉS OLCSÓN
VÁSÁROLHAT
mindennemű úri és női
divatcikket, cipőt
valamint textilárut
Sabók Tivadar
a Nemzeti Összeállítás Alapítványától
létesített üzletében, Jászberény,
Apponyi-tér 28. Tel.: 194.

A LEHEL
Mozgóban
nincs nyári évad
Nyáron is a
legjobb filmek
kerülnek bemutatásra

Az összes típusú rádiók, továbbá
villamosági cikkek kaphatók
Pozsonyi és Somogyi
műszaki kereskedésében,
Jászberény, Apponyi-tér 29.
Ugyanott rádió- és
villamosági cikkek
részletre is kaphatók!!!

KOZMETIKA
Tavaszi és nyári használatra
kozmetikai készítményeket
Kapható: **CSAPÓ GYULA**
Jászberény, Ústökös-u. 11. alatti
kozmetikai
intézetében.

Semmi baj nincs!
SZOBOCZKY ÜZLETE
KERESZTÉNY - MAGYAR
ÜZLET!
MINBEN ÚT-ÓDA-VEZET!

BORT
VÁSÁROL
legmagasabb
napi áron
Rékasi József
bor- és szőlőkereskedő
Búza-piaci sörház.

Különleges
porcellán- és
kristály
dísz tárgyak
valódi bőr
utazóbőröndök
érkezték a
Hagyába!

Egészségét védi
gőz- és
kád fürdőt
gyakran igénybeveszi.

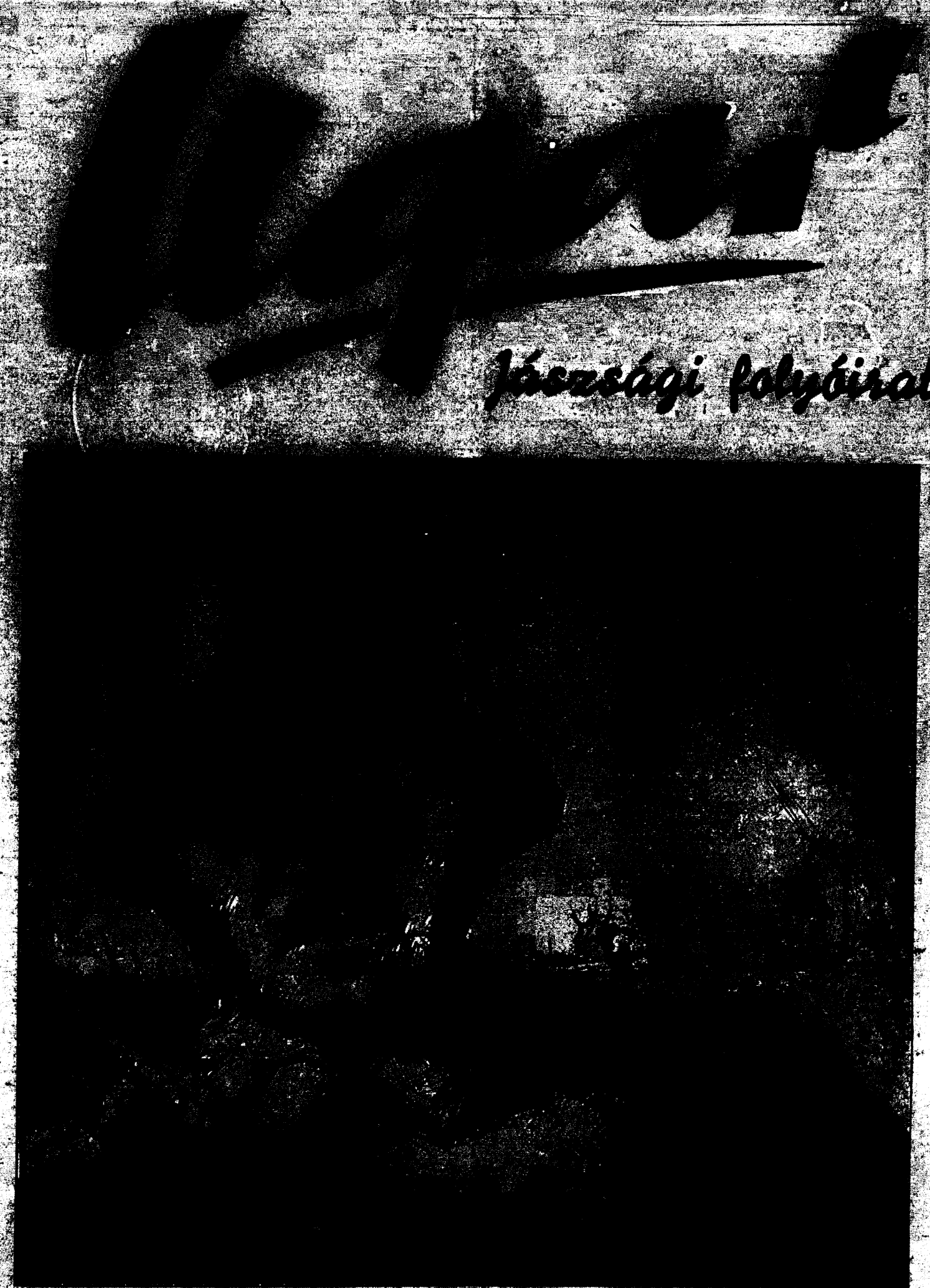
Zsák Jenő
**FÉNYKÉPESZ
MÉSTER,**
Jászberény, Apponyi-tér 19. sz.
Esküvői,
gyermek-
és építészeti felvételekben specialista.
Amatőr felvételek kidolgozást és
nagyítást vállalom. Felvételeimet
lakóim is készítem.

Nyári divatújdonságok,
női ruhák, finom kötött
blúzok, divatos ernyők,
retikülök izléses választékban a
URUL DIVATHÁZBAN.
Musiqlini-tér 19.
Tornyos-patika mellett.

Allandóan
kapható!
Elegáns női divatszandálak,
parafás-bokapántos cipőkből
nagy választék. Komoly cipők
mű és gumi talppal, férfi
weekend cipők bőr felsőrész-
szel megbízható minőségben
Fehér Káplár József
kijelölt cipőkereskedőnél
a Tornyos-patika mellett.

Uvegezés, képkeretezés, lakodalmi és ajándéktárgyak
Balla-Rigónál, Lohol-u. 1. szám.

Szerkesztő és kiadó: Kovács István. Pest-könyvnyomda és könyvkiadó vállalat nyomása, Jászberény

Jászberényi folyóirat

GECSE ÁRPAD: Magyar sors 1944-ben.

17. kötet 7. szám.

Ára: 1 pengő.

1944. július 15.

Ugár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hónap 15-én. Telefonszám: 148. Előfizetési díj egy évre 10 P. Félévre 5 P. Csekk száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkeszti: *Kovács István*

Alapította: *† ifj. Fecske Sándor*

TARTALOM

Kovács István tanítójelölt:

Isten, áldd meg a magyart!...

Mizsei Béla: A Jászság érdekében.

Répd János: Kabay (vers).

Fecske András: Mi is az a Jászság?

Szikszay Lajos: Látomás (vers).

Darás Katalin: Suhajda Pál viszontagságai.

László József: Pánasz (vers).

Könnnyű László: Pethes Imre városában.

Aszonyoknak.

Szikszay Lajos: Könyörgés (vers).

Dr. Serfőző János: Cigánykérdés.

Ifjúsági rovat.

Porteleki Péter: A handlák unokái.

Éles szemmel.

Imre Mihály: Alkonyatban (vers).

Leventéink a Rákóczi-serlegért.

Ipartestületi hírek.

KÖNYVEK

Kosztolányi Dezső:

Ákom-bákom. — Felebarátaim.

Az *Ember és világ*-ban jöttek először napvilágra összegyűjtve ezek a rövidlélekzetű cikkek. Ha *Kosztolányi* valaki meg akarja ismerni, azt tanácsolnám neki, hogy nyissa fel az *Ember és világ*-ot, olvassa el azt a cikket, amelyiknél szétréjt a könyv Impressionista pillanatképeit, melyeknek kicsiny és jelentéktelen metéjében mindig megráz bennünket az emberi esetlenség, gyengeség, ügyefogyottság. Szereplők: az élet esetlensége, a szürke kisemberek, a lelki betegségekben szenvedők. Szín: a hétköznapi élet, ahol nagy dolgok nem születnek. Díszletek: hiányoznak. Idő: az a pillanat, amelyik nem érdemi meg, hogy betűket pazaroljunk rá.

Csak hogy az utolsó két kötet már jól elmaradt az elsőktől. Úgy látszik, amint az értékesebbek gyűjteményét szánták. Mer az *Ákom-bákom* és a *Felebarátaim* oldalain annyira felszín, kongó, eltúlszott karcolat, hogy néha már megkérdőjelezzük magunktól: kik azok, akiket ezek a cikkek kielégítenek? Legnagyobb részt írásművészi gyakorlatok, köztük itt-ott sikerült némelyik. Különös világ az, ahová itt a *Kosztolányi*-sorokon át jutunk. Megtűz minden, a legtöbb esemény hihetetlen. És furcsák ezek a *Kosztolányi*-alakok: csupa érthetetlen, különös, excentrikus ember. Úgy érezzük, mintha olyan szigetre tévedtünk volna, ahol csak ilyenekkel találkozzunk. Ennél fogva a mondottak realitása lefokozódik. És több kevesebb mértékben minden *Kosztolányi*-műre áll. A kérdéses kötetekben azonban hemzseg a groteskség, láthatóan a különlegességeket vadászva az író. Mintha már irodalmi szemléletét is eltávozta volna, amely röviden ez: jelentéktelen eseményekből kihámozni szerényen az emberit. Ennek jegyében születtek meg művei. És ezzel tényleg újat alkotott a magyar irodalomban. A finom pillanatnyi ábrázolásnak mestere volt. Értékelésünk nem is változik most sem. Csak azt jegyezzük meg végsőül: kímélni kellene a költő értékeit nem szükséges minden írást összegyűjtött munkában kiadni.

FÉCSKE ANDRÁS.

Kolozsvári G. Emil:

Dr. Csibráky szerelmei.

(Franklin.)

Kelleme és derű olvasmányként hat, de mélyebben tekintve azonnal meglátszik a finom lélektani keret — bevezetőül ennyit a fiatal és tehetséges erdélyi író új regényéről. Címzereplője, *Dr. Csibráky*, egy férfitípus tökéletes példánya: a kénytelen-kelletlen agglégénysorban ténfergő férfi lírai magányosága sugárzik felénk lapjairól. *Dr. Csibráky* az Adatgyűjtő Hivatal igen használatos tisztviselője, józan, szorgalmas, családi életre vágyó, de félszege, gátlásai és kezdeményezésképtelensége miatt alulmarad az élettel vívott küzdelemben. És a titkos és szívós harc a családi életért folyik, egy szerető polgári kis hitvesért, gyerekéért, sajnos azonban eredménytelenül. A tett halála az okoskodás — régi mottójának szomorú és grotesk bizonyítéka az ő kis élete is. Szereplő, bármily tiszta és becsületes, véget nem érő topogás egy helyben, ami nemcsak rokonszenvünket, de bosszúságunkat is felkelti a lehangoló sikertelenségek láttára. *Csibráky* a tépelődés nagymestere. Befelé él és túlzottan aggályos, elővigyázatos, félszeg ahhoz, hogy magát az élethez igazítsa, s ne az élettől várja ugyanazt. Ő az, aki Jaeger-alsóruhát küld saive hölgyének karácsonyi ajándékkul, csupán részvétnek és aggodásának indítékára. Eszébe sem jut, milyen baklővést követett el. Minden külső hatalmas méretének ellenére belsőleg sokban nőies, túlfinomodott lélek. Tele fájdalommal, mint azok, akiknek nincs erejük az élettel szembeállni, hanem hagyják sodortatni magukat ismeretlen célok felé. Szerelem tekintetében az a típus, akit megfelelő energiával rendelkező nők férjülvesznek, nem pedig feleségül mennek hozzá. *Kolozsvári-Grandpierre* megfigyelései dicsegetreméltók. Lélektana — melyre a főhangsúlyt veti — gyöngéden finom. Kétségtelen, hogy sokszor maga is feleslegesen merítkezik bele a lélektani fejtegetésekbe, ami olykor nem felel meg a kíváncsiság érdeklődés háriját. És jórészt a téma eredetiségéből fakad, bizonyos, hogy lélektani regényeknél könnyen történik efféle félrefogás. Jelen esetben korántsem bántó mértékben, amit az úde stílus, szellemes ironia és a gondolatok nagyvonalú könnyedsége búsán feleltet.

DARÁS KATALIN.

Ugár

Jászsági folyóirat

ISTEN, ÁLDD MEG A MAGYART!...

A Himnusz megszénésítésének 100 éves fordulójára.

1944. július 2-án megtisztult lélekkel ünnepelte a magyarság a Himnusz megszénésítésének száz éves fordulóját. Igaz magyar szívvel csendült fel e napon a 100 éves *Erkel himnusz* dallama itt a Jászságban is.

Valahányszor évfordulót ünnepelünk, egy pillanatra megállunk. Így tesszük ezt most is. Az immár teljesen megtisztult szociális keresztény Magyarország ünnepel. Ünnepel és emlékezik.

Az édesapák átadják e nap jelentőségét a fiaknak. Ezt tesszük mi is. Örökölt adjuk úgy, amint mi kaptuk.

Száz évvel ezelőtt a Nemzeti Színház akkori bérlelője *Bartay András* pályázatot íratott ki *Kölcsey* Himnuszának megszénésítésére. A pályázat utolsó napján *Bartay* találkozik karnagyával, *Erkel Ferenc*cel, aki kérdezősködésére tudtára adja, hogy nem is óhajt pályázni. Erre *Bartay* nem törődve *Erkel* ellentmondásával — bezárta őt a színház egyik szobájába. És csoda történt: *Erkel* még aznap este (zenekarra is átírva) benyújtotta *Bartay*nak azt a csodálatos zenekölteményt, amelyet másnap 1944. július 2-án énekeltek először a színház művészei, majd a közönség is — és amelyet azóta hittel és bizalommal énekel minden magyar.

Erkel dallama a szenvedés és elnyomatás keserű napjaiban vált igazában e sokat szenvedett magyarság nemzeti imájává.

Erkel himnuszát olykor-olykor énekeltek hangversenyeken. Fáklyás menetek alkalmával zengette az ifjúság. De a nemzet még nem szentesítette himnusszá. Nemzeti imádsággá csak az elnyomatás szomorú korszakában vált. 1848. előtt a himnusz nem érvényesülhetett. Nyilvános ünnepségeken a *Gott erhalte*-t volt

csak szabad énekelni. Ez volt az oka, hogy a magyar szív hetven esztendőn át engesztelhetetlen gyűlöletet érzett, ha Haydn gyönyörű dallama a magyar földön hivatalos alkalmakkor felhangzott.

A Himnusz pedig hét esztendeig nem hangzott fel a magyar földön. Azután adódott egy kegyeletes alkalom, amikor ezer és ezer magyar ajakról szállt az ének az égbe. Az egykori szemtanú azt írja, hogy *Kölcsey és Erkel himnusza most vált csak igazában a magyarság nemzeti imájává*. A megpróbáltatás és szenvedés napjaiban.

Ez az alkalom 1856. május 18-ára esett. A baráti kegyelet és áldozatkészség a csekei temetőben szerény síremléket állított *Kölcsey Ferenc*nek. Egyszerű márvány talapzaton tört oszlop, rajta a következő felírás: „*Kölcsey Ferenc*nek emlékül 1856.”

Hosszú idő telt el ismét, míg nyilvánosan felhangzott a Himnusz. *Kazinczy* születésének 100. évfordulóján énekeltek ismét, az 1859-ben rendezett országos ünnepségeken. Ekkor már a sajtó is a nemzet imájának mondotta a Himnuszt, amelynek magasztos dallama az uralkodó családig is eljutott.

Azóta két szörnyű világháború között a gúzsbakötött trianoni Magyarország huszonhárom éve után Isten segítségével elérkeztünk 1944. év júliusához. Ma vészben és viharban szabadon szállhat az örökség szent dallama innen a Jászságból, s talán a legigazabban a szebb és boldogabb jövődőt ígérő Isten felé...

Hittel és szent akarattal énekl minden magyar — kérve az Egek Urát, hogy hozzon ránk víg esztendőt, hiszen már eléggé megbűnhödtük a multat s jövődőt!

A JÁSZSÁG ÉRDEKÉBEN

Írta: Mizsei Béla

Az Ugar megindulása óta egyre több és több olyan megmozdulás női ki magát közülünk, mely mindenképpen a jászság emelésére törekszik. Cél: a jászság befelé kiművelni, öntudatosítani, kifelé pedig felhívni az ország figyelmét a mi becsületesen dolgozó jász népünkre.

Nemsokára az Ugar megindulása után a budapesti jász egyetemi hallgatók a Jasióban tömörültek. Megismerték egymást a jász falvak egyetemi hallgatói, hogy meghányják-vessék egymás között a Jászság ügyét. Hogyan lehetne a Jászságot közgazdaságilag emelni, népet jobban kiművelni, s általában mi a kötelessége egy jász egyetemi hallgatónak szülőföldje, a Jászság iránt? Mintha csak most is hallanám egyik szobatarsam előadását, amint fejtegeti, hogy nem elegendő csupán jó szakembernek lenni. Mivel láttuk azt, hogy a Jászságot elkerülik a falukutatók, nem látnak be a magas kerítésen, nem foglalkoznak a jász néppel annyit, mint más néppel, nekünk kell ezt a munkát pótolnunk öntevékenységgel. Nekünk kell fokozottabb mértékben foglalkoznunk szülőföldünkkel, népünkkel, akikkel sokan gyermekkorunkban sorsközösséget éltünk. Most, amikor szántó-vető apáink jóvoltából magasabb iskolákat végzhettünk, ismét közösséget kell vállalnunk azokkal, akikkel együtt játszottunk, de most már sokkal maradandóbb, sokkal magasabbrendű közösséget: lelki közösséget. Ez a lelki közösség, a fajtánk iránti szeretet készlet bennünket munkára ma is, amikor szülőföldünk érdekeiről van szó. A jövőben még jobban meg szeretnénk ismerni jász tájainkat, népünket, hogy megvédjük a meg nem értő alaptalan támadásoktól. Ezt a jászság iránti szeretetet a Jasióban mélyítettük el magunkban.

Másik igen fontos tevékenység, melynek célja főleg az ifjúság lelki elmélyítése, művészi szerepeltetése s ezáltal magasabb, nemesebb kiművelése volt a jász-apáti gimnazisták Passiójátéka. Az Ugar egyik számában részletesen beszámoltunk már róla. Most

csak arról a helyes propagandáról írok, mely a jászságban megrendezett Passiójátékról számol be képekben a Magyar Erő, Magyar Futár, Képes Vasárnap stb. oldalain. Mi, akik a Jasióban az ország figyelmét akartuk felhívni a mi szeretett szülőföldünkre, mennyire örültünk, amikor láthattuk a nagy képes folyóiratokban ezt a szót, hogy „Jász”. Ezt nevezzük helyes propagandának. Az ólomklisé csak eszköz arra, hogy a becsületes, kitártó munkáról jogosan beszámoljon valaki. Jogosan, mert hiszen a képekben nem is lehet megközelíteni azt a fényhatást, melyet a valóságban megmutattak. Mennyivel más propaganda ez, mint amit régebben csináltak, amikor meglehetősen jó világot éltek az emberek, s legfőbb gondjuk az ivás és a kártya volt. Ebben ki is merült társadalmi tevékenységük. A milléniumi idők rózsavizes hangulatában ihaj-csuhaj módra mulattak, s verték a mellüket, hogy jászok. Ez volt a hangos propaganda, ez volt a rossz propaganda a jászság érdekében. Ezek miatt az emberek miatt állítja rólunk a külföld, hogy nem vagyunk vezető embereknek való, mi jászok, mi magyarok. Mennyire megnyugtató tehát, hogy

újabbban helyes irányban dolgoznak. Egy német katona a sok közül, amikor látta a Magyar Futárban a képes beszámolót, valahonnan az „Est” frontról levelet írt Pókász Endrének, a Passiójáték rendezőjének. Néhány sort leközlünk belőle: „Személyesen nem láthattam az Igazi Passiót, csak a Magyar Futár útján jutott tudomásomra, hogy amíg a nagy világégés tart, addig odahaza a jövő Titánai megmutatják, hogy igenis kultúr-nemzet a magyar”. Azután gratulál a rendezőnek és a szereplőknek, akik közül többet név szerint is megemlíti. Majd így fejezi be levelét: „Szerepeltetéses üdvözlettel valahol az „Est” frontról: Karl Tilman Unterwachtmeister der Polizei F. P. No. 58.416 B.”

Ime nemcsak a Jászságnak, hanem az egész magyarságnak elismerést szerzett a jól végzett munka, s ha ez így megy, akkor a külföld nem mulatozó, cigányozó érzélgős alacsonyrendű ihaj-csuhaj magyaroknak fog ismerni bennünk, hanem önmagunkat vezető tudó, helyünket mindenkor megálló igazi kultúr-nemzetnek, melynek még igen nagy hivatást kell betöltenie a Kárpát-medencében.

KABAY

Sok volt a kertjében körte, alma, szilva,
Vigan lakomázott sok szép jász sok fia:
Minden fán egy gyerek, mert volt, mint a csillag,
Kabay házána sok vasgyűrő írmag!...

Tizenöt szép gyerek verte fel a csendet, —
Hosszú pipaszárral tartotta a rendet
Kabay a se úr, se paraszt, de ember,
Dicsőbb mint sok, kinek — csak a kincse tenger!

Kabay házához gyermekhadban adta
Az Isten az áldást, és ő fákra rakta!...
Csak füttyentett este — szelet kenyerekkel,
És indult a kertbe egy sereg gyerekekkel!...

Sára asszony kiállt, édesanyjuk, szentjük,
És úgy nézte őket, gyönyörködve bennük...
Így nevelt Kabay, körtén, szilván, almán,
Orvoost, papot, bírót — negyven vagy ötven fán!

RÉPÁS JÁNOS

MI IS AZ A JÁSZSÁG?

Fodor Ferenc munkájának áttekintése

Írta: Fecske András

I.
Valljuk be, hogy éppen mi jászok nem fogadtuk kellő elismeréssel a földünkről és népünkről megjelent hatalmas tanulmányt. Épphogy tudomásul vettük a Jászságban. Pedig van benne annyi érték és érdekesség, ami megérdemli, hogy megemlékezzünk róla — gyarló hálaképpen. Most, hogy ilyen későn újból foglalkozunk vele, nem a régi hibát akarjuk helyreütni, ez neveléses igyekezet lenne már. Inkább mint elsősorban bennünket érdeklő munkát vesszük kézbe, hogy így azok is megismerjék, akiknek nincs módjukban hozzájutni és mintegy közös olvasásban szerezzük meg a Jászság múltjáról és jelenéről, földrajzáról és gazdaságára vonatkozó legszükségesebb ismereteinket.

Fodor Ferenc dr. tankerületi kir. főigazgató *A Jászság életrajza* c. munkájának anyagát hat éven át gyűjtötte. Úgy gondoljuk, hogy amikor egy táj földrajzát, történelmét, település- és gazdaságtörténetét dolgozzák fel, több szakember egyesítse a saját szakmabeli kutatásait. Fodor Ferenc az egész munkára egyedül vállalkozott. Ezt tudva, látjuk meg az Előszó egyik mondatában a tudós szerénységét: „Munkám kétségtelenül csak kísérlet.” Kísérlet, mert az igazi tudós mindig tudja, mennyi hipotézis nehézségén kell magát átküzdenie, és minden adat és feltétel mellett még mennyi kérdés marad mégis megoldatlanul. A szerző legszívesebben a multat igyekszik felderíteni. Valóban életrajz ez, melyben főleg csak az kerül toll alá, ami már befejezett. A jelent, éljük, csak pillanatnyi képet adhatunk róla, még idő kell a felméréséhez. Hiába kívánunk a mostani helyzetbe az elmúlt időkhez arányos betekintést nyerni: a szerző szinte átsiklik a jelenen. Ő a mult frásos bizonyítékait olvassa és azokból von le megállapításokat. Csak ott részletezi a jelent, ahol a természet nyújt érveket: a föld arcának, milyenségének leírásánál, a Jászság gazdasági életének vázolásánál. És Berény történetével kapcsolatban

DOMBORZAT ÉS VIZEK

A könyv elején a Jászság földjével ismert meg bennünket a szerző. Tanul vagyunk, hogyan látja a földrajztudós a tájat, mik azok a szempontok, amelyek szerint megvizsgál egy területet. És elevenebbül szemlélhetjük a módszert, hiszen általunk ismert vidéket vizsgál. Megtudjuk, hogy a fiatalabb jégkorszakban lerakódott törmelékaltaj túrjuk, a lösz pedig a jégkorszaki porból borította rá a szél, csakhogy ebből a termékeny takaróból már csak foltok állnak ki a terülő homok alól. A mesterséges, úgynevezett *kunhalmok*at nem összefüggő védelmi rendszer részének tekintik, inkább út- és iránymutatóknak, melyek azért órhalmul is szolgálhattak, de temetkezéshelyeknek is jól megfeleltek.

„Egyetlen más természeti jelenségnek sem volt akkora nagy szerepe a jászföld életében, mint a vizeknek.” Egy térkép hozzásegít, hogy valamelyes fogalmat képezzünk magunknak a hajdani összeerezett Jászságról. 445 vízrajzi helynév örökíti a hat és félszázados vízzel való együttélést. A Zagyva is váltott mederben hömpölyög már, az Ós-Zagyva a felsőszentgyörgyi templom alól a Hajtán kereszttől Farnos felé tartott és Abonyon keresztül Szolnok délnyugati részén ömlött a Tiszába. Sőt a Tarna is elhagyta régi medrét és nyugat felé vándorolt, a Gyöngyös folyását pedig a Csörsz-árok fogta el. Fodor — már az előző oldalakon emlégeti — a folyó-elcsúszások okát a Jászság közepének süllyedésében találja. Jászberény—Jákóhalma—Alattyan között van a Jászság „vízgyűjtő-medencéje”,

„amelyből a Zagyva alig is tud kitérni.” „Ma már mindkét folyó elérte a táj legmélyebb, legjobban lezökkenő árktól és így nyugalmi időszaknak kell rajtuk beállania. . . . Kétségtelen azonban az is, hogy amint a süllyedésen kívül talán a Zagyva helyváltoztatását is elősegítették a jászsági nyugati, berényi határbán lévő homoktömegek, talán éppen úgy a Tarnát is a szentandrási magasabb-homokterület befolyásolta folyási iránya megváltoztatásában. Ez azonban csupán annyi lehetett, hogy a Zsadány és Tarnaörs közé lefutott folyóvizeket nem engedte a homok egyenesen dél felé lesletni a Tiszába, hanem ott feltartva és a vidéket elmosarastva a Dósa és Berény közötti egyetlen vízikapu felé terelte, és ezzel segítette a Zagyva elérését. A berényi és szentandrási magas homoktömegek között ugyanis csak Dósa és Jákóhalma között nyílik egy mélyebb, homoknélküli kapu, s a süllyedésen kívül ez a tény is elősegítette a horpadásnak erős víznyerősödését.”

A Csörsz-árok keletkezését is hosszan tanulmányozza, és a különféle véleményeknek csak részben engedve, úgy véli, hogy az árok lehetett ugyan öntöző és lecsapoló csatorna, de legfőképp védelmi övezet volt. Érdekes következtetése a keletkezést illetően: mocsarak között aligha ásnak védelmi árkot, tehát az ásás idején a vidék még nem volt erősen elmosarasodva. „Tehát a csatorna kiásása óta kellett a vidéknek annyira megsüllyednie, hogy a vizek ott megrekedjenek. . . . Már most csak az a kérdés, ha Csörsz-Gyöngyös nyugati és keleti végpontja között 40 év alatt 10 mm süllyedési differencia állott elő, a legyőzendő 300 mm differencia (az ároknak keleti irányban 300 mm-t kellett süllyednie, hogy a Gyöngyöst elkaphassa) mennyi idő alatt alakult ki? A számítás 1200 évet ad. Ha tehát az árok megásása idején még nem lejtett e ponttól kelet felé erősebben, mint a Gyöngyös régi medre dél felé, vagyis a Gyöngyös dél felé folyt, úgy az árok ezelőtt kb. 1200 évvel készülhetett el, vagyis Kr. u. 730 körül. Ebben az időben pedig a terület az avarok birtokában volt.”

Valamikor békésen megvoltak a jászok a vízzel. Természetes védelmet adott az ellenség ellen. Csakhogy közben rákényszerültek a termelésre és ahhoz területet kellett hódítaniuk. A 18. században a jászok megkezdtek küzdelmüket a vízzel. Nem az élővízzel, hanem a tavaszi áradások víztömegével. A süllyedő föld egyre gyűjtötte a vizeket és az ember megfeszített izmokkal küzdött a szaporodó víztömeggel. Árkot ásott, és a földet a partra lapátolta gátnak. Bedekovich mérnök mérőlécei nyomán egymásután húzták meg a csatornákat és építették a gátakat. 1899-ig már 168.492 kat. hold árterület termelt. Egy századnál tovább tartott a kétségbeesett küzdelem. És tart még ma is. „A jászföld a multban csak majdnem volt tőfenék, de hogy a jövőben ne legyen azzá, az magán a jász népen múlik. A jászföldet még ma is elöntik tavasszal a vizek, de őszig megint minden kiszárad, most már a lecsapoló művek segítségével. *A tavaszi kép tehát e föld múltjának képe, a nyári kép meg a jövő képe, de e két kép szabályozója maga a jász nép.*”

Hogy a Délvidék kivételével először itt kezdődtek el a vízi munkálatok: nem csodálni való, hiszen ez a nép megszokta már a századokon át, hogy szabadon bánjon a földdel, amelyet teljes tulajdonául kapott és amely életének lett hordozója. Csak természetes, hogy elébe dobantott a dülő természetnek. És mégis a nagy áradások megátólasa után mennyi idő lecsorított el a tavaszi áradások

csökkenését illetőleg! És mennyi érték ment veszendőbe! A szerző fenti megállapítása hathatónaként, lehet egyszerű ténymegállapítás, de nincs benne az a sok torzalkodás, irigykedés és huzavona, melyek betemették, vagy egyáltalán megásni se engedték az árkokat. Természetes, hogy mindegyik gazda iparkodott megszábadulni a veszedelmes talajvíztől. Nyugodt lélekkel zúdították a lentebiekre, és sok százas csúszott az ügyvédek zsebébe, semmint közös megértéssel és erővel kitisztították volna a besásosodott, teleiszapos árkokat. Eltekintve a nagyobb munkálattól, a hajdani közös igyekezet magánügyekre: pereskedésre és haragosságra hullott szét. Sokan emulástották a maguk kapavágását! Ezt már csak mi, jászok találjuk meg Fodor Ferenc komoly intése mögött.

TALAJ.

Nem érdektelen az sem, hogy mi képezi a talajt és hogyan, mikor rakódott le a mostani felszín. Kétféle talajról beszél a szerző: az egyik a nyugati és keleti peremen szétterülő homok, a másik a mélyebb részekre rakódott jelenkori folyóhordalék. A lösz már csak foltokban áll a felszínen, ezért nem alkot szerinte külön harmadik talajféleséget, bár valamikor ez volt legnagyobb részét felül. „Megtalálható még Árokszállás határának egy részében, le egészen a berényi határig, azután Fényszaru határának északi felében, Berény határának déli részében a vasúti vonal mentén, és apró foszlányokban itt-ott még a Holt-tarna környékén is. Árokszállástól délre ez a löszfelszín gyengén hullámos térszint alkot, egy lekopott alacsony hátságot, amelyet ma az Ágó patak szel végig. Vízjárta helyein *vályogtalaj* alakult át. Az egykori löszábla másik, keleti, meg nem sülyedt maradványával Dósa és Apáti között meg Szentandrásnál találkozunk, de ez már erősen átalakult *mocsári talaj*. Itt is homokot hordott felületére a szél. Az egykori löszábla nyugati részére még a jégkorszakban futóhomok terült, „melyet a Jászágótól nyugatra eső és a rákosi homokig húzódó nagy homokterületről hordott ide a szél. Ma már ez mindenütt kőve van, de Portelenk itt-ott még mindig épít a „rőphomok“. A keleti peremre, Szentandrás környékére rakódott homokréteget a Tarna és a közeli medrekéből fújta ki a szél, úgy-hogy itt 5–6 m mélységig terjed a homok. A jászöld egyéb részeire folyók hordták üledéküket, vagy a mocsarak iszapja rakódott.

A lecsapolásoknak lett egy kellemetlen hagyatéka: a szik. Rátalálunk a homokos területen és a berogyott vidéken. „A Jászágó földje ugyanis abban a szomorúan érdekes átmeneti helyzetben fekszik, hogy itt találkozik egymással az allódi szikések két fajtája, a Tiszántúli jellemző szerkezetes, mészből szegény *szikés talaj* a Duna-Tisza közének homokjára jellemző szerkezettelen *szikós talajokkal*. Az utóbbi bővében található a magasabb homokos térszín rossz lefolyású buckaközeiben, az utóbbi a mélyebb, vizenyős laposokban és főleg a Tisza egykori árterében.

Figyeljünk csak a következő sorokra:

„A jászok már megbirkóztak azokkal az állóvízekkel, amelyek helyén ma a szik végzi, a talajban romboló munkáját. A szik problémájának súlyos voltát még nem fogták fel egészen. Szikjavítás ma is alig tapasztalható. Ma még inkább csak tudomásul veszi a jász, hogy hol szikés a talaj, és ott egyszerűen legelőnek hagyja a földet. Még mindig sok szikés szikés legelő éktelenkedik a jászöld képen, pl. Kisér környékén, Hevesványban, Ladány határában, de főleg a jászöldhöz már nem tartozó tiszai árterén.

Pedig a szikés igen nagy mértékben, tájformáló valami itt a Jászágóban is; nemcsak a talajon látszik meg, hanem a táj egész képén. Szikés talaj: legelővilág, fűlán

tájkép, télen csillogó víz, nyáron téglává égett, mélyen megrepedt kopárok. Sok van még belőle a jászok földjén, vagy talán sok van már belőle. Pedig ezért a tájképről nem egyedül a természet, hanem a természettel együtt az ember is felelős, mert az ember idézte fel olyan helyeken is, ahol addig talán dús legelők, használható rétségek üdítették a földet. Föld, víz, növény és ember mindig együtt adták meg ennek a tájnak külső képét, de mindig az ember gazdasági célkitűzése volt ehhez az irányító.

Meglepő az az érzéketlenség, amivel a jász gazda nézi a szikésedést. Nagyon találó Fodor megállapítása: „még nem fogták fel egészen.“ Nem tudják még kihasználni a föld termékenységét, különben nem néznék ölbetett kezekkel a szik természetét. Mondjuk így: a szik nálunk még *magáncsapás*. Így aztán: igazi csapás. Egy gazdát ismerek pl. Porteleken, aki a kezdődő sziket még idején feltöltéssel és talajjavítással elfojtatta. Pedig ezen a tájon is szép foltokban virágzik a szik. Különösen a Pázsomdomb tájékán.

„A LIGETES JÁZSÁG.“

A jászági növényvilág életét Fodor Ferenc három szakaszra osztja: az erdős Jászágó, a pusztai Jászágó és a ligetes Jászágó szakaszára. A hajdani erdőségeket irtotta a jász földműves, hogy földet nyerjen, és a törökvilág alatt a közeli várak katonasága, hogy palánkot építhessen. „A 17. századtól kezdve már csak három eleme volt a táj képének: a *homokpuszta*, a *száraz szikes puszt* és a *vizenyős rét*, szittyósokkal, nádasokkal.“ A földváltás azonban nemcsakára a táj képét is megváltoztatta. A fásítást felsőbb parancsok is elrendelték, de az erőteljesebb gazdálkodás is megkívánta. A jász községek határában egymásután tűntek fel az erdőültetvények. Akác, nyárfa, tölgy és cser a leggyakoribbak, az árterületeken főleg a fűzfa, de itt-ott fenyővel is próbálkoznak. Az erdőültetésben a Jászágó volt az első az Allódiön. Legtöbb erdő volt 1854-ben, 2206 kat. hold. Azóta egyre esik az erdőségek holdszáma. 1930-ban már csak 1288. A jászági erdőültetés eredménye a homokkötés volt. A homokhátságok lakói akiknek lába alól futott a talaj, egykétőre megértették a fásítás gazdasági jelentőségét. Igaz, hogy túlnyomólag akáccal tömték tele a tájat, de ami fő: a homok megakadt. A szerző a 19. századi eredmény láttán feltételezi, hogy a nagy erdőszertetet a törökvilág után beköltözött felvidékiek hozták magukkal. Mint sorailból kitészik, neki is kellemes látványt nyújtottak a jelenyős tanyák, árnyas utak, lombos községek. Bárhonnan is nyertük a fa iránti szeretetet, jelenleg is bennünk él, és tovább öröklődik. Csak szét kell nézni a tanyák közt, hányat találunk csupazon. Nem akarja egy gazda sem, hogy tanyája barátság-talan képet adjon. Alig sarallják be az új ház falát, már egy-két csemetét is leszűrnak. A később gyarapodó tanya leendő öreg fáit.

(Folyt. köv.)

Szikszay Lajos:

LÁTOMÁS

*Egy vak, sánta, püpos nyomorék
jött velem szemben az utcán:
élő Quasimodo, annál is rútabb:
élő halott. Sebhelyes urcad
torztorz szörzet. Elvadull
külsővel róttá a köveket...
Megesett szívvel megzótítám,
s lám, kiderült: szegény süket,
nem hall, nem lát a nyomorult.
Istenem, de jó is így neki!
Hisz ő a környező világot
csak ízből, illatból ismeri...
Nincs átma, vágya mihez tapadjon,
nincs mit kívánjon a boldogtalan,
csak tápel, szagol és tapint.
De arca így is tanyar, unatlan.*

Suhajda Pál viszontagságai

Irta: Darás Katalin

Ó a tanárok réme és bohóca. Képtelenség nevetés nélkül megállni, ha az órákon terítékre kerül. Suhajda felel — ez valami különleges élvezetet jelent diáknak, tanárnak. Ez utóbbinak bosszúságot is: minden tanára éh a gyanúperrel, hogy gyenge kapacitásán felül még nem csekély mértékben lusta is a nebuló. Aggasztóan, bosszantóan hanyag, ami hivatalból üldözendő. Néha azonban látszik, hogy őszintén küszködik a mondanivalójával, amiből azt lehet következtetni, hogy készült valamelyest, de hát úgy összekeveri a dolgokat, hogy végül a legizőbb szemérmességok kerülnek ki belőle.

Milyen is ez az osztálynevezetesség? Suhajda Pál álmos nagy lakki. Oldalt választott zsemlyeszínű haja nehezen türi a keféit. A drótszerű renitens fürtök vígan meredeznek az ég felé, már néhány pillanattal a fésülés művelete után. Képtelenek a legcsekélyebb szépészeti rendszabálynak eleget tenni. Arcában örökös kedvetlenség borong, amelyet magára ölt, mihelyt is, belép a hatalmas iskolaudvarra. Szemmel láthatólag nem kenyerre a tanulás, mivel a zsenialitás semmi látható helyegét nem viseli arculatán. Ám neki jó így is. Mindenütt jó, kivéve az iskolában.

Ha felszólítják, ijedt fény csillog fel a szemében. Dühös is egyúttal. Haragszik a tanárra, osztályra, hisz sejtí, hogy bizonyos idő múlva szabályszerűen felharosan az első nevetés, s ő újból nem tehet semmit ellene, mert maga is belátja, hogy ismét olyat mondott, amin nevetni lehet; nem: kell, muszáj! Ó is nevetne, ha történetesen mást hallgatna. De ki szeret mulatni a saját szemérmességén? Még hozzá tanúk előtt? Suhajda sem szeret.

Azután felelni kezd. Eleinte nincs baj, hisz a fiú nem kimondottan tehetségtelen. Ha jól megérága azt, amit mond, talán szerencsésen meg is fűzza az ügyet. Idővel azonban beleun a figyelembe, és akkor következnek a baklövések. Ha történetesen tör-

ténelemből felel, ilyenek csúsznak ki a száján:

— Rákóczi Ferencet németnek nevelték és német nőt vett feleségül, de mindez csak részben sikerült.

Persze úgy gondolta, hogy csak a német nőt sikerült elvételni a Fejedelemmel. Némettől nem voltak képesek nevelni. Persze az ő fogalmazásában mindennek más íze lett. Csoda, hogy kikacagták?

Máskor erősködött, hogy Mátyás király Corvin Jánost akarta jóvendőbelijének. Vagy hogy a tridenti zsinat helyreállította a pápa egységét.

Egyes orcátlank az állították, hogy az a fényes mondás is tőle származott, miszerint Nagy Sándor szülei távollétében született. Ez ellen mindig dühösen és önértézetesen tiltakozott. Pedig — titkos bosszúságára — bejárta az iskolát ez a belőle fakadó mélabús sóhaj is:

— Sem apám, sem anyám, a nagynémem csak szívességből hozott a világra!

Komiszak a diákok.

Ha Suhajda felel, megváltozik az osztály képe. A szemek rászögeződnek. Mindenki várakozó állápontra helyezkedik. Ilyenkor sül ki ugyanis, hogy Vak Béla átlátott a szítán, de IV. Béla király kevéssé, akit különben, mint utolsó Bélát az Árpád-háziak közül, vég-Bélának is nevez az utókor...

Török tanár úr, a historikus megadóan csukja össze a noteszét. Mondott a fiú értelmes dolgokat is, az igaz. De effajta — bocsánat — marhaságot után olyan nehéz elfogulatlanul ítélni a felelet fölött!

Mindez persze a nevetés csilapultával jut eszébe. Addig ő sem tud gondolkodni, a tömeg és a saját nevetőingere sodorja, sodorja.

A tanári szobában egymást szórakoztatják az üde bemondásokkal. A gazdaságtan tanára haragja jelenti, hogy Suhajda szerint a tej olyan táplálék, amely az emberiség első részét fejleszti. Az irodalomszakos kolléga azon

gondolkodik, hogyan is fogalmazta meg a díszes alak az Anyám tyúkja tartalmát?...

Ah, körülbelül így: Petőfi hazament és megszólította az Anyja tyúkját...

Török tanár úr az napi gyűjtése ekkép vidított:

— Hunyady nem származására, hanem életmódjára nézve volt oláh.

Ezen azután elvitatkoznak a tanár urak egy kicsikét. Legalább kiszellőztetik a sok bosszúságot.

Ó, Suhajda kifogyhatatlan, utólréhetetlen, felülmúlhatatlan. Osztálytársainak kedvenc témája, ha az iskoláról számolnak be. Suhajdát mindenki ismeri, sőt valamiképp rokonszenveznek is vele a fáradt szülők. Hiaszen egy-két derűs percet szerez nekik, s az ma nagy szó. Csak az igazgató úr nem nagyon boldog a népszerűsége miatt. Éppen az ő intézete rendelkezézzék a jóízű, humoros nevezetességgel? De azért nem tanácsolják el. Talán titokban hiányozna is, ha kimaradna valamelyik osztályból. Szerencsére a fiúnak sincsenek ilyen tervei. Mintha érezné, hogy rá még szükség van.

Odahaza is jeleket mond néha. Egyszer a nagybátyja látogatott el hozzájuk Nagykátáról. Hozta a családját is. Suhajda Pali akkor már a hatodikot taposta, tehát elegendő értelmességgel bírt ahhoz, hogy a vidéki rokonok kalauza legyen a fővárosban. Igazán ügyesen végezte feladatát. Hagyományos balszerencséje azonban még az utolsó nap is megnyilatkozott. Deák Ferenc szobrát mutogatta éppen. Magyarázata ekkép hangzott:

— A Lánchídnál pedig megláthatja Tóni bácsi az ülő haza bölcsét.

Mindannyian nevelték, de valahogy átsiklottak végül is a dolgon. Tóni hácsi nem akarta megsérteni a bánkódó unokaöccsöt. Elvégre olyan előzékenyen járkált vele a szeptemberi dél-előttökön. Pali szüleinek azonban megjegyezte, nem is tudta, hogy olyan gavallér fiuk van.

— Hogyhogy? — firtatta a

dolgot Suhajda apa, aki ismerte a fiát. — Mit csinált?

— Leültette Hungáriát. Kétségkívül megérdemli a pihenést. Hisz ezer éve áll őrt.

A kis Tóni hevenyészett rajzából megértették, melyen egy markirozott nőalak (nyilván a haza megszemélyesítője, tehát Hungária) ül kényelmesen egy karosszékben. Sajnos a rajz az unokabáty kezéhez is elkerült, s arról már Tóni papa nem értesült, mekkora frászt kent le neki a felbőszült rokon.

A dolog azóta szájról-szájra jár a családban.

Minden lovagias híre mellett a történelmi nőalakokkal meg volt akadva. Kezdte a cserhalmi ütközet esetelesekor — még az öreg Lovas tata, Lovás Ábriss magyar tanár tanította akkor —: A kún vitéz egy magyar lányt rejtegetett az ölben. Lórántffy Zsuzsannát is felelte egyszer. A híres sárospataki iskola alapítását akarta kicselezni a makacsul elzárkózó felelőből ismerősünk, Török tanár úr. Sokáig tartott, míg eszébe jutott Suhajdának. De akkor felderült. Mindenki megkönnyebbülten sóhajtott fel. Ő pedig a győztes mosolyával vágta ki.

— Lórántffy Zsuzsannát búzóvegyességében csak az vigasztalta, hogy a sárospataki iskolát számos ifjúval gyarapította.

Thököly Imre — szerinte — akkor kezdett igazán harcolni, mikor feleségül vette Zrínyi Ilonát. Vörösmarty klasszikus nőalakja, Szép Ilonka, családásában elbújt az erdő belsejében, s mint egy növény elhullt.

Meglehetősen egyénített.

Ha az iszákosság rettenetes következményeiről volt szó, akkor ellentmondást nem tűrő hangon dörögte, hogy az iszákosság levét az utódok isszák meg. Általában az volt a legnagyobb baj, hogy önmagán segíteni akarván minduntalan választékosan fejezte ki magát. Ez együtt járt azzal, hogy meghökkenő megállapításait is rendszerint hasonló köntösbe bújította, ami a hatást csak fokozta. Nincs pokolibb élvezet a tudományos butaságnál.

Művészettörténet óra volt. Éppen a múlt század festőivel foglalkozott Pemete tanár úr, emlékezve a régi hírességekre. Bezzeg ma — hajolt át szabályszerűen az asznapi magyarázatra, — már nem találunk Benczurokat, Lotz

Károlyt, Szinnyei Mersét! Hova lettek korunk nagyjai?

Az osztályt méla borongás ülte meg. Mindenkit mélabússá ragadtak az ékes szavak. Suhajda is elmerengett. Határozottan tetszett neki a mai óra. Odahaza hűségesen beszámolt a magyarázatról. Hogy pedig egyénítsen is kevéssé, oda nyilatkozott, hogy a nagy művészek után korunkban kis művészek utelkeztek.

Az bántotta legjobban, hogy még a szurtos Bözse cselédlány is szemérmetlenül vihog. Holott nyilvánvalóan annyit sem ért a művészethez, mint tyúk az ábécéhez . . .

Már nyolcadikban járt, mikor az osztályban komoly szelek fúdogáltak. Nemzetgazdasági, közmívelődési, népszaporodási kérdéseket vitattak a már életbe készülő nagy diákok. Suhajda úgy érezte, hogy ő sem maradhat ki a beszélgetők közül. Na meg érdekelték is a dolgok. Egy idő óta — az osztály szintje bántára — komolyabb és felelősségteljesebb lett. A régi vidám órák már csak részben látogattak el. Ez a beszélgetés azonban mégis felidézte múltjukat. Suhajda tűzbe jött. Már nem óvatoskodott. Szörnyen bántotta, hogy a nézetét nem osztja minden társa.

Hosszú monológját ekkép fejezte be:

— Mert bizony az úriság nem attól függ, hogy valaki gatyában született-e, vagy sem!

Ritkán ért programbeszéd nagyobb hatást, mint az övé. Társai dültek a kacagástól. Azt viszont készséggel elismerték, hogy igaza van.

Az érettségi dolgozat, melynek tétele Arany János epikai költészetéről forgott, szívbéli örömet váltott ki a biztosból. Suhajda utolsó remek mondásán héthatarban szórakoztak. A különben nem is rossz érettségi dolgozatban meg volt írva az is, hogy Arany leg-többet saját kútfejéből merített. Szóbeli tételül Berzsenyit kapta. Elmondta hiba nélkül. Végül, megrészegedve a szerencsétől, patetikusan méltatta Kőlcsey Berzsenyi fölött tartott ismeretes gyászbeszédét.

— Kőlcsey kegyeletes szavakkal búcsúztatta a költőt a másvilágra . . .

Az utolsó felelő lévén, az asznapi vizsgálatok egész kedélyesen zárultak le. Suhajda Pál érettnak nyilvánított.

Az érettségi banketten, mikor a formások lezajlottak, a biztos úr magához szöliotta, és hosszú időt átcevegett vele. Sokat és kedélyesen kacagott. Azt mondják, régen nem látták ilyen közvetlennek. Magasállású miniszteriális úr volt. Mindenki savanyú embernek ismerte.

Hanem az tény, hogy alig egy hónap leforgása alatt Suhajda Pál már a minisztérium tisztviselője volt, mégpedig az egykori biztos közvetlen környezetében kapott beosztást. A magas pártfogó tréfásan jegyezte meg az első munkanapján, reméli, hogy a hivatali teendők tekintetében az új tisztviselőnek Arany Jánostól eltérően — nem lesz kútfeje.

PANASZ . . .

*Hazajöttem kis falumba
boldog embert látni,
de sehol sem fogadott egy
békés, boldog bácsi.
A szívük fáj, szemük könnyes
s sok könnyből sötét köd lesz,
a fájdalom a szeméből
fájó könnyet fakaszt,
a telkükben nem él öröm,
csak gyötrelmem s: panasz.*

*Néztem-néztem az arcukat,
gondbarázadás homlokukat,
s az arcukon a sok ráncot:
mít a kín ekeje vágott.
Néztem szemük bágyadt tükrét,
olyan mint egy letarolt rét:
faj, hiába locsogtattam
e rét bús vízgát,
mert szemek törő tükréből
rámmeredt a panasz.*

*Nem akartam semmi löböt:
letörülni minden könnyet,
nem volt nekem semmi vágyam:
csak, hogy boldogságuk lássam.
Hallgattam a beszédjüket
letörültem a könnyüket;
de a könnynek mély a kútja,
el nem apaszhaltam:
a beszédjük forrásából
előtört a panasz . . .*

LÁSZLÓ JÓZSEF

Egészségét védi

ha a

gőz- és
kádfürdőt

gyakran igénybeveszi.

Pethes Imre városában

Írta: Könnyű László

A leghíresebb magyar színész: Déryné mellett a huszadik század legnagyobb magyar színészt: Pethes Imrét is a Jászság adta a magyarságnak. Korunk legnépszerűbb színészei egyaránt őt vallják mesterüknek és eszményképüknek. De kortársai is a geniének kijáró becsüléssel vették körül. Tökéletes átélőművésze annyira hatott, például a nagy tragikára: Jászai Marira is, hogy egyik örülsi jelenete után lélekszakadva rohant a színpadra, mert azt hitte, Pethes Imre valóban megőrült. A legszebben beszélő magyar színészt elsősorban nagy szerepeiből: a Hamletből, a Lear királyból, a Vasgyárosból, a Borból, a Császárg és komédiákból stb. ismerte a fővárosi közönség. A Nemzeti Színház klasszikus jellemszínészenek, a Színművészeti Akadémia híres professzorának komoly képével szemben azonban szűkebb hazájában: Jászberényben egy másik jellegzetes alakja is él: Pethes Imre, az ember.

Édesapja városi jegyző volt Jászberényben s a házat, melyben felnőtt, ma díszes emléktábla jelöli. Városa állította nagy fiának, s utcát is nevezett el róla. Hosszú évekig élt, később nyaralt, pihent itt Pethes Imre családjával együtt s a rokoni, baráti, tisztelői szívek) ma is szeretettel őrzik emlékét. Ezeket az emlékeket elevenítjük most fel, és adjuk át a nyilvánosságnak. A nevető Pethes Imrét mutatják ezek a szájról-szájra járó történetek, a kisváros népszerű hőseit, a vidám bohémot, az örök tréfagyártót, az élet apró örömein mulató nagy komédiást.

A nyaralás a felszabadulást jelentette a nagyváros kötöttsége, formai rabsága alól. Jászberényben szinte fellélekzett embersége. Nem kellett frakkba, színpadi kosztümbe öltöznie. Nagy paraszt szalmakalapban, rongyos ruhában halászott, rákászott naphosszatt a Zagyván. Már hajnalban felverte a halászcimborákat. Hűségesen megfogadta tanácsait s nem ünta el a várakozást, bár a halakat, melyeket eleinte hazavart, úgy kellett kölcsön kérnie ügyesebb halászbarátaiktól. Aki nem ismerte, nem sejtette, hogy a bohém öltözet a legnagyobb magyar színészt takarja. S neki tetszett ez az inkognitó. Ha valami félreértés támadt belőle, egyenesen élvezte. Amikor Sándor fiával halászni indult, az egyik parasztház küszöbéről két gyerek ütemesen kiabálta utána: A cinéc az vacak! . . . A cinéc az vacak! . . . Sándor fia vissza akart ugrani, hogy elhallgattassa őket, de Pethes Imre nem engedte. Szívből kacagott az „őszinte elismerésen” és így szólt fiához: Hagyd el Sanyikám, látod, ez a népszerűség.

Halászlötözetében barna bőrrel, fekete hajával cigányosan nézett ki. Egyszer a rendőr is annak nézte. Úgy történt, hogy egy kora nyári reggelen a Zagyvaparton a rend derék óre megpillantotta halászó hősiüket. Mőgéje lopózkodott, s mikor éppen ki akarta emelni a horogra akadt halat, vállára tette súlyos kezét. Mit csinász itt, cigány? Az egy pillanatra meglepődött, de máris felébredt benne a színész, és átvette a neki kiosztott cigány szerepet. „Horgászatok, tekintetes rendőr úr.” — Van

engedélyed? — folytatta hivatalos hangon. — Ázs nincsen, de a cigánynak tán a nélkül is szabad horgászni. Még lopni is, kenyegergem álásan, csak észre ne vegyék . . . A rendőr közben meglátta felsőszében az órát, s gyanúja csak fokozódott. Na, gyerünk csak a rendőrségre, ott majd lefolytatjuk a nyomozást. És bekisérte a kapitány elé. Mikor az felnézett irataiból, lelkendezve ugrott fel: Isten hozott Imrém! Nem is tudtam, hogy már itt nyaralsz?! Hogy kerülsz ide korán reggel? Pethes Imre egy hamleti kézmozdulattal mutatott hátra. De bizony ott már hült helye volt a rendőrnek. A nagy ölekezés közben meglépett, mert úgy gondolta, nem tanácsos az olyan cigányra vadaskodni, akivel a rendőrkapitány ölelkezik.

Máskor egy halászcigány tévesztette össze hősiüket fajtestvérel. A horgászatot Pethes Imrere rákiabált. — Hallod-e, dádé, hozd el mán a halász-zsákomat! A nagy művész rögtön elérte a a tévedést. Cigányos dialektusban válaszolt: Azstán mit adnál érte, te bibás? Hát húsz forint — választ a fáraók fia. Pethes Imre nevetve vette fel a zsákot, szemével intett a vele levő barátjának, s indultak a cigány után. Mikor azonban fizetésre került a sor, csak tíz fillért akart adni. Akkor aztán Pethes Imre és barátja véletlenül belesegítették a Zagyvába, és nagyott nevettek a csaló more prűszkölésén és átkozódásán.

Nagy öröme telt barátai felültetésében. A legravaszabb haditerveket eszelte ki ennek sikere érdekében. Az egyik papbarátját például a legnagyobb melegben komoly képpel küldte el a Zagyva távoli pontjára halászni, hogy ott várja vasutas barátja, aki rengeteg halat fogott, s kitűnő ennivalót is vitt magával. S mikor a pap elindult, elsomfordált a vasutashoz, akit aztán éppen az ellenkező irányba küldött, hogy ott várja papbarátja. Ennivalót ne vigyen magával, mivel az minden jóról gondoskodott. Persze, mikor kiértek, senkit sem találtak, s nagy bosszúsan indultak vissza a hosszú útról, élelen-szomjan, nagy melegben. Pethes Imre pedig a hús fák alatt nevetve fogadta az izzadó, kipirult vándorokat.

A nagy színész jószívű ember volt. Őszinte részvételt volt a vándorszínészek iránt. Ha egy társulat végleg nem tudott boldogulni Jászberényben, fellépett egy-egy darabban. Akkor aztán volt telt ház, kasszasiker s taps a javából. Legemlékezetesebb ilyen fellépése az Élő holtest c. színműben volt. A Bathó-kertben levő színpadot egyébként tréfásinálásra is felhasználta. Ennek szenvedő hőse két félkegyelmű volt, Pethes által adományozott nevével: Kazikám és Uracsikám. Pethes és barátai az est beálltáig szóval és itallal tartották őket. Akkor aztán elbújtak a színpadok mögött. Zsineggel szerelt papírsárkányokat gyújtottak meg, és rántottak a magasba. Művihart produkáltak, nyögtek, síoltak s nevettek, hogy könnyük kicsordult, mikor a félkegyelmű szerencsétlenek térdre borultak, hányták a kereszteteket és irtalomért könyörögtek a szellemekhez.

Esténként nagy kártyacsatákat vívott a kaszi-

nóban. Ifjúkorától kezdve szeretett játszani, s mégis gyakran vesztett az ördög bibliáján. A kibi-cek beugratását sok pénz bánta. Egy-egy vesztett csata után aztán szenvedélyesen sziszegte a sugalmazónak: Te örült dervis, te...

A jászberényi Múzeum örzi Pethes Imre egyik legsikerültebb arcképét. A művész nem szeretett modelt ülni, s a képet úgy festette róla Tóth Borbála, hogy a Múzeumigazgató vitatkozni kezdett vele művészi szerepeiről, s dühösen röpködő szavai közben észre sem vette, hogy az eset megörököttette. — Viszonzául egy alkalommal ő tréfálta meg a Múzeumigazgatót. Egy pesti barátjával jelent meg a helyszínen, és azt mint a múzeumok országos felügyelőjét mutatta be. A vendég végigment a termeken, hiányokat talált, kifogásokat tett. Végül előszedte az iratokat, és igen szigorú jegyzőkönyvet vett fel. A múzeumigazgató mindjobban pirosodott, és végül is méltatlankodásban tört ki, mire aztán Pethes jót nevetett a kölcsönkenyér visszaadásán.

Egyszer egy zsigori parasztot ültetett fel. Készített egy hivatalosforma iratot, hogy egy hasonló nevű jászberényi elhunyt atyafia volt, s reá különböző értékeket hagyott. A zsigori boldogan mutogatta Pethesnek a hivatalos irást, aki el is kísértte az örökösök házához. Persze ott már tudtak a dologról, s egy poros lédában összeszakadt rongyos, lyukas cipők rossz kalapok vártak a lelkesülő örökösre, aki Pethes nevére közben tagadta meg egyszerre az előbb még annyira állított rokonságot.

Máskor az egyik jóismerős családot tréfálta meg, akiknek udvarán, az ablakuk alatt egy leányszobor állt. A házuk a ferencesek mellett volt, hova éppen búcsúosok érkeztek. Pethes nagyjato-

san közéjük vegyült, és ott elejtett néhány szót egy csodálatos leányszoborról, akinek szobrát éppen most állítottak fel a szomszédban, s amely mellett éjjelkor imádkozni és énekelni szoktak az ájtatos hívek. Pöhb se kellett egy pár álmatlan öregasszonynak. A háziak legnagyobb bosszúságára éjféltől kezdve mindaddig imádkoztak, énekeltek ablakuk alatt, míg erősen fel nem világosították őket tévedésükről.

Másnap azonban még ravaszabb tervet eszelt ki. Este nagy táblát helyezett el kapujukon. A hajnalban kelő éhes búcsúosok örömmel olvasták: Itt kitűnő tejeskávé kapható! Nagy bögre: 20 fillér. Kis bögre: 10 fillér. Négy óraker megjelent az első kávérendelő, aztán a második, a harmadik, a tizedik, s a háziak nem győzték őket elküldeni. Hogy nem akart vége szakadni a sornak, dühösen kérdezték, honnan szedik, hogy náluk kávé kapható? Akkor tudták meg, hogy hirdetés van kapujukon. Hogy legalább a még hátralévő órákat nyugodtan tölthessék, ki kellett menni és le kellett venni a tábláról Pethes Imre ravasz hirdetését.

S ha ezek után valakiben felmerül a kérdés: nem lett-e harag ezekből a kamaszos tréfákból, hadd feleljünk reá mindjárt: soha! Pethes Imrét annyira szerették még a felültetettek is, hogy csak nevetni tudtak rögtönzésein, de velük derült az egész város is. Aki pedig megneveteti a szíveket, az uralkodik is rajtuk. Így lett Pethes Imre, a kisváros külön hőse. — Volt egy Pethes Imre, a nagy színész és professzor, aki Budapesten, az országáé, a magyar művészeté volt. És volt egy Pethes Imre, a vidám, boldog ember, aki szűkebb hazájáé: Jászberényé volt. Halálának 20. születésének 80. évében ezt a szeretetteljes, nevető arcot mutattuk be a szelleme előtt hódoló emlékezők ezreinek.

ASSZONYOKNAK

Karfiol burokban

Egy szép karfiolrószt sós vízben megfőzünk úgy, hogy a rózsza egészben maradjon. Ez alatt 7 dkg vajot vagy 5 dkg zsírt habosra keverünk 3 tojás-sárgájával, 2 kanál reszelt sajttal, 2 kanál liszt és 4 kanál tejfellel, végül hozzáadjuk a 3 tojás keményre vert habját. A masszának egyik felét tűzálló mély tábla tesszük, a fölt karfiolt középsőbe helyezzük, a massa másik felével beborítjuk és a sütőbe téve félórát sütjük. Kiszülés után rögtön utaltjuk.

Cseresznyés (meggyes) lepény

10 dkg vajot vagy 8 dkg zsírt habosra keverünk, hozzáadjuk 10 dkg porcukrot, 6 tojás-sárgáját és ezzel is jól kikeverjük, késhegynyi szódaikarabónát vagy 1 kávéskanál sütőport, 10 dkg lisztet 6 tojás habját adunk még hozzá. Kisebbsajta kikent és lisztezett sütőlepcsibe tesszük és kintavall cseresznyével vagy meggyel tele-szórjuk. Ha kiszült, feldaraboljuk, porcukorral behintjük.

Hasznos tudnivalók

Megsárgult vagy megpenészedett fehérnemű tisztítását csak nyáron végezhetjük, mert segítőársunk a forró napsugár, amit elvégzi a vegyszerek

munkáját, azok roncsoló hatása nélkül. A fehérneműt alapos rendes mosással kimossuk, de sós vízben öblítjük (hátsó liter vízre 1 kg sól számítva). Így a sós vízből alig kicsavarva terítjük ki az erős napfényre, mégpedig vízszintes helyzetben, tehát gyepre vagy több kifeszített kötéltre fektetve. A fehérnemű szép fehér lesz, a penészfoltok eltűnnek, ha csak nem régi vagy nem olyan erős a penészfolt, hogy a fehérnemű szálait széttette. Ebben az esetben nincs segítség. A kiféhéredett fehérneműt tiszta vízben öblítjük, rendszeren megszáritjuk, vasaljuk.

Folt tisztítás

Folt tisztítására még mindig a legkedveltebb szer a benzín. Azonban arra kell vigyáznunk, hogy a széklet felé piszkos körfoltok ne maradjanak. Elsősorban a tisztítandó ruhát jól ki kell porolni és kefélni. Azután a foltot — leginkább zsírfoltot — benedvesítjük, benzinnel jól dörzsöljük, utána rögtön elég nagy körben benedvesítjük vízzel, és tiszta ruhával jó erősen dörzsöljük. A benzinkarikák keletkezését ezzel megakadályozzuk.

Étolaj eltartása

Ha nagyobb mennyiségű étolajat hosszabb ideig akarunk eltartani vigyáznunk kell, hogy meg ne avasodjék. Ezt úgy kerüthetjük el, hogy az olajos

üveg tetejére finom spirítuszréteget öntünk. Körülbelül 8—10 cm magasságban álljon az olaj fölé. Az üveget gondosan bedugaszoljuk, hogy a szesz el ne párologjon. Sötét, hűvös helyen tartjuk. Használat előtt leöntjük a szeszt róla.

KÖNYÖRGÉS

Mért van az, hogy jönnek a repülők, szólnak a szirénák, berreg a lég? Mért van az, hogy halnak emberek, romok halomban, s parázs a lég? Mért dörögnek ügyük, gépfegyverek a csataterek véres mezéjén? Mért állnak egymással szemben Embertestvérek, -istenem, miért? Hát oly rosszak itt lenn a siralomölglyben teremtményeid, az okos emberek, hogy amit eddig bőkezűen adtál, azt egyszerre most tőlük elveszed? Igaz, csak az eszt vettél el népednek, a többit aztán önmaguk eldobják: emberek vezetik az öldöklő fegyvert, s irányítva hullanak gyermekinkre bombák. Büntessz, Uram! Hiszen ellened fordultunk, ezért fordítottál egymás ellen minket, de bocsásd meg végre gyarló népednek számtalan vétünkét! Szánjad meg, Uram, az ártatlanokat, — miként Szodomát a tűz igazsáért — Csak azt az egyet add vissza nekünk, mit elvesztél; a gondolkodó éssz...

SZIKSZAY LAJOS

Cigánykérdés

Írta: dr. Serfőző János

Sokkal régebb és égetőbb problémája az államnak, mint egyesek gondolnák. Ez az indiai eredetű szabadságvágyó és minden állami beavatkozástól irtózó különös faj már a XV. század elejétől kezdve foglalkoztatja az európai népeket és uralkodókat. Nem hasonlít egyetlen művelt népfajhoz sem. Ősi szokásait makacsul őrzi, azokhoz körömszakadtáig ragaszkodik. Szabadságvágyában nem tűr korlátozást. Falu végén sárból rakott „putri“-ját, ha beavatkozás szorongatja, otthagyja és messzi vidékre költözik. Nincs az erőszaknak olyan formája, amelybe meg ne próbálták volna már megfélemezésüket. Hiába!

Külön faj így az államban — miként a zsidóság is — külön, beavatkozástól mentes életet akar élni. Nem törődve azzal, hogy semmittevő élete, munkanélkülisége, lazult erkölcsisége, műveletlensége, lopásra és egyéb bűncselekményekre hajlamos természete egyaránt ütközik a nemzet magasabb erkölcsi életének alaptörvényeivel.

Rövidke cikkemben nem a cigánykérdés tudományos taglalásában akarok elmélyedni kiterjeszkedve annak a legkülönösebb eredőire, hanem csupán nemzetgazdasági szempontból a cigányiség munkaerejének a termelésbe való beállításának kérdésével foglalkozom.

Ha az ember vidéken jár, önkéntelenül is szemébe ötlök a falu végén egy különös, egzotikusnak is nevezhető színfolt: a cigánytelep. Szemügyrevéve ezt a trópusi bennszülött falunak is beillő furcsa települési formát, a legképtelenebb, legfelháborítóbb és legközönségesebb jeleneteknek leszünk a tanúi. Nem holmi összezördüléssről akarok itt szólni, amelynek még a falu másik végére is eljut a hangja, sem annak a rajkókból álló kis gyerekhadnak ártatlan játékaról, amely győzelmenek diadal-mámorában az út porában fetreng akadályozva a kocsiforgalmat. Nem!

Szóvá akarom tenni azt a csúfos és megvetendő tételest, amellyel a borzalmas világégés 5. esztendejében ez a különös faj még ma is viseltetik. Vagy azt gondolják talán, hogy az Isten újabb mannahullással siet majd táplálásukra?! A tavaszi és nyári mezőgazdasági munkák idején, amikor normális körülmények között is nagy szükség lenne az emberi kézre, felfokozott mértékben lenne szükség most, amikor az életet, erőt és a győzelemnek legfontosabb biztosítékát: az áldott magyar föld termette acélos kalászkot kellene gyorsan biztos helyre juttatni. Ha egy zsidó gyárigazgató megfoghatta a csákány nyelvét — kényszereszközök hatása alatt ugyan — akkor bizonyára egy fekete, cserzett cigánykezet sem törne fel, egyetlen cigány derekat sem rándítana meg a kasza, kapa, vagy kapircs nyele. Nem lehet elfogadható ok a „Nem szokta a cigány a szántást“ elve éppennyúgy, miként az sem, hogy nem megfelelő munkérő a cigány. Az az alföldi magyar, aki a világháborúban orosz fogságba esett, éppen olyan jól dolgozott a szibériai ólom-bányákban, mint az, aki az Ural irdatlan vadonában napi 16 órán át faszinet égetett, noha itthon születésétől fogva csak földműveléssel foglalkozott,

kisiparos, vagy kiskereskedő volt. Mert a vályogvetésből azért mégsem lehet megélni ma, amikor anyaggyártási nehézségekkel küzdve az új építkezések teljesen megszűntek. És bizonyára nem gondolja senki sem komolyan azt sem, hogy az a „banda“, amely kezdettől fogva naturalista volt, ha legalább nyáron minden erejével dolgozik és megszerzi magának a télire valót, játéktechnikájából annyit veszít, hogy az őszi, vagy téli hónapokban már tudatlansága miatt nem muzsikálhat végig egy lakodalmat, vagy nem cincoghat este a nagy korcs-mában?! Nyugodt lehet, épen úgy lesz dolga akkor is, ha nyáron sutbavágja a hegedűjét és dolgozik. Megszívlelendő a „Tücsök és hangya“ meséje.

Felháborító és a munkaerkölcsöt mélyen destruáló látvány, hogy erős, duzzadó izmú cigánylegények és lányok, apák és anyák, akiket már csecsemőjük se tartana vissza a munkavállalástól, dolog helyett csak tétlenkednek és a putri napos oldalán pórén süttetik hasukat a nappal. De ugyanakkor, ha délután már enyhül a hőség, karjára veszi mocsos rajkóját még feneketlen mélységű kosarát és a falut járva kéreget akkor, amikor élelmiszerjegyét is megkapja és beváltja! Ez destruktív hatás, amit egyszerű falusi emberekre gyakorolnak.

Azért az illetékesek figyelmét felhívjuk, hogy addig is, míg a háború után sikerül a törvényhatóságoknak és az országgyűlésnek a cigánykérdést megoldani — mert hiszen nem várthat magára sokáig sem valláserkölcsi, sem kulturális, közegészségügyi és közbiztonsági szempontból sem ennek a korlátozat nem ismerő és tudatlanságában elvakult fajnak a végleges megrendszabályozása — provizorikusan az állami munkaközvetítő hivatalok révén helyezzenek el mezőgazdasági, vagy ipari munkára (gyárakban) minden munkabíró cigányt, és élelmiszerjegyet csak szerződéses munkásoknak és családtagjaiknak adjanak ki. Így tízezrekre menő munkavállalót lehetne beállítani a termelésbe, és sok-sok ezer munkaórával lehetne előbbre vinni a termelést. Csökkenne a közéleti hivatalok munkája is, mivel több lenne az ellátott és némileg elejét lehetne venni, de legalább nagyban lehetne csökkenteni az élelmiszerjegyekkel üzőt bűnös manipulációkat. Ha pedig más megoldás nincs, vigyük munkatáborba és katonai felügyelet alatt dolgoztassák legalább a férfiakat; hadd tudják meg, hogy ma e vérzivataros időkben csak ölhetett kezekkel ülve és a dolgozókat lemosolyogva nem lehet megélni.

„A Jászság zsidósága“

című dolgozatomhoz minden bizonyítható adatot elfogadok az olvasóktól. Határidő 1944. aug. 1. Kiskun József, Jászberény, VI., Sánc-utca 14. szám.

IFJÚSÁGI ROVAT

Rovatvezető: Mizsei Béla

Jászalsószentgyörgyre tervezett kultúrdélutánunkat a közbejött akadályok miatt kénytelenek voltunk elhalasztani. Ugyanis a tervezett időben a környező községek Kalász leánynapot tartottak. Terükről azonban nem mondunk le, ha csak egy mód lesz rá, augusztus egyik vasárnapján néhány környező község bevonásával meg fogjuk tartani a tervezett kultúrdélután. Jászalsószentgyörgy és a környező községek ifjúsága egy-egy szabadtéri játékkal fognak szerepelni. Ugyanezt leadják kölcsönösen saját falujukban is. Így fogják egymást segíteni, többször elő fogják adni a darabot, így jobban át fogják élni. Mi is lemegyünk hozzájuk azokkal a táncokkal, melyeket a levante-napon mutattunk be.

A mult számunkban felvetett kérdésekhez érkeztek be hozzászólások. Közlünk belőlük néhányat. Olvassuk, tanuljunk, okuljunk belőlük, és igyekezzük magunkat minél magyarság szeretőbbé kinevelni.

— Mi szívesen dolgozunk. Azt is elismerjük, hogy vezetők, szellemi pályán lévő emberek kellenek fölöttünk. Csak egy fáj nagyon. Sok esetben lenéznek bennünket, nem a munkánk eredményét látják, hanem bennünket, akik munkánk olyan volta miatt piszkosan megyünk haza munkahelyünkről — írja egy munkás ifjú.

Ennél még sokkal égetőbb kérdése volt annak az iparos ifjúnak, aki *A jász lányok és az érdekházasság* címmel a következőket írta: „A régi jász lányok ősi jellemvonása a mély vallásosság, a feddhetetlen erkölcsös élet és a hagyománytisztelő volt.

Ősi szokás szerint szívükből fakadó tiszta szerelem hozta össze a jász fiút és a jász leányt, nem törődtek társadalmi ranggal, kéz a kézben dolgozva építették fel a békés családi otthonot.

De az idők vihára alaposan megváltoztatta a mai jász lányok gondolkodását. Ők nem törődnek a szerelemmel, se szeretettel, nekik mindegy, csak jöjjön, akár honnan valamelyik férfi, lehetőleg gazdag, aki mellett minden gond és dolog nélkül folytathatják nagyvilági életüket. Ha majd mulnak az

idők, estleg megszokják egymást, ha nem, akkor esetleg elválnak...

Igen, kedves jász leánytestvéreim, sajnos sokan így gondolkodnak. Pedig nemzeti összetartásunk legfontosabb alapja a családi béke. Mi jász fiúk házastársat szerető feleséget és áldott szívű édesanyát keresünk, akinek jóságos tekintete és szeretete mindenkor segítségünkre van az élet gondterhes napjaiban. De ezt csak úgy érthetjük el, ha a szívből fakadó tiszta szerelem győz az érdekházasság fölött.

Ezt a súlyos kérdést főleg a társadalmi hátszalcsövesség okozza. Mindenki feljebb vágyik. Ezért szükséges minél előbb az új társadalmi rendet megvalósítani.

Egy paraszt ifjú már pozitívumot mond:

„Amióta az iskolázott fiatalok a népi kultúra iránt érdeklődnek, azt tanulmányozzák, azóta sokkal többet törődnek velünk. Ellátogatnak hozzánk, érdeklődnek sor-

sunk felől. Tanítgatnak bennünket, de nem úgy, mint ezelőtt sokan csinálták. Ők nem nagyképűsködnek, hanem türelmesen és szívesen foglalkoznak velünk. Ezekről a tettekről többet remélhetünk, mint az eddigi hangoskodásokról.

— Tulajdonképpen a városi ifjúság feladata a környező községek ifjúsága iránt az volna, hogy vasárnaponként kimenne hozzájuk. Magyar dalokkal, táncokkal együtt szórakoznának, tanulnának egymástól. A népfőiskolán is így csináltuk — írja egy népfőiskolás.

De mindezeknél sokkal idősebbek egy bevonuló katonának hozzám intézett szavai: „Vigyázzatok a belső frontra, nehogy annak megbomlása miatt kelljen hazajönnünk idegen területekről! Becsüljétek meg egymást, hogy amíg mi kinn harcolunk, itthon is példás rend legyen. Hisszük, hogy győzelmesen fogunk hazatérni.”

Mizsei Béla

Ifjúságunk sorsdöntő kultúrmunkája

Minden igazi munkának magasabb célja van. A magasabb cél ad erőt a munkához és lendületet a munkának. Az ifjúság kultúrmunkájának célja az egységes magyarság, egy célú, egy irányú nemzet, szabad, független és erős Magyarország.

A cél érdekében testi és szellemi erőket kell harcra állítanunk. Tudjuk azt, hogy a nemzet állapota a nép állapotától függ. A nép állapota pedig elsősorban a szellemi, műveltségi helyzettől. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a gazdasági vagy politikai állapot másodrangú. Csupán azt, hogy az ifjúság kultúrmunkájában a lehetőségeknél és a munka természeténél fogva is a szellemi kérdés az elsődleges. Tehát munkánkban az a legfontosabb, hogy a nép a lehető legjobb szellemi állapotba kerüljön.

A népi művelődés az idegen évszázadok alatt elakadt. Mesterséges akadályok álltak útját a nép szellemi emelkedésének, és így a nép által örökölt és fenntartott sajátos magyar szellemi javak fejlődésének is. Ugyanakkor

az európai kultúra értékei sem juthattak el hozzá, s így — különösen az utóbbi évtizedekben — könnyen került a városi selejtkultúra hatása alá. Ennek következtet vagy közvetlen következményeit jól ismerjük: egyke, vagy egyse, városba-menekülés, és a népi életformák teljes feladása.

A nép műveltsége a korszerű mezőgazdálkodás és az általános tudás szempontjából is hiányos, de ugyanígy hiányos a szellemi műveltség szempontjából is. Ezért a mi munkánk elsősorban a szellemi műveltség emelését igyekszik szolgálni.

A nemzetnek minden időben egyetlen, mindig megbízható értékállománya van: a nép; akkor is, ha faji, fejlődéstani, honvédelmi, de akkor is, ha szellemi szempontból nézzük. Éppen ezért mi úgy tekintjük a népet, mint amely minden időben biztosítja a magyar nemzet életét, és a legnehezebb időkben is megújít, megerősít bennünket magyarságunkban. Ezért vállaljuk munkánk alapjának a népi kultúrát, a valóságos magyar szellemi kul-

túrát. Azért, hogy ott folytassuk, ahol a magyar vezetőréteg évszázadokkal előbb vétkesen abbahagyta.

A népi kultúrának legfontosabb szerepét abban látjuk, hogy általa a más-más magyar rétegek egy erőteljes szellemi és lelki közösségben egymásra találhatnak, és így a nép széles rétegei is nem zetté tömörülhetnek: kialakulhat az egységes magyarság, az a közösség, ahol az egyszerű pásztor és a nemzet bármely nagyja találkozhatnak érzelmben, ahol mindkettő csak ember, és annyit ér, amennyire ember és magyar.

— Nagy Sándor.

A termésvédelem — honvédelem.

A lábom álló, beérő és rövidesen a már learatott termést az ellenség előreláthatólag igekezni fog elpusztítani. A repülőgépekről ledobott gyújtóeszközökkel, vagy ejtőernyősök,

esetleg partizánok segítségével végzett rombolás megakadályozására a belügyminisztérium országos elbáritó szervezetet állított fel. Ennek a szervezetnek a munkájába a honvédelmi miniszter rendelete értelmében bekapcsolódott a levanteintézmény, amely az ország legkisebb falujába, tanyájára is elérő szervezetét, a levanteifjúság milliós tömegeit erre a szolgálatra rendelkezésre bocsátotta.

Leventék látják el a figyelő és jelentő szolgálatot. Elsősorban azokat a levanteiket veszik igénybe akik a mezőgazdaságban nincsenek elfoglalva: diákokat, iparos és kereskedő tanoncokat rendelkez ki tűzfelügyelőszolgálatra. Ezek a figyelők kijelölt helyükről végigtekintik a határt, a keletkező tüzeket azonnal jelentik, és a megszervezett riadó segítségével a tűzoltók és a levanteék azonnal közbelépnek. Ellenséges repülőgépek áthaladása esetén kü-

lönösen ügyelnek, mert az áthaladó zavarógépek könnyen dobhatnak le gyújtóeszközöket, foszforos tárgyakat, amelyek a nap-sütésben, de már kisebb melege — 15 fokon is — fellobbannak és tüzeket okoznak.

A tűzfigyelők arra is figyelnek, hogy nem jár-e a közelükben gyanús idegen egyén. Ezeket igazoltatják, és szükség esetén bekísérik az előjáróságra. A tűzfigyelők mellé jelentőszolgálatos levanteiket is beosztanak, akik szükség esetén lovon, vagy kerékpáron értesítik a készenlétben álló tűzoltó és levante osztagokat.

A figyelés éjjel-nappal megszakítás nélkül tart óráig, a termés teljes betakarításáig. A levanteifjúság átérzi, hogy a termésvédelem honvédelem és éberséggel, ha kell komoly munkájával megakadályozza, hogy az ellenséges pusztítások kárt tehesenek az ország élelmiszerkészletében. (LHK)

A handlék unokái

Írta: Porteleki Péter

Tisztában voltunk vele, hogy a két zsidótörvény semmit se jelent számunkra, tudtuk, hogy szemfényvesztés az egész, afféle „vakulj magyar, ne láss paraszt”, ami csak arra jó, hogy a túlérzékeny zsidóság még hevesebben dolgozzék és vessereánk magát, bosszút és halált fortyogva, hörögve magában! És ezt meg is tette: az ellenségnek dolgozott! A rokoni vagy vérségi, gazdasági és baráti, vadházassági kapcsolata a két zsidótörvény után is megmaradt azokkal a címeres, rangos, korrupt tényezőkkel, vezetőkkel, akik az országot, a magyar népet árulásigmentően kiszolgáltatták neki búsas tiszteletdíjakért! A feje se fájt, a hajszála se görbült meg a zsidóságnak a két zsidótörvénytől!

A gazdasági életet a Kállay-kormány nem-törődőmsége vagy tehetetlensége következtében annyira aláaknáztta a zsidóság a fekete piaccal, az aladárok segítségével, hogy szinte már elviselhetetlen volt uralma és hatalma. És gazdasági sikere mellett alattomos, kerülő úton, a háttérből a politikai életet is teljesen felajzotta a Független Kisgazda Párt, a Parasztszövetség, a Szociáldemokrata Párt és liberális sajtója révén. Ha a márciusi események be nem következnek, azóta talán Olaszország sorsára jutottunk volna!...

Rettentő vagyonra és hatalomra tett szert a zsidóság: a két zsidótörvény semmiben sem akadályozta. Sőt mi több: az ingyeneleő stróhmannok parazita hadával csak erősödött ereje és hatalma, nemhogy csökkent volna!...

Az utóbbi huszonöt év alatt nagyon meg-gazdagodott és óriási térfoglalásra tett szert a zsi-

dóság: jól keresett a „konszolidáción” is, a most dúló háborún is! A Chorin Ferencnek, Weisz Jenőnek és Alfonzok, Goldbergerek, Wolffnerek és más Jud Süssök hat-hétszáz ezer pengős évi jövedelmeket vágta ki „fonthúsként” Shylock módjára a dolgozó magyar nép testéből! Kastélyokat, nagy birtokokat, palotákat, bérházakat, villákat szereztek! A nagyapjuk vagy dédapjuk még handlák voltak, csontot, bőrt, ócskavasat szedegetett, tütyült, cérnát, gyűszűt, tüt, pántlikát árult, városokban meg sem hálhatott, temetőkhöz húzódtott meg éjtszakára, de a gyerekek és az unokák már valóságos koronázatlan Heródessek lettek, eldorádói, hercegi, kiskirályi életet éltek az Andrássy-úti palotákban és a svábhegyi villákban! Ők tanyáztak Lillafüreden, ők lepték el a Balatont és minden előkelő szórakozóhelyet mindenütt, Pesten és vidéken egyaránt! A magyar nép csak azért dolgozott, verejtékezett, hogy nekik legyen!

Nem panaszkodhat a zsidóság, hogy nem jó dolga volt, hogy nem sikerült neki elorozni az aranygyapjút a dolgozó magyar néptől! Még a legszegényebb falusi zsidó is szolgálatot tartott, és libát lakmározott! A hatalmuk, az uralmuk és amit azal műveltek, már túrhetetenné és kibíratatlanná vált. A külső ellenséget képviselték ezek a Chorinok, Weiszek és a jó magyar nevekbe bújt Vidák, Halmyk, Feketék minden cselekedetükben és tettükben!

Nem vagyunk barbárok, sem bosszúállók, de nem sajnálkozhatunk rajtuk, mint ahogy ők sem sajnálkoztak az általuk kirabolt dolgozó magyar népen, mert ami most velük történt és történik:

azt ok maguk keresték maguknak! Nem elégedtek meg azzal, hogy mindenük megvolt, amit csak szemük, szájuk kívánt, de még életünk ellen is törtek már, rettentő vérszemeket kaptak: az ellenségnek, a bolsevizmusnak akartak itt szállást csinálni, a kereszténység és az emberiség legádázabb és leg-nihilistább ellenségének, hamis demokráciájukkal és hazug humanizmusukkal! Korlátlan urak akartak lenni, mint 1918-19-ben voltak, vagy amilyen korlátlan urak ma Oroszországban, ahol a marxizmus hatalomra jutásával az ősi kastélyokból ki-öldösték az ősi arisztokráciát, ok ültek be a helyébe, és ok vették át a szerepét, az irányítást! Ma ok a bolsevizmus arisztokratái, akik a „humanizmus” és az „egyenlőség” nevében nem csekély ambícióval uralkodnak a vérpad és az akasztófa

segítségével! Az orosz nép sorsa nemcsak hogy nem javult, de ma még sokkal koldúsabb, sanyarúságosabb és állatiasabb, mint bármikor is volt vagy lehetett a cárok idejében! Fellehágra jutott az orosz nép: Izrael rabszolgájává lett! És még sok száz és ezer templomból mozit, színházat, rak-tárt és istállót csinált a zsidóság, száműzte az orosz nép Istenét: ömaga továbbra is vígan hálálkodik Jehovának, egyetlen zsinagógát se röpített levegőbe!

Tehát csak magunkat védjük és ment-jük akkor, amikor ártalmatlanná tesszük és ki-közösítjük magunk közül a hálátlan, a más népek élete ellen törő, világuralomra áhítozó zsidóságot, nehogy arra a sorsra juttasson bennünket, amely sorsra 1918-19-ben juttatott, vagy amely sorsra Oroszországot juttatta! . . .

ÉLES SZEMMEL

Meg kell

teremteni a magyarság lelki egységét! Hangzik mind gyakrabban és erőteljesebben a felelős magyar vezetők ajkáról. Milyen tragikus, hogy a borzalmas világmegpróbáltatás készületlenül talált bennünket. A békevéket nem használtuk fel erősödésre. Zrinyi szavára „Fegyver, fegyver, fegyver kívántatik és jó vitézi resolutio” nem adtunk semmit. A nagy nemzetnevelőnek, Széchenyinek legmagyarabb és leg-jelentősebb törekvését, a magyarságnak igazi közösségbe való tömörítését, nem tettük politikánk alappillérvé. A felülvizsgált társadalmi osztályok nem tudták helyesebben mondva, nem akartak a néppel nemzetné kovácsolódni. Ezek a rétegek sok esetben nem a magyarságot resz-kettek, hanem a koncért, a nagy-birtokért, a tőkét, az anyag és szellemi hatalomért.

Ha valaki hozzá akart nyúlni a nagybirtokhoz, jöttek — az egyik holló nem vájja ki a másik szemét elven — a tudomány arisztokratái és fölényeskedve bizonygatták, hogy a földreform gazdasági romlásba döntené az országot. A magyar nagytöke inkább szövetkezett a zsidó nagy-tökecinkossal, mintsem hogy áldozatot hozzon a magyar kö-zösségért.

A magyar középosztály pedig helyzetével többé-kevésbé meg-elégédeve élte a maga nyárapol-gári életét. Műkedvelésből meg-rendezte a nemzeti ünnepeket és

tapsolt a mindenkori hatalma-soknak.

Ha valaki zajlást akart elő-idezni a magyar mozdulatlan-ság tengerében, akkor azt forradal-márnak kiáltották, vagy mint politikai kontárt lemosolyogták. Így maradt nálunk a nép negy-vennyolc határozott irányjelölése után is testvértelen, anyagilag és szellemileg is jobbágy.

Az Aladárkodás és a feketézés nemcsak emberi önzésből fakad. A magyarság lelki széttörlésének ez szerves következménye. Igazi nemzeti egység addig nem is lesz, míg a felsőbb rétegek be nem látják, hogy a magyarság fenn-maradásának egyetlen biztosítéka a nép életerejé. Be kell látniok, hogy ok nép nélkül olyanok, mint a gyökértelen fák. Ezeknek a rétegeknek csak egy tennivalójuk lehet: a magyar népet szellemi és anyagi jobbágyországból nemzet rangra emelni, vagyis megvalósít-tani a magyar népi szocializmust.

Akkor még

nem volt háború. Magunktól verődünk össze az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Önkéntes Munkatáborában. Engem valami tájékoztatójuk vitt erre az útra. Azt ígérték, hogy akik résztvesznek a táborok munkájában, azok bizonyos előnyben részesülnek az egyetemen. Lehet, hogy így is volt. Én ezt az előnyt sohasem élveztem, de megérte, hogy elmentem. A Balaton mellé kerültem, megismerkedtem többek között a koránkelessel és a kubikus munkával. Mint meg-kóstolt életet mertem ajánlani más diáknak is. Ma már erre nincs szükség. Háború van. A diákok most már nem önkéntes jelentkezés alapján végeznek hon-

védelmi munkát. A frontra ke-rült férfiakat helyettesíteni kell a munkahelyen. Kell! Kötelesség!

Azt hiszem, hogy a mostani egyetemi ifjúság szívesen eleget tesz ennek a kötelességnek. Hiszen a munka iskolájában is sokat lehet tanulni. Azok is meg-tanulhatják, hogy mit jelent az embernek két keze munkájával keresni a kenyeret, akik a béke-években csak mászt láttak testi munkát végezni. Most alkalma van az értelmiségi ifjúságnak a „nép” életét egészen közelről látni, sőt ezt az életet élni. Ez olyan tantárgy, ami legelső sorban kötelező a vezetésre készülő ifjú-ság számára.

A napilapok

apró hírei közt, ahol a halálesetekről, ma csak néhány sorra érdemes kis gyil-kosságozokról, apró-cseprő ember-botlásokról és az élet kisebb-jelentőségű érdekességeiről szá-molnunk be, találmunk néha néhány-soros közlést feledésbe ment nemességek felélesztéséről. Olvas-hatjuk, hogy Csöbör János bebi-zonyította nemesi származását, és most engedélyt kapott az alsó-vödöri és nagycsöböri előnév használatára.

Az ilyesmi olvasásokor-akar-atlanul civakodó kisgyermeknek jutnak az ember eszébe. Azok szokták végső érvként felhozni, az én apám nagyobb, mint a tied! Az ember nem tudja, nevéss-e, vagy bosszankodják a nemesi előnévhajhászokon. Az érthető, hogy valaki tisztában akar lenni öseivel, hiszen az ő testük-lelkük él bennünk, de mi szükség van megkülönböztető előnévre? Jobb magyar lesz valaki-azzal, ha né-hány óének nemességét fitog-

tatja? Vajjon biztos-e, hogy az ő a magyarságnak tett jószolgá-láért kapta a nemességet? A tör-ténelem azt tanítja, hogy voltak épen nem magyar nemességet és földet osztogató uralkodóink is..

Eleget dolgozik-e

a tanár? Ezt a kérdést vizsgálja egy szaklap és arra az eredményre jut, hogy egy tanárnak átlag heti 71 órát kell dolgoznia, ami majdnem napi 12 órának felel meg. A kérdés jellegzetesen mai. Ma honvédelmi érdek, hogy mindenki megfeszít-tett erővel dolgozzék. Azonban a munka mennyiségének mérése nem minden foglalkozási ágba-n lehet egyforma. A futószalag mellé állított gyári munkás tel-jesítményét lehet órával mérni, de a tanár, tanító munkáját nem. A munkavégzés szempontjából ugyanis óriási különbség van a munkás és a tanár munkája között. A munkás egyszerűbb. A munka-irányt és a munka irányát a gép üteme diktálja. Gépies munka. De nagyon nagy baj az, ha a tanár végez gépies munkát! Az ő munkája lélekformálás és ismeretközlés. Ne kívánjuk tőle, hogy ezt gépiesen végezze, hi-szen ez művészet. És ne is mér-jük az ő munkáját órával. A jó tanárnak tanítás az egész élete. Ne mérjük így azért sem, mert a tanár fizetése nem órabér. A túl-órázást senki sem díjazza. (Pedig az a 12 órai „elfoglaltság” sincs megfizetve.) És mégis hány tanár, tanító „túlórázik”. Miért? Mert számolással és egyéb ilyen ame-rikai módszerekkel ki nem fejez-hető valami, a tanári hivatás hajtja őket túlórázásra. Épen ezért ne csak az óraszámot figyeljük, hanem méltassuk figyelemre a hivatást is, ezt a mindjobban ki-vesző és eléggé meg nem becsült emberi értéket. —dk—

ALKONYATBAN

Járom a csendet és az alkonyórát.
Bandukolva régen elhagytam már
Az öreg-fás út kanyarodóját.
Csallitos erdők sivar csücskénél
Letelepszem a puszta földre,
S úgy révedek keszényesen
Az áhitatos mindenségbe,
Mint ha valakit felém várnék.
A szürke-gúnyás alkonyatban,
Ha arra jönne akaratlan,
Kurta-közönnyel rátepegetne
Tavasza vágó árva szivemre.

Dr. IMRE MIHÁLY

Leventéink a Rákóczi-serlegért!

Ép testben az egészséges lélek teszi képessé a nemzet fiait a háborús helyzetekre mind a külső, mind a belső fronton. Az ép lélekkel, egészséges versenyszel-lemben végzett leventetestedzés-nek is ez az alapfogalata. Az edzett test rugalmas erejét, a lélek fegyelmességét mutatták be a jászberényi leventefiúk azon a nagyszerű seregszemlén, amely-nek a június 18-án megtartott leventenap alkalmával tanúi vol-tunk.

Ekkor ünnepelte Jászberény közönsége levente-labdárúgóinkat is, akik megnyerték a jász-sági leventecsoport bajnokságát. Sok kísérlet folyt az elmúlt években arra, hogy a Jász-ság sportját vala-hogy életre keltsük. Most végre a leventeképzés keretében sike-rült a jász községeket is bekap-csolni legalább a labdarúgás terén a testedzésbe. A bajnokságban résztvevő leventecsapatok jász legényei — sokszor nagy nehé-zségek között — érdekes, végig izgalmas versenyt vívtak egymás-sal. Az őszi fordulóban úgy lát-szott, hogy Jászákóhalma és Jász-berény közt dől el a bajnokság sorsa. A tavaszi forduló a jász-berényi fiúk elsőségét eredmé-nyezte, a második helyre pedig Jászárokszállás csapata tört fel.

Ezekben a testvéri szívvel meg-vívott küzdelmekben edződött a jászberényi leventefiúk együttese

a hadtestbajnoki döntő harcaira lelkes küzdő csapatát.

Amikor június 18-án Szabadvári Aladár hadtest-labdárúgókapitány kiosztotta a csoportbajnoki érme-ket, lelkes öröm csillogott a leventefiúk szemében, és még akkor délután szép győzelmet arattak (4:0 arányban) Pilisboros-jenő csapata ellen a hadtestelő-döntő első mérkőzésén. Azóta a monoriakkal Monoron 2:2 arányú döntetlent értek el, majd a csepeli Neményi-gyár leventéit győzték le legutóbb Aszódon 3:0 arány-ban. Ezzel az imponáló győzelem-mel hadtestbajnokságot nyertek a berényi leventék.

Jászberény büszke a hadtest-bajnok csapatra, de büszkén te-kint rájuk az egész jász-ság, mert ezekben a küzdelmekben már az egész jász-ságot ok képviselték.

Képviselni fogják tovább is az országos döntő küzdelmekben, amelyeket a hadtestbajnokok egy-másoktól fognak megvívni a Rákóczi-serlegért. Július 30-tól augusztus 20-ig zajlanak le ezek a mérkőzések. Az országos baj-noki döntő Szent István napján lesz Budapesten. Mi bíznunk ebben a tizenegy edzett testű és fegyelm-ezett lelkű fiúban, hogy továbbra is méltóan képviselik a Jász-ságot, és most olyan vonatkozásban teszik országos hírűvé a jász-nevet, amely téren — a sportban — eddig nem sokat hallattunk magunkról.

IPARTESTÜLETI HIREK

1. A kencével dolgozó iparos-ság részére 1760 kg kencét utal-tak ki. Az elosztás folyamatban van, utalványok a szakosztály-elnököknél átvehetők.

2. A folyó évi általános kere-setiadókvivétési lajstrom a városi adóhivatalnál július 6-tól július 20-ig közszemlére ki van téve, a hivatalos órák alatt megtekinthető.

3. Áruknek a légiveszélytől fo-kozottabb megóvása érdekében a nagyobb áru- és anyagkészlettel rendelkező iparosok és kereskedők tájékoztatására a Budapesti Köz-löny f. évi június hó 3-i számában jelent meg az 1940/1944. és 68.9000/1944. K.K.M. számú ren-delet.

4. Az iparjogositvány nélkül ipart üzők (kontárok) jogtalan iparüzésének megszüntetésére az Ipartestület műhelyellenőrzőbi-zottsági tagjai munkájukat meg-kezdtek. Ez úton is figyelmeztetik a jogosulatlan iparüzőket, hogy a legszigorúbban járnak el elle-nük.

5. Újabb vasjegyelátmány ér-kezett. Az érdekeltektől kapja meg a vas-jegyeket, a gazdák pedig az ille-tékes vasbizottságoktól. A gaz-dáknak kiadott kerékráf- és patkó-jegyeket a gazdák azonnal adják át kovácsaiknak, hogy a kovácsok az érvényesítéshez szükséges bé-lyegeket az Ipartestületnél besze-rezhessék. Érvényesítési bélyeg nélkül a kereskedőnek a ráf- és patkóvasat kiadnia nem szabad. Egyéb vasjegyek, szeg, drót, rád- acél, bélyeg nélkül is érvényesek.

Ugár

Kerékpárok, órák, ékszerek,
csillárok, hangszerek, fotó-cikkek
SPEKONYÁNÁL
részletre is kaphatók!
Ugyanott fotólaboratórium! 6x9 film. P 480.

Apponyi-tér 17.
Telefon: 117.

NYUGÁGYAK

maradandó
ajándék
tárgyak

SZOBOCZKY

Jászcsarnokában

**JÓL ÉS OLCSÓN
VÁSÁROLHAT**

mindennemű úri és női
divatcikket, cipőt
valamint textilárut

Sobók Tivadar

a Nemzeti Önellátási Alap kölcsönéből
létesült üzletében, Jászberény,
Apponyi-tér 28. Tel.: 198.

**A LEHEL
Mozgóban?**

nincs nyári évad

Nyáron is a
legjobb filmek
kerülnek bemutatásra

Az összes típusú rádiók, továbbá
villamossági-cikkek kaphatók
Pozsonyi és Somogyi
műszaki kereskedésében,
Jászberény, Apponyi-tér 29.

Ugyanott rádió- és
villamossági cikkek
javítását vállaljuk!!!

Finom női- és
férfi divatárúk

megbízható
minőségben
és olcsó,
szabott
árban:

TURUL
cipő- és divatház K. F. T.

Mussolini-tér 19. Cégv.: TÁBORI JÓZSEF
(Tornyos-patika mellett!)

Divat szandál
ús választékban,
jó minőségű férfi
és női cipő kapható

Fehér Kaplár József
cipőkereskedőnél, Tornyos-patika mellett.

Különleges

valódi bőr
utazóbőröndök
érkeztek "Hangyába!"

porcellán és
kristály
dísztárgyak

**BORT
VÁSÁROL**

legmagasabb
napi áron

Rókasi József

bornagykereskedő
Búza-piaci sörház.

Zsák Jenő

FÉNYKÉPÉSZ
MESTER

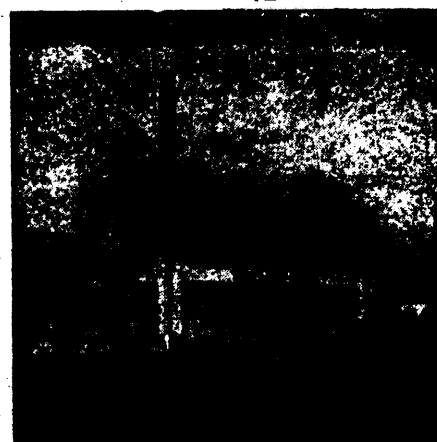
Jászberény, Apponyi-tér 19. sz.
Esküvői,
gyermek-,
és építészeti felvételekben specialista.
Amatőr felvételek kidolgozását és
nagyítását vállalom. Felvételeimet
lakásán is készítem.

Vásárolok mindenfajta
gabonát és hüvelyeseket!

**Gazdák
figyelmébe**

Tisztelettel:

MÉSZÁROS FERENC
jogosított terménykereskedő
Jászberény, Gyöngyösi-út 44. sz.

Öröljön

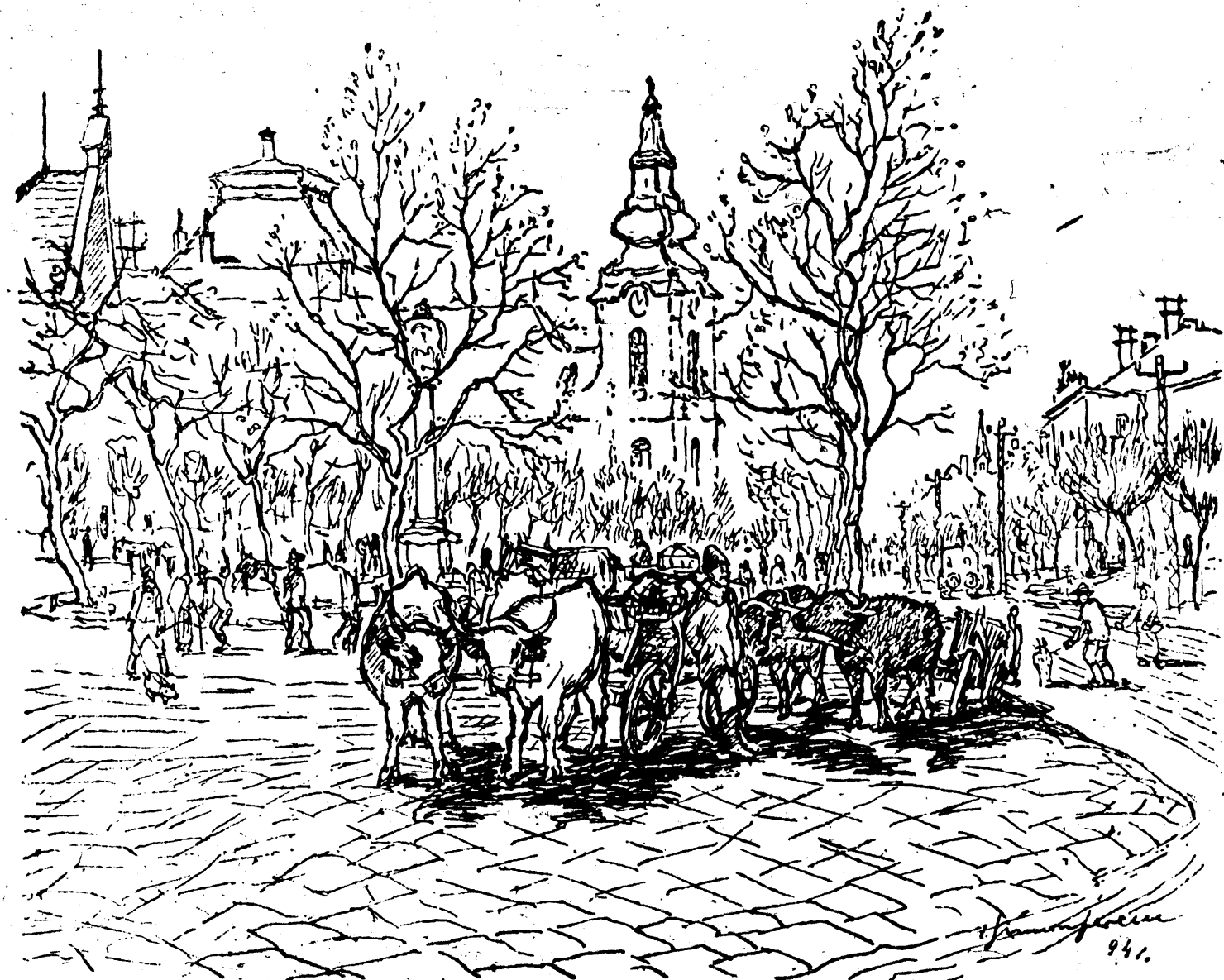
a Gyöngyösi-
úton, —

**Mészáros
László**

malmában!!!

Ugár

Jászvári folyóirat

b. Simon Ferenc: Jászberény főtere.

◆ Üvegezés, képkeretezés, lakodalmi és ajándéktárgyak ◆
Balla-Rigónál, Lehel-u. 1. szám.

Felölös szerkesztő és kiadó: Kovács István. Pesti-könyvnyomda és könyvkiadóvállalat nyomása, Jászberény

Ugár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hétfő 15-én. Teljesítmény: 148. Hónapról díj egy évre 10 P. Feltétlenül P. Csekk számla száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jamborc, Apponyi-tér 24.

Szerkesztő: Kovács József

Alapította: ifj. Fecske Sándor

TARTALOM

Zagyvaparti: Sorskérdések megoldása.
Dr. Serfőző János: Az egyke.
Fecske Anad: A kihalt íász faj.
Szikszay Lajos: Hírhírt madárhoz (vers).
Csiszár Elek: A Jászág és a négykórda.
Levente-ünnep a budapesti Hősök-terén.
fr. Lénárd ofm.: Gyöngyszemek (vers).
Kiskun József: Lám, a nád is ingadozik.
Demeter István: Apám lépteit keresem (vers).

Ifjúsági rovat.
Szikszay Lajos: Szólnak a szőlők (vers).
Eles szemmel.
Gál József: Próbátétel (vers).
Ipartestületi hírek.
Asszonyoknak.
K. I.: Országos döntő.
A szerkesztő asztaláról.
Répa János: Üküm és a Nagytemplom (vers).

K Ö N Y V I S M E R T E T É S E K

Grignon L. P. Fenyvessy J.:
Szentolvasó.

Rengeteget írtak már magyar nyelven is a rózsafüzérről, még többet beszéltek róla templominkban és kultúrtermeinkben, mégis jó szolgálatot tett P. Fenyvessy Jeromos a szentéletű francia pap, Monforti Grignon Lajos művének magyar fordításával. Kincseshánya ez a kis munka. Lélekkel íródott, lélekkel fordították. Semmi más vágya nincs a szerzőnek és a fordítónak, mint szolgálni a magaslatos célt: a szentolvasó minél tökéletesebb és hasznosabb imádkozását.

P. Jeromos finom nyelvkészséggel adja vissza a szerző fordulatát, sokrétű mondanivalóját. Ugyanaz a gondolat, ugyanaz a tárgy száz és száz változatban jelenik meg a lapokon, s mégsem unat. Nem, mert izzó lélek, odaadó szív gyűjtötte egybe a legszebb gondolatokat és csempényeket, melyek a rózsafüzér imára vonatkoznak.

Vajha, ezekben a megpróbáltatásokkal teljes időkben sokan mélyítenék el éppen ennek a könyvnek olvasása folytán a szentolvasó minél tökéletesebb végzésének módját. Merjük ajánlani, hogy a szentolvasó mellett vigyék az óvóhelyre ezt a könyvet, s amikor már fárad a lélek az imában, főképp a rózsafüzér-imában, frissítől olvassanak el egy-egy fejezetet. Nagyszerű eredményekről tesznek majd tanúságot a jelenlévők.

A könyvet a Rózsafüzér Királynéja adta ki, míg az isléce címlapért Pál Györgynek vagyunk hálásak.

P. Kiss Szabolcs, O. F. M.

Tavaszi dal.

Könnnyű László kisregénye.
(Nemzeti Figyelő kiadása.)

Egyszerű történet: Mérei Andor gazdatiszt házasságának története. A lacházi uraság lánya, Szereday Baba egy baleset folytán megismerkedik Méreivel. Megszeretik egymást. A szülők hallani sem akarnak házasságukról. Mérei megsebzett szívét. Katinka, a gazda lánya igyekszik felvidítani. Katinka gyönyörű szavakkal ecseteli, a magyar hitves, a magyar édes anya hivatását. Mérei belátja, hogy Baba nem öhozzá való és Katinkában találja meg élet-társát, boldogságát.

Az író ebben a népszerű kisregényben az új magyarság útját jelöli meg, és bátor hitvallást tesz az új, népiesen és józanul gondolkozó magyar ifjúság hivatásáról, ahol a házasságban nem a léha szerelem, hanem az áldozatos szeretet az összetartó erő, és a boldog házasság biztosítéka. Erről tanuskodnak Katinka szavai: „Ha a mi fajtánkban megszólal a szerelem, nem kérdezzük a párunktól, gazdag-e, vagy szegény? Van-e cserepes tanyája? Elme-gyünk vele akár a világ végére is. Nyomorgunk, rongyozkodunk, gyermekeket szülünk neki. Dolgozunk reggeltől estig stb.

Ez a kis munka jó értelemben vett keresztény ponyva. Az író szórakoztat és egyúttal nevel. A léha erkölcsi felfogást terjesztő ponyva-irodalom termékei helyett ilyen és hasonló szellemben megírt regény fejezeteket adjunk ifjúságunk kezébe. Az ízig-vepig magyar gondolkodású szerzőnek a megkezdett nemes munka sikeres folytatását kívánjuk. (47 lap.)

Kodolányi János:

A csend országa.

(Nemzeti könyvtár 83-84.)

Suomi egy nagy tanyarendszer. Egészséges éghajlat alatt egészséges gondolkodású, életrevaló, becsületes nép lakja. Az egész ország népe egyetlen békés családot alkot, amelyben egymásért és nemzetük fölemelésén dolgozik mindenki. — „Mi boldogok vagyunk, ha odakünn élhetünk. A mi vágyunk az, hogy dolgozzunk. És mindnyájan dolgozunk. Mit keressünk a városban? Odakint éppen olyan jó, sőt jobb. Mi szeretjük a csendet, a fák és a mezőket...“ Ez a józan fölfogás jellemzi ezt a népet mindenben. A természet imádságos csendje tükröződik a finom, halkszavú finn lelkében. Modern utak szelik keresztül-kasul az országot, kényelmes, olcsó vasúti kocsik, autóbuszok megkönnyítik az utazást. S mindez, ami jó és szép, hasznos és kellemes, elképzelhető itt megvan, s a népért van. A középosztály és parasztság között nincs társadalmi szakadék. Suomi az igazi demokrácia hazája, amely mégis minden polgárából szellemi arisztokratát nevel. A fegyelmesség, önuralom a finn nő főerénye. „Suomi egy olyan család otthona, ahol csend, békeség, őszinte együttérzés, egészséges életmód, nagy kényelem és tisztaság fogadja a vendéget...“ Ebben a néhány sorban lehetne összefoglalni mindazt, amit Kodolányi lelkesedésében elragadtatással ír Finnországról. Jó lenne végiglapoznia ezt az élvezetes, művészi stílusban megírt könyvecskét minden magyarnak, különösen itt a Jászágban.

Ugár

Jászági folyóirat

Szerkesztő: Kovács József

Alapította: ifj. Fecske Sándor

Sorskérdések megoldása

Túl egyszerűen látná az életet az, aki úgy gondolná, hogy a magyar sorskérdések megoldásához elegendőnek tartja a zsidóságnak a magyar élethől való kiszorítását, elkülönítését. Aki azt gondolná, hogy most már minden rendben van, élhetünk nyugodtan, most már jön a sült galamb, az nagyon téved, de súlyosan vétkezik a magyar gondolat ellen is. Az igazi építő munka még csak ezután jön és kemény küzdelemmel, kitarással, önfegyelmesséssel, a keresztény szellem maradéknélküli érvényesítésével érhető el.

A mult században indult el az a minden természetfeletti tagadó anyagelvűség, amely az élet céljává a minél nagyobb egyéni hasznat teszi. Bár ez a szellem nagyon megfelelt az ősi hitét megtagadó zsidóságnak, mégsem akarom azt mondani, hogy kizárólag ők lettek volna ennek követői, hirdetői vagy kizárólagos képviselői.

Tudjuk, ez a gondolkodás termelte ki az elmúlt „keresztény kurzus“ sok-sok emberét, akik nem éltek az elvekért, hanem megélni igyekeztek belőlük. Ez az anyagelvűség nevelte ifjúságunkat évtizedeken keresztül, ahol csak az volt az egyetlen mérték: minden napnak legyen meg az élvezete! És nem szükségszerű következménye lett-e ennek a felfogásnak az Aladárság és annak sokféle változata, ahol szintén és kizárólag az egyéni haszon és önzés dicsőülhetett meg. Ez a szellem igyekezett sokszor tudományosnak látszó ellenvetésekkel is bebizonyítani, hogy minden úgy jó, ahogyan van: az élet törvényszerűsége, hogy legyenek jövedelem halmozások, nagy vagyon, és a javak erőszakos

kiegyenlítése megöljöje a gazdasági életnek.

Hát most kérdem, nem csak akkor következ-e be a komoly építőmunka, ha ez a szellem teljesen eltűnik a keresztény élethől? Vagy talán vannak olyanok, akik azzal állítják magukat, hogy ez nem egyeztethető össze a krisztusi elvekkel, tehát ma már nincs?! Így volna, ha élénk is mindannyian Krisztus parancsát és így kell lennie, ha nem akarjuk magunkon hordani a kárhóztatott és elkülönített régi szellem bélyegét!, ha nem akarunk sírásói lenni egy nemzetnek!

Az igazi keresztény szellemben élő ember az egyéni megélhetésen túl meglátja majd a köz érdekeit is. Ha vezetéshez jut, ott nem a hatalom kiélése lesz a célja, hanem a nemzet magasabbrendű szolgálata. Az új szellem meghozza végre a sokat hirdetett elvet: mindenki munkája nyomán olyan jövedelemhez jusson, hogy abból az illetők jogos emberi, műveltségi, családi igényeik figyelembévételeivel tisztességesen megélhessenek.

Ez az új szellem, aminek jönnie kell!, amit vár a munkásság a saját soraiban is, de vár a vezetőitől is! Ezért bizony küzdeni kell, ez nem jön olyan egyszerűen mint nappalra az éjtszaka. Aki nem érzi, hogy ennek az új szellemnek a megvalósítása becsület dolga is, hiába igazolja keresztény származását hiteles okmányokkal, a zsidókérdés nem lesz megoldva, és a nemzet egyeteme nem nyer semmit. A sorskérdések megoldatlansága pedig a nemzet sírját ássa meg. Várjuk hát minden vonalon a keresztény szellemet.

Zagyvaparti.

Az egyke

Az utolsó évtizedek statisztikai adatainak vizsgálása közben nem kerülheti el figyelmünket az évi születési arányszámok viszonyba-állítása. Szemügyrevéve ezt a kérdést fájó szívvel kell megállapítanunk, hogy míg a nyers születési arányszám (vagyis az évi születések számának viszonya a népesség számához)

1910-ben 36,
1920-ban 31,4,
1930-ban 25,4,
1935-ben 21,1.

1937-ben pedig mindössze 20,2.

Mit jelent ez a szomorú kép? Nem más, mint azt, hogy alig negyedszázad alatt a magyarság szaporodása majdnem a felére csökkent, vagyis míg 1910-ben 1.000 emberre 36 születés, addig 1937-ben már csak 20 új élet jelentkezése esett.

Mi ennek az oka? A népbetegségek leküzdése, illetve nagyfokú megfékezése után elsősorban és legnagyobb mértékben a legutólagosabb magyar bűn: az egyke.

Népességi szempontból a születések elmaradása súlyos problémát jelent az állam életében. Az egyke a közvéleményt, az egyházat, a társadalmat és az államhatalmat egyaránt foglalkoztatja. Ez a kérdés napirenden szerepel állandóan. A földbirtokreformtól az elvetélések hatósági bejelentésén keresztül a javasasszonyok megrendszabályozásáig minden lehetőséget kimerítettek elméletileg a kérdés megoldására. De mindez csak frott malaszt maradt. A gyakorlatban belőlük vajmi kevés valóult meg. Így van azután, hogy nagyon sok magyar faluban egész házasok vannak gyermek nélkül. Holott épen ezeknek a bogárhátú kis magyar házaknak kellene a tiszta erkölcs mentevárainak lenniük!

Ha történt is kormányítzkedés az ügy egyetemleges elintézésére, enyhülés észrevehetően nem következett be, mert az intézkedések túlnyomó többségben csak rendelkezésekből állottak, melyeknek célja a megtélemlítés volt. S legtöbb esetben nem számoltak az egyszerű falusi népnek e kérdésben elfoglalt beállítottságával sem.

Vannak azonban ennél sokkal súlyosabb okok is. A két világ-

háború borzalmas erkölcsromboló hatással volt a századeleji fiatal-ságra Európaszerte. Így természetesen hazánkban is. Az élvezete-ket hajhászó, kicsinyes gondolkodású fiatalok egyéni szabadságát a házasságban is meg akarta őrizni. S vagy nem akart szülő lenni, vagy — mégis mit szólnak hozzá az emberek, hogy én meddő vagyok — mégis nevelt egy gyerme-keket: az egykét. Természetes így sokkal szabadabban mozoghatott és élhette „ártatlan“ életét mindkét házaspár, mintha állandóan négy, vagy öt gyermek sírán-kozott volna szülei után. S a városok feslett erkölcsű vidéken is ép oly talajra talált, ha kezdetben ugyan nehezebben fogam-zott is meg ez az új szokás. Elmaradhatatlan volt tehát a si-ralmas helyzet.

Voltak magyar családok, ahol gazdasági okokkal magyarították a kérdés megoldását. Nem akarták ugyanis, hogy az a családi örök-ség, amit már két, vagy három nemzedék terhelt egyedüli leszármazója még mindig ősi állapotá-ban tartott kezében, most négy vagy öt gyermek között osztassék fel. Az egyke egyáltalán nem old-ható meg a vagyoni kérdés, örök-lés, stb. útján való szabályozásá-valsam, mert az egyke is csak rész-ben írható a vagyon megtartására irányuló törekvések rovására. De jelentkezik a gazdasági kérdés negatív vonatkozásban is. Ezen a kormányzat a földbirtokreform útján igyekezett segíteni. A föld-hözjuttatás sem járt azonban a kívánt eredménnyel. A földbirtok-reform törvény intenciója ugyan-is az volt, hogy a mezőgazdasági proletárokból önálló kisgazdát képezzen. A kapott földet az esz-közök és forgó tőke hiányában intenzíven művelni nem tudta, a belterjes gazdálkodás lehetetlen volt, s a vállalt követelmények-nek eleget tenni nem tudott. Az eredmény: nagy nyomorúság. Azért a jövőben ne csak magát a pusztá földet adják, hanem hosszú-lejáratú kamatmentes kölcsönök folyósításával instruálják is be juttatott ingatlant.

Az, hogy a legalacsonyabb sor-ban élő néprétegnél van a legtöbb gyermek, s felfelé a vagyon és

műveltség fokozódásával mind kevesebb, csak részben vezethető vissza anyagi okokra s igen sok esetben az anyagi probléma mö-gött még a gazdaságszociológiai is ott találjuk — ha talán öntudat-lan formában is — a jövőben való teljes bizonytalanság érzetét. Fokozott mértékben vonatkozik ez a szerényjövendelmű kis egzis-tenciákra, a fixfizetésű kis tiszt-viselőkre, akik hivatalvesztés ese-tén még megélni sem tudnak, nempedig családot nevelni.

A falusi lakosság problémái pedig kicsúcsosodnak az elso-rendű életszükségletek megszor-zésánál. Megélhetés, munkaalka-lom, lakáskérdés, élelem, köz-egészség, stb. azok, melyekhez a falusi lakosság problémái kapcsol-ódnak. A falusi lakosság munka-nélkülisége ma már nem okoz állandó gondot, mert a kisgazdák saját ingatlanai művelésével nem számíthatók a munkanélküliek közé. A hatalmasan fejlett gyár-ipar és háborús felfokozott termelés a mezőgazdasági üzemek munkásfeleslegét felszívja. A la-káskérdés pedig a földhözjut-tatással és a szűk lakások ható-sági kiutalásával igyekezők segí-teni. A közegészség megóvására a tudógondozó intézetek ingyenes orvosi vizsgálatával, az anya-és csecsemővédő intézetek felállítá-sával és általában a szociális ki-egyenlítődéssel sietnek a rászo-rultak segítségére.

A jelen és elkövetkezendő idők kormányainak tehát biztosítani kell a dolgozó magyarság számára nemcsak a létminimumot, hanem ezen túlmenően minden társadalmi osztály- és rend számára megfelelő életszínvonalat, hogy az életszükségletek fedezésének tudatában az életerős ifjú gene-ráció fizikai erejét Isten paran-csai szerint tudja gyümölcsöztetni s nemzete javára fordítani. Így az egészséges életviszonyok között a házasság szentségi jellegéről és isteni rendeltetéséről vallojt ódi és erkölcsstelen felfogást sutba-dobva a születések arányszáma minden bizonnyal nagyot fog ugrani, s az egykés vagy — óh mily szomorú — egysős családok házatája is egészséges kicsi magyar gyermekek kacajától lesz hangos.

A KIHALT JÁSZ FAJ

Fodor Ferenc munkájának áttekintése

Ismerteti: Fecske András

NÉV, EREDET.

Egy nép ékelődött be az ország kellős köze-pébe a XIII. század első felében, és itt elszigetelve magát, iparkodott megőrizni ősi szokásait, vallását, ugyanakkor olyan kiváltságokat vívott ki magának az anyaországtól, amelyekhez hasonlókat egy nép sem kapott az ezeréves határok között. Élete a XIX. század utolsó harmadáig tele van meglepő erőfe-sztésekkel. Mint egységes tömb nőtt bele a nem-zetbe, de minden beolvadása ellenére megtartotta etnikumának elkülönítő határait.

Neve és eredete másfélszázad óta izgató probléma. Mindkettőt többen kutatták és majdnem annyi a vélemény is. A név kérdése ma Melich János véleményében nyugszik, de aligha véglegesen. Melich szerint a *Jasones* név már 1323-ban elő-fordul, a *Philistini* 1393-ban. „Rámutat Melich arra, hogy a régi alánoknak egy töredéke is él a Kaukázusban az *osszéték*, akiket a törökök *ass* néven hívnak. Ez ment át az oroszba, ahol *jasi* lett belőle, s ez jött át a magyar nyelvbe is *jász* alakban.“ A filiszteus elnevezésre vonatkozóan Fodor gyanítja, hogy a jászok a kereszténységtől való vonakodásuk miatt kaphatták hajdan e nevet.

Az eredetre vonatkozóan a sok találgatás után Lamanszkij orosz professzor vitte dülörre a kérdést. Szerinte „a szkíták és szarmaták maradványai a délorosz steppéken egy néppé olvadtak össze, ezek voltak az *alánok*“. A Kaukázus környékén való tartózkodás idején szétszakadt a nép: egyik részük a IV. században Magyarország területére vándorolt, a másik a hunokkal 380-ban egyesülve, az Alduna mellékét lepte meg, a harmadik a Kaukázusban maradt. A mongol nyomás-elől húzódo kunok magukkal sodorták ennek a kaukázusi maradvány-nak egy részét Moldvába, onnan Magyarországba. A kunokkal itt 1239-ban megjelenő alán népelemet sokáig, 1323-ig nem is említik külön. A vándor-lások alatt szétszóródott jászok mindenütt beolvad-tak, a Balkánon a macedónokba, bolgárokba, Moldvában az oláhokba, Krimben a tatárokba, nálunk a kunokba és magyarokba. „Hazánkon kívül mindenütt másutt nyomuk veszett, csak a Kaukázusban maradtak meg az *osszéték*.“

BETELEPÜLÉS

A vándorlás idején török, besenyő és kun vérbeütések érték a vándorló alán népet, úgyhogy a határainkon megjelenő „alán-összét ivadék csak nevében lehetett iráni nép, a valóságban azonban eltörökösödött a törökkel kevert nép volt.“ Közis-merten 1239-ben jöttek be a mongolok elől menek-ülő kunokkal. De aligha húzódtak mindjárt a mai területre. A király 1279-ben jelölte ki a kunok birtokait, akik között jászok is voltak. — Hová települtek a jászok? A bizonyítékok alapján érdekes megállapítást találunk: a Zagyva és a Tisza közti mocsárvilágban alighanem még besenyő és magyar községben maradtak meg a tatárjárás után is, így

a betelepített jászok a nyugatabbra eső magasabb, homokos peremeket kapták. Közlebről: bizonnyal eredeti jász település csak Arokszállás, Négyezállás és Fényszaru volt; Agó, Borsóhalma, Pászán, Szarvas, Ujszász, Vidzallás valószínűleg. Csak a nem-jász eredetű falvak pusztulásával húzódtak a jászok a Zagyva-Tarna vonalán túlra, és valószí-nűleg gyors szaporodásuk következtében fölévítették a keletre eső falvak lakosságát. A betelepédési hely tehát, nem nagy, amiből következtethető, hogy a jászok kevés számban jöhettek ide. A krónikák 40 ezer kunt és jászt említenek, de ebben benn-foglaltatnak a Zagyvától a Temesig vonuló terü-leten szétszórt jász-kun tömegek is.

NÉPMOZGALMI BETEKINTÉS.

Azon a területen, ahol ma 11 jász és 3 idegen községet találunk, a középkorban 47 község állt. Közülük azonban 20 már nem élte meg a török-világot. A hódoltság után pedig csak azok a kö-zségek települtek újra, amelyek nem pusztultak el teljesen. Már a török uralomig nagy volt itt a vér-vesztés, hiszen a jászok kiváltságaikért katoná-skodni voltak kötelesek és 3 század alatt sejtethetőleg jelentős volt a kiesés. A megazállás alatt állandó volt itt a néphullámlás, a lakosság hol kiköltözött, hol részben vissza-visszatért. Az ozmánosság ember-pusztítása nyilvánvaló. A nagy ritkulás követke-zésében lassan megindult a beszivárgás, és már a törökvilág alatt a lakosság majdnem felerészben kicserélődött. 158 községből, 25 vármegyéből folyt a beszivárgás. Jöttek a Felvidékről, az Alföldről, a Dunántulról, az Északkeleti Felvidékről, Erdély-ből, Horvátországból. Ami az idegeneket vonzotta: a jász föld kiváltságossága volt. Jákóhalman és és Ladányban már 1699 előtt nagyobb számban voltak szlávok, de a beszivárgás idején mégis in-kább a kevesebb szláv lakosú községekbe tele-pültek, pl. Berénybe, Dósára, Mihálytelekre, Alsó és Felsőszentgyörgyre. Kisér az Alföldről cserélő-dött ki és pedig teljesen. Ha egyik-másik község-ben kisebbségben maradt is a régi lakosság, az idegen elemek beolvadása hamar megtörtént. Ezzel elhárult a nemzetiségi területté válás veszélye.

A 18. század első évtizedeiben végbement nagy kivándorlás az eladottságban nyer magyará-zatot. A jászok nem tudták elviselni a szolgasortot és nagy csoportokban vonultak az ország más tájaira. 1699-től 1720-ig a községeknek még 50%-a sem maradt helyben. Az 1699 körüli szlávcsodás már megszűnt, a szlávok a csendesebb években letakarodtak a Jászásgról, úgyhogy a redempció hírére beköltözők túlnyomórészt magyar szármá-súak voltak, és így lett a földváltók 95%-a szla-vmagyar. A földváltással megszerzett kiakunási puszták jelentős számban szívták magukba a Jászok népét, de az is szerepet játszott a kiván-dorlásban, hogy a Kiskunságnak jóval kevesebb volt a népsűrűsége. Ha tehát a jász föld népsűrű-

galmi számadatainak alakulását nézzük, ezt a kivándorlást elsősorban, valamint az ország egyéb vidékeire irányuló kisszivárgást szem előtt kell tartanunk.

Néhány szám a Jászság utóbbi hat évtized alatti szaporodásáról:

1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930.
71.332	75.860	84.079	92.017	100.805	106.162	106.317

Idézzük végül a szerzőt: „... az 1880-1890 közötti hatalmas népszaporodás után, ami egybeesik a magyar mezőgazdaság nagy fellendülésének évtizedével, a tényleges szaporodás is megtorpan, mind kisebb arányszámokat mutat ki, hogy végre az utolsó évtizedben majdnem teljesen megszűnjék. Okai valószínűleg sokféle ágazók, de egy kétségtelen: a jászföld is megtelt már néppel és a mai gazdasági viszonyok között itt már nemcsak újabb betelepülőknek nem nyílik hely, hanem már éppen egyedül a kitelepülési mozgalom jellemző a jász népre. Pedig az Alföldnek éppen a Jászság az a területe, ahol nem állhatta és ma sem állja útját a nagybirtok a nép szaporodásának, hiszen itt valóban minden föld a nép kezében van.“

A HÍRES REDEMPCIO

I. Lipót 1702-ben mint az udvar javait, a Jászságot a két Kunsággal együtt elzálogosította a Német lovagrendnek. A földjével szabadon rendelkező nép azonban sehogysem tudott belenyugodni a szolgaságba, és örömet vett részt a kuruc felkelésben. Ennek leverésében azonban a felszabadulás reménye is — úgy látszott — köddé foszlott. A meg nem nyugvásból azonban egy-két évtized alatt kinőtt egy, a magyar történelemben páratlan tény: a jászoknak a szolgaságból való önmegváltása. 1751-ben be is fejeződött a földnek pénzzel való megváltása. A királyi adománylevél értelmében minden jász és kun egyenlő állapotú és egyenlő jogokkal rendelkezik, függetlenül, hogy váltott-e földet, vagy sem. A valóságban mégis bekövetkezett a jász társadalom rétegre hasadása, márt a redemptusok, akik fizettek földjükért, fölötté állóknak tartották magukat az irredemptus osztálynak, amelynek tagjai nem fizetvén, földet sem kaptak. A harmadik réteg a zselléréké volt, akik nem rendelkeztek kiváltsággal.

A földváltás területileg is megváltoztatta a Jászságot. Ugyanis a redempció nemcsak a Jászságra vonatkozott, hanem a két Kunságra is. Csak hogy a török uralom alatt a Kiskunság erősen megrikult, lakói képtelenek voltak földváltásra. A különösen szapora jászok tehát megváltottak néhány kiskunsági pusztát is. „Igy állott elő az a különleges helyzet, hogy egy-egy jász község határának csak egy része volt a régi Jászságban, a többi részei meg szerteszórva a Kiskunság óriási pusztáin.“ Ekkor került tehát a jászok birtokába Lajos, Mizse, Bene, Kocsér, Kömpöcz, Kara, Kerek-egyháza, Kiszállás, Szentlászló, Mórisczátja, Pálos, Páka és Matkó puszták. Berény váltotta meg Lajos, Mizse és Bene pusztákat. Határának majdnem fele a Kiskunságban feküdt. 1750-ben az árokszállásiak Matkóért Szentandrás, az apátiak Kömpöcz ellenében Hovesiványt kepték meg. És érdekes: a jászok messzi pusztákat szereztek, amelyeknek gazdasági kihasználása az óriási távolságok miatt

nagy akadályokba ütközött, a jászföld közepén elterülő megyés, tehát idegen földeket: Alattyánt, Jánoshidát, Kerekudvart, Monostort nem tudták megszerezni. Azok erősen állottak a birtokos nemesség kezében. A puszták idővel kopni kezdtek a Jászság testéről, az 1877-i egységes közigazgatási beosztás pedig a megmaradtakat is levágta róla. Gazdasági jelentőségüknél sokkal nagyobb a másik, t. i., hogy a földjükre rászaporodó jászok feleslegét magukhoz vontatták.

A népmozgalmi megvilágítás után fogalmunk lehet arról, hogy mennyire nem jász már az a nép, amelyet a redempció idejében itt találunk. Elenyészten lehetett benne az ós-jász elem. Az új telepesek még jász öntudattal sem rendelkeztek, és hogy mégis megkapták, az a maradék elem ajándéka volt. Ha tehát meg akarták szerezni a földet a megillető kiváltságokkal: előbb jászokká kellett válniok. A redempció tehát megakadályozta a jász népek, mondhatni: már csak névfogalomnak vezetését, hogy végkép a múlté legyen. Csak hogy ez a megszületett új „jász“ nép már messziről sem faji fogalom, mert „többé nem azon múlt jász-voltuk, hogy ki volt itt régen a jászföldön, hanem hogy ki váltott földet.“ A redempció fölbresztette a már csak pislákoló jász öntudatot, amelyet azóta nemzedék nemzedéknek ad. Innen származott át a mai időkbe is és ma már a létrehozóktól elválv, önállóan él és e nép legelső sajátosságává nőtte ki magát.

Elszállt madárhoz.

Hová tűntél, kis csiz, hol fújod
fütyös ajkad kis dalát?
Melyik ágon ugrálsz, és ki
terít telt asztalt alád?
Elrepültél! Hátrahagytál
minket, s ékes kalitkád:
megsiratunk... Neked vajjon
mit hozott e szabadság?
Diszes házat kaptál nálunk,
ételt, italt eleget,
hús árnyékot tűző napon
és hidegben meleget.
Magam vittem ételedet
s kalitkádát enyhlyre.
Elrepültél! Hátrahagytál
a bánatban egyszerre.
Hálás voltál. Fütyös ajkad
betöltötte életünk,
farengeteget varázsolt
körengetege nekünk.
Elhozta a lombsusogást,
az erdei illatot,
napfényt, — őszi és tavaszi
természethangulatot...
Elrepültél! Isten veled! Élvezd szép
visszanyert szabadságod.
Magsiratunk és még soká
érezzük hiányod.

Féleségem még most is sirat,
úgy szeretett tégedet, —
de ha kisfiam kérdi: hol vagy?
— nekem is előnti valami a szememet.

SZIKSZAY LAJOS

A JÁSZSÁG ÉS A CIGÁNYKÉRDÉS

Írta: Császár Elek

A zsidóság közéleti szereplésének hatósági úton történt rendezésével, természetesen következtetés-képpen, a közfigyelem mostanában a cigányok felé fordult, akiknek a mienktől lényegesen eltérő életmódja közérkölc, közegészségügy és közbiztonság tekintetében a nemzet életére káros. E fontos kérdést az Ugar legutóbbi számában dr. Serfőző János cikke helyezte időszerű megvilágításba, s erre mintegy válaszképpen Nemoda József főjegyző számolt be a Jászvidékben az árokszállási cigányok mezőgazdasági foglalkoztatásáról, valamint az ezzel kapcsolatos rendészeti intézkedésekről. A napilapok is mind több hírt adnak arról, hogy az ország egyes vidékein átmenetileg mint oldották meg, illetve mint kívánják megoldani a cigányság bekapcsolását a termelői munkába. Noha e törekvést a mostani események hozták szőnyegre, mégsem új és nem csupán magyar vonatkozású, merthízen már Mária Terézia, II. József és id. József főherceg, továbbá a „Gipsy Lore Society“ nemzetközi szervezet is foglalkozott a cigányok hasznosításával, de persze eredménytelenül, mert a végrehajtási szándék nem volt átfogó és gyökeres.

A cigányok száma ma a földkerekségen mintegy ötmillióra tehető. Ennek negyed része Európában él. Bár Indiából származnak, nyugati elnevezésük mégis Egyiptomra utal, pedig sohasem voltak ott, hanem csak Kis-Ázsiának Kis-Egyiptom nevű tartományában, ahonnan továbbvonulva maguk terjesztették el a hiedelmet, s vajdájukat is olykor a fárao hercegének címezték. Legtöbbjük Oroszországban és Romániában él, ahol szervezkedni is próbáltak. Hazánkban ma kb. 30.000 található belőlük, és pedig legnagyobb számban Erdélyben. Egy részük századok folyamán letelepült, de jó részük még ma is vándorol. Ek utóbbiakat alföldi szóval oláh-cigányoknak is nevezzük, mert Romániából érkező többnyire oláhhul beszéltek. Nagyobb tömegben a terjeszkedő törökök elől a XV. században menekültek be hazánkba, s már

korán, 1428-ban, Zeigmond királyunktól védelmet kaptak, mely önkormányzatot biztosít számukra és engedélyt ad nekik arra, hogy kenyerüket becsületes módon megkeressék. Megjelenésükkor sok helyütt gyér volt a lakosság, és így kevés a munkáskéz, amiért egy részük hamarosan megélhetést talált a nemesuri kastélyok körül. Ügyességük révén rövidesen elismert kemencetapasztók, vályogvetők, teknővájók, pecérek stb., sőt postások és kengyelfutók is lettek. Páratlan alkalmazkodó képességükkel és zenélő hajlammal csakhamar a mulatozó magyarság szeszélyes hangulathullámzásaihoz simulva szinte nélkülözhetetlenné tették magukat nálunk, mint zenészek. E szerepükben legelőbb egy 1489-i oklevél ad róluk hírt, mint Beatrix királyné csepelszigeti cigányairól.

Bár vármegyénknek 1935-ben megjelent nagyobb szabású monográfiája néprajzi szempontból teljesen figyelmen kívül hagyja őket, s csupán a Zenekultura c. fejezetben találkozunk a vármegye területén működő cigányzenekarokkal kapcsolatban néhány jászági cigányprimás nevével, mégis, főképpen a Közigazgatási és igazságszolgáltatási viszonyok a redemptio utáni időkben c. fejezet rájuk vonatkozó szakaszából következtethetünk arra, hogy már korán és szép számmal lehettek élőkódói a Jászságnak. Csupán Jászárokszálláson ma 260 nyilvántartott cigány ékező külön gondot a községi rendőrbírónak, a hatósági orvosnak és az egész lakosságnak! Érdekes, hogy már 183 évvel ezelőtt Jászapáti tanácsa, mint rendőri hatóság 1761. jún. 13-án tartott gyűlésén foglalkozott velük. Az ellenük hozott 12 pontból álló szigorúhangú határozatból kitűnik, hogy már ekkor voltak a Jászságban letelepült, sőt módosabb cigányok is, mert „Pmo. Minden cigány maga Házátul Esztendőnként 1 frt. 30 kr. fizetni tartozik ennek utána: 3. Valaki közölök marhá! tartand, Titulo Föld Bér minden marhá!ul fizessen 15 kr.“ Foglalkozásukra élénken rávilágít a 2., 4. és 10. pont, és pedig „Pesti Medárdus

Vásáratul fogva egész Szt. Gál napjáig kötelességek lézen Leveleket kivált dolgozó napokon hordani. — A házonként való kérengelés, avagy is ködulás egy áttalján fogva nem szabad, kivéttettek az öregek és elnyomrodottak.“ A 10. már a cigányzenekarok működését is szabályozza, leazógezvén, hogy „Mivel 3. rendbéli muzsikuskok vannak, szükségképpen a muzsikálásban egygyet kell nekik érteni úgy hogy ha valamellyik rendbéli, Biró Uram hírelvel más vidék helyre szabadságot nyerend az elmenetelre, a két rendbéli a két Kortemákban muzsikálni tartozik, hogy a Nemes Váras részere foygatkozás ne légyen a Kortemákban, hogyha pedig a Kortema muzsikuskok nélkül maradna, akkor mindnyájan fogják a Büntetést szenvedni; külömben fáradáságotért Esztendőnként a Nemes Várustul Titulo Conventionis lézen 8 forintyok melly Summát egyenlőképpen tartóznak magok között felosztani.“ Szervezetükről az 5., 6. és 7. pont azt mondja, hogy „Valamint eddig, ugy ennek utánna is Vajdájuk lézen, kinek is Szavát fogadni minden illendőségeken tartoznak... Vásári alkalmatosságával kötelessége lézen mindenféle Koborló cigányokra vigyázni és a kit tapasztal, azonnal Vásári Commissárius Uraiméknak bé jelenteni tartozik, ezen szorgalmas fáradáságot és vigyázásáért a Vajdának is a Büntetésből (!?) része legyen.

E mellett az alatta valóira szorgalmasan vigyázni köteleztetik, akiket káromkodásban, avagy Ünep Törésben tapasztal, bé jelentse, hogy ki ki érdemlett Büntetését elvehesse és arra is szorgalmasan vigyázzon, ha Ünep és Vasárnapokon Sz. Misét szoktak-e hallgatni? akit tapasztal hogy elmulatta volna, hogy érdemes büntetését el vegye, tartozik bejelenteni a Város Fő Birájának „Nem kevésbé érdekes a 11. is mely szerint“... Cigányul beszélleni büntetés alatt meg nem engedtetik, magok pedig ennek utánna nem Cigányok hanem Uj Magyaroknak a vajdájok is Uj Magyarok Vajdájának fognak neventetni. „Hogy azonban ez utóbbi határozat csu-

pán jámbor szándék maradt, annak egyedül is „Uj Magyarok” mindmáig változatlan cigány-életmódja az oka. Epen ezért nem a legkivánatosabb lakosoknak tekinthették őket, mert a 8. és 9. pont leplezetlenül kimondja, hogy „A ki egyszer házát eladja, vagy pedig lakását meg változtattya más helységben, annak többé Ház hely nem adatik és vissza sem fogadtatik.” — Valaki más vidéki helyre musikálni menni szándékozik, Bíró Uramnak hírtül adni tartozik és ha szabadságot nem nyere, elmenni ne bátoroggyon különben lakása meg nem engedtetik. „Egy 1776-i tanácsülési határozat már munkakényszer alkalmazásáról is tudósít, ki-mondván, hogy Rácz Gáspár Nyótelen fia, és Felsőségnek Kegyelmes parancsolatlyából, hogy a henyéléstől elvonassanak, szolgáltra applicáltatni fognak. Sőt a

korszori házasságelötti orvosi vizsgálat nyomaira is következtethetünk egy 1799-i határozatból, mely szerint Rácz István új paraszt (!) nyomorultnak találtatván nékie azon okból a házasság meg nem engedtetik.”

E néhány szemelvény elegendő igazolás arra, hogy Jászág már korán foglalkozott a cigánykérdéssel. Ha a törekvések eddig nem is vezettek sikerre, mégis szükséges és érdemes is foglalkoznunk újra vele s e könnyelmű, a holnappal mit sem törődő, bűnügyi krónikákban csaknem állandóan szereplő néppel, mert több nemzedéken át helybenmaradó és véglegesen letelepült részükből nem egyszer tehetséges, derék polgárok is váltak. Soruk hatósági irányítása azonban eleinte a legszigorúbb rendszabályoknak következetes alkalmazásával történjék!

LEVENTE-ÜNNEP A BUDAPESTI HŐSÖK TERÉN

Felemelően szép, lélekbe marcoló ünnepe volt a budapesti levéntéknek a Hősök terén. A Főváros ellen intézett ellenséges légitámadások alatt és után bátor magatartásukkal, egyéni teljesítményükkel és hősiességükkel kitünt levéntéknek a Honvédelmi Miniszter nevében vitéz Bély Alajos vezérezredes az ifjúság honvédelmi nevelésének országos vezetője Levente Teljesítmény Ermet adott át.

Az Andrássy út torkolatánál, a Hősök terén áll fel 123 levente és az a debreceni leventeleány, akit hősiességükért kitüntettek.

Az ünnepség színhelyére érkező vitéz Bély Alajos vezérezredes a Himnusz hangjaival fogadják. Az IHNOV ellép a diszszázad arcvonala előtt, majd a felsorakozott ifjú leventehősök elé áll és beszédet intéz hozzájuk:

— Itt, a barbár pusztítás romjai előtt, az örök magyarságot hirdető ezredes emlékmű és az örök magyar katonai hősiességnek emléke előtt szeretettel, szívem egész melegével köszöntelek beneteket ma, amikor a Honvédelmi Miniszter nevében átadom nektek a Levente Teljesítmény Ermet. A tettek mezején,

a vasműly óráiban, életetek keekéntesével

önként vállalt feladat teljesítése közben érdemeltétek azt ki.

— Levente fiúk és leventeleányok! Kilenc hősi halottunkról emlékezem meg elsőnek, arról a kilenc hősről aki életét áldozta azért, hogy kötelességét teljesítse és részt vegyen a segítség nagy, közös munkájában.

— Nem gyászolom őket, hanem büszke vagyok rájuk és példaként állítom őket elétek.

— Emlékezem Bíró Károly 15 éves székely leventeifjúról akinek nagyszerű hősiességét legutóbb hozta nyilvánosságra a magyar hadijelentés. Ez a leventeifjú megszökött hazulról, hogy hazáját szolgálhassa, kétszer sebesült és kiérdemelte a legmagasabb elismerést.

— Emlékezem Báthory Margit Kamilláról, a hősi debreceni leventeleányról, aki átérzte a magyar nő, a leendő magyar anya hivatását és gyermekeket mentett a bombaszaporban a biztos halálból.

— Leventeifjak,

rajtatok mulik, hogy ép erkölcsökkel, vagy süllötten kerülünk ki ebből a háborúból.

Ti választottatok: a hősi életet, keresztény hitet, felelősség vállalást és kötelesség teljesítést választottátok.

Nagy időkben ily nagy ifjúság nélkül nem is állhatnánk meg helyünket.

Ilyen ifjúság nélkül, amely fenséges egységben áll a magyar célok szolgálatában.

— Isten, ki bölcs előrelátással és gondoskodással jelölöd ki a nemzetek útjait, áldd meg ezt az országot és ifjúságát, hogy törhetetlen hittel, erős lélekkel, izzó magyarsággal teljék meg élete és maradéktalanul teljesíthesse kötelességét.

A nagy hatású beszéd után vitéz Bély Alajos vezérezredes, akit vitéz Haynal Alajos vezérőrnagy, a Székesfevárosi levente-parancsnoka kísért, átadta a levéntéknek a piros-fehér szallagon függő bronz kitüntetést a Levente Teljesítmény Ermet.

Az IHNOV és kísérete, valamint a kitüntetett levénték a Hősök emlékműve előtt állottak fel és a levente diszszázad, valamint a leventeleány mozgalom képviselői tisztelgői díszmenetben vonultak el előttük.

Gyöngyszemek.

Nézd: aratnak az emberek, s fénylő verejték gyöngyszemek lepik be homlokuk, s arcuk, így vivják ők meg a harcuk.

Ráncos, barázdás homlok, mögötte ülnek a gondok, jó anyám szeméből könny hull: szívéből fájdalom csordul.

Siratja fiát, ki elmegy, s ő itthon gyászol és szenved, de útját nem állja szóval, csak ajkán tör fel egy sóhaj.

Távoll kolostor csendje, várja már szent Ferenc rendje: a fiát ki elmegy papnak, s árvának, szegénynek, rabnak: hirdetni fogja az Isten igéjét, emberi szívekbe hinti a békét: barna csuhában szegényen, árván, bátran elzántan áll kint a vártán.

Ember-szívekből gyöngyszemet, aranylót mézet pergetek, lesz gazdag természetem, asztalom, s az Isten konyháján asztalom.

Jó anyám szemében könny ül, fénylik a szeme a könnytől, gyöngyszemek ezek a könnyek, drága az ára a gyöngynek.

fr. Léndrd oim.

Lám, a nád is ingadozik...

Írta: Kis Kun József

Bolond világban született és bolond világban kanyarog a Zagyva. Szeszélyes, vad folyó. Hirtelen haragos és ha felhortyan, felkavarja a maga gyomrát. Vize ilyenkor zagyvalék. Sáros, cseppfolyós, hideg-láva, amely a kialudt kis vulkánok vörös sarát hordja az anyja ölébe, a szöke Tiszába.

Partjain végigkíséri a sötétlő nádas egészen a Tiszáig.

Keskeny csikban fut vele. Semmi haszna nincs, csak éppenhogy szállást ad a nádi-zenének. No meg arra lehetett jó, amikor Szent József a szamarával erre vándorolt, hogy abrakot pótoljon. Az ügétő számára — a kis Jézussal a hátán-meg-éhült s ide-oda kapdosott a nád után. Beleharapott a ropogós levélbe s ma is ott van minden levélen a harapás nyoma.

A Kántorziget táján óriás testőrök állnak a partján. Sudárnyárfák, amelyek Európában itt nőnek a legmagasabbra. Őrzik a vizet, hogy legalább már nyáron ne hagyja el iszapos ágyát, ha tavasszal ki is dagad belőle, s vésszel fonyogati a kenyéradó földeket.

A sudárnyárfák közé elhullajtotta magát a madár a kanadai nyárnak is. Izmos testével úgy áll a sovány társak közt, mint a kövér katona a soványok sorában. Levelének kocsánya hosszú, mint a kostöknön a ciframadzag. A szellő lehelete is elég arra, hogy millió levele megkezdje napi táncát, mint ahogy most is mind táncol eszeveszetten. Szinte hallik lágy zizegésük. Vagy tán a surlódó nád susogó zenéje ez...

Az éjjeli halászsok csapásán kis csapat kígyózik fel-fel. Sutyó legények, pirosarcú süldő lányok, egy vénülő ember meg a kántor kutyája, a Kuvasz. (Kiszagolta a tömött kosarakból, hogy ma estefelé fatányéros készül a szigeten.)

A kígyózó úton, kosárral a karján egy menyecske halad a fiatalság után. Gyöngyözik a homloka. Meleg rajta a blúz, pedig alig lehet öt deka súlyú. A Pék Feri félbehagyott felesége ez a takaros kiállítású menyecske. Ő lesz ma a gyerekek pástora, a gazdasszony, ha tálalásra kerül a sor az asztalon, amelyet selymes gyepkendővel borított be a természet s amelyet ma hajnalban is égi harmattal mosott üde zöldre.

A földön járók a társaságnak csak a felét tezik. A másik felé amott úszik a nagyhasú csónakban a nád-falak közt. Két legény az evezőt húzza. Karjukon kidagad az ér, mert nehéz a teher. (A kántorné maga megvan 85 kiló.) A többiek élemedett urak nyári ingben vagy akár a nélkül, mert némelyik csak kis fekete ruhadarabot öltött magára.

A nádirigó fel-felrebben, csérög egyet, kanyarít egyet a hajlongó nád felett s amint fészke táját elhagyta a szajongók serege, visszazsúll párjához a gyerekek számára molnártát, meg szitakötőt csipegetni. (Kuvasz meg-megugatja a hangoskodó madarat, mint az ördög éhes kutyája a legyet.)

Kikötő! — hangzik a kántor öblös szava. Nagyot csap az egyik evezős a víz hátrá s a csónakot kikötik a szomorúfűz ostoros indájával.

Kiszállás!

Igen ám! De a gyalogosokat is be kell hozni a szigetre!

Hopp, kap az alkalmon a két úri legény.

Előbb az apróságokkal fordulnak meg egyszer. Aztán magának kéri a csónakot Gárdos Pál, a Gárdos suszter egyetemi fia, akinek jó-előre kiköcsönözte már a város a doktori címet.

Csokban az evező. Kettőt ránt rajta Gárdos Pál s a csónak hegyes orra a másik part sűrű nádasába fúródik.

Szétbontja a nádfüggőnyt és csónakbasegíti a kosaras menyecskét. Leülteti az ideges csónak padjára s a nádfüggőny takaró falai közt úgy belenéz a két kökény szembe, mint az álmatlan juhász a ragyogó csillagba... Aztán csobban ismét az evező és átsuhan a csónak a többi zajongó köze.

Akinek elég öreg a szeme, az a kilépő menyecskén láthatta, hogy a nádfalak közt valami történt, Arca két piros rózsája árulta el ezt a fűrkésző szemeknek. Hang, sikoltás nem árulta el a történeteket s azt a kis szisszenést, ami kirepült ajkából... elmosta a rezgőnyár levelének suhogása.

Egyéb nem történt.

A göröcsös derekú, vén fűz tövében már égett a rózsae.

Deszkalapon vágta a húst a fatányéros sütmestere. A vöröshagyma szaga körüllegte a táborhelyet. Amott csavarintott egyet az öblös demisson nyakán kántor-uram, hogy a délutáni hőseget egy kis kupa szódásborral hűsítthessék. (Aztán kötélen leeresztette a Zagyva fenekére, hogy hűsen maradjon annak piros tartalma a későbbi percekre. Majd, amikor a holdvilág is bekacsint a sudárnyárfák gallyai közt a táborhelyre...)

Húzogatja már a forgató vasra a húsdarabokat a mester. Közbe-közbe fehér szalonnát is komplikál. Minden második húzás közé vöröshagyma-karika kerül. A szakács-segéd beszúrja a két ágas szolgafát, erre kerül e forgatóvas és most ki-ki mehet egy órára a maga szórakozása után...

A fiatalok a part tisztásán sorakoznak. (A nádasban öltöztek át.) Vezényszóra ugranak neki a megfrisselő víznek. Fel is zavarják benne a vöröses sarat, amely az árvíz csendesedése óta a fenékre ült.

Édes zsvajgás, játék, enyhe pajzánkodás az időtöltésük a hullámozó vízben...

Kántorné asszonyom nem fürdik. Ha ő is belemertült volna a hullámokba, a víz 50 centivel magasabbat mutatna. Ő a fatányéros mester ellenőre. Szimatjával kormányozza a forgatóvasat. Azt akarja, hogy mindenki számára a legnagyobb földi élvezetet biztosíthassa kedves nevenapján.

A fűrdőzők kiülnek az éleshomokra. Dalköznak. Bandi húzza a nótát a nyekergőn. (Ennek a húzó-szerszámnak valóságos művésze. Még a nádirigók is elhallgatnak szegyenükben a nóták hallatára!)

Megint előkerül a víz fenekéről a demisson. Mindenki hörpint egyet egy kis étvágycsinálónak,

mert harsona zengi: kész a fatányéros! Csülökre, magyar!

Terka, — a kis félbehagyott menyecske — sűrű-forog. Oasztja a bükkfából vágott, kerek fatányérokat, Kántorné a foszlós, fehér kenyeret és jön forró készítményével Dagadó úr, a fatányéros mestere.

A bor megadta az étvágyat. A friss peccsenye illata az orrot csiklandozza. Itt ellenállni tovább nem lehet! Csakugyan csülökre, magyar! Aprajagya egyaránt.

A föld áldását percek alatt eltüntetik a zöld gyepre terített asztalról és ugyancsak fogy a pirosbor a demizsonból! (Sebaj, a Tari gyerek most hozza a másodikat a csónakon a kántorék jég-szágú pincéjéből!)

Amikor a forró fatányéros meg a bor összekeveredik az emberben, a lélek kapuja megnyílik tőle. Dalt, nótát követel. Ez az ő fatányérosa. Ez számára a zsír meg az olaj. És felgyullad tőle még az álmos lélek is, mint az olajtól a pislogó zsárátnok.

Ez történt a Gárdos szuster fiának lelkével is (Szegény fiú eleget koplalt az egyetemen a dohos könyvek mellett. Hamarabb is a fejébe szállt a sok földi jó, mint a többieknek, akik az itthoni fejkvótához jobban hozzá voltak szokva.)

Ezen a széptermetű, fiatal, úri legényen kitört a veszedelem. Nótáját százszor is elnyekeregte Bandi barátja:

„Még azt mondják, az orromon
Piros bor virága vagyok!
Lám, a nád is ingadozik.
Pedig az csak . . . vizet iszik!”

No, mégegyszer! Az én kedvemért, Bandikám! — kurjantott a pislákoló holdvilág felé a megveszekedett legény! Húzd, testvér! Most nem húzod! És dalolta a dalt a boldogság esti szigetén minden lélek.

(A kántor kutyája meg a csontokat szedette és ropogtatta . . .)

A hold világa figyelmeztető volt Terka számára. A pásztortűz fénye mellett szedgetett, kapirgált. A szerszámokat meg az új fatányérokat gyűjtötte össze. És számolgatta, számolgatta. Csak

a poharakat nem bántotta még, mert a kántorné asszonyosság erre még nem adta ki a parancsot . . .

A táncolók úgy forogtak, mint a csuhé a forgószeiben . . .

Csak egy legény volt, aki nem táncolt. Részben azért, mert nem érezte biztosnak talpa alatt a puha gyepet. (Mintha mozgott volna, mint a rozogalábú asztal a piktor lába alatt . . .)

Últ,ült a vén fűznek nekitámaszkodva és a tüzet nézte. A gyéribben világító pásztortűzet, meg egy szempár kisugárzó lángját. Terka szeme lángját, amely úgy világított bele az ő szemébe, mint éjjeli fűből szentjánosbogárka . . .

Nézte . . . ette . . . itta . . . de ezt senki se látta.

A kis mocsári erdőn túl, a vashídon, megdörrent a tizes vonat. Tisztességtudóknak ez a figyelmeztetője, hogy otthon is van. Indulás! — csattant Kántorné asszonyom nyelve s ez ellen nem lehetett ellenvetése még kántor-uramnak se!

A kosarak rendben! — Kiáltotta a segédkező kis menyecske.

Indulhatunk!

A józanok csónakon! — hangzott kántoruram tanácsa . . . a többiek . . . velem a csapáson! Indulás!

„Csendes éj van, nyugalomnak éje” . . .

„s elszállingózott a gyalogos raj is . . .

Jaj! — szisszent fel az induló csónakban Terka. Egy fatányérom odavan! . . .

Kiugrott még idejében és az elhamvadt tűz fészke felé lépdelt. Hátha ott felejtette valaki a vén fűz odvas oldalában?

A hamvas est fátyola borongott már a vén fűz feje búbján. A menyecske keresett-kapirgált. Mindent felbojgatott. Nincs! Nincs!

Sziszegő hang súgta a fűz háta mögül: itt van. Ne keresse, kedves!

A hang felé fordította fülét. Szeme kitágult. Kereste, hogy ki szól a rejtekből . . .

Nem ért már rá megtudni, hogy ki s melyik volt a huncut rejtegető, mert valaki két izmos karjával derékon kapta, magához szorította és olyan csókkal hallgattatta el a száját, mely jobban égette, mint a fatányéros első falatja.

Apám lépteit keresem

Egy nedvestestű asszony járt álmomban a kertben,
őszülő jeges arcát sokáig nézegettem,
végső villamos őszi viharra ébredtem.

A kert kopár, a sátorbontó idő loval már,
feltépett hantokon a varjú rivalgó kalmár,
az ősz mindig ilyen szép és mindig ilyen barbár.

Kopassnyakú tyúk vágja az utolsó szemet még.
Apám is így búcsúzott, pedig nagyon szerettem.
A falakon asóta huszadszor új a festék.

Indulok holnap én is a rossz álmok földjére,
apám után, ki elment, elmúlt huszannyolc éve.
Keresem most a lépteit s hogy merre folyt a vére.

A kanapédesszán meg harmadszor új a festék, —
huszannyolc éve elment, hiába is keresték, —
a kanapé csak itt van, kerítésnek kitették.

Haldokló, száraz tökszár. Ezért a földért halt el.
Düledező istálló. Véréből várhoz malter,
testéből búza lesz még. Behívót hoz a bakter.

Demeter István

IFJÚSÁGI ROVAT

Rovatvezető: Mizsei Béla

Ifjúságunk sorsdöntő problémái

II.

Munkánk központjában a népi, magyar kultúra áll. Igen fontos, hogy a fogalmak jelentésével tisztában legyünk.

A népi kultúra főelemei a keleti kultúrkörből származnak, tehát még a magyar őshazában alakultak ki a magyarságot ma is meghatározó kultúrkörre. Azok a szellemi javak, amelyekkel évszázadok óta valójában csak a nép él, régebben az egész magyarság szellemi értékei voltak. A múltban ezek a szellemi javak tartottak meg bennünket magyarok és ma is ezek a szellemi javak adják a magyarság sajátos jegyeit.

Igy kimondhatjuk, hogy hagyományunk lényegében az egész magyarságé. Más kérdés, hogy élünk-e ezekkel a szellemi javakkal, műveljük-e, fejlesztjük-e.

Az bizonyos, hogy hagyományaink fenntartása nem lehet egyedül a nép feladata. A fenntartás, a fejlesztés munkájában részt kell vennie a magyarság minden rétegének — mint ahogy ez régebben is volt — különösképpen az értelmiségi rétegnek.

A továbbfejlesztés valaha éppen a vezetőrétegeknek volt a feladata. A nemzet-szakadás akkor lett teljes, amikor a vezetőréteg szellemében is elvált a néptől.

Ma pedig az egységes magyar nemzet megvalósulásának első feltétele, hogy az értelmiségi réteg felismerje, vállalja és minél jobban el is lássa ezt a feladatát.

Sokan idegenkednek a népi kultúráról, mintha ez alacsonyrendűséget jelentene. Hirdetjük azt, hogy a népi-kultúra nem jelent alacsonyrendűséget, hogy hagyományértékeinek az új magyar kultúrát kell képeznie. Alapjában nem ismerik, nincsenek tisztában a népi kultúra tartalmával, anyagával, mert ha alaposabban ismernék, az értéket is meglátnák benne.

A művészet és tudomány nem egy ágában található már bizonyítékokat, amelyek határainkon túl is hirdetik, hogy a nép által örökölt értékek magasrendű szellemi javakká fejlődtek már, amelyek nemcsak a magyar, de európai, sőt az egyetemes emberi

kultúra számára is igen jelentős értékek.

Kultúrértékeink a közel négyszáz esztendő elnyomás alatt semmit sem fejlődtek. Már pedig mindennek ami él, vagy élni akar, fejlődnie kell.

A népi értékek gyöngyösbokrétás-szerű újraélésének — semmi értelme sincs. Ez csupán mutogatás céljára jó. Közben mindent megmerevít a most vagy régebben talált állapotban.

Ez a módszer megáll egy régi, meghaladott formánál és kizárja a fejlődés és emelkedés lehetőségét. Ez a forma nem tudja, de nem is akarja az egységes magyar kultúra kialakítását szolgálni.

Hagyományos értékeinkkel tehát úgy kell élnünk, hogy a falu is és a város is kiélgezhesse kultúrigényeit. Ha azzal a tudattal ismerkedünk meg az egyes hagyomány-értékeinkkel, hogy új alapokat rakunk az új magyar kultúrának, és hiszünk abban, hogy népi értékeink fejlettebb alakban az egyetemes magyarság és a magasabb rendű magyar kultúra értékei lesznek, akkor munkánk jövője biztosítva van.

Sokan vádolnak azzal, hogy mi kizárjuk az idegen kultúrát és csak magyart akarunk. Munkánkban tisztázásra szorul az idegen kultúra kifejezése is. Azt a túlzó álláspontot nem tarthatjuk, hogy ami nem magyar az „idegen”. Az egyetemes kultúra igazi értékei ránk is vonatkoznak. Munkánkban éppen arra kell törekednünk, hogy a népi és egyetemes kultúra értékeit a magyar kultúrában idővel összehangoljuk.

Gondoljunk csak arra, hogy a XV—XVI. században újjáalakuló Európa éppen az által élt két legzavagabb kultúrévszázadát, hogy a nyugati népi kultúrája felszívódott a magasabb egyetemes nyugati kultúrába.

Nálunk ez a folyamat nem ment még végbe teljesen. De ha valóban fel akarunk emelkedni és fenn akarunk maradni, akkor ezt a kultúrfolyamatot nekünk elő kell segítenünk. Már azzal is nagy mértékben elősegítjük az ügyét, ha ezt a gondolkodást magunknak elfogadjuk és munkán-

kon keresztül a közgondolkodásba is beleviszük.

Ha idegen kultúráról szólunk, rendszerint túl a határainkon lévő kultúrára gondolunk nálunk. Ez az idegen kultúra pedig leginkább itt határainkon belül él. Itt alakult ki és fejlődött, terjedt a sajátos magyar kultúra rovására.

Ez az idegen kultúra mind elemeiben, szerkezetében, formájában, kifejlődésének talajában, mind tartalmában idegen tőlünk. Veszedelmes, mert magyarul szól, sőt gyakran népies, vagy éppen nemzeti szint is őlt. A falu számára főként ezért veszedelmes.

A magyarság vándorlásai útján és azután is sok idegen kultúr-értéket vett át és azokkal gazdagította műveltségét. (Sokat adott is át pl. nyugatnak.) Csak hogy ezeket az akár szellemi, akár tárgyi javakat a maga ízlésének megfelelően magához alakította, magyarrá tette. Talán éppen ezért is maradtunk meg magyarok, mert a fentmaradás helyes ösztönével az idegent magunkhoz alakítottuk.

A magunkhoz alakító készség ösztön nem is működhetik akkor, amikor az idegen kultúra slágerzene, modern táncok, műkedvelő színdarabjainak nagy része, ruha díszítés, stb., alapjában véve még is magyarul szól. Ugyanis a magunkhoz alakító erő külső nyelven szóló kultúrjavaknak magunkhoz való hasonlítására volt mindig beállítva.

A hazai földön alakult, tőlünk idegen, kiszolgáló sláger kultúra, (slágerzene, moderntánc, műkedvelő színjátszás) még azért is veszedelmes a magyar tömegekre, mert a kizárólag szórakoztató, kiszolgáló jellegű. Legfőbb törekvése, hogy a magyarságot kizárja a kultúra termeléséből. Nyilván abból a célból, hogy a szélesebb rétegek kultúra-termelését leállítsa, így csak fogyasztókká tegye őket és számunkra kizárólag csak ő termeljen kultúrát.

A kultúrákiszolgálás a kiszolgáltakban elsorvasztja a természetes termelő-készséget, amelynek pedig az egészséges és fejlődő kultúra-életben a nemzet minden rétegében mindig működnie kell.

A nemzet kultúrájának a nemzet csak így van természetes talaja és a nemzetnek csak így van egészséges fenntartó rétege.

Sem a népi, sem az európai-kultúra nem kiszolgáló-kultúra. Az egységes európai kultúra főleg érzelmünkön át, a magyar népi kultúra főként értelmünkön át érvényesülhet bennünk. Bármelyiket is akarjuk magunkba fogadni, nemesebb készségünköt kell foglalkoztatnunk. Egyik kultúra sem szolgál ki bennünket, azért mindeniket is csak komoly cselekvéssel tudjuk magunkévá tenni. Így tehát érzelmünk vagy értelmünk foglalkoztatásával cselekvően veszünk részt a kultúra termelésében, éljük azt. Az „idegen” kultúra, (sláger-kultúra) viszont alacsonyabb rendű érzékünkhöz szól. Érzékeinkkel pedig nincs kultúr-cselekvés. A sláger-, az ilyen értelmű tollunk idegen kultúra csak elaltatja, majd semlegesíti a kultúratermelő, alakító készséget. Végül elvonja az igazi kultúrától, kirekeszti a valóságos kultúrelétekből. Ez pedig egyedül csak a sláger-kultúra termelőinek hasznos, de az egyénre és nemzetre egyaránt káros.

Az „idegen” kultúra (sláger-kultúra) érvénye addig tart, amíg a szélesebb rétegek is mint fogyasztók a ezen keresztül mint termelők is be nem kapcsolódnak a népi, vagy az európai kultúrába. Véget pedig akkor ér a sláger-kultúra, amikor a népi kultúrát élő népek megindulnak a kifejlődés felé és eljutnak az európai-kultúrához, amikor a népi és európai kultúra összesimul, összhangba jut.

Ekkor érkezünk el a magyarság magasabb kultúrájához, — az európai magyar kultúrához.

SZÓLNAK A SZIRÉNÁK...

Édes kis fiam, be azépet álmodtok, csépen mosolyogtok, — míg én a rádió mellett fenn virrasztok.

Édes kisfiam, én már öltözködöm... „Légmentes, Pécska!” Róna álmatok felett így örködöm.

„Légmentes vigyázz! Szeged! Légmentes! Széknak a szirénák... Gyertek, kisfiam! Nélem az oltalom!”

Megszakad a szívem a nagy fájdalomtól: nem tehetek semmit... Gyertek, kisfiam! Ki a meleg ágyból!

SZIKSZAY LAJOS

Az ifjúságot nem szólamokkal, hanem példaadással, komoly valóságossággal lehet hazafiasságra nevelni

Aki nyitott szemmel és nyitott füllel járkal az emberek között, bizonyára meglátja és meghallja azt a sok meg nem értést és bizalmatlanságot, gyanakvást, mellyel viseltetnek iránta az elhanyagolt munkás rétegekből. Az ember sokszor azon töpreng, hogy őket hibáztassa-e, vagy inkább azokat, akik megépítették maguknak felleg-várukat, kasztrrendszerüket és ebben mereven elzárkózva a néptől élték a maguk nyárspolgári életét. Lefelé tapostak, eléggé gorombák voltak. Így akartak maguknak erőszakkal tekintélyt kovácsolni. Pedig az intelligens mivolt jóindulatra, türelemre kötelez. Leszállni a fellegvárba, elvegyülni azok között, akik a fellegvárat vállukon tartják s a jóra, szépre nevelni őket, azokat akik el voltak hagyatva, akiknek szeméből méltán látszik annyi meg nem értés, bizalmatlanság. Aki egész lényében intelligens ember, annak nem kell félnie attól, hogy lejárta magát, tekintélyét, ha az utcán kezét fog egy emberrel, ha olyan közvetlen hozzá mint barátjához, ha nem érzékeltet vele semmiféle osztálykülönbséget. A tekintélyrombolást éppen azok követik el, akik nevetégesen unintelligens módon, erőszakkal, gorombasággal akarják maguknak tekintélyt csinálni. Aki nem lát tisztán ezen a téren, az olvassa el Daryas József: „Szakadék” című drámáját.

A multban kétségtelenül a nevelésben volt a hiba. Egyrészt nem foglalkoztak eleget a munkás tömegekkel, másrészt az értelmiséget tartózkodásra nevelték. Ilyen már meghaladott gondolkodású emberek ma is sokan vannak közöttünk, sőt nem hogy hallgatnának ódi elveikkel, hanem még az ifjúság nevelésében is igen nagy részt kívánnak venni. Hozzá sérthetetleneknek tartják magukat, mert a szent hazafiasságra burkolózza, irredenta szólamokat emlegetnek. Így akarják az ifjúságot hazafiasságra nevelni s nem gondolnak arra, hogy a legnagyobb hazafiatlanságot akkor követik el, amikor társadalmi szokásaikkal megtiltják maguknak az úgynevezett leccrosskedést.

Az ifjúságot nem szólamokkal,

hanem példaadással, komoly valóságossággal lehet hazafiasságra nevelni.

Színésznő imádók.

A fiatal lányok nagy része, amikor kikerül az iskola padjai közül eljár társaságba, moziba, színházba, válassz magának egy színésznői ideált és ennek jó és rossz szokásait követve rendezze be élete elkövetkező éveit. Mivel a nők az utánzásra sokkal jobban hajlamosak, szüleik éberségét is kihasználva teljesen a régi liberális klikk által terjesztett és agyonpropagált színpadi és irodalmi művekben foglaltakat tartják az igazi helyes útnak. Ezek a fiatal lányok, akik nagyrészt iparos szülők gyermekei, nem szívesen szólnak már iparos ifjúhoz, hanem lehetőleg kerülnek el, ha mégis összetalálkoznak igen közönyösen hozzájuk. Ezek a lányok, figyelmen kívül hagyják a családi szokásokat, más-más ruhákba öltözve, kifosztott arccal járnak, kelnek, fölényesen viselkednek, hiszen úgy is eljön értük a mesebeli királyfi, az álomlovag. Így a házkörüli dolgokkal törődni nem fontos, sőt fölösleges is, mert így látták a moziban, színházban kedvenc színésznőjüktől. Csak később veszik észre fájólag, hogy nincs egészen úgy amint elképzelték, sőt éppen az ellenkezője történt, nem törődik velük senki. Ne szégyeljenek hát szóba állni a munkásruhás ifjúval, becsüljék meg, hiszen a munka nem szégyen. Dolgozzanak a ház körül minél többet, hiszen a munka nemesíti. Így azután nyugodtan nézhetnek a jövőbe, mert akkor a vélt mesebeli királyfi helyett a dolgozó magyar munkásifjú eljön majd értük. — Egy iparos ifjú.

Jászalsószentgyörgyön

aug. hó 20-án Kalot legénynap lesz. Mi is elmegyünk a helybeli Kalot ifjúsággal, hogy szerepeljünk a szokott műsorral, hogy megmutassuk nekik a városi ifjúság ragaszkodását Jász fülvink fiataljaival szemben.

Nagy S.

ÉLES

SZEMMEL

Szeresd a családod.

Szomorú szívvel kell tapasztalnia az embernek, hogy még mindig vannak magyar emberek, akik nem tudják megbecsülni az egészségüket, életüket; még nem tanulták meg szeretni családjukat.

Szombaton délután — amikor már a legkülönbébb munkahelyeken beszüntetik a munkát, hogy egyrészt az egész heti fáradtságos munka után a vasárnapot az Istennek szenteljék, másrészt, hogy a fáradt emberi test megpihenve az új munkahéten felkötött erővel, testileg-lelkileg felfrissülve dolgozzék tovább a nemzet egyetemes érdekeinek szolgálatában — amikor az ipari munkásság messzi munkahelyéről hazafelé tart, egyes könnyű gondolkodású munkás testvéreink családi szentélyük helyett a kocsimák búbarlangjaiba igyekeznek.

Pedig tudniuk kellene, hogy szerető hitvesük aki oly féltve gondolt rájuk, midőn az éter hullámain felzúgott a „Légmentes vigyázz” és reszketett, kérte a jó Isten, hogy őrizze meg, óvja meg a családfejét minden bajtól, vezérelje vissza otthonába — most is szívropesve várja már, hogy láthassa, hogy megbizonyosodjék az Isten segítő jóságáról.

Vannak, akik nem veszik észre szöszke, nefelejt szemü kis gyermekük vágyódását édesapjuk után. Pedig a göndör, buksifejú kis magyarok oly szent lelkesedéssel futottak apjuk elé, — néha egy kilométert is — csak hogy ők üdvözölhesék először a fáradt édesapát és még az uton magkapják a kis csomag cukrot, vagy érdekes játékot. S mit kapnak helyette?

Apjuk mit sem törődve családjával egyenesen a kocsmába megy, hogy azt a nehéz munkával szerzett tetemes összeget, amelyet családjára kellene költenie, egy szombat este elmulassa. S ilyenkor megindul a kocsmái élet. Mert sajnos vannak elég sokan ilyen gyászmagyarok, akiknek előbbrevaló átkos szenvedélyük, mint szerető családjuk.

Már holt részegek! Előkerül a naplopó cigány is, s elkezdődik

az istenkáromlás-számbaréno dorbézolás. Azzal nem törődnek ezek a szerencsétlenek, hogy hangoskodásuk mindenkit megbotránkoztat. Családjukra sem gondolnak. Sőt még a szomszédos város- légvédelmi tűzvédelmi ágyútüze sem jut a fülükbe, mert a cigány zsidó kuplé nyakatekert dallamait bögi. Szegény magyar testvérem! Ha látnád mily szánalomraméltó vagy! Téged nem érdekel a családod, nem bánt, hogy esetleg most is százával esnek áldozatul a szomszéd város ártatlan és védtelen polgárai a terrortámadásnak. Te vakon és süketen még most is a külön utaidat járod?

Pedig mennyivel szebb lenne, ha úgy cselekednél, mint az a másik munkás társad, akivel együtt dolgozol, hogy egyenesen hazamegy. Otthon végtelen szeretettel várnak. S hidd meg, sokkal boldogabbá tennéd családodat, ha a vasárnapi ebédnél egy liter bort velük együtt fogyasztanál el otthon. Nem egyedül dorbézolnál és költenél el egy pár óra alatt azt a súlyos összeget, amit egész heti verejtékes munkával kerestél.

Igy majd lenne családodnak szombaton is elég pénze, hogy a mai idők súlyos viharai között, ha nem is tetszés szerinti, de mindenkinek egyformán elosztott javakat megvehesse. Ne kelljen az élelmiszerjegyét eladnia, mert nincs pénze s így nem tudja beváltani azokat.

Ha szeretnéd családodat, ha szeretettel várod gyermekeidet ajándékkal — bármily csekélység legyen is az — feléledget pedig a munkából felszabadult, gondtalan józan fővel, szerető szívvel köszöntened, elhíheted, életed még a mai nehéz időkben is boldog lenne, mert ünneplőbe öltözött családod arca ragyogna a boldogságtól s nem sápadt, beesett arcú, lerongyolódott gyermekek szaladnának szanaszét éktelen kiáltozásodra, szitkolózásodra. Így lenne értelme az életednek, így teljesítenéd azokat a kötelességeidet családdal és nemzetcsaláddal szemben is, amelyeket rádbizott az Isten.

Dr. Serfőző János

Jászberényről

A Jászágrról és a Lehel-kürttről évenként több riport és tanulmány megjelenik a különböző fővárosi napilapokban és folyóiratokban. Talán egy hónapja sincs, amikor rövid egy hét

alatt három helyen is jelent meg cikk szülőföldünkről.

A cikkírókat azonban nem a Jászágrról mai gazdasági és szellemi élete, fejlődési lehetősége, hanem a Lehel-kürtje és a híres jász-kun redemptio érdekli.

Mi magunk is büszke örömmel gondolhatunk arra az időre, amikor ezelőtt egy év hiján két év esztendővel a földért áldozatot hozó redemptusoké lett a német lovagrendnek zálogba adott föld.

Ezen a földön a szabadságharc előtt száz esztendővel valósult meg — az ősi jász-kun kiváltság alapján, de a nép akaratából és a nép áldozatkészségéből — a szabad magyar népi élet. A saját maga erejéből önállóvá lett nép maga alkotta a községi életet szabályozó rendeleteket. Törvényhozóit és elöljáróit idegen befolyástól — sőt a nemesi vármegyétől is — függetlenül, a saját népi közösségéből választotta. Ez a nép tudott hathatós családvédelmet és igazságos földosztás csinálni. (Kétszáz hold földnél többet nem kaphatott senki.)

Röviden őseink a maguk erejéből egy sajátosan magyar és szociális életformát alkottak, virágzó földművelést teremtettek. Hogy ma a Tisza-Duna közén nincs még több nemzetiség, az főleg a Jászágrról időnkint kirajzó életerős telepeeknek köszönhető.

Ezekre a dolgokra, nem mondom, méltán büszkék lehetünk de csak akkor, ha őseink áldozatkészségükben követni tudjuk. Ez többet használ a Jászággnak minden büszkeségnél. —dk—

PRÓBATÉTEL

Rong a föld körülünk s arra ébredünk, Hogy törmelék, tiszta lett kis tüzshelyünk, Láttán megrendülünk a hitben néha, Ilyenkor a lelünk szányszegett, béna...

— Azt hiszük az élet eddig volt miénk, És nem jön már öröm soha közbénk... Óh, nem... bízni és remélni kell — egykoron Újabb, szebb élet támad a romokon...

— A hit valósága, próbatétele Most érkezett el a törmeléken, S az üskés otthon, holttetem roncsokon: Kereszt viselésben vállam s válladon.

Akik most megállják próbatételét, Azoknak lesz hitben örök életük... Testvérem! ne csüggedj, légy hitben erős! Krisztus, ki megváltott, érted felelős.

GÁL JÓZSEF

IPARTESTÜLETI HIREK

I. Debreceni Iparkamaránk 27.921/1944. szám alatt közli, hogy a m. kir. Ipari Anyaghivatal Vas és Fémipari osztálya 1.605.668/1944. számú rendelkezésével az „1944. július” jelzéssel ellátott vasjegyek beváltásának határidejét 1944 évi aug. hó 31-ig meghosszabbította.

Figyelmeztetnek az érdekeltek, hogy „1944. július” című vasjegyeket lejáratuk előtt feltétlenül váltsák be a szokásos módon, mert a határidő lejáratá után a vasjegyek hatályukat veszítik.

II. Az építőiparosság részére kizárólag csak lakóház javítására téglát utaltatott ki. Igazolt javítási munkára lakóházakhoz a munkát végző iparos által téglát igényelhető.

Az építőiparos és mesterek szakosztálya kérelemmel fordult az illetékes hatóságokhoz, hogy cement és cserép is utaltassák ki a részükre a legszükségesebb és legsürgősebb munkák elvégzésére. Kérelmük kedvező elintézése hamarosan várható, amikor majd a régi rozsz cserépfedések, valamint cementet kívánó egyéb munkák is elintézésre nyerhetnek.

III. Tetők javítására is alkalmas kátrányos szigetelőlemez és bőrfedőlemez kellő mennyiségben van. A nagyon szükséges tetők javítására ideiglenesen ez is használható. A szakiparos által kell igényelni.

IV. Iparkamaránk kiutalása útján újabb ablaküvegellátást kaptunk, kizárólag csak javítási célokra. Igazolt munkákra üveg-utalvány a szakiparos által igényelhető.

V. A mestervizsgák tartására vonatkozólag Ipartestületünk megkereste a debreceni Iparkamarát. A kapott értesítés szerint az Iparkamara a mai nehéz helyzetre való hivatkozással azt közli, hogy a vizsgák megtartásának a napja bizonytalan. Törekszik arra, hogy a mestervizsgák lebonyolítását nyerjenek. Mestervizsgára kérvények folytatólagosan adhatók be.

Azoknak a jelölteknek a mestervizsgáját, akiknek valamilyen indoknál fogva a mestervizsga letétele feltétlenül szükséges, az Ipartestület javaslatára az Iparkamara a mestervizsgát soronkívül Debrecenben lefolytatja. Ily irányú kérelmek az Ipartestülethez adandók be.

Sziklay F.

ASSZONYOKNAK

Cukornélküli befőzés

Almát, körtét, birsét és kékset vékonyan meghámozunk. Sárgabarack, őszibarack, szilva, ringló héját a legkönnyebben úgy húzzuk le, ha néhány pillanatra lobogó forró vízbe dobjuk. A kékset meghámozott gyümölcsöt azonnal tegyük savanyú vízbe, hogy ne barnuljon meg el (1 liter víz 10 gramm citromsav, vagy ecetes vízbe.) Forraljunk vizet olyan edényben, amit csak befőzésre használtunk és ebbe főzzük pár percig a leghámozott gyümölcsöt, hogy félig meppuhuljon. Szitára szedjük, ha lecsurgott róla a víz — üvegbe rakjuk. Tiszta forralt vizet forrón ráöntünk, úgy hogy a gyümölcsöt jól ellepje, de vigyáznunk kell, hogy az üveg el ne repedjen. Legelőszőrűbb az üvegeket előmelegíteni, vagy meleg vízzel ellátott edénybe helyezni. Dupla celofánnal vagy hólyag papírral jó szorosra lekötöni. Most következik a főzés. Arra vigyáznunk, hogy a gőzölő fasék ajkára elegendő szalmát vagy papírost tegyünk. Az üvegeket külön-külön papírosba kell csavarni és úgy elhelyezni az edénybe, hogy össze ne ütődjenek. Töltjük meg az edényt vízzel úgy, hogy az üvegek kétharmad részéig érjen. Forrástól számított 10 percig gőzöljük, amit még két nap egymásután megismételünk. A befőtelt mindig a főzőfasékban hagyjuk kihűlni.

Ha pontosan így járunk el, a cukor nélkül eltett gyümölcs nem romlik el. Téli kibontáskor megszóráthatjuk cukorral.

Hasznos tudni valók

Külfényesedett sötét szövetruha tisztítása. Egy liter langyos vízben feloldunk egy darabka hárszappant. Azután féldecit szalmát szeszrel és ugyanannyi tiszta alkohollal öntünk hozzá. Ebben mártogatott kefével alaposan keféljük át a ruhát; utána tiszta

**A pontegységet
beszolgáltató
gazdák figyelmébe!**

A közellátásügyi miniszter úr
új textilakció

utalványai nálam beválthatók.
A kibocsátott P 50
utalványokra

**a legkülönlegesebb
textilárúk**

kaphatók. Az árúk már meg-
érkeztek, azokat készséggel
megmutatom. Kérve

szíves látogatását
Sebők Tivadar

Jászberény, Apponyi-tér 28. sz.

meleg vízzel, melybe szintén öntünk egy kevés alkoholt. Félig nedvesen, ruhán át vasaljuk. Vasalás után legalább fél napig szikkadni hagyjuk, különben nagyon gyűrődik.

Vaniliás sütemény

10 dk. porcukrot 1 egész tojással simára keverünk, azután deszkán 25 dk. liszttel keverjük 1/2 csomag sütőporral, 10 dk. vajjal vagy 8 dk. zsírral. 1 csomag vanília cukorral jól eldolgozzuk, ha nem áll össze 1—2 kanál tejet teszünk hozzá. Félújjnyi vastagra nyújtjuk, kizárjuk és zsírozott lepedőre szép sárgára sütjük.

Diákkenyér (sokáig eltartható)

3 egész tojást 18 dk. cukorral elkeverünk, majd hozzáadunk 3 evőkanál olvasott mézet, kevés fahajpörlőt, ha van tört székfűszeget, 10 dk. hosszúra vágott diót, 25 dk. 1/2 csomag sütőporral keverjük össze. Zsírozott, lisztezett keskeny lepedőre öntjük és lassú tűznel sütjük. Használatkor szeleteljük.

Kéz tisztítása konyha munka után

Vegyünk erre a célra egy nagyobb üveget, melynek üveg dugója van és jól záródik. Ebből öntsünk egy rész szódát és háromrészt vizet. Mikor a munka elvégzése után kezünket szappannal jól megmostuk, öntsünk egy porcelántálba a hígított szódából annyit, hogy kezünket benne átmoshassuk. Utána alaposan öblítsük le, töröljük meg és valami krémmel kenjük be. Ezzel az eljárással megtisztult kezünk és eltűntet minden szagot.

Előfizetési felhívás.

Bármelyik lap is, első sorban az előfizetési díjakból él. Kisebbségi létszámú előfizetőnél ez kétszeresen áll. Ezért hívtuk fel már több ízben előfizetőink kedves figyelmét, sajnos nem sok eredménnyel. Ha akarják a lap további megjelenését, akkor ne sajnálják azt a 10 pengő előfizetési díjat és főként mielőbb küldjék be!

Kiadóhivatal.

Egészségét védi

ha a
**gőz- és
kádfürdőt**
gyakran igénybeveszi.

Országos döntő

Befojezéshez közelednek a lövő labdarúgásnak az 1943/44. sportév Rákóczi serlegért vívott küzdelmeinek bajnoki mérkőzései. A hadtesteken keresztül 1200 csapat küzdött a vándordíjért, hogy mint az egész országban legjobb csapat, őrizhesse a serleget.

Rég nem látott, határtalan lelkesedés, küzdeni tudás jellemezte az összes csapatokat. Látszott, hogy komolyan veszik az országos vezetőség elgondolásait és minden erejüket „a sport mindig honvédelem” gondolat szolgálatába állították.

A jászvári alsó és felsőjárás községeinek csapatai egy csoportban küzdöttek a csoportbajnoki címért. Hatalmas versengés volt. A jászberényi fiúk kerültek ki győztesen. A jászárokszállási leventék, mint második helyezettek az elkövetkező bajnoki évben még sok meglepetést szereznek majd a többi csapatoknak és joggal követelik maguknak az elsőséget. Ebben az évben is alig maradtak le az elsősegről. Nagyszerű erőt jelent Jászkiás és Jászajóhalmi csapata is. Az erőviszonyok, tudás és lelkesedés alapján — ezek olyannyira fejlődtek — az elsőség kérdésébe feltétlenül beleszólnak.

A csoportbajnokok a hadtestek területén tovább folytatták küzdelmeiket a hadtest-bajnoki címért. Természetesen még nagyobb erőfeszítést, tudást és küzdelmet kívántak ezek a mérkőzések. Jászberényi fiai nagy küzdelmeken át eljutottak eme megtisztelő helyre. Itt már sokszor nem is, a tudás, mint inkább a szív győzött. Megtisztelő ez a jászvári, hogy fiai a hadtest területén elsőek a labdarúgásban. Jelentős pedig azért, mert így a hadtest-bajnokdöntők kapcsán Jászberény leventéi az országos elsőségért mérhetők össze erejüket. Most már erősen döngetik a kapukat.

1200 csapat közül az első kettő között szerepelnek. Rendkívül teljesítmény volt ez. Hálából felsoroljuk a csapatban legjobbjak szereplők neveit: Vadász, Pecsenyánsky, Bázas, Kiss, Tóth, Bíró Márton, Fábrián, Potemkin, Bozák, Deák, Rétsági, Szabó, Piffók,

Király, akik valamilyen formában mind hozzájárultak ahhoz, hogy már hetek óta az országos sportsajtó írjon róluk; sőt a magyar rádió is bemondja nagyszerű győztesüket. Fiúk, mi büszkékké vagyunk rátok. Sokat izgultunk ugyan, hogy sikerül-e Nyiregyháza, majd Kolozsvár fiaival vívott küzdelemben állva maradnotok! Nem maradtatok adósok. Most már csak az országos döntő van hátra. Fiúk! mi már elégedettek vagyunk a második helyezéssel is. Szombathelyi sportkultúrája olyan magas és régi, hogy velük versenyre kelni nem könnyű, de nagyon szép. Bízunk a jász küzdeniakarásban és hiszünk, hogy Budapest közönsége előtt nem sokkal maradtok le az elsőségért folytatandó harcban. Biztos vagyok benne, hogy ha Jászberény sportfejlődése is majd olyan utat tesz meg mint Szombathelyé, az elsőség kérdése nem lesz vitás. Addig ugyan még sokat kell tanulni, addig még sokat kell javítani a szurkolótáboron, addig még növelni kell az érdeklődők, a nézőközönség számát is. Csak így jutunk el arra a fokra, hogy megérdemljük az országos elsőséget. De már most örömmel üdvözlünk benneteket, mint országos második helyezetteket. Szébb Jövőt! Adjon Isten.

K. I.

A szerkesztő asztaláról

László J. Széchenyi. Örömmel vettem a hírt, de meg is lepett, hogy szerzetbe vonult. Költőiem szép lelkülete az Örök Forrásnál gazdagodik továbbra is és juttasson majd belőle a szomjas jász népnek, melynek eddig is tanítója volt. Ha lehetséges várom továbbra is írásait.

Kovács Kamill. Gyöngyös. A beküldött írást és könyvet megkaptam. Részben most, részben a következő számban hozom a könyvismertetést. Örülök a jász ösztönözésének. Erdemes szeretni ezt a fajtát a becsületessége és felebarát szeretete miatt is.

Turai Kiss E. Cikke kicait később érkezett. Így már nem tudjuk hozni, mert elvesztette időszíveségét. Várom továbbra is közreműködését.

Gál J. Pusztakengyel. Hálás vagyok a közreműködésért. További sikeres munkát kívánok.

Szórád K. Bácsalmás. Jóleső, hogy nem feledkezett meg kedvenc lapunkról. Ezt hirdetjük mi mindig, hogy nem beszélni, kritizálni, hanem dolgozni kell. Sajnos, fajtánknak egyik vonása a nemtörődömség jól befészkelte magát a jász talajba. Sok időre van szükségünk, hogy azt onnan „kiugarolhassuk”. Mindenesetre megpróbáljuk!

ÜKÖM ÉS A NAGYTEMPLOM

„Falához a követ,” — ahogy Kele* mondta, —
„Gyöngyösről kocsival úkapád is hordta!”

Csodálkoztam rajta, de ő állította,
Hogy írásból mondja, nem a holdból tudja!

„Templomépítő volt, keze nyoma ott van,
Beszorítva, rakva, mindenütt a falban!”

Kálvinista volt az! — mondtam az öregnek,
Kivel borozattunk fehér asztal mellett. —

— Mindegy az! Gazda volt! Nem hordta hiába:
Úgy hordták azt akkor a város dolgába!”

Lehet no! — feleltem. — Ma is voltam benne!
Isten áldja érte, igazán jöltette! . . .

* Kele József, a jász király. Röpás János

Kerékpárok, órák, ékszerek,
esillárok, hangszerek, fotó-cikkek
SPEKONYÁNÁL
részletre is kaphatók!
Ugyanott fotólaboratórium! 6x9 film, P 480.

Apponyi-tér 17.
Telefon: 117.

Uram! Asszonyom!
Az Ön rádiója

Spekonyánál van!

Ne hagyja ott tovább!

Vigye el havi 50 pengős részletre
Minden gyártmányban kapható.
Apponyi-tér 17. Telefon: 117.
Glóbus rádióüzem.

Bármit vegyen
mindig
Ajándékozz? Szobocskytól
legyen!!!

A LEHEL
Mozgóban
nincs nyári évad

Nyáron is a
legjobb filmek
kerülnek bemutatásra

Festék-árúk

háztartási
cikkek leg-
olcsóbban

Sándor István

festékkereskedőnél:

Lehel-
épület.

Olajok és kész
olajfestékek
raktáron.

Az összes típusú rádiók, továbbá
villamosági cikkek kaphatók
Pozsonyi és Somogyi
műszaki kereskedésében,
Jászberény, Apponyi-tér 29.

Ugyanott rádió- és
villamosági cikkek
javítását vállaljuk!!!

Különleges

valódi bőr
utazóbőröndök

érkeztek **Hangyába!**

porcellán és
kristály
dísz tárgyak

BORT
VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron

Rékasi József
bőrnagykereskedő
Búza-piaci sörház.

Megbízható

minőségek,

olcsó szabott árak:

TURUL cipők,

divatházban!

Mussolini-tér 19.

Eredeti székely házi
igazi szalma táskák
és szőnyegek dús
választékban!

Elegáns cipők,
szandólettek

Minden cipőért
felelősséget vállalunk!

nagy választékban

Fehér Kaplár József
kereskedőnél
Mussolini tér 19.

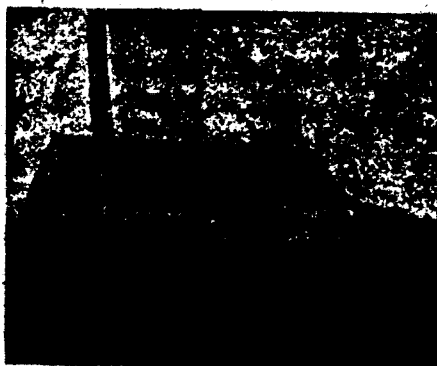
Vásárolok mindenfajta
gabonát és hüvelycéket!

Gazdák
figyelmébe

Tiszteltelt!

MÉSZÁROS FERENC

jogosított terménykereskedő
Jászberény, Gyöngyösi-út 44. sz.

Öröljön

a Gyöngyösi-
úton,

Mészáros

László

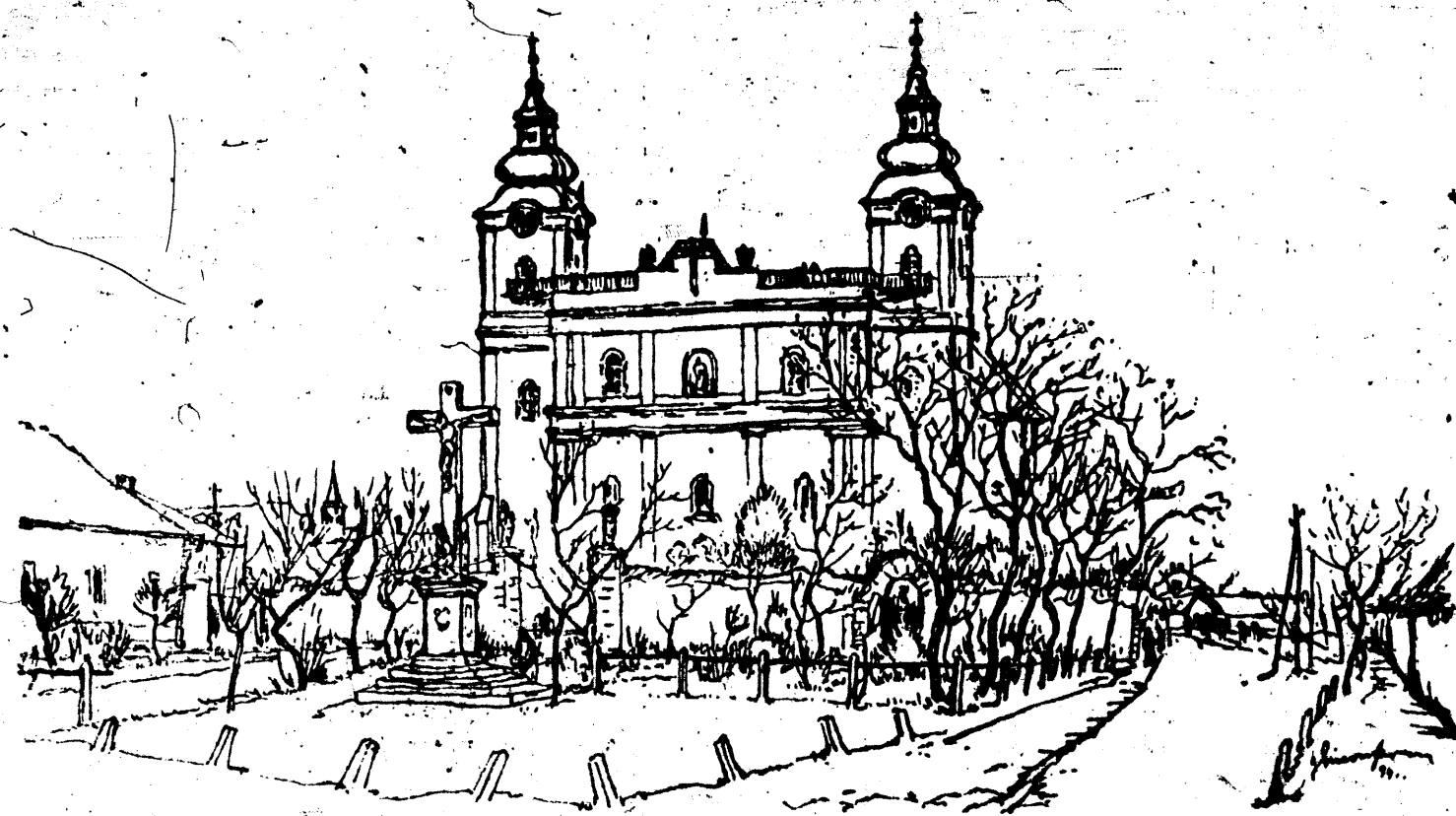
malmában!!!

Korszerű

árpahántoló!

Magyar

Jászvári folyóirat

b. SIMON FERENC: Jászapáti kettőstornyú temploma

Üvegezés, képkeretezés, lakodalmi és ajándéktárgyak
Balla-Rigónál, Lohol-u. 1. szám.

Felölös szerkesztő és kiadó: Kovács István. Pesti-könyvnyomda és könyvkiadói vállalat nyomása, Jászberény

17. évfolyam 9. szám.

Ára: 1 pengő.

1944. szeptember hó 15.

Ujgár

Népi, társadalmi, tudományos, irodalmi, gazdasági, kritikai folyóirat. Megjelenik minden hétfőn 15-én. Telefonszáma: 148. Előfizetési díj egy évre 10 Ft. Félévre 5 Ft. Csekk száma: 35545. Szerkesztőség, kiadóhivatal: Jászberény, Apponyi-tér 24.

Szerkesztő: **Kovács István**

Alapította: **ifj. Fecske Sándor**

TARTALOM

Kovács István: Újszerű honvédelem. Ifjúsági rovat.

Komáromy József: Jászberény települése a XVI. század végéig.

Kiskun József: Botnak két vége van.

Fecske András: Levél öcsémhez!

Fecske András: A Jászság társadalmi.

Ipartestületi hírek.

—d K—: A vezető értelmiség kérdése.

Asszonyoknak.

Szilágyi Lajos: Pihenőben. (vers.)

K. I.: Labdarúgók nyomában.

Gál József: Portré (vers).

Zagyvapárti: Szociális segítés.

Éles szemmel.

Tóth György Irén: Megrepedt álarc (vers).

Tóth György Irén:

Tábori postával (vers).

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Morvay Gyula:

A nagy út.

(Egyetemi Nyomda)

Köböl hasították ezt a paraszteregényt, keményen tárgyilagos. Hőse, Böse János, az egyholdas gazda minden nyomorúságát átéli. Már zsenge korában megtanulja, hogy aki az életben szegénységet vet, küzdelmet arat. Minden megfeszülése ellenére is ellene dolgoznak a mostoha körülmények. A megszerzett föld nemhogy növekedne, egyre inog a kezében. A kilenc gyermek felemészti minden jövedelmét, sőt szép, mély szerelmét is kikezdi idővel, mely Bösét feleségével, a szép Kovács Veronnal összefűzi. A férfi belefárad és fellázad az otthon nincstelensége ellen. Feledni vágyik kedvese, az illatoscsatű, csábító szép özvegy, Zsuszka, karjában. Vera életerejét, rugalmas frissességét megtépázta a nagy család. Fájdalommal adja meg magát a sorsnak, mikor válásra kerül a sor; ha az ura nem szereti már, akkor hát váljanak el. Jánost szíven üti az asszony visszafojtott fájdalomja és válás helyett visszatér a hűlő fészekbe. Az élet azonban nem kiméli az öregkor megnyugvását sem. Előbb az asszonyt asskítja el férjétől, majd annak halálával gyermekei is szétszélednek a szélrózsa minden irányában. Böse munkás életének rúdja is

megroppan, csendesező lakója lesz a község szegényházának. — Morvay első nagyjelölésű írása mellett nem lehet szótlannul elhaladni. Nem idealista, nem önámító, sőt néhol szinte kegyetlen is a maga észlelésében. Ezért nem tud a feszültség a könyv végén megnyugtatóan feloldódni. Megy a maga kényszerű végzete felé. Témája és feldolgozása Terescsényi György hatalmas regényére emlékeztet, a Hősökre. Különbség azonban bőven akad a kettő között. Terescsényi halvány, de jelenlévő idealizmusa megnyugtatóbb és emberibb. Meglehet, hogy

Morvay valóság-hite nagyobb. Gondolkodás-módja izig-vérig magyar és falusi. Sajnos, mintha túlságósan is kedvelné a tájnyelvet, mely, ha mértéken felüli, könnyen lokalizálhatja az irányába mutatott érdeklődést. Nem mindenki ismeri a gyűszmélkel, bőcrog, maflog, szerha, sopa stb. szavakat. Elkelt volna néhány magyarázó jegyzet imitt-amott. Erőssége az írónak a roppant jellemző erő, a céltudatos történetfűzés és az erősen szemléltető stílus. Ha lehet írásműre alkalmazni, úgy ez markáns olvasmány. **Darás Katalin.**

Tábori postával

Köszöntelek Téged egyetlenem, drágám. Átölelem éjjel szoroson a párnám. Csendben imádkozva, aggodalmas lázba átnyujtom karomat, át a másik ágyba, ahol most helyetted kicsi fiunk alszik, álmában ezőke kis angyalokkal játszik. Selymes a kis haja, nevető a szeme, ajkán már ott reszket Édesapja neve. Most tanítom őt szépen, lassan járni, két karját kitérve, Téged hazavárni. Értseis engemet, hogy mit küldjek innen? Tábori csomagban elküldöm a — szívem.

TÓTH GYÖRGY IRÉN

Ujgár

Jászsági folyóirat

Szerkesztő: **Kovács István**

Alapította: **ifj. Fecske Sándor**

Újszerű honvédelem

Itt az ideje, hogy szót értsenek egymással azok, akik a nemzeti, keresztény és szociális Magyarország kialakításán fáradoznak. Háborúban álló ország vagyunk. A rendkívüli idők rendkívüli áldozatokat kívánnak minden magyartól. Amint a külső fronton a legnagyobb körütekintéssel igyekeznek elkerülni minden felesleges véráldozatot, úgy a belső fronton is kötelesség, hogy minden felesleges szenvedést elhárítsunk.

Általános tapasztalat, hogy az utóbbi időben mind több és több embernek okoz teljesen felesleges szenvedést és keserűséget az „idegesség“ és egymás meg nem értése, a folytonos veszekedés.

Idegesség: — magyarul úgyis mondhatnánk, hogy udvariatlanság, goromba hang. Meg kell szüntetni ezt a hangot a munkahelyeken éppúgy, mint a hivatalokban, a kereskedelmi életben, közlekedéseknél és a mindennapi élet minden olyan pontján, ahol emberek kényszerülnek egymással találkozni, érintkezni, beszélni.

Nagyon rossz szolgálatot tesz a fegyelem és a külön munká ügyének az a feljebbvaló, aki elvből mindent kifogásol, csak azért, hogy „tekintélyét“ megőrizze. A mai nehéz időkben csak fokozott szeretettel lehet kezelni a feleket. A Magyar Cél szavai csengjenek a fülekbe: „ahogyan a vezető bánik a hozzá forduló magyarokkal, azok lelkében olyan kép alakul ki az önálló nemzeti élet szépségéről, értékéről, fontosságáról, szükségességéről.“

Ime így lehet minden vezetésre hivatott egyén gyilkosa, vagy nevelője a nép nemzetiségének.

Gátat kell vetni az emberek érintkezési modora eldurvulásának mindenütt ahol ez lábrakapott. Be kell látni a kereskedelmi életben is, hogy kölcsönös jóakarattal többet lehet elérni, mint ideges követelődzéssel, vagy félvállról odavetett elutasító szavakkal, fölényes gúnyolódással.

Értse meg mindenki, minden magyar ember, akármennyi gondja, baja van, akármennyire is „ideges“, hogy másokkal soha nem érezhető esetleges rossz kedvét. Ne legyünk teher egymás számára. A múlt emlégetése helyett a jövőt idézem. A keresztény magyar intelligencia és munkásság értsék meg végre egymást. Gondoljon minden magyar ember arra, hogy a jövő nem tartogat külön sorsot a hivatalnok, tanár, mérnök, munkás vagy paraszt számára. Vagy együtt boldogulunk, vagy együtt pusztulunk. Tegyük félre most minden meg nem értést. Támogassuk egymást! Mindenkinek van úgyis elég baja, keresztje, miért neheztjük azt esetleges figyelmetlenségünkkel.

Elérkezett az ideje, hogy szót értünk. A mai rendkívüli időkben a fokozott udvariasság, figyelmesség kötelező parancs minden magyar számára, mert ez is hozzájárul az eszen áll vagy bukik belső frontunk egységéhez. Nyujtsa kezét, ehhez az újszerű honvédelemhez!

Rovatvezető: Mizsei Béla

Álnépi szemlélet

Egyik nemrégiben elhangzott előadáson hallottunk egy kitével; a mult világháború után Fiume kikötőjében roskadoztak a hajók kivándorló magyar véreink alatt. A kivándorlás ténye egyik legfőbb kérdése a magyar sorsproblémáknak. Már a mult világháború után is egyre többen és többen kényszerültek arra, hogy egy jobb hazát keressenek maguknak, ahol meg is tudnak élni. Így vándorolt ki Erdély szórvány magyarsága. Ugyanakkor a népszínművek nemzetiszínű pántlikás kalapban, vasalt fehérített bő gatyában, népviseletbe öltöztetve finoman a városi izlésnek megfelelően táncoltatták, mulattatták a népet a városi színpadokon. Ezeknek a népszínműveknek nem is Budapest volt a közép-pontjuk, hanem Bécs, ahová befutott több nép viselete s ott az üzletemberek meg is ragadták az alkalmat és üzletet csináltak belőle. A városi emberek legkedvesebb darabja a Bécből importált népszínmű volt. Hiszen városi emberek írták, városi szemzőgöböl nézve a népet. Azonban a nép lelkétől távolos, idegen kultúrkörnyezetben nevelkedett írók nem tudták észrevenni, meglátni égető sorskérdéseit, mert nem is éreztek vele együtt, mert ezeknek bemutatása nem érdekelte a romantikát kereső városi színházak közönségét. A városi ember, kinek lelkülete többé-kévesbbé át van itatva bizonyos barokkos, rokokós érzésektől, az érzélgős, szentimentális darabokat fogadta el szívesen magyarnak, mert ezt érezte lelkivilágához a legközelebb. Mivel a kasszaikeren volt a hangéely, nem is próbáltak reális képet nyújtani a magyarságról. Így azután a városokban azt gondolták, hogy a falu élete csak abból áll, hogy a romantikus nád-tetős kicsi kunyhókban érzelgőnek, a magyar pusztán a délibábban, a pipacsos tájban gyönyörködnek, a csikóbőrös kulacsból nagyokat isznak, az akácillatos utcán éjjelenként szerenádnak. A városi emberek szívesen akasztották falaikra a dűledes, nád-tetős viaskós festményeket s nem is gondoltak arra, hogy azokban a kis viaskókban télen 9-10 gyer-

mek sanylódnak a fertőződik az egészségtelen lakásban bőven tenyésző tbc. baktériummal. De nem vették észre azt sem, hogy míg egyesek a szép magyar róna, a ringó kalásztenger áldását zsebre-téve, külföldre mennek pénzüket elkölteni, addig itthon a magyar szellér nem tudott keresethez jutni s kénytelen volt hajóra ülni, hogy a népszínművekben annyit emlegetett délibábos rónáról, az akácillatos faluból elvándoroljon jobb hazát keresni. Jobbat a szülőföldnél, a ringó buzatáblák hazájánál, mert az nem nekik hozta a hasznót, hanem főleg azoknak, akik idegenbe hordták a pénzt. Ezek csak az agyonhajszolt élvezetekben kifáradt idegrendszerüket kipihentetni, délibábot kergetni jártak a magyar tájakra. Mások pedig, — az írók, illetve dilettánsok — romantikát keresni, hogy a magyar parasztnak még több olyan vonást fedezzenek fel, melyet megfelelő rutinnal, szak-tudással ki lehet úgy figurálni, hogy azzal hónapokon keresztül az élvezeteket hajhászó, a népet megismerni nem akaró és vele közösséget vállalni nem hajlandó városi tömegeket.

Csináltak is a nemzetiszínűszalag és a szőlamok leple alatt olyan nagyfokú ködösítést, hogy egyesek csak akkor ébredtek rá a végzetes tévedésre, egy nemzet tragédiájára, amikor tudomást szereztek a kivándorlókat szállító hajókról, melyekre a munkás mindenét áruba bocsátva tudta a jegyet megváltani.

Ezt eredményezte a magyar nép helyzetének a lehető legrosszabb, de egyben a legferdebb bemutatása. Minket ifjúság, nem szabad, hogy érdekeljenek többé az ilyen népszínművek. Mi sokkal jobban akarjuk megismerni népünk helyzetét, sokkal jobban akarunk vele sorsközösséget érezni, mint népszínmű íróink és azok közönsége. Ha közösséget vállalunk vele, akkor nem tud bennünket többé nevetetni kifigurázása sem. Meg kell ismerni minden dolgozó magyar életét, munkája nehézségeit, hogy minden munkánkkal odahatassunk, hogy az annyit emlegetett szép magyar róna mindnyájunknak a legkedvesebb hazája lehessen. *Rovatvezető.*

Ifjúságunk soradöntő problémái

Munkánkban sokszor tapasztalhatjuk, hogy sokan csak lelkesítő, vagy meggyőző beszédek hatása alatt kapcsolódnak be hagyományunk művelésébe. Mások pedig — egyébként értékes fiúk — csak részben, vagy egyáltalán nem dolgoznak velünk. Ennek egyik oka talán az, hogy idegenkednek a — helytelenül — alacsonyrendűnek tartott népi kultúrától, a másik oka pedig, hogy sajátos szellemi javaink kifejlődését illetően nincsenek eléggé tájékozva.

Sokszor halljuk, hogy „mindig csak népdalt énekeljük?“, „népi táncot táncoljunk?“, „népi játékot játszunk?“. Erre következő a felelet: Csak addig énekelünk népdalt, táncolunk népi táncot, és játszunk népi játékot, amíg annyi dallamot, táncot és játékot nem teszünk magunkévá, amennyivel alkalmasak leszünk az új magyar kultúra termelésére. Amíg a most még népi kultúrártékek a magasabbrendű magyar kultúra és az egységes magyarság értékei lesznek.

Minél szervezettebb él bennünk az új magyar kultúra alapja, annál inkább háttérbe szorul a sláger-kultúra emléke is, és annál inkább alkalmas lesz a magyarság a magasabbrendű európai kultúrártékek befogadására is. *Nagy Sándor.*

A „Lányok útja“, a magyar levanteleánymozgalom hivatalos lapja dr. Kokas Eszter főszerkesztésében augusztus 15-i számában gyönyörű fényképekkel visszaemlékezést közöl a levanteleányok két évvel ezelőtti emlékezetes országos találkozásjáról. A lap pályázatát hirdető levanteleány-indulóra, képeket közöl a levanteleányok életéről, hasznos tanácsokat ad a napközi otthonokban gyerekek szórakoztatására, egészségügyi cikket közöl és levanteleányok írásai mellett helyt ad az „okos fakanál“ receptjeinek. Folytatólagos regény, mozgalmi hírek, képek, rajzok, néprajsi cikk és a „Levanteleányok nótáskertje“ új rovata egészíti ki a rendkívül gazdag István-napi szám tartalmát. A lapra 10.270 számú csekkszám-lára lehet előfizetni. Előfizetési ára 1 évre 8 P, fél évre 4:50 P, negyed évre 2:40 P. (LHK)

Jászberény települése a XVI. század végéig

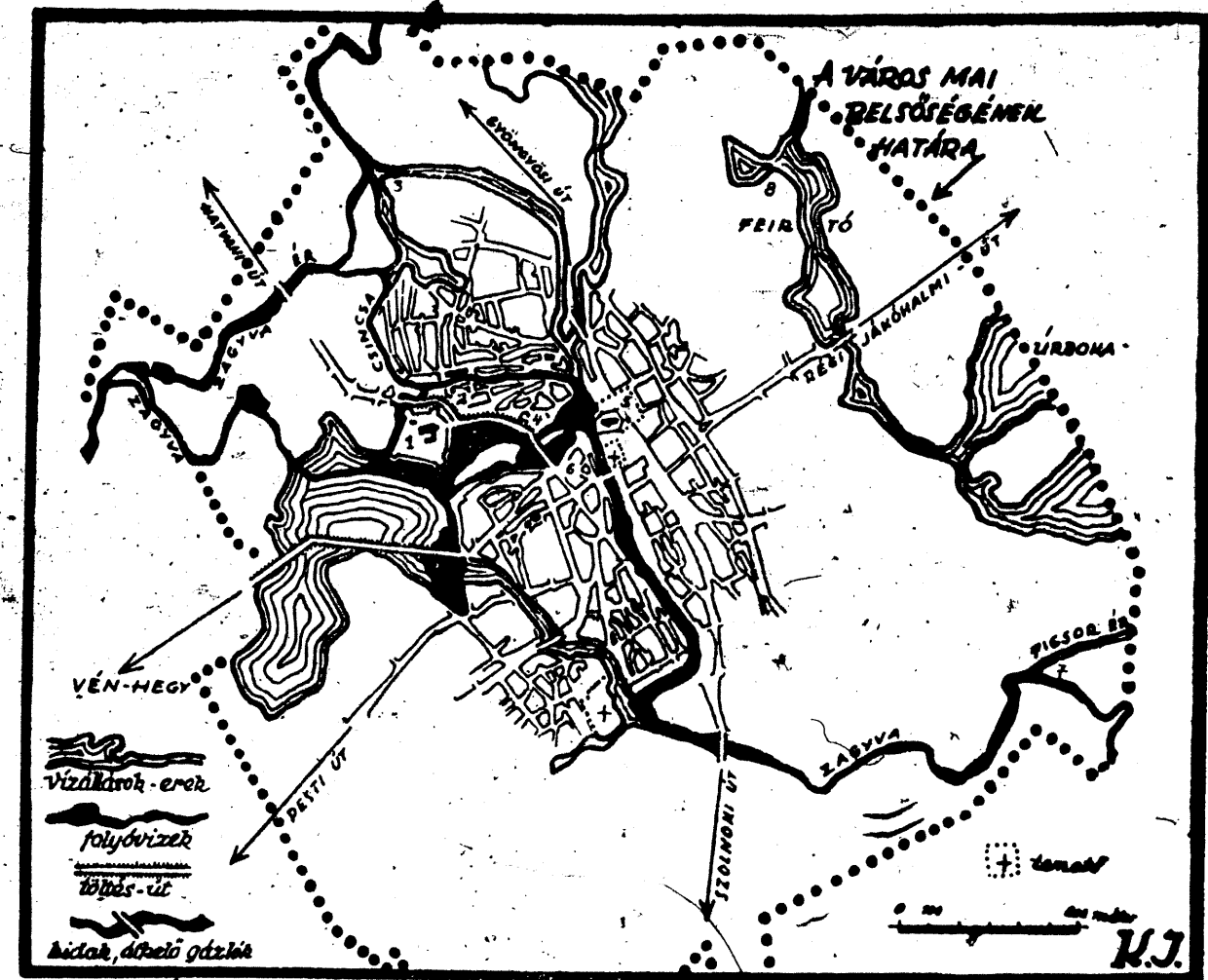
Írta: Komáromy József

A XV. századbeli Jászberény településéhez az Ugar 6. számában vázlatos képet igyekeztem adni a rendelkezésünkre álló gyér számú adatok alapján.

A XVI. századbeli várost már sokkal több ismert adat segítségével rekonstruálhatjuk. A fellelt anyag szélesebb terjedelmű, konkrét és plasztikusabb, s így ennek alapján a kapott kép is biztosabb. Ha valaki figyelemmel kíséri előző cikkemben az ott megvont városhatárokat és azt rávetítette a mai várostérképre, láthatta, hogy a város a XV. században nem terjedt túl északon a Csinscsa vonalánál,

keleten a mai Bercsényi-útnál, délen a mai közpörház környékénél és nyugaton a református templom mögötti vízállásos résznél. A figyelmes olvasónak feltűnhetett az is, hogy a régi Berényt hatalmas vizek övezték. Fodor Ferenc mondja, hogy a város egész balparti része tulajdonképpen egy nagy sziget. Említett cikkem még ennél is tovább ment: láthattuk, hogy a jobbparti része is végeredményben sziget volt, a Zagyva régi, zabolázatlan medertömegében szintén védett települési hely.

Ezt a kettőt — mintegy ezer kat. hold nagyságú —

Jászberény vízrajzi térképe és beépülése a XVI. században.

A Zagyva északi partján, a kolostor területén áll a török erősség három bástyával, előtte a Jedám akkori beépült része. A Csinscsaig tartott es a védett elővár, azon túl néhány házacsa és nagy óla- és asztró-kertek húzódtak a Tócska-utcai Er-mederig. A főtemplom és a főtér környékét a Bercsényi-út őrzi meg a lakosság, kijebb kerégek, legelők terültek a Fehértóig, azon túl pedig a Zeombikos kéteserholdas tava állott. A vártól délre a Zagyva hatalmas kiöblödései és lefolyásai tették védetté a települést. Itt töltésűt vezetett a törkö-sötök és Hozmán heg. malmához az Öreghegyen keresztül. — 1: Klostrom-erőd. 2: A török-bíró háza. 3: Hégliné malma. 4: Pasamalom út kerékre. 5: Paróthiális főegyház. 6: Kat. kápolna, később ref. templom. 7: Fiesor Márton háromkerékű malma. 8: Téglaégető.

szigetet ülte meg lassan a XV. századi Berény: magyarok, besenyők, s a kötöttebb megtelepedéshez lassan hozzácsokó jászok egy-kétezernyi lélekből álló összalakossága. Prückler József mutatta ki a négyzállási gyűrűlelet kapcsán, hogy az ősi Négyzállás magyar falu volt eredetileg és körülötte helyezkedett el a jászok téli szállása. Berényben is így volt a XV. és XVI. század folyamán. Sok emberöltő, a szilaj pásztorokdásból a földművelő életmódra való mindzélőbb

átterés hozták meg annak a végtelen lassú folyamatnak eredményét, hogy a XV. században már két köegyház körül zajlik le Berényszállás élete.

A folyamat tovább fejlődik a XVI. század első felében és a város növekvő helyzeti erejét nem tudja megállítani a török hódoltság első pár évtizede sem. 1548-ban tudjuk, hogy a török maga jelöli, ki a fegyveresét felmerülő peres ügyeinek egyik igazgatója székelyföldi Berényit

és ebben nem kisebb városok a sorstársai, mint Buda, Komárom, Pécs, Sziget, Eger, Zágráb és Velláke. A következő év arról híres, hogy megalakul a városban a *dedkók céhe*.¹⁾

1552-ben teszi a kezét a török Berényre. Hét év múlva szemet vet a ferenczi zárdára és templom épületére, hogy ott erősséget emeljen. Az itteni temetőt ekkor már erős kökerítés övezte. Még nyolc év kell ahhoz, hogy a gondolat valósággá váljon. 1567-ben palánkkal erősíti meg ezt a természettől védett helyet.²⁾ Beköltözik a török tisztek és fegyveresek, 15 ágyút állítanak fel a várban.³⁾ 1584-től tíz évig rendes török bírja a várost, egy alkalommal pedig megemlékeznek az oklevelek „Berény vajdájáról és kormányzójáról” is.⁴⁾

A török kádi a lakossággal épített magának házat (talán itt lehet a Szele Ambró féle ház hátsó részének török eredetét kutatni), *teglalapú dolgozik és öt malom örül a városban és környékén*.⁵⁾ Csupán az 1560-as években zavarja meg a város életét a régi és az új vallás közötti viszály annyira, hogy kettészakad a város: a balparti *Jászvárosra* s a jobb parti *Magyarvárosra*. Ez azonban gazdaságilag nem törli meg a város lakosságát. A két különálló közigazgatás terhét 1588-ig bírja ki a város, aztán ismét egyesül. Lassan ellejlik az „előkelő polgár” Péter deák, Mathus Balázs és Ferenc főbenjáró bűnét, akiket 1560-ban a zárdai felgyújtásával vádoltak. A rendbehozott zárdát a török kasszárnyának használja fel, az ép templomot löszraktárnak és istállónak, sekrestyéjét gőzfürdőnek. A katolikusok rendelkezésére csak „a parochiális főegyház” áll, egyúzt csak felében, mert másik felét a protestánsok használják. Ez a kérdés csak az 1580-as években rendeződik: ekkor kapják meg a protestánsok a Zagyva-partján — a mai Sörház helyén — álló nagy kápolnát.

Az ekkori birtokviszonyok rendezettségéről két adásvételi szerződés ad képet.⁶⁾ Az egyikben (1574) „nemes Szabó, másképen Füzesy Tamás berényi lakos” adja el *berényi házát és udvartelkét* Kerekes Jánosnak. A szerződés pontosan körülírja a házat és telket: északi szomszéd Szabó György, keleti szomszéd Mátyás lelkész, délről Asztalgártó Péter és nyugatról Nyíró István. A nemesi udvar körül lévő „hat népes zsellértelek” szintén az adásvételi tárgya, ezeken Szűcs Dénes, Gyali Imre kocsi gyártó, Bor-nemisza Péter, Szentgyörgyi Antal és Sándor, valamint Kádas Balázs lakik.

A másik érdekes szerződés „a Végházy nemes testvérek” házáat említi 1576-ben Aga Pál és Fodor Albert szomszédágában.

Ime, Jászberény települési történelmében első ízben kapunk szinte telekkönyvileg határozott ingatlan-adatot, csupán azt nem tudjuk, hogy a város területén hol helyezték el ezt a két pontot.

A város házái között tehát olvasunk nemesi házról és udvartelekről, de olvashatunk az egyik összeírásból⁷⁾ olyan kifejezést is, ami félig földben álló putrlházakra következtet.

Lássuk most, hogy Berény a XVI. század végéig milyen területet foglalt el a mai belsőséget jelentő és nagy kiszáritott területet magában rejtő 1328 kat. holdból.

Elsősorban a Csincsa feletti rész települt tovább északra a szétszórt házacskák laza sorával. Alkalmassá a mai Tuzok-utca vonaláig, mert itt az Érből vízfolyás haladt kelet felé és a régi-temetőnél délnek fordulva, részben az Ústőkös-utca vonalán szakadt a főtemplom feletti Zagyvamederbe. Itt a Zagyvának egyik legősibb medréről van szó. A keleti részen a Bercsényi-ut vonalán volt némi fejlődés és itt különösen a régi jákóhalmi út, mai Fehértó-út környéke körül csakazon a Bercsényi-útnak az ősi települést *egykorinál bővebben övező rajza* arra enged következtetni, hogy az egykorinál határozott települési vonal állott

fenn, *amint belül inkább sűrűsödött a lakóhelyek tömbje erős osztódású folyamattal, és kívül sokáig fennmaradt az őlaskertek hatalmas tömbje, ahol a keleti vízfolyásokban a barom ifatóhelyeit biztonságosabban lehetett megközelíteni, mint bárhol a város területén.*

Itt a keleti részen a Fehértó, Somjai tava és az Urboka a Ficsor-érrel majdnem összefüggő vonalban zárta el a várost. A Zsombikósnak nevezett kétezerholdas állóvíz fektült itt az ősi város és Jáköhalm között. Jáköhalmat csak száraz időben lehetett megközelíteni a Fehértó és Somjai tava között, a Bibichalom mellett a Kenderháton ott, ahol az ősi Nyavalyka (Novojka) a Nagy-érrel együtt beleszakadt a borsóhalmi nyílasok alatt a Tarnába.⁸⁾

A Zagyva jobbparti része, az egykori Magyarváros, a mai református templom mögötti részen népesülhetett, épülhetett tovább, a pesti út vonzási irányában. Itt szintén egy ősi vízfolyás határolta el a várost a külvilágtól. Abból a hatalmas tószertű vízállásból ma a korcólya-tó maradt, de egykor egészen a XVII. századig vízzel borította a mai hatodik kerület több mint felét. Ennek a vize — a mai Bige-utcai szoroson át — a közközháznál szakadt a Zagyva medrébe. Ezen a nagy tavakkal szabdalta, ingoványos területen egyébként egy töltésűt vezetett a *vénhegy-i török szülőkhöz*, jóval feljebb a mai Rákóczi-útnál. Ez a töltés a Szőlő-utca végén kezdődött és a mai Veres Gerzson-ház előtt fordult a mai dohánybevaltó mögé. Feltehetjük, hogy nedves esztendőkhöz nem lehetett a Pesti-út egyes szakaszait és átkelőit használni a klastromerőd okozta nagy vízduzzasztás miatt sem. Ezen a töltésen nemcsak a török szülőkhöz, hanem a Malomszögben lévő *Hozmán bég neyerékü malmához* is vezetett az út. (U. n. külső-malom)

A városnak kétségtelenül legérdekesebb pontja volt számunkra ma a *kolostor helyén álló erősség*, aminek északi oldalát három bástya, keleti és déli oldalát a Zagyva kiterjedt víztömege, nyugatról pedig a Becsey-kertben húzózó vízesárok védelmezte. Az erősség északi oldalát, a bástyák előtt még külön sánc óvta, ezen vonul később a hatvani út. Az erősség bejárata a keleti bástyánál lehetett, ahonnan az összeköttetést biztosították a város jobb parti részével a belsőzúgó töltésén. A vár szűkebb környezetéhez tartozott a Jedám Csincsaig terjedő része, ez a Csincsameder volt a külső vár-árok. Ebben az elővárszerű részben laktak a török helyőrséghez tartozó puskaművesek, kerégyártók s egyéb kézművesek. Itt volt tárolva a lakosság részére biztosított szénatömeg nagy része is.

1584-ig tart ez a helyzet Berényben. Ekkor aratja Teuffenbach generális ismert turali győzelmét. Ennek következtében a török menekül a berényi várból is, felgyújtja. Ugyanebben az évben zúdul a városra a krimi tatárok kíméletlen hada is, úgyhogy *1617-ig a város teljesen kihalt*, allig néhány lakosa tengeti életét pusztuló falai között.

Ez a korszak volt az első halálos csapás a fejlődő város életére.

¹⁾ Prückler József: Négyezzállási gyűrdület. Jászmausum Évk. 1937. 59. old.

²⁾ Tóth Tiwadar: A jász-kunok története a török hódoltság korában, Szolnok, 1913. 25. old.

³⁾ Gyárfás István: A jász-kunok története, IV. k. 88., 115. oldal.

⁴⁾ Komáromy József: Jászberény várának hadiszomszéd-készlete 1594-ben. Ugar 1942. évf. 12. szám

⁵⁾ Fodor Ferenc: A Jászág életrajza. Budapest, 1942. 432. old. U. ott 432. old.

⁶⁾ Gyárfás: i. m. IV. kötet 135—137. old.

⁷⁾ Orsi. Levéltár. Bpest: U. et C. fasc. I. Num. 2. Perinontiae Arcis Agriensis 1567.

⁸⁾ Mikoviny Sámuel, Bedehovich Lőrinc, Major Gábor térképei, 1735, 1791, 1798, 1817.

Botnak két vége

Írta: Kiskún József

Októbernek elsejével Pócsi András bevonult. Hogy ki volt, megmutatta kalapján a pántlika. Négy szíjat lebegtetett rajta a szél. Mindegyik félaraszos volt s valódi gócsi pántlika. Ezt pedig csak gazdag legény viselhette kalapján.

Vele a hängös legények mind bevonultak. Elcsendesedett a falu éjszakája. Ez a csend azonban csak addig tartott, amíg a kisebbek, a nyálasok fehbátorodtak.

Amikor a Bagi Máriaék háza előtt a görbenyákú nyárfáról sárga aranyat ezitált az őszi szellő, már hangoskodni kezdtek a legények. Bezörgettek kapukon, ablakokon. Ha nem akarták meghallani odabent, olyanokat hujángattak, mint az éhes erdőkerülő, mikor feleségét keresi a rengetegben.

Bagi Máriaék kapuját is bezörgették. A békeség kedvéért kinézett Mária s a suttyók közül engedett egyet. Talán éppen azt, akit vállonérített a sötétben. A többi arrább lódult. Egy darabig ez az egy legényke járt a lányhoz. Csak épp hogy járjon valaki, mert ezt így kívánta a falu rendje.

Mindenszentek táján a Göböljárásból egy hatalmasabb legény vetődött a ház tájára. Mária csak a búcaiból meg a kocsmái verekedésből ismerte, s nagyot nézett, amint öles juhászbotjának társaságában Nagy Szarvas Gábor csütörtök estén beköszöntött hozzájuk.

A névtelen suttyó számára hamar véget ért a pünkösdi királyság. Vette a kalapját, megforgatta kezében s minthogy senkinek se volt száva hozzá, elköszönt a juhászbot elöl.

Igy maradtak magukra Mária meg a Nagy Szarvas-gyerek.

Ettől kezdve a csütörtök este Nagy Szarvas Gáboré volt. Ha nem is minden csütörtök, mert a Göböljárás messze esett a falutól s a nyáját csak nem lehetett miudég magára hagyni.

Két telet és két nyarat töltött el így a legény a lány mellett látogatásban.

Beköszönt. Fővegét lecsapta a padkára. Juhászbotját maga elé vette, kereszibe fonta rajta a lábait, rákönykölt a kampóra és nézett Mária, aki az asztal sarkán ülve fonogatott vagy hímezte holmiját.

A szemek akaratlanul is találkoznak. Olyanok azok, mint a gyerek, aki azonnal sír az anyja után, ha nem láthatja. Mária hidegen bámult a legény mély szeméibe. Mentől jobban bámult, annál inkább hitte, hogy ennek az embernek a szemei átalakultak birkaszemekké. Szó csak a krumpliról, jószág-ról, meg az erdei madarakról esett köztük, mert a legény soha egyebet nem indított. Baginé már únta is a sok hiábavalóságot. Sokallni kezdte az olajat, ami hiába égett anyyi estén a kis lámpában. Már azon gondolkodott, hogy miképpen adja tudtára a család határozatát, mely szerint az ilyen semmirekellő embernek kívül tágasabb.

Mária csak marasztalta. Érezte, hogy nem jó az ilyen kujtorgónak bánatot okozni. Keservében szétveri botjával a kocsmát, összetöri a hidak karfáit és behorpasztja a dezkapalánkokat, ha végigveri a falut. Ha titkot hord a szüre alatt, majd

kiforr belőle, vagy ott vesz, mint a mag, amelyik száraz rög közé hullt. Rá is hagyta.

A második öszön megint nyúlui kezdtek, az esték. Mária édesanyja megint számolgatta az olajat, s nógatta a lányt, hogy vessen véget ennek a haszontalanságnak, mert az idő is halad, meg a Bobár Panna egyre érdeklődik a Csala János szánta fia irányában.

Jó benne jártak már az öszben. A Nagy Szarvas-gyerek megint ott ült a padkán. Álla alól elővillogott a juhászbot sárgaréz kampója. Ezen akadt meg Mária szeme.

— Gábor — kezdte a szót Mária — minek az a nagy bot, ha nem használod? Téged senki se bánt, mert nem is mer bántani. Hát meg lehetnél bot nélkül is.

Hát a bot nemcsak támadásra való — felelte a legény. Arra csak az egyik végit használjuk. A másik vége a védelem szerszáma.

Okos szaván megérzett, hogy ő már kiszolgált a katonasort. Úgy beszélt, akár egy szabadságot hadvezér. De Mária nem sokat értett ebből. Szerette volna, ha erről a botról valami frisseget hall. Kívánta is a lelke, mint ahogy a várkisasszony lelke kívánja imádója részéről a hőstettet. Nagy Szarvas Gáborban azonban aludt a lélek. Vagy talán elfáradt már. Megúnta a régi, betyáros világot s elcsendesedett.

De Mária csak nem hagyott neki Békét. Folytatta a beszédet: hát Gábor, ha asszonyod volnék s valaki utánam lelelkedne, mire volna a botod? Támadásra vagy védelemre?

Embere válogatná! Ha magamfajta lenne, megtámadnám. Ha nyiszlettebb lenne, utána vág-nám a botot s ezzel is megvédenélek!

— Ha többben lennének? — öntött Mária az olajból a tüzre.

Ha többben lennének, többfelé akadna dolga a botnak. Egyik végének is, másiknak is.

— Hát mit tennél, ha véletlenül hazakerülne Pócsi András és itt találna?

Azt még a botom se tudja. Egyik végit használnám, az biztos!

— Hát melyiket?

Azt a helyzet mutatná meg, Mária kám.

— Hát, hallod-e, úgy sincs igen sok értelme a mi barátságunknak, szép szóval mondom, ne is gyere többet hozzám, mert András írt, hogy jó viselete miatt két héttel hamarabb szabadítják a s jövő héten már hazajön. Szemedbe mondom, várom is.

A legény félyállra vetette szűrét, nagyot kopantott botjával és sarkonfordult.

Mária ki se kísért a kapun. Ebből is sokat érthetett a legény, ha volt hozzá értelme.

A rá következő csütörtökön este a nagy lámpát gyújtotta meg özevgy Baginé. Hallották, hogy András leszereelt s itthon van. Ha szívét el nem adta a városnak, akkor ez a csütörtök este az évé. Senki se más!

Be is kopogtatott.

Dolmánya alól ragyogó, csillogó...

szívet húzott elő, a sok beszéd helyett elmondta szíve szándékát. Feleletül csak azt várta, hogy az öregasszony kisomfordáljon a konyhába. No, ezt meg is tette óvatosan. S ahogy behúzza maga után az ajtót, úgy ugrott András nyakába a lány, mintha ringó fa ágáról ugrott volna le. Két gömbölyű karjával átfonta nyakát, mint a tilalomfát a szederinda. Jó, hogy az öregasszonynak többféle dolga akad a pitvarban.

A két szív édes csendjét csizma kopogása zavarta meg. Hatalmas ember csizmái dörögtek a folyosón. Verte a sarat. Egyet-egyed dobantott a bottal is. Arról is rázta a sarat.

Szétrebbent az összefonódott két ember. Mária arcán a félelem vonásai suhantak végig. Igazgatta haját, mellkendőjét s izgatottan ült az asztalszéle.

— Mi az, Mária? — Mi van veled? De elváltotál! Mitől félsz? — hajolt föléje a legény.

Attól, hogy neked nincs is botod. Hogy is jöhettél el így, fegyver nélkül?

— Hogy-hogy? Hát lezereltem, úgy!

A külső ajtó már nyílt is. Hallatszott a Nagy Szarvas-gyerek dörgő hangja, amint az öregasszonyra köszöntötte a jóestét.

Mári beljebb húzódott a tükör alá, mint aki már is menedéket keres. A juhászbot rezes kampója nagyot koppantott a reves deszkaajtón. Várta az igent vagy a tesséket.

Tessék! — szól remegő hangon Mária.

Belépett a Nagy Szarvas-gyerek. Kettejük mellett olyan volt, mint egy óriás. Lerázta válláról a nyírkos szűrt a padkára, de botjától nem akart megválani. Azt görcsösen szorongatta kemény markában. . . . Jaj, be félelmetesen villogott a végén a birkafogó kampó!

Mári összébbhúzta mellén a kendőt. Szemét, fülét is bele szeretne volna temetni. Arca egyre sáppadt, szemei egyre tágasabbra nyíltak. . . .

Pócsi András katonásan lépett a jövevény elé. Kezet nyújtott neki olyan méltósággal, ahogy a nagy gazda fia nyújtja azt a szegény pástorgyereknek.

Mári azt várta, hogy most el se ereszi az óriás a törpe kezét, hanem földre rántja s kettejük közül egyik ott marad a csatatéren. . . .

Nagy Szarvas Gábor fénylő szemekkel, meleg, barátságos hangon viszonzta a jóestét. Mária felé megrázta a juhászbotot s neki is odamosolygott egy szíves szót.

Aztán szétváltak, de még nem ültek le. Gábor András elé állt, mint a számadó juhász a gazdája elé s néhány szót mondott: András kám, két esztendeig megőriztem a rám bízott nyájadat, meg Mária kádát. Részben én őriztem, részben meg a botom, akinek egyik végét magad is ismered a Vadruca-kocsmából, de bocsáss is meg érte. . . . Bizto-érdekül, hogy a botomnak még a másik végét nem köllött használni ezek között a nyápicok között.

Levél öcsémhez!

Irta: Fecske András.

Látom, eljutottál arra a pontra, ahonnan a kétségbeesés nem esik messze. Pedig fiatal vagy és mostani állapotodat a kicsinyhitűeknek mehetsz megköszönni. Hidd el, nincs igazuk, amikor elernyedt lélekkel, ölhetett kezekkel nézik az eget és már az ima se jut eszükbe. Pedig csak annyi történt, hogy amiről az emberek oly sok szépet tanultak az iskolában és később maguk is szavalnak róla és jelszavakat dobálnak ol-tárára, a haza, most áldozatot követel tőlük és nem hangos hazafiságot. Egyszóval: beváltani tartozunk a belénknevelt hazafiságot. A baj, Ócskós, ott van, hogy nagyon sok a számuk azoknak, akik még ennél most is ismernek fontosabbat és szeretnék elhesegetni a keleti peremek felől röpülő vészhireket, hogy közben egyéni kalandjaikat az önsé nagyvíványú jegyében folytathassák. A valóságot azonban nem lehet elfújni a keleti égről, éppen ideje, hogy mindegyikünk rábredjen: a jelen pillanat már nem engedélyezheti az élet békebeli igényeit. Politika és egyéni

igyekezet egyetlen feladat teljesítésére tömörül: a magyar lét megtartására. Ehhez — Édes Öcsém — magunkbarokadás nem elegendő. Ezért nehogy megtévesszen a feketelékű emberek életstílusa, mert rád még nagy szükség lesz. Nemcsak amikor férfi modurlattal félre kell tolni mindazt, ami egy élet keretein belül számbajöhet és csak arra határozzuk el magunkat, amely egyedül marad hátra: hogy ami a magyar határokon belül van, az nekünk szent és megvédjük, hanem majd ha itt vérből és vasból újjászületik a magyar élet, akkor is. Józan határok között sohase volt tilos az idealizmus. Igazad van, rengeteg csalódás jár vele. De azt se feledd, hogy alkotni, nagyot cselekedni is csak vele lehet. Mindig azoknak tétetett bölcsőjébe, akik az átlagnál többre hivatottak. Ne vedd gőgös nagyratörésnek ezt az értékmegkülönböztetést, hiszen a többre hivatottság épp annyira munka és küszködés és családias is, amennyire dicsőség. Az igazi hivatás meg abból ismerzik meg, hogy alázatosan fogadja a dicső-

seget. Ezt, ha szétnéztél eddig magad körül, tapasztalhattad.

Ha eddig nem elégedtél meg önmagaddal, ez tán se féltelék. Hadd idézzem a klasszikus mondást: ad maiora natus sum. Mind egy, hogy a háború után keressédel keresed-e meg a kenyeret, vagy mint tanár, mint egyszerű hivatalnok, az agyaddal: ahol leszel, idézd fel ezt a szállóigét. A lényeg, Édes Öcsém, nem mindig az, amit az erősebb torkúak kiabálnak. Nem az a fontos, hogy honnan jöttél, hanem hogy mi van a tarsolyodban! És azt is hidd el, hogy abban az új hazában ennek kell lennie a törvénynek!

Nyugtass meg, hogy nem enged befröcsköltetni magad a sötét szívűek sötét vére. Hogy nem megy el a kedved azoknak láttán, akik még most is a lelkiismeretlenség útjain szaladgálnak. Hogy olyan ember vagy, akiért nem csorog hiába a bajtársak vére. Hogy olyan vagy, aki megérdemli a belépést abba az országba, amelyet most az igazak annyi kín és vér árán könyörögnek ki az Isten-től. Hol látlak viszont, Édes Öcsém?

A JÁSZSÁG TÁRSADALMA

Fodor Ferenc dr. munkájának áttekintése

Ismerteti: Fecske András

A KIVÁLTSÁGOS JÁSZSÁG HALÁLA.

A könyv menetétől eltérve hadd ismertessük a jászoknak egy érdekes kísérletét, amely ha sikertelenül is végződött, mint tény, erős fényt vet ennek a népnek arra a csodálatos erőfeszítésére, amelyet földjének és jogainak megtartásáért a századok folyamán kifejtett.

IV. László kun törvényei és az 1279-i királyi adománylevelével nagy kiváltságokat engedett a betelepülteknek, amennyiben nemeseket megillető jogokkal ruházta fel az egész jász népet. Kivonta tehát őket minden idegen földesúri beavatkozás alól, egyedül csak a nádornak tartoztak felelősséggel, azt teheték földjükkel, amit akartak. Így nőtt össze nép és föld, váltak egymás kiegészítő részévé. A kiváltságok azonban idővel hanyatlani kezdtek, végül 1514. 23. te. szolgálkává tette a jászokat, adó és tized fizetésre lettek kötelezve. A redempció újból visszaadta a föld szabad birtoklását, csupán kisebb közigazgatási megszorítások háruhtak a jászokra. Az abszolutizmus azonban újból megnyirbálta a kiváltságokat, a közigazgatási szabadságukból sokat veszítettek a jászok. Először öt, majd egy évvel később 1851-ben hét járásra osztották a Jászságot. Csak a Bach-rendszer bukása után állott vissza az 1849 előtti helyzet.

De mindössze 17 évig élvezhették újból a jászok önállóságukat. Az 1877. évi 1. tc. egyszer és mindenkorra elszegte a jászok kiváltságait. „A jászok részéről nagy harc előzte meg ennek a törvénynek meghozatalát. A veszedelmek elhárítására érdekes tervek is születtek. A jászok inkább maguk akartak megyévé lenni, mintsem egy másik megyéhez kapcsolni. Még térképet is rajzoltak és adtak ki a tervezett Jász-megyéről. Ez a tervet nagyon érdekes, bár szerzője ismeretlen. Az ősi jász községeken és eredeti jász pusztákon kívül, mint pl. Agó, Boldogháza, Négyzállás, magába foglalja természetesen a már megszerzett pusztákat, Szentandrás és Hevesiványt, a jász területekbe bezárt helyeket is, mint Kerekudvar, Monostor, Alattyán, Mizse, Tótkér, Kürt, az egykori jász birtokban volt földeket, mint Szászberek, Ujszász, az egykor ideiglenesen hozzácsatolt helyeket, mint Tápiógyörgye és Tarnaörs, amikre tehát bizonyos történelmi jogot lehetett formálni. De ezeken kívül meg akarták még szerezni a Jász-megye számára a szomszédos két megye néhány községét is, amelyek addig sohasem tartoztak a Jászsághoz; Hevesből: Víznek, Erk, Pély, Sülly, Kőtelek, Nagykörtü, Besenyszög falvakat és Szolnok várost, valamint Hatrongyos, Hostya, Akolhát, Sülly, Homorzög, Fokoru, Szentivány, Alcsi pusztákat. Pestmegyéből kívánták hozzácsatolni az új megyéhez Boldog, Szentlőrinc-káta, Boldogkáta, Nagykáta, Egreskáta, Farnos és Rékas községeket, a már említettekén kívül. Ezzel szemben a Kiskunsági pusztáknak közigazgatásilag való megtartását nem kívánta a tervet. Az új megye székhelye természetesen

Berény lett volna, mint annak természetes földrajzi centruma. A tervet megvalósítása esetében egy 375.320 k. h. azaz 2.161 km² területű magyar megye alakult volna.

A terv nem is lett volna elvetendő. A Jász-megye azonban ábránd maradt, a valóság Jász-Nagykun-Szolnok megye lett. „A jászok még maiglan sem tudtak ebbe belenyugodni.“ Berény, amely valamikor Szegedig lenyúló közigazgatási területnek, a hármass szabad kerületnek központja volt, most teljesen elvesztette súlyát. Megszületett a jászok szerint a „Muszály-vármegye“. A modern uniformizáló szellemű közigazgatás tehát 1877-ben végleg legázolta a Jászság történelmi múltját, patriarchális szellemű közigazgatását. A közigazgatásilag is levágott puszták lassanként végleg leszakadtak a Jászságról.

Fodor Ferenc is elparentálja a kiváltságos Jászságot:

„A Jászság, mint közjogi fogalom mint kiváltságos terület 1877-ben a történelemé lett. Ezzel — úgy szokás hinni — a magyar föld ezen részének közigazgatási viszonyai rendezettebb állapotba kerültek. Pedig ez alighanem téves felfogás. A megye ugyan urrá lett a jászok felett, de a jászok nem találtak meg mindent a megyei szervezetben, amiért önállóságukat fel kellett adniok.

... A Jászságnak mint politikai, közigazgatási lételegységnek a történelme egyike a magyar földön a legérdekesebbeknek, mert egyúttal egy nép élni akarásának, expanziójának története is. Egyetlen más szabad kerülete sem volt ennek az országnak, amely olyan nagy erővel tört volna ki eredeti területéből, mint a Jászság. Földrajzi szempontból érdekesebbé teszi ezt az a körülmény, hogy ahová a kiváltságos nép eljutott, oda mindenüvé magával akarta vinni kiváltságos földje területét, mert e népet és földjét közjogilag annyira összeforrasztotta egymással a történelme, hogy jászoknak csak ott maradhatott, ahol a föld is Jászság volt, ahol tehát szabad, autonóm jász életet tudott maga körül teremteni. Másutt mindenütt beolvadt, eltűnt. És amikor a Jászság földje is megszűnt közjogilag Jászság lenni, akkor tulajdonképpen eltűnt a jász nép is, amely eddig is inkább már csak közjogi fogalom volt mintsem etnikum.

Nem maradt a jászoknak semmi a múltból, csak az emlék és az öntudatuk.

TÁRSADALMI RÉTEGEZŐDÉS.

A jász nép társadalmi tagozódása valószínűleg némileg már a 14 században megindult, amikor a birtokosok (szálláskapitányok) elkülönültek a falusi elemtől. A nemesi osztály a 16. században alakult ki a Jászságban, de mindeddig még egységesnek mondható a jász társadalom. Az igazi rétegződés a redempcióval kezdődött. Kialakult a redemptusok zárt osztálya, alattuk voltak a földet nem váltó irredemptusok és végső helyen a asel-

lérek. A cigányok a 18. század közepe táján szivárogtak be, azóta minden községbe jutott belőlük bőven.

Érdekes a Jászság magatartása a zsidókat illetően. Dacolta a nádori intézkedésekkel, a jászok eltiltották a zsidók betelepülését. 1849-ben, amikor a kormány a zsidóság részére is biztosította a szabad költözködést, Apáti még nem adott engedélyt a zsidó kereskedők beköltözésére. Berényben viszont már 1850-ben sikerült behurcolkodnia egy zsidónak, és ezzel meg is indult a jászföld zsidóktól való elzárása. A Jászság fogadta be a zsidókat legutoljára az országban, és aránytalanul kisebb is volt itt a számuk. Legtöbb 1910-ben, 2.116. 1930-ban már csak 1.508.

Egységes a Jászság képe vallási téren is. Volt ez a kép ugyan tarkább is, például a 17. században, amikor Berény két részre szakadt, a Zagyva jobb partján, a Magyarvárosban laktak a protestánsok, a nagyobbik településű bal part a katolikus volt. A bevándorló földváltók túlnyomórészt katolikus vidékekről jöttek. Ez a tény, valamint a katolikusok nagyobb szaporasága okozta, hogy ma a reformátusság száma lefelé halad a Jászságban.

A jász társadalom zöme mindenkor a földművelés volt. A kigazda osztály úgyszólván egyenes leszármazottja az egykori földváltóknak. Egyetlen átfogó tekintettel: a jász kigazda az utóbbi idők óta fogva „inkább egy lecsúszás, mint birtokszerezés folyamatában áll.” A föld elaprózó-

dott, a hajdani büszke redemptusok ivadékai „a legalacsonyabb birtokkategóriában vannak... Ha most meggondoljuk, hogy csaknem két századdal előbb, 1745-ben megtörtént földváltás idejében összesen 2216 család osztozott a mainál sokkal nagyobb jász birtokon, és egyúttal — csaknem kizárólag — csupán ezt a népet kellett eltartani a jász földnek, hiszen más foglalkozásuk alig voltak, s egybevetjük ezzel azt, hogy ma 11.132 birtokos családon kívül még 35.458 más család, illetve kereső is él bár közvetve, de többé-kevésbé mégis csak a jász földből, illetve a jászföldön, bizony meg kell állapítanunk, hogy a jász társadalom alól ugyancsak kiszaladt a föld, jobban mondva ugyan csak rászaporodtak a földre. „A társadalmi rétegződés 1930-i képe a következő: a Jászság 106.317 lakosának csak 44%-a kereső, tehát 46.590. A keresők közül foglalkozás szerint 68% östermelő, 16,8% iparos, 3% kereskedő, 0,9% közlekedési, 2,8% közszolgálati, 0,6% véderőhöz tartozó, 1,1% napszámos, 2,2% nyugdíjas és tőkéből élő, 3,1% házi cseléd, 1,2% egyéb foglalkozású. Berény csupán csak annyiban városiasabb társadalmú, hogy közigazgatási rangja és múltja, nagyobb számú lakossága alapján több benne a kereskedő és tisztviselő, valamint az ezekkel járó más foglalkozásuk aránya, mint a jász falvakban. Végeredményben tehát a jász társadalom városban és faluban ma is lényegileg azonos összetételű és elsősorban földhöz tapadó társadalom.”

(Folytatjuk.)

IPARTESTÜLETI HÍREK

Ipari munkavállalók fizetési szabadsága.

Az 1937. évi XXI. t. c. végrehajtása tárgyában kiadott 3.000/1938. Ip. M. sz. r. 27. §-a szerint a fizetési szabadság legrövidebb időtartama egy évi folytonos szolgálat után 6 nap.

Iparosoknak ugyanazon munkaadónál eltöltött öt évi folytonos szolgálat után legalább 8 napi fizetési szabadságot kell adni. Ez az időtartam a tizenhetedik szolgálati év betöltéséig három évenként egy-egy nappal növekszik. A tizenhetedik szolgálati év betöltése után a szabadság legrövidebb tartama 12 nap.

Ennél rövidebb tartamú fizetési szabadságot nem lehet adni.

A rendelet 29. §-a szerint az évenkénti fizetési szabadságra nem lehet beszámítani sem a törvényes munkaszüneti napokat, sem azokat a napokat, melyeket az alkalmazott betegség, baleset, vagy lebetegetés miatt mulasztott, kivéve, ha a betegség a szabadság megkezdése után következett be.

A 31.000/1944. Ip. M. sz. ren-

delet 1. §-a második bekezdése szerint a fizetési szabadság első ízben annak jár, aki az 1944. év folyamán bármikor egy évi folytonos szolgálatot betöltött. A fizetési szabadság legrövidebb tartamának növekedése szempontjából az 1937. évi január hó 1. napjától eltelt szolgálati időt kell számításba venni.

A fenti számú rendelet 4. §-a szerint, ha a fizetési szabadságra igényt adó szolgálati év eltelté után, de még a szabadság megkezdése előtt a szolgálati viszony megszűnik, a munkaadó köteles a szabadság tartamára járó illetményeket az alkalmazottnak a szolgálati viszony megszűnésekor azonnal kifizetni. Ezt a rendelkezést az alkalmazott katonai szolgálatra való bevonulása esetén is alkalmazni kell, még ha ezzel a szolgálati viszony nem is szűnik meg.

A fenti rendelkezéseket nem lehet alkalmazni, ha szolgálati viszonyt a munkaadó azonnali hatállyal felbontásra jogosító olyan ok alapján szünteti meg, amelyért az alkalmazott felelős.

A tanoncok szabadságát a 30.000/1936. számú Ip. M. rendelet 49. §-a szabályozza, mely szerint a tanoncnak legfeljebb két részben megadható 14 napi szabadság jár. A szabadságot a tanoncnak az iskolai szünetben kell — kívánását lehetőleg figyelembe véve — megadni. Ezen szabálytól eltérni csupán az idejéhez kötött iparoknál szabad.

Az iparos köteles a szabadság idejét kezdete előtt legalább 8 nappal a tanonccal közölni és az iparrestületnek, valamint a tanoncskola igazgatójának bejelenteni.

A tanonc szabadságába a betegségben töltött időt, ha csak nem a szabadság megkezdése után betegedett meg, betudni nem szabad.

Az ipari munkavállalók fizetési szabadságára vonatkozó fenti tájékoztató a leggyakoribb, mindennapi esetekre vonatkozik. Egyéb kitételek, mint a fizetés összegének megállapítása, rövidebb munkaidő megszakítás, stb., a hivatkozott rendeletekben részletesen elő van írva. A rendeletek az Iparrestületnél megvannak. Sziklay Ferenc.

A vezető értelmiség kérdése

Ezelőtt jó néhány esztendővel, amikor a háború közelgő rémét még csak nagyon kevesen sejtették, a jász ugaron nagy vállalkozás „akart lenni”. Valaki kitalálta, hogy milyen szép és dicső lenne, hogyha Jászberény főterén felállítanának egy jász Walhallát, egy olyan istencsarnok-félt, ahova beállítanák Attilának, Lehelnek, meg a jász nagyságok szobraikat.

A jász Walhalla nem valósult meg. Nem hirdeti a jász metropolis főterén, hogy a jászok gondolkodásában valami ferdeség van, mert ezen a földön más volna a dolgok logikai sorrendje. A Jászságban először jó utak kellenének, egészségvédelem, magasabb mezőgazdasági és ipari kultúra stb. és csak azután jöhetne valamikor a fényűző Walhalla.

Egy dolga azonban fel lehet használni ezt a Walhalla-ügyet. Hasonlatul, szomorú hasonlatul. Így hangzik: a magyar értelmiség zöme olyan a magyar életben, mint ez a Walhalla lett volna a Jászságban: idegen, előkelő és érzéketlen.

Vegyük sorra ezeket a vádakat.

Az értelmiség idegensége kettős. Életformájában és eredetében idegen.

Az életforma egyes összetevői természetesen lehetnek idegenek még a legkiegyensúlyozottabb társadalomban is. Az természetes, hogy ha szellemi munka az értelmiségnél túlsúlyba jut a népi munkájával szemben. Itt inkább az értelmiség kultúrájának színezetében van olyan eltérés, ami magyar szempontból tragikus. Ugyanis az értelmiség kultúrájában kevés az eredeti magyar vonás.

Az értelmiség eredetbeli, faji különbsége főleg a színmagyar vidékeken feltűnő. Ilyen helyen előfordul, hogy a nép között alig van idegen nevű, a vezető értelmiségnek pedig harmada-negyede névre idegen hangzású. Nem mondom, hogy ezek az emberek nem lehetnek nagyon jó magyarok, de bizonyos mértékig, még ha csak névben is, de idegenek.

Ez a többirányú idegenség nem lehet előnyös sem az értelmiség, sem a nép szempontjából. Kölcsönös bizalmatlanságnak lehet a szülőoka. És ez már magában is elegendő ahhoz, hogy megnehezítse az eredményes vezetést.

A második vádpont az értelmiség túlzott előkelősége. Ez abból fakad, hogy az értelmiség igazi vezető társadalmi rétegnek tekinti magát. Pedig csak külsőleg az. Mert nagyon sokszor csak a képzettsége van meg hozzá, nem pedig a hivatása. Egy szakmunkásnak vagy gazdaembernek lehet több jövedelme, lehet nagyobb tudása, tehetsége, hivatástudata, mint egyes „értelmiségi” embernek, de mégsem tarthat igényt előkelő vezető szerepre, mert nincs elég iskolai bizonyítványa, értelmiségi „nemességet” bizonyító kutyabőre.

A legnagyobb vád az értelmiség ellen: érzéketlensége a nép életérdekeivel kapcsolatban.

A multkorában olvastam egy zalai pap írását. A jó ember panaszkodik, hogy a zalai nép milyen elhanyagolt állapotban van és ugyanakkor az értelmiség nagy szeszenciója a Zalaegerszegen megalkult sakkertület.

Oh, szerte az országban, a multban, jelenben

is hányszor előfordult már hasonló eset. A vezető magyar értelmiség nem vette észre az erdélyi harangok elnémulását, nem sajnálta a kivándorló százazereket. Nem volt érzéke az öntudatra kapó magyar munkásság szervezéséhez. Ennek a nagyszerű feladatnak megoldását idegeneknek engedte át. Milyen szomorú, visszás kép. A gazdátlan magyar munkásságot idegenek gyámolítják. Idegenek adnak neki világnézetet, hatalmat jelentő tudást és énekeltetik vele a Himnusz helyett az Internacionálét.

Ennek az érzéketlenségnek következménye, hogy a ma annyira vajdító parasztkérdés megoldásában sokan az értelmiségnek alig tulajdonítanak valami jelentőséget. Azt hirdetik, hogy a parasztság sorsát csak maga a parasztság tudja jobbra fordítani.

Ennek láttára fel kell vetni a kérdést: igényt tartson-e az értelmiség vezető, nemzetnevelő és osztályegyensúlyozó szerepre, vagy pedig a vezetést engedje át a parasztságból és a munkásságból kiválasztódó vezetőknek, ő maga pedig mintegy „szellemi dolgozók rendje” illeszkedjék a többi társadalmi rend mellé?

Ha nálunk a munkásság és a parasztság művelt és anyagilag is erős volna, akkor az értelmiség vezetőszerepének lényeges csökkenése sem volna káros a nemzet életére. De a mai viszonyok közt, amikor az értelmiségnél van felhalmozva a tudás „tökéje”, akkor a nemzet érdekének károsítása nélkül ezt az értéket nem lehet kikapcsolni.

Ma ugyanis az a helyzet, hogy sem munkásságnak, sem a parasztságnak nincsen elegendő vezetőre képzett embere. Eppen ezért az értelmiségnek meg kell tartania vezetőszerepét, de hibáiból ki kell vetköznie, át kell alakulnia a nép érdekeit szolgáló igazi vezető értelmiséggé.

Elismerem, hogy az értelmiségnevelés is nagy munka, hiszen majdnem isteni művelésről, emberformálásról van szó.

Azonban ennek a nevelői munkának az értelmiségi életben tág tere van. Hiszen ez a társadalmi réteg jár legtovább iskolába és ehhez lehet legkönnyebben hozzáférni, hiszen a legtöbb szabadideje van.

Itt nem terjeszkedek ki ennek az értelmiségformálásnak minden részletére, csak az Egyház és az iskola szerepét szeretném röviden vázolni.

Az Egyház küldetése, transcendens célok megvalósítására irányítani az embereket. A társadalmi rétegződés és a társadalmi vezetés nem tartozik az Egyház hatáskörébe. Azonban az új vezető értelmiség kialakításában közvetve még is nagy szerepet játszhat. Van ugyanis a keresztény tanításban egy földi vonatkozásban is nagyon lényeges, de nagyon elhanyagolt parancs: a felebaráti szeretet parancsa.

Bármit vegyen
Ajándékozz? — mindig Szobocskytól
Nvugagyvásár !!! legye n!!!

Ha a földön szociális bajok vannak, akkor ennek a parancsnak betartása körül vannak bajok. Azonban erről a parancsról — talán anyagi vonatkozása miatt — kevés szó esik. Pedig a Szentírásban a dúsgazdag bűnhődése borzalmas. És ma mégis hány állítólag igazán vallásos dúsgazdag van, aki nem veszi észre, hogy hirtelen duzzadó vagyona mások kizsákmányolásából keletkezik. Ezt az Egyháznak is észre kellene vennie, és a felebaráti szeretet parancsát erőteljesebben hirdetni, mert éppen a hívőknek és különösen a hivatásos hívőknek a papoknak kellene ezt a parancsot nagyon komolyan venni. Igaz, hogy az Egyház az utóbbi időben sokat tett ebben a dologban. Itt gondolok a Hivatásszervezet munkájára, azonban még több, még komolyabb elhatározásra van szükség. Példáadás érdekében nem szabad visszariadni a komoly anyagi javakról való lemondásról sem.

Röviden: az Egyház szerepét az új értelmiség kialakításánál abban látom, hogy a hívő értelmiséget a felebaráti szeretet parancsával a népről való komoly munkára ösztönzi.

Az új értelmiség kialakításában igen fontos szerephez jut az iskola is.

Az iskola ma főleg ismereteket közvetít és ennek a tevékenységének eredményét jutalmazza, illetve bünteti. Egy jófejű gyerek, ha tanul, kitűnő tanuló lehet. Ez azonban egyáltalán nem biztosít senkit arról is, hogy egyuttal kitűnő vezető értel-

miség is lesz. Márpedig az értelmiséget arra kell nevelni, hogy belőle ne csak szakember legyen, hanem szociális ember is, akitől el lehet várni, hogy mint vezető ne csak a saját közvetlen hasznát lássa, hanem tudjon dolgozni a népért is. Ezért kell már az iskolában nagy súlyt fektetni a szociális nevelésre. A szociális készség fejlesztése nem könnyű feladat, de nem lehetetlen. A diákezüvetkezet és az osztálypénztár pl. nagyon alkalmas erre a célra. Az is igaz, hogy ennek a szociális készségnek a mértékét nehéz calculusokban kifejezni, de valami módon a végeredményben ezt is meg kell jelölni.

Ugyancsak az iskola feladata lenne a komoly szülőföld és népmisemert tanítása. Ez a tantárgy nem lenne unalmas, hiszen közvetlenül kapcsolódik a gyermek élményanyagához. Ugyanúgy fel lehetne használni az önképzőkörök is. Az önképzőkörökben foglalkozhatnának a tanulók a nép és problémáinak megismerésével, kultúrájának tanulmányozásával. Mert vajjon ma mit tudhat egy érettségizett diák arról, hogy mit jelentenek pl. a parasztság életében, a szövetkezetek és az érdekvédelmi szervek?

Ez a nevelőmunka minden körülmények között meghozná a maga gyümölcsét, az új szociális magyart értelmiséget, azt az értelmiséget, amelynek nem kellene félnie a nép jogos ítéletétől.

— d K —

ASSZONYOKNAK

Őszi kevert zsem.

Keverési arány: 2 kiló őszibarack 1 kg. körte, 1/2 kg. alma, 1 kg. szilva. Aludt, körtét meghámozzuk, feldaraboljuk, szilvát, őszibarackot kimagyaljuk. 1 kg. vegyesgyümölcsöt 30 dk. cukrot számítunk. Sűrű szirupot főzünk, előbb a körtét tesszük bele, 5 percig főzzük, azután hozzáteszük a barackot, ismét 5 percig főzzük, majd a többi és 15 percig főzzük együtt. Forró üvegbe rakjuk kis sallyell a tetejére, leköltjük és azon forrón pokrócok vagy párnák között hagyjuk másnapig.

Margarinos pite.

40 dk. liszt, 15 dk. cukor, 10 dk. margarin, 1 tojás, 1/2 csomag sütőpor, egy csipet szódabikarbóna, 3 evőkanál darált dió vagy kakaó pótló, annyi tej, hogy lágy, nyújtható tészta legyen. Nagyobb felét tepsibe tenni, lekvárt rá tenni és rácsot a tetejére.

Őszibarack zsem.

A gyümölcsöt megmossuk, magját kiszedjük, azután se nem hámozzuk se nem daraboljuk, hanem egész darabokban tesszük a sűrű szirupba. Egy kiló gyümölcsöt 35 dk. cukrot veszünk melyből sűrű szirupot főzünk és ebbe tesszük a gyümölcsöt, vigyázva kavargatjuk, hogy le ne égjen, de össze-őrni sem szabad. Aki szeret, minden üveg tetejére önthet egy kis rumot.

A margarinról.

A margarin tisztán kezelt megbízható zsiradék. A szervezet könnyebben emésztli meg, mint az állati zsiradékot csak tudni kell szakszerű konyhai alkalmazását. Mielőtt megvesszük, ne olvassuk fel, hanem a papírból kivevő tegyük porcellánedénybe és száraz, hűvös, szellős helyen tartsuk.

A margarin a magas hőfokot nem bírja azért ha rántást készítenek vele ne forrósítsuk meg, hanem foly-

ton keverve csak langyosra hevítsük. A margarin inkább világos rántásnak alkalmas. Ha felolvasztjuk, a lisztet csak rövid ideig pirítsuk benne, de jobb ha pirított lisztet használunk és azt tesszük bele a felolvasztott margarinba, utána mindjárt feleresszük vízzel.

Tésztafélékhez kiválóan alkalmas a margarin, különösen omlós tésztákhoz. Ezekhez 10%-kal kevesebbet kell venni a margarinból, mint egyéb zsiradékból.

Pihenőben.

Itt ülök Orawiczky kicsiny templomának kicsiny udvarában.

Az udvar temető: békés ember hantján s kicsiny keresztfáján pihentetem hátam.

Kis pihenőt kaptunk. Távol csata bömből, ágyú idehallik,

s gépmadarak — szörnyek — áthuznak felettem. — Itt csak szellő röpren, megsimítja arcom, fáradságot üzve a fulomb rámhajlik.

Csend ül a kis völgyben. Itt a hegyoldalon a madár sem rebben . . .

. . . Pihen test és lélek . . . Istenem, nem lehet csak hazagondolni, s álmodozni szebben!

Otthon, Jászberényben, a kertés kis házban egy asszony vár engem.

Két kisfiát ölben meg-megsimogatja, kacsókat fogva megimádkoztatja

az édesapáért . . . Érzem, óh ezt érzem! . . .

T. p. F. — 238.

SZIKSZAY LAJOS.

Labdarúgók nyomában.

Szeptemberrel mindig új forduló kezdődik a labdarúgásban. Ilyenkor visszapillantunk, hogy levonjuk a múltnak a tanulságait és hasznosítsuk a jövőre.

Előző számunk megjelenése előtt még folytak az országos küzdelmek a Rákóczi serlegért. Levente csapatunk a járási bajmokság, majd a hadtest első után az országos elsőségért küzdött. Nem volt könnyű feladata. De helytálltak férfiasan. Az augusztus 20-i országos döntő, melynek lefolyásából hangképeket a rádió is közölt, nem hozott eredményt. Döntetlenül végződött. Ezzel megmutatták fiaink, hogy nem a szerencse folytán jutottak az országos döntőbe. Az egy héttel később ugyancsak Budapesten megismételt országos döntő újra nem hozott eredményt. Bár az elsőség már-már felénk kacsintott, mikor egy öngóllal kiegyenlítettünk az ellenfél javára. Így a második mérkőzés is döntetlenül végződött.

Ez a második mérkőzés még nagyobb erőpróbája volt fiaink teljesítő képességének. Nagyszerűen harcoltak. Kár, hogy egyik-másik játékos idegileg már nem bírta az öldöklő iramot és az öngól is csökkentette a lendületet. Egy labdarúgónak sohasem szabad feladni a küzdelmet, ha még oly elveszítettnek látszik is a mérkőzés sorsa. A labdarúgásra éppen ez a jellemző, hogy hihetetlenül felfokozza a küzdőszellemet és az együttműködést egy célért. Ha bármelyik poszton csökken a küzdelemből, az egész csapat érzi a következményét. Azért labdarúgóink érteák már meg egyszer, hogy csak az vállalkozzék ilyen együttes küzdő munkára, aki nem adja fel a reményt az utolsó percig. Aki nem ilyen szellemű, az csak ártalmára van a labdarúgó sportnak. A labdarúgás össz-munkát követel, meghezózá bajtársias együttműködést. Aki nem követi ezt az örök szabályt, vagy nem érzi át ennek horderejét, ne hűsön labdarúgó cipőt. Ha ilyen szemmel nézzük a labdarúgást, akkor megértjük, miért annyira fontos nemzeti szempontból.

Mivel a második mérkőzés is döntetlenül végződött, kétszer 15 perces meghosszabbítás következett. Ekkor már lehetett látni, hogy az a csapat győz, amelyik nemcsak megérti, de követi is a labdarúgás örök nagy szabályát, amiről az előbbieknél szóltam. Kiesett egy küllő és dőcögött a kerék. Nagy tanítás ez minden levente labdarúgónak, aki még a kezdet kezdetén van. Aki nem érzi magában, hogy a 11 embernek egy emberként kell ott a pályán harcolnia, az ne kezdjen el játszani, mert többet rombol, mint épít.

Igy csapatunk az országos második helyre jutott. Nagyszerű eredmény ez. Reméljük, hogy folytatása következik.

Alig múltott el az országos küzdelem, kezdődik egy új forduló, új reményekkel, új biztatással. Az egész ország területén újra sorompóba áll közel 1300 csapat, hogy megvívja harcát egészen elülről. Természetesen mindegyik azzal az elhatározással lép a pályára, hogy ott akar lenni az országos első között. Most még nagyon korai volna megmondani, melyik jut el odáig, de hogy újra nagy harcot és küzdelmet ígér ez az új forduló, az bizonyos.

A Jászágban a két járás közegei egy csoportban küzdenek újra a járási elsőségért. Remek küzdelemre van kilátás. Ha az elmúlt évad járási eredményeit vesszük, az elsőség kérdésébe Jászárokszallás mellett, Jászákóhalma, Jászfényszaru, Jászkisér csapatai egyformán beleszólhatnak. De sokat ígérnek Jászapáti, Jászfelsőszentgyörgy, Jászsalszentgyörgy, Jászdósa és Jászládány csapatai is. Kíváncsian várjuk a küzdelmet, mely szeptember hó 24-én indul. Mindegyik csapat lelkesen készülődik, mindenki érzi, hogy nagy tét forog kockán. Fiúk! úgy induljatok és küzdjétek, hogy az országos első csapat a Jászágból kerüljön ki.

A levente labdarúgás csak akkor teljesíti feladatát, ha után-

pótlást teremt a társadalmi sport számára. Amikor a levente csapat tehát évről-évre legjobb játékosait továbbadja, rendeltetése szerint jár el. Ha egy levente csapat emiatt legyöngül, nem sajnálandó és főként nem hibáztható a vezetősége.

Megindultak a küzdelmek a Magyar Labdarúgó-Szövetség bajnokságaiért is. A NB. I. osztálya mellett a NB. II. és III. osztályait a nehéz utazási lehetőségek miatt egyesítették. Így a LEHEL olyan régi NB. II-ös csapatokkal került egy csoportba, ami sok-sok szép játékot ígér. A drukkerék ilyenkor mind kíváncsian várják, vajjon megállja-e a helyét kedvenc csapatunk? Nagyon egyszerű rá a felelet. Ha a csapat tagjai megértik, hogy a 11 embernek egy emberként kell a pályára lépni és egy emberként kell az utolsó percig harcolni — természetesen sportszerűen, — akkor a LEHEL megállja a helyét. Örvedetes volt látni a kezdetnél ezt a szellemet, ezt az elgondolást. Az elsőeredmények csak nem ártottak meg? Mert legutóbb mintha valahol törés esett volna az együtt-munkálkodáson. Reméljük, hogy nincs komolyabb baj és a kezdeti szép ígéret meghezóza a gyümölcsöt. K. I.

PORTRÉ

A lellem: magamnak szegő Oboa.

Hangja oly ritkán vig, csak mer esomorá.

Mert az életbenem sok volt a ború . . .

Ésért kevesen értik meg: nem csoda.

Sívem: mint a harangvirág hangtalan

Vágyakat csilingel élet-temetőn, —

Vesztett boldogságát sirja reszketőn . . .

Est keresi s érte bolyong éjtalan.

Szomem: lellem pitvarának ablaka.

Ósist keres fénylő tükörre

Mindenséget ölél — szivórány öle.

Testem: törékeny cserép, foglalata

Marték hamunak . . . szegő oboának,

Harang virágnak, lellem ablakának.

Gál János.

Szociális segítés

Minden roszból származik valami jó is. A nagy trianoni csapás után világosan láttuk az össesomlás okait. Ma már bizonyosak vagyunk benne, hogy az össesomlás a magyar társadalom egyensúlyában szociális, gazdasági és kulturális téren mutatkozó szörnyű eltolódás volt. Ebből a megfontolásból született az Országos Népi és Családvédelmi Alapról szóló törvény.

Nem elegendő, hogy e rövid ismertetés keretében elvi síkon monogjak, inkább nagy vonásokban szeretném bemutatni az első két év eredményét számokban. Ezek számok beszédes bizonyítéai az intézmény hallatlan nagyszerűségének.

A kormányzat 1941-ben 60 millió pengőt bocsátott az Alap rendelkezésére. Ebből 14 millió pengőt vett igénybe a már meglévő gyermekvédelmi intézmények fenntartása, másfél millió pengőt fordítottak az Alappal összekötésben álló társadalmi, szociális és karitatív intézményekre. 6 millió pengő jutott a soha vissza nem térülő kiadásokra, míg a visszatérülő gazdasági természetű juttatásokra kerekén 38 millió pengő maradt. Ebből a vármegyék és városok 22 millió pengőt irányoztak elő a kertés családi házak építésére, kb. 4 millió jutott a nagyobb haszonállatok vásárlására, 1 millió pengő az apró háziállatok vásárlására, fél millió pengő a földhözjuttatás-elősegítésére, 3 millió pengő a különféle háziiparok támogatására, és, 7 millió pengő egyéb támogatásokra.

1942-ben a költségvetés kerekén 85 milliót tett ki. A vissza nem térülő kiadásokra 24 millió pengő jutott. A visszatérülő kiadások hitelkerete 58,5 millió pengő volt. Ehhez hozzájött az előző évben juttatottakból befolyó törlesztések, üsömek bevételei stb. A legjellemzőbb juttatások voltak: családi lakóházak építésére 45 millió, közel 8 millió a földhözjuttatás elősegítésére, 8 és fél millió a nagyobb és kisebb háziállatok juttatására, mintegy 1 milliót fordítottak a kiskertek és gyümölcsösök létesítésére, stb.

A juttatások nagyobbik része, amint látjuk a családi kertés házak építésére volt előirányozva. Bár az építés az anyagszállítás nehézségei miatt telepszerűen folyik, mégis igen sok segínyt nyújtottak a közjóléti szövetkezetek a saját megkezdett házak építésének a befejezéséhez, házak bővítéséhez, tatarozásához, sőt kész házak vételéhez is. A törekvés az volt, hogy a falusi házak legalább 600 négyzetméter, míg a városi házak 100-200 négyzetméter helyeken épüljenek, hogy a juttatott családok így konyhakerthez is juszanak. A két év alatt közel 10 ezer ONCSA ház épült. 10 ezer magyar család jutott otthonhoz, melynek árát 25-30 esztendő alatt kell törleszteniük. A legújabb rendelkezések szerint már is tulajdonukba megy át.

A földhözjuttatást nagyban elősegítette a záldóingatlanok átvétele, akár tulajdonbajuttatás, akár kishaszonbérlet formájában, amint azt az ingatlan természetű és a termelési eszközök megvásárlása. A cél elsősorban a törpebirtokoknak egészséges kisbirtokokká történő kiegészítése. Körülbelül 8 ezer hold területű ingatlan jutott így, vagy szövetkezeti alapon, vagy kisebb-nagyobb területek formájában a sokgyermekes családok megsegítésére.

A tulajdonbajuttatással nemcsak a magyar rögöz köthették a sokgyermekes családokat, hanem az egykés területek népességének felzárkóztatásával, nagy nemzetmentő munkát is végez a családvédelmi Alap.

A gazdasági talpraállítás eszközei közül a legjelentősebb kiegészítő az állatjuttatás. A közjóléti szövetkezetek az említett két évben ezrekre menő nagyobb és kisebb háziállatot juttattak kölcsönképen a sokgyermekes mezőgazdasági, de városi családoknak is. Az állatjuttatást a takarmányozási viszonyokon kívül a területek adottsága is szabályozta. A mezőgazdasági lakosság elsősorban tehent, lovat és sertést kapott. A vizek, rétes területekre libát, kacát juttatott a szövetkezet, míg a városokban élő ipari munkásságra kimondhatatlanul nagy áldást jelentett a kecske és

angóra nyúl juttatása. A kiskunfélegyházi szövetkezet pl. 156 családot látott el kis libával és egy év alatt 12 ezer hízott libát hozott a forgalomba. Most elképzelhető milyen forgalmat jelentett a paplankészítő üzemük.

Általában a juttatásokkal a háziipar elősegítése, megszervezése, fejlesztése is volt a cél. Ebben nemcsak a juttatott vehet részt, hanem részt vehet bárki, aki még nem értett meg más ingó, vagy ingatlan juttatásra. A jelentősebb háziiparok beállítása a következő volna: kender-, len-, gyapjúszövőés 56 községben, vesszőfonás 13 községben, szőnyegszövőés 10 községben, játékkészítés 7 községben, a legelterjedtebb háziipar, a kukorica csuhé fonás 66 községben indult meg, és juttat éveken keresztül nagy tömegeket keresethez. A csuhé mellett országos hírré vergődött újra a valamikor híres hajdúnánási szalmafonóipar is.

Szólhatnánk még a soha vissza nem térülő juttatásokról, aminek a tej, cukorakció, gyermekétkeztetés, csecsemőkezelés, szappan, állandó napközi otthonok fenntartásához való hozzájárulás, nyári gyermekotthonok létesítése stb. Szociálpolitikai szempontból nem szabad figyelmen kívül hagynunk a mindenütt tapasztalható nevelő hatást sem, melyet a megsegített családok állandó ellenőrzése, nevelése, gondozása jelent.

Igy remélhető, hogy befelé biztosítani tudjuk a magyarság fennmaradását és boldogulását, kifelé pedig teljesíteni tudja ezeréves történelmi hivatását.

Zagyvaparti.

Egészségét védi

ha a

gőz- és kádfürdőt

gyakran igénybeveszi.

ÉLES

SZEMMEL

Megnyílnak az iskolák kapui és nincs cipő, nincs ruha. Most még csak elszaladnak cipő nélkül is, de ruha azért kellene. Ezen töpreng most sok szülő. Nagy gond az a bizonyos. Milyen jó volna, ha a népruházási akcióval kapcsolatosan erre is gondólnának az illetékesek. Ha már nehéz körülmények között, de mégis megindul a tanítás, legalább a hideg beállta előtt, ne lenne ez az iskolabajlásnak az akadály. A tél ügye elég sok akadályt jelent majd mindenki számára.

Mostanában

szegény ember ritkán találkozik a szép fehérfényű ezüstrrel. Régebben — különösen pénz alakjában — nem volt ritkaság. Kedvelt, értékes holmi volt. Egyidőben egyetlen darabjért adtak egy fél fehér-kenyeret, egy méter gyolcsot vagy egy félkiló szalonnát. Igaz, dolgozni is meg kellett érte. Kétkézi munkával egy teljes napig is. Amikor aztán jött a háború, az ezüst mint valami bukott politikus, visszavonult a mindennapi életben való előkelő szerepléstől.

Napjainkban azonban újra jelentkezik. Ne féljünk tőle. Nem az elmúlt „ezüstkort” akarja visszavarázsolni. Az ezüst megértette az idők szavát. Az arisztokrata fém mint egyszerű munkás új életet akar kezdeni. Megváltozva, nagyzási mániájából kigyógyultan munkát kér.

Ugy látszik kap is. A minap olvastam, hogy a tudósok bebizonyítva látják az ezüst baktériumölő hatását. De jó a gombabetegek ellen is. A rézgalic pótlására már gyártanak is ezüsttartalmú permetező szert.

Ha beállik nagy örömmel fogják üdvözölni különösen a szőlősgazdák, akiknek permetezőszer hiányában — nem lesz termésük. Reméljük, a nemes ezüst új szerepében is népszerű lesz. Igaz ugyan, hogy pézruknak lenni előkelőbb, de permetezőszernek hasznosabb.

Bárcsak belátnák ezt a fátarti magyarok is.

Jó öreg vízimalom

bucszunk töled. Megöregedtél. Nincs rád többé szükség. Pedig nagyon hasznos voltál. Majd ha nem lesz elegendő fűtőanyagunk, akkor még visszafutunk, mert a hajtóerő itt mindig készen volt. Fordulhat úgy, hogy szükség lenne még rád. De addigra ellopják a tetődet is. Arról nem is beszélünk, hogy deszka bordaid már most is nagyon hiányosak. Kár, hogy nincs gondviselőd. Ha öreg vagy is, még szolgálatunkra lehetnél. Azt gondolom, sajnálnak a művészek is. Évtizedeken keresztül ihletted őket. A boldog béke éveknek itt maradt emléke voltál, ezért nagyon kedves mindannyiunk előtt. Érthető tehát sajnálkozásunk. Félek, hogy még visszafutunk. Lehetséges, hogy akkor majd gondviselőid is bánkódnak a mulasztások felett. Ne haragudj, hogy foglalkoztunk most veled, de sajnálunk roskatagságodban. Másrésztől közből is volnál és azt megőrizni kétszeres kötelesség.

Több okosságot

az elszállásolásoknál. Nehéz a helyzetünk az bizonyos. Kevés a lakás. Minden lehetőséget meg kell ragadni, hogy a németek elszállásolása is megoldódjék. Azonban elsősorban olyan lakásokat kellene igénybevenni, ahol bőven van hely. Azonkívül azzal is kellene tördődni, hogy olyanokról, kiknek a férjük most is a fronton van, egye-

dül is vannak és a lakásuk is kicsiny, megérdemelnének egy kis figyelmet. Nem volna szabad kérsüket elutasítani azzal, hogy „most kicsiségekkel nem törődünk” — lévén szó a legértékesebből, a hírnevről! Több okosságot.

Még talán

sohasem lehetett olvasni a napilapokban annyi helyreigazító nyilatkozatot, mint napjainkban.

— Nem igaz, hogy én... Ezzel szemben való az, hogy... olvashatjuk szinte mindennap.

Amennyire örömmel látja az ember az igazságot, a tisztább közéletre való bátor törekvést, éppolyan szomorú a divattá vált rágalmozás. Az ilyesmi a társadalom háborús idegességére vall. Azt mutatja, hogy sokat adunk a szóbeszédre, ha zördül a haraszt már kész a gyanúsítás, ha elbődül egy tehén, légiriadót kiálltunk. Egyrészt mindenkire gyanakszunk, másrészt könnyen hívők vagyunk.

Kétszeres hiba azután ilyen félfüllel hallott dolgokat, mint valóságot terjeszteni. A felületesség nagyon megbosszulhatja magát.

Igy keletkeznek a rémhírek, ami pedig hazaárulás!

MEGREPEDT AZ ÁLARC.

Vasár, áttörhetetlenül kemény erős álarcot hordok. Mosolygok vele a aki lát azt mondja: milyen boldog. Ha fáj is valami, abból csupán megtervezést vig mosoly marad. Senkisémet látja, milyen dűsan tobszódnak a könnyek az álarc alatt.

Almomban kacagó, vidám, boldog, igazi boldog emberpárt láttam, virágos, selymes, puha utakon ahol még sohasem jártam. Így jöttem rá a boldogtalanságra, és hogy az életem kinos harc. Megváltó könny perog a párnámra, ma éjjel — megrepedt az álarc.

TÓTH GYÖRGY I.

Vásárolok mindenfajta gabonát és hüvelyeseket!

Gazdák figyelmébe

Tisztelttel!

MÉSZÁROS FERENC

Jogosított terménykereskedő

Székesfehérvár, Gyöngyösi-út 44. sz.

Öröljön a Gyöngyösi-úton, — Mészáros László imalmában!!! Korszerű árpahántoló!

Ha megtalálta élettársát,
gyűrűjét és ékszereit szeresse be
SPEKONYÁNÁL

Ajándék tárgyak és választékban!
Apponyi-tér 17. Lehel-szállóval szemben

Kerékpárok, órák, ékszerek,
esillárok, hangszerek, fotó-cikkek

SPEKONYÁNÁL

részletre is kaphatók!

Ugyanott fotólaboratórium! 6x9 film. P 480.

Apponyi-tér 17.
Telefon: 117.

Uram! Asszonyom!
Az Ön rádiója

Spekonyánál van!

Ne hagyja ott tovább!

Vigye el havi 50 pengős részletre
Minden gyártmányban kapható.
Apponyi-tér-17. Telefon: 117.
Glóbus rádióüzem.

A LEHEL
Mozgóban

nincs nyári évad

Nyáron is a
legjobb filmek
kerülnek bemutatásra

Festék árúk

háztartási
cikkek leg-
olcsóbban

Sándor István

festékkereskedőnél:

Lehel-
épület.

Olajok és kész
olajfestékek
raktáron.

Az összes típusú rádiók, továbbá
villamosági cikkek kaphatók
Pozsonyi és Somogyi
műszaki kereskedésében,
Jászberény, Apponyi-tér 29.

Ugyanott rádió- és
villamosági cikkek
javítását vállaljuk !!!

Zsák Jenő

FÉNYKÉPESZ
MESTER

Jászberény, Apponyi-tér 19. sz.
Esküvői,
gyermek-,

és építészeti felvételekben specialista.
Amatőr felvételek kidolgozását és
nagyítását vállalom. Felvételeimet
lakásom is készítem.

BORT
VÁSÁROL

legmagasabb
napi áron

Rékasi József

bornagykereskedő
Búza-piaci sörház.

Pont beszolgáltató
gazdák részére
akciós ruházati
árúk nagyválasz-
tékban a

TURUL
DIVATHÁZBAN

ahol sok szép divatárú is
kapható.

A pontegységet
beszolgáltató
gazdák figyelmébe!

A közellátásügyi miniszter úr
új textilakció

utalványai nálam beválthatók.
A kibocsájtott P-50
utalványokra
a legkülönlegesebb
textilárúk

kaphatók. Az árúk már meg-
érkeztek, azokat készséggel
megmutatom. Kérve
szíves látogatását
Sebők Tivadar

Jászberény, Apponyi-tér 28. sz.

Fehér K. József

kijelölt cipőkereskedőnél

jó minőségű
őszi cipők

dús választékban.
MUSSOLINI-TÉR 19.
Tornyos-patika mellett.

Üvegezés, képkeretezés, lakodalmi és ajándéktárgyak
Balla-Rigónál, Lehel-u. 1. szám.

Felelős szerkesztő és kiadó: Kovács István. Pesti-könyvnyomda és könyvkiadóvállalat nyomása, Jászberény

UGAR

1944. /4.évf./

jan. 15-szept. 15. 1-9.szám.

Borítólapp: 1-9.számhoz.